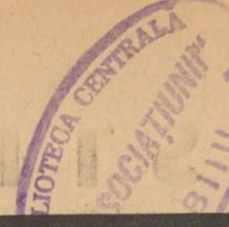

87

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No 926 • LEI 5 EX. IN ȚARĂ; 10 IN STRĂINĂTATE • Duminică 4 Septembrie 1938

Adevĕrul
LITERAR ȘI ARTISTIC

DIRECTOR: M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
Lei 100 pe 6 luni
Lei 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

EDITURA „Z I A R U L"
S. A. R., București
Inscrisă sub No. 232, Tribunalul Ilfov

COPIII DE AZI

— Tată, cine-i mai grea ? Eu sau guvernanta ?

UN NOU DUH IN ȘCOALA ROMÂNEASCĂ

Această reformă înseamnă că națiunea noastră începe să se gândească cu toată gravitatea la formarea elitei sale, la închegarea cu adevărat a păturii sale conducătoare de mâine

de Prof. GEORGE STRAT

Opera de prefacere națională, atât de dorită și de așteptată de toată marea generație a războiului pornită, în cele din urmă din gândul cel bun și mai ales din simțământul de răspundere civică al Regelui nostru, față de poporul a cărui soartă i-a fost încredințată, se întinde și se adâncește.

Rând pe rând domenii importante ale vieții de Stat sunt străbătute de spiritul cel nou, rând pe rând și cu o energie ce face admirația tuturor, gândul regal se transformă în fapte grăitoare, în acte de creațiune ce înseamnă, dintr'un anume punct de vedere, și în opoziție cu stările trecutului, prolegomenele adevăratei revoluții naționale. Dar pentru ca opera aceasta de prefacere națională inițiată de Guvern și realizată zi de zi, de un număr de oameni curajoși, eliberați de orice servitute de grup, slobozi de orice ipotecă, mai mult ori mai puțin electorală, să se adâncească, pentru a statornici astfel temeiurile de mâine ale românismului era nevoie de o totală reorganizare a școlii românești.

O reorganizare integrală de la școala primară până la Universitate, o transformare a spiritului învățământului nostru, a metodelor tradiționale și mai ales o înlocuire a oamenilor care într'o formă sau alta, au avut răspunderea posturilor de comandă dealungul ierarhiei școlare, nu mai putea să întârzie, pentrucă o bună parte din scăderile societății românești de după războiu ca și din greutățile de ordin material și moral care amenințau viața Statului nostru se datoresc fără doar și poate, felului în care a funcționat învățământul nostru public în aceste două decenii de după războiu.

Măsurile grabnice și cu adevărat curajoase luate de actualul Ministru al Educației Naționale în vederea raționalizării învățământului nostru de toate gradele au impresionat adânc pe toți oamenii școalei și au trezit un adevărat curent de simpatie și admirație în întreaga opinie publică a țării.

Racilele erau prea cunoscute și prea adânci iar metodele folosite până acum pentru vindecare prea neserioase pentru ca oamenii cu grijă de viitorul culturii și generațiunilor de mâine ale României să nu înceapă de urgență opera aceasta de regenerare națională.

Invățătorul scos din vâltoarea electoralului, purificat de miasmele blestemate ale controversei politicianiste, încetează de a mai fi omul de încredere și de nădejde a clubului, organizator de celule ori de sectoare, jobagul celor mai pestrițe ideologii care de cele mai multe ori nu avea nimic de a face nici cu școala și nici cu nevoile morale și materiale ale satului pentru a deveni cu adevărat omul școalei și îndrumătorul firesc al satului în care e atâta de făcut.

Școala rurală dă tineretului satelor noastre o învățătură abstractă și stearpă, care nu are nimic comun cu realitățile vieții țăranilor noștri, cu toate acele preocupări legate de munca pământului, cu tot ceia ce face specificul nostru național cu tot ceia ce ar ajuta la ridicarea nivelului lor de viață, la îmbogățirea lor, la însănătoșirea, la înfrumusețarea vieții lor de toate zilele, la înobilarea și îndulcirea moravurilor într'o societate de oameni răpuși adesea ori de mizerie, de ignoranță, de murdărie, de instincte dezlănțuite, de îngrozitoare suferințe morale ori materiale.

Un suflu de realism național trebue să bată cu putere și neîntrerupt în școalele satelor noastre, în liceele ca și în Universitățile țării.

Măsurile de bună gospodărire, de întronare a dreptății pentru toți, fără criterii străine meritului și activității didactice, vor introduce, fără îndoială nu numai în umila școală de cătun, dar și mai departe până sus la Universitate, acel duh nou de care școala românească avea atât de mare, o atât de urgentă nevoie.

Fapta cea mai însemnată dintre toate măsurile luate de actuala guvernare în vederea salvării învățământului nostru public, rămâne mai ales suprimarea unui număr însemnat de licee teoretice, transformarea lor în școli cu caracter practic precum și limitarea numărului de elevi ce vor putea de astăzi înainte parcurge ciclul studiilor secundare.

Măsura e cu adevărat salvatoare și va constitui pentru cultura românească, fără nici o exagerare, piatra de temelie a viitoarei sale desvoltări, mai mult chiar, singura posibilitate de înflorire și progres.

Căci trebue să avem odată curajul de a vedea realitatea, de a o supune unui examen rece și neînduplecat, de a trage concluziile oricât ar fi ele de dureroase pentru sensibilitatea ori orgoliul nostru. Invățământul secundar, astfel cum a funcționat în anii de după războiu, poartă, în cea mai mare parte răspunderea dezmățului în care o întreagă societate se complăcea, a acelui nihilism moral în care a crescut cea mai mare parte a generației tinere, ce nu-și mai găsea în cadrele vechiului regim al Statului nici întrebuințarea sa materială și nici o valorificare conformă noilor sale idealuri de viață.

Liceul care trebue să însemne înainte de toate laboratorul în care se plămădesc, prin cultură dezinteresată, prin umanismul generos, valorile de mâine ale națiunii, elementele de conducere ale Statului, devenise, prin năvala tuturor nechemaților, mânați de aspectul formal al unei instrucții superficiale și mai aleși atrași de latura alimentară a diplomei, care-ți dă dreptul să devii parazit bugetivor și boer într'o țară de țărani, o adevărată primejdie pentru națiunea noastră.

Creiate cu rost și fără rost, în târgușoare înecate în mizerie, praf și vulgaritate, cu profesori improvizați în primii ani de după războiu, primind pe orice copil ai cărei părinți erau în stare să plătească o taxă, fără nici o selecție a aptitudinei, a inteligenței ori a creșterei, fără nici o grijă de răspunderea înfricoșătoare de a introduce pe calea aceasta a diplomei o sumedenie de noui valori în pătura conducătoare a țării, liceele noastre ne-au fabricat în acești douăzeci de ani un adevărat proletariat intelectual, o armată de semidocți cu care Statul nu știe ce să facă și pe care viața aspră și neîndurătoare îi aruncă pe țărmul inutilității și dezolațiunii — micșorând numărul liceelor, împuținând prin selecționare severă numărul beneficiarilor culturii universitare se va restabili echilibrul sfărâmat astăzi, în dauna meritului și aptitudinei de năvala tuturor improvizaților grăbiți să escaladeze fără talent și fără muncă în cele mai înalte trepte ale ierarhiei sociale.

In acelaș timp se îndreaptă spre munca productivă, spre ocupațiuni lucrative, spre profesiuni care aiurea aduc bogăție și cinste și care la noi din pricina unei fudulii ridicole sunt socotite înjositoare, o întreagă lume, un tineret care va da astfel societății de mâine stabilitatea, energia creatoare, temeiurile cele adevărate și trainice ale progresului și civilizației românești — Munca e așezată astfel la locul de cinste, iar profesiunile comerciale și meșteșugurile care aiurea sunt brățare de aur și mândria unui popor, vor înceta de a mai fi socotite drept o scădere și un lucru netrebnic, bun doar pentru cei mai puțini înzestrați oameni ai unei țări.

Reforma învățământului astfel cum a fost pornită, spiritul în care este urmărită și care se deprinde din fiecare măsură în parte, curajul și tenacitatea oamenilor care, în ceasuri grele pentru națiune și-au luat răspunderea de a o duce până la capăt, constitue poate cel mai însemnat capitol al istoriei burgheziei românești de după războiu. Această reformă înseamnă că națiunea noastră începe să se gândească cu toată gravitatea la formarea elitei sale, la închegarea cu adevărat a păturei sale conducătoare — de mâine — E sensul adânc al acestei reforme, suntem încredințați va așeza patria noastră pe drumul consolidărei și progresului material, iar cultura românească pe calea largă și luminoasă a victoriilor spiritului în ce are el mai nobil și mai înalt.

Și astfel vechiul și înțeleptul dicton după care „non scholae sed vitae discimus" capătă mai ales pentru oamenii zilelor noastre, tot tâlcul adânc și permanent pe care atâția dintre ei l'au uitat. Duhul cel nou, plutind cuprinzător și fecund, peste oamenii și instituțiile țării, ni-l amintește la fiecare pas, iar reforme ca aceia a învățământului ne dau certitudinea că va fi gravat cu litere de foc în spiritul și conștiința tineretului românesc.

SUBIECTELE LITERARE ȘI VIAȚA SOCIETAȚII ROMANEȘTI

de M. SEVASTOS

Cetind presa literară din Capitală sau din provincie, rămii surprins — după trecerea în revistă a schițelor și nuvelelor — de artificialitatea subiectelor alese de prozatori.

Ici un „scriitor" redă un amor cu luna, dincolo un altul vorbește de experiența cu scoaterea echilor din orbite și cu fotografierea ultimei imagini de pe retină...

Dar nu numai începătorii aleg subiecte artificiale, dar și mulți dintre scriitorii cu renume. Poate aceștia au și contribuit la succesul acestei școli.

Nu pledăm pentru copierea fidelă a întimplărilor reale Știm care-i rolul ficțiunii în artă.

Cum însă în esență arta trebue să redea viața, prin amănuntul caracteristic (după definiția criticului G. Ibrăileanu), — scriitorul are datoria să plece dela viață. Chiar cînd lucrarea este operă de imaginație, chiar când personagiile sînt inventate — ele trebue să fie viabile, iar acțiunea — verosimilă.

Cetim volum după volum...

Nu găsim oameni de-ai noștri, nu găsim evenimente dela noi...

Scriitorii repurtați cași cei începători umblă după persona-

(Urmare în pag. II)

OAMENI ȘI FAPTE

Un profesor de gimnastică

Conducătorul germanilor sudeți — dar numai al acelor cari ascultă de Berlin căci sunt și germani foarte buni cetățeni cehoslovaci — este, după cum se știe, d. Conrad Henlein. Biografii acestui personaj pe care împrejurările tulburi de azi l-au adus pe primul plan al actualității europene, sunt de acord să recunoască lipsa totală de cultură a lui Conrad Henlein. Institutorul Henlein, avea ca „specialitate" o materie foarte onorabilă, dar care nu dă dreptul la conducerea politică a unei mulțimi — și anume: gimnastica.

— E un semn al vremilor, un semn trist al unor vremi și mai triste, spunea marele scriitor german Thomas Mann, ca un maestru de gimnastică s'a jungă conducătorul câtorva milioane de germani !

Patruzeci de ore !

Marea reformă a săptămânii de 40 de ore n'a dat rezultatele dorite. Guvernul francez a legiferat-o în 1936, convins că inițiativa sa va găsi o aplicare internațională. Funcționând însă numai în Franța, săptămâna de 40 de ore n'a reușit de cât să aducă devalorizarea francului și consecința ei firească; scumpirea mărfurilor. Balanța comercială a schimburilor cu străinătatea arată un deficit crescând. D. Daladier a fost astfel nevoit să anunțe că va „ajusta" cele 40 de ore, astfel încât să devină cel puțin 42. Doi miniștri, d-nii Frossard și Ramadier, împărtășind alte opinii, au părăsit guvernul. Unei delegații muncitorești venită să protesteze, d. Daladier i-a spus, printre altele:

— Nu vă cer să aplicați săptămâna mea de... 70 de ore. Recunosc că ar fi excesiv. „Săptămâna" asta de 70 de ore o impun numai salahorului Daladier... Vă cer doar două ceasuri pe săptămână mai mult ?

Delegația nu s'a lăsat convinsă...

O agenție literară

Făgăduiam în numărul nostru trecut o sugestie în privința traducerilor din românește.

Iat'o în puține cuvinte:

După modelul agențiilor streine, să se înființeze o agenție literară cu trei secțiuni: franceză, engleză și germană. Această Agenție, având un personal ales cu grijă, să trimită săptămânal marilor cotidiane și reviste din Franța, Anglia Germania și Statele-Unite un plic cu nuvele și studii de-ale literaților noștri, însoțite de ilustrații datorite celor mai pricepuți desenatori români.

E deajuns ca din o sută de plicuri trimise, publicațiile streine să rețină zece nuvele pentru a spune că strădania n'a fost zadarnică.

Cu alte cuvinte: un „Rador" literar, iată ce ne trebue !

Ceaiuri literare

Se vorbește foarte mult de recentul record al unui tânăr și famelic poet care, invitat fiind la un dejun a devorat trei fripturi cu un apetit demn de tot respectul. Intâmplarea amintește o replică faimoasă a lui Victor Eftimiu — cel de-acum treizeci de ani. O doamnă din înalta societate organizase la locuința ei un ceai literar.

— Te rog să vii și dumneata la ceaiul meu literar, se adresă ea tânărului poet Eftimiu.

— Viu, dar să fie cu... pâine ! condiționă invitatul...

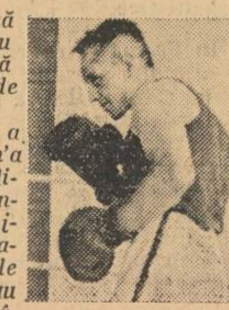
Presa și secretul profesional

Intr'a recentă moțiune a comitetului executiv al Federației internationale a ziariștilor se spune.

„Amintim în chip solemn că secretul profesional este o regulă indispensabilă pentru a îngădui ziariștilor să-și exercite în libertate sarcina lor și presei să-și îndeplinească misiunea ei politică și socială.

„Amintim că ziaristul își exercită misiunea după cum îi dictează conștiința profesională și în limitele interesului general pe care îl judecă așa cum crede el, sub controlul confraților săi".

Box și literatură

Scriitorii oaspeți de o lună ai căminului dela Bușteni s'au hotărît să organizeze o șezătoare la Sinaia, în sala de spectacole a Cazinoului.

Direcția acestei instituții a găsit ideia admirabilă și n'a șovăit să pună la dispoziția literaților în vacanță sala pentru dimineața zilei de Duminică 28 August. S'au făcut — adică scriitorii au făcut afișele respective — și toate mergeau cum nu se poate mai bine până Vineri când alte afișe au apărut poftind lumea la o „gală" de box, în aceiași sală și la aceiași oră...

La început lumea și-a închipuit că poeții își vor ceti versurile în pauza dintre reprizele de box...

In cele din urmă boxeurii au trebuit să lase poeziei întâietatea, amânând „gala" pentru altă dată.

— E întâia oară când poeții au învins pe boxeuri! a exclamat poetul d. George Gregorian.

Panică la Lyon !

Cetățenii Lyonului au trăit câteva ceasuri de mare emoție. Intr'o zi, ei au găsit toate zidurile orașului lor acoperite de afișe cu următorul conținut alarmant:

LYON NU MAI EXISTĂ !
EDOUARD HERRIOT

Cetățenii se întrebau nedumeriți:

— Să fie adevărat ? Minunatul nostru Lyon să fie într'adevăr în primejdia de a pieri ?

— Cum să nu fie adevărat dacă în[illegible]primarul nostru ne-o spune ?

Noroc însă, că odată cu afișele s'a ivit în vitrina librăriilor și noua operă a d-lui Herriot : „Lyon n'existe plus!" — dedicată unuia dintre cele mai pasionante episoade ale Marei Revoluții...

CE VA FACE AMERICA?

de ST. ANTIM

D. von Ribentropp, ministrul de externe al Reichului a convocat pe toți ambasadorii și miniștri plenipotențiari ai Germaniei, acreditați pe lângă guvernele țărilor din cele două Americi, în scopul de a-i consulta care ar fi atitudinea Lumii Noui în cazul unui nou războiu european. La 1914, Bethmann Holweg n'a fost preocupat de această problemă; de altfel, ea nici nu se punea atunci. Statele-Unite, deși mare putere, nu contau încă în politica internațională iar republicile sud-americane contau și mai puțin sub acest raport. Cu toate acestea, Germania a căpătat lovitura de grație de dincolo de ocean.

Azi însă, lucrurile s'au schimbat fundamental. Centrul de gravitate al politicii mondiale s'a strămutat pe celălalt litoral al Atlanticului. Europa a pierdut egemonia universală, în favoarea Statelor-Unite. De-aceia, grija d-lui Ribentropp de a-și consulta ambasadorii acreditați dincolo de ocean.

Credem însă, că această consultație era de data aceasta de prisos. Statele-Unite au crezut, după războiul mondial, că se pot izola de restul lumii și să consume liniștite bogățiile adunate pe vremea ostilităților. Credința aceasta a păstrat-o câtva timp și președintele Roosevelt; sub el s'a votat legea pentru neutralitatea perpetuă a Republicei. S'a băgat însă repede de seamă că prosperitatea Statelor-Unite e legată de prosperitatea celorlalte țări ale pământului și că această prospe-

(Urmare în pag. II-a)

ARTISTICE

Intr'un mic oraş din Franţa, Chaumont-en-Vexin, s'a vândut zilele trecute manuscrisul original al uneia din cele mai celebre opere ale literaturii franceze, o operă pe care aproape toată lumea a citit-o în copilărie şi al cărui tiraj întrece cu mult romanele celor mai celebri scriitori. Este vorba de manuscrisul cărţii „Les petites filles modeles" al Contesei de Segur, născută Rostopchin. Manuscrisul, vândut fără publicitate şi într'un târguşor de provincie, a atins suma de aproape 20.000 lei. Mulţi din amatorii de literatură pentru copii vor invidia pe fericitul cumpărător.

Profesorii de canto sunt foarte alarmaţi. „In curând — anunţă ei — nu vor mai exista decât două feluri de voci: de contraltă şi de bas". Această îngrijorare a fost în adevăr dovedită ca întemeiată prin constatări ştiinţifice şi este sigur că registrul vocii omeneşti coboară progresiv dar constant. Media vocilor contimporanilor noştri variază între mezo şi contraltă pentru femei şi între bariton şi bas pentru bărbaţi. Ingroşarea glasului este oare pricinuită de aerul din ce în ce mai impur al oraşelor, de felul nostru de viaţă sau de hrană? Fapt este că un adevărat tenor se găseşte din ce în ce mai greu. Iar sopranele se întâlnesc şi mai rar — cântăreţii din aceste două categorii sunt astăzi adevărate fenomene vocale.

Se împlinesc în luna Noembrie o sută de ani dela naşterea cunoscutului scriitor francez Villiers de l'Isle Adam. Inainte de termen, acest centenar a fost sărbătorit Duminica trecută în Bretania, la Saint-Brieuc, unde s'a născut scriitorul. S'a reprezentat piesa l'Evasion, s'au ţinut conferinţe şi a fost pusă o placă comemorativă pe casa natală.

Se povesteşte că Villiers de l'Isle Adam avea o memorie extraordinară. La cafeneaua Pousset din Paris el ţinea pela 1886 şedinţele sale nocturne, înconjurat de Saint-Pol-Roux, Catulle Mendès şi alţi prieteni. Câteodată se distra deschizând la întâmplare cu un ac orice carte, fie chiar dicţionar. Citea în fugă pagina astfel însemnată şi apoi închizând cartea spunea textul pe derost, fără să uite un cuvânt. Lui Saint-Pol-Roux îi făcu într'o seară o mare surpriză: i-a recitat un poem foarte lung pe care acesta i-l dedicase şi care fusese publicat chiar în ziua aceia.

In luna Martie din anul trecut s'a vândut la Londra prima parte a bibliotecii Mortimer Schiff, pentru care s'au realizat 18.400.000 lei. Săptămâna trecută a avut loc a doua vânzare, obţinându-se un total de 12.500.000 lei. Cum se vor mai ţine încă două licitaţii de acum înainte, se poate prevedea preţul la care se va urca vânzarea acestor biblioteci, una din cele mai frumoase din lume.

In 1889, o tânără artistă din Bruxelles, Martha Massin, care dăduse lecţii de desen vicontesei Spoelberch de Lovenjoul şi contesei de Marnix, dorind să petreacă vacanţa la ţară, este sfătuită de fostele sale eleve să aleagă satul Bornheum. Aici face cunoştinţă cu notabilităţile satului şi la o petrecere, din întâmplare, întâlneşte pe Emile Verhaeren.

Dragostea dintre poetul belgian şi Martha Massin este pe drept celebră. Se cunoaşte viaţa nobilă şi mişcătoare pe care cei doi soţi au dus-o împreună şi influenţa extraordinară pe care această fericire conjugală a avut-o asupra operei poetului. In literatură este un caz dacă nu unic, apoi foarte rar. Dacă accentele de dragoste, dacă idilele vestite nu lipsesc din viaţa poeţilor, ele nu sunt în majoritate decât pasiuni trecătoare, străbătute de crize dramatice.

Adânca originalitate a lui Verhaeren constă în divinizarea dragostei casnice. „Ceasurile limpezi", „Ceasurile de după amiază", „Ceasurile de seară", unde lirismul ajunge la o puritate şi la o seninătate incomparabile, sunt poate din toată opera lui Verhaeren, poeziile care vor înfrunta vremea.

In urma acestei iubiri a rămas o corespondenţă voluminoasă din care dela timidul biletel din Octombrie 1889, unde Verhaeren cere favoarea unei vizite şi până la scrisoarea din ajunul morţii (întâmplată în gara Rouen, într'un accident) răzbat aceleaşi accente de ardoare aproape religioasă.

Scrisorile acestea au fost acum publicate într'un volum intitulat: „219 scrisori inedite ale lui Emile Verhaeren".

La Şcoala de Arte-frumoase din Paris este deschisă o expoziţie unde sunt prezentate lucrări de arhitectură în legătură cu aviaţia şi lucrări în care s'a întrebuinţat fotografia aeriană. Grupa aceasta din urmă este însoţită de vederi luate dela înălţime, dovedind importantul rol ce va fi jucat de acum înainte de aviaţie în domeniul arheologiei şi al urbanismului. Fotografia aeriană dezvălue ceia ce nu se poate vedea de jos, liniile, planurile şi întinderea terenurilor unde urmează să se clădească. Fotografia aeriană priveşte domenii din cele mai diverse, colaborând la studiul geografiei, al istoriei şi al artei. Privind planşele fotografice expuse la Paris, ne putem da seama acum de ajutorul însemnat pe care fotografia aeriană l-a adus arheologiei şi architecturii urbanistice.

In Franţa se reprezintă în fiecare vară multe piese în aer liber. Astfel, acum câteva zile, s'a montat pe treptele catedralei Bazos din Bordeaux Misterul simbolic: Cavalerul care şi-a vândut soţia diavolului. Iar în cadrul grandios din Arena Sfinţilor s'a cântat Aida. A fost a doua sa reprezentaţie în aceste ruine antice, căci prima a avut loc în 1910.

CE VA FACE AMERICA ?

(Continuare din pag. 1-a).

ritate universală, nu se poate desvolta decât într'o atmosferă de pace, de linişte şi de încredere reciprocă.

Germania, care tulbură mereu liniştea între popoare, nu poate dar să fie pe placul Americii. De-aceia atât preşedintele Roosevelt cât şi ministrul său de externe Hull, s'au pronunţat şi s'au pronunţat fără putinţă de echivoc, că Statele Unite nu se pot desinteresa de cele ce se petrec pe continentul nostru. Ultimele discursuri, ale celor doi bărbaţi de Stat americani, au fost rostite cu ocazia şi în preajma conflictului cu Cehoslovacia. Răspunsul pe care-l doreşte d. Ribentropp dela ambasadorii săi de dincolo de ocean i-a fost dat şi de preşedintele Roosevelt şi de către d. Hull. Răspunsurile ce mai poate primi din America de Sud, nu-l pot interesa prea mult, pe lângă faptul că se pot ghici foarte uşor. Statele-Unite deţin azi egemonia lumii. Ele dictează politica întregului glob, deci cu atât mai mult, politica Americei de Sud. Aşa încât, nu e loc de iluzii.

La 1914 Statele-Unite nu se aflau cu nimic angajate pe continentul nostru. Ba dimpotrivă, prelungirea ostilităţilor le convenea din toate punctele de vedere; războiul mondial nu numai că le îmbogăţia dar le dădea preponderenţă politică.

Cu toate acestea, ele n'au şovăit şi părăsind pentru moment doctrina lui Monroe au intervenit pe câmpurile de luptă din Europa. Azi, când Republica nord-americană deţine egemonia globului şi când ea are nevoie de linişte pentru a-şi putea plasa mărfurile pe toate pieţele pământului, interesul ei pentru menţinerea păcii e evident pentru toţi contimporanii.

Interese mari deci o determină să ia poziţie contra acelor state, care tulbură pacea şi menţin între popoare o atmosferă de teroare şi neîncredere. Singur aceste consideraţiuni indică de partea cui poate fi America în caz dacă vreun conflict nou izbucneşte în Europa. Deci şi din acest punct de vedere, consultările d-lui Ribentropp erau de prisos. Dacă totuşi, ministrul de externe al Reichului le-a crezut utile, aceasta denotă că nu-şi dă exact seama de poziţia ţării sale.. Dela încheierea păcii, Germania a evoluat dela starea de element nemulţumit la aceea de element ameninţător. Din cauza acestei atitudini a ei, lumea n'a mai cunoscut adevărata pace. Popoarele trăesc sub teroarea unui nou războiu. Nu se pot desvolta, căci le lipseşte încrederea fără de care nici o muncă constructivă nu-i cu putinţă. Atâta vreme cât Germania nu va părăsi atitudinea de azi, va avea împotriva ei toate naţiunile dornice de linişte şi de pace. In fruntea acestor state se găsesc Marea Britanie şi Statele-Unite cărora atitudinele războinice ale Germaniei şi necontenitele ei ameninţări nu le poate conveni sub nici un raport.

Deaceia, oricare ar fi răspunsurile diplomaţilor germani, acreditaţi pe lângă guvernele tatelor din cele două Americi, realitatea nu se va schimba.

Fatalitatea urmăreşte pentru a doua oară Germania, — dar din nenorocire şi civilizaţia Europei.

ST. ANTIM

VIAŢA TEATRALA

Constantin Stanislavski

de GH. NENIŞOR

Constantin Stanislavski, întemeetorul Teatrului Artistic din Moscova şi una din cele mai impunătoare personalităţi ale teatrului contemporan, a murit.

Cine nu a auzit vreodată, — chiar cei ce nu au decât un contact trecător cu arta dramatică, — de numele lui Stanislavski? De el se leagă toate realizările mari ale teatrului modern. Şi dacă arta dramatică se găseşte azi pe scara valorilor de creaţie, la un nivel mai înalt, în mare parte tot drumul parcurs în ultimele patru decade se datoreşe lui Stanislavski.

Această mare figură a teatrului universal moare la o vârstă destul de înaintată — 75 de ani. In ultimii ani, şi chiar de la regimul sovietic încoace, Stanislavski nu a mai găsit nimic nou în sistemul lui devenit celebru — cu toate că, toată viaţa, nu a încetat un singur moment de a se perfecţiona şi de a pătrunde misterul creaţiunii dramatice. Abia în Decembrie 1922, întâlnindu-se la Paris cu Jacques Copeau, Stanislavski îi poate mărturisi cu o voce înceată, dar sigură: „Acuma cred că ştiu ceeace poţi învaţă pe actor".

Din această mărturisire se poate vedea tot caracterul lui Stanislavski: mereu preocupat, mereu nemulţumit de el însuşi, de arta lui, în clipa în care e pe cale de a fi pătruns misterul creaţiunii dramatice, după o viaţă întreagă dedicată artei, i se pare doar că a înţeles.

Minunată pildă de probitate intelectuală, viaţa lui Stanislavski se poate rezuma în titlul pe care l-a dat el însuşi volumului său de amintiri „Viaţa mea în domeniul artei".

Intr'adevăr rareori se poate întâlni o figură atât de cinstită, atât de simplă care să-şi fi consacrat întreaga activitate unui singur lucru, unei singure idei, şi anume artei. Dela memorabila convorbire cu Nemirovici-Dancenco — 22 Iunie 1897 — convorbire care a început la ora două după amiază într'un mic restaurant din Moscova şi a luat sfârşit tocmai adouazi dimineaţă, la orele opt, şi în timpul căreia s'au pus bazele noului teatru rus — şi până la izbucnirea războiului mondial, — Stanislavski nu a încetat o clipă de a dărui artei dramatice toată forţa sa creatoare. Rezultatele s'au văzut nu numai în teatrul rusesc, dar în mişcarea dramatică universală.

Dacă azi s'a renunţat la toate cliseele vechi, la tonul declamatoriu, nesincer, la o artă dramatică sui-generis, apoi în bună parte această radicală transformare se datoreşte genialului actor, regisor şi om de teatru, Stanislavski.

Primul lui gând de îndată ce s'a întemeiat Teatrul Artistic, a fost de a schimba cu totul mentalitatea actorului şi condiţiunile lui de creaţie. Reeducarea actorului, bazat pe „decabotinizare", a fost principiul călăuzitor în arta lui Stanislavski. El însuşi actor, cu multiple posibilităţi, a căutat să se supună, înaintea tuturor acestor noi concepţii, făcând o viaţă întreagă sforţări uriaşe de a se perfecţiona, de a se cunoaşte, şi astfel de a-şi creia o atmosferă propice pentru a-şi desăvârşi realizările artistice.

Cu alte cuvinte, Stanislavski căuta o purificare interioară a actorului înainte de a păşi la purificarea artei lui. Astfel desbărat de toate metodele convenţionale dinainte, actorul avea să intre pe scenă nu pentru a „juca un rol", ci pentru „a-l trăi". Teatrul era pentru Stanislavski, viaţa. Deaceia menirea actorului era de a copia viaţa, şi de a juca natural. „Naturalismul" în arta dramatică, ne vine dela Stanislavski. Dar câte înţelesuri greşite şi câte devieri a avut noţiunea aceasta, faţă de concepţia pură a lui Stanislavski.

D-na Nina Gurfinkel — în lucrarea sa „Theâtre russe conteporain" — rezumă magistral, în primul capitol, toată activitatea marelui om de teatru, reuşind să caracterizeze de minune personalitatea lui.

Naturalismul pentru Stanislavski nu era „decât şcoala adevărului exterior, prima etapă a drumului către adevărul interior".

Iată deci o concepţie cu totul diferită a naturalismului în teatru, complect opusă noţiunii în care se înglobează azi şcoala naturalistă. Actorul e dator să copieze viaţa numai în ceeace priveşte gesturile, atitudinea, debitul, adică în tot ceia ce este exterior în jocul său, spre a nu diforma realitatea. Dar intuiţia şi realizarea interioară a rolului trebuiau trăite în cadrul posibilităţilor de compunere şi de exprimare a fiecăruia, fiindcă adevăratul actor este acela care îşi trăeşte rolul, — dar şi-l trăeşte pe scenă, fiindcă, după cum spune chiar Stanislavski în amintirile sale, „unul este adevărul vieţii şi altul adevărul scenei".

Naturalismul lui Stanislavski trebue deci privit ca un realism spiritualizat şi nu o copie fidelă a naturii, care exclude orice amestec de adevărată artă.

Opera dramatică a lui Cehov a dat posibilitate lui Stanislavski să-şi afirme teoriile şi să păşească la realizarea lor practică. Numele lui Cehov nu se poate despărţi de a lui Stanislavski, şi vice-versa. Azi, teatrul lui Cehov nu mai este apreciat aşa cum se cuvine, fiindcă nimeni nu mai e în stare să-l reprezinte scenic, cu toată diversitatea şi înţelegerea lui Stanislavski.

Actorul însemna pentru Stanislavscki elementul principal al teatrului. Sistemul lui îşi găseşte punctul de plecare în actor: e creat pentru el. Deaceea toate sforţările lui au fost mereu îndreptate către această ţintă unică: actorul.

E foarte greu de a rezuma într'o formulă arta lui Stanislavski. Căutând mereu să se perfecţioneze, el a abandonat o mulţime de principii pe care şi le însuşise, luând totul dela început.

Deaceia, dacă se poate fixa principiile elementare ale artei lui Stanislavski, e foarte greu să-i limitezi frontierele şi să-i concretizezi metoda de lucru.

Jacques Copeau în prefaţa traducerii franţuzeşti a volumului de amintiri a lui Stanislavski, i-a definit perfect personalitatea: „Nimeni, — spunea Jacques Copeau,— nu va imita arta lui Stanislavski, fiindcă ea nu este cuprinsă într'o formulă. Stanislavscki are secretul său. Pentru a-l surprinde, trebue să te urci până la el".

Azi, Stanislavski a murit şi puţini vor fi fost aceia care vor fi reuşit să-i surprindă taina creaţiunii artistice.

Pentru teatru însă, experienţele lui vor rămâne totdeauna o pildă admirabilă a omului care caută să se înalţe prin purificare la nivelul artei.

GH. NENIŞOR

MICI EVENIMENTE

Dubla naţionalitate

La Stuttgart a avut loc congresul anual al germanilor din străinătate. Hess, locţiitorul Fuehrer-ului la conducerea partidului naţional-socialist şi „gauleiter"-ul Bohle, au repetat cunoscutele teorii cu privire la drepturile Reich-ului de a se ocupa de germanii aflaţi dincolo de frontierele patriei şi au trimis salutul lor încurajator sudeţilor.

Se face astfel tot mai mult dovada că Reich-ul nu consideră — aşa cum afirmau conducătorii săi la început — ca germani din străinătate numai pe cetăţenii cu paşaport german aflaţi în alte ţări, ci în special pe cetăţenii de origine etnică germană cari trăesc în restul lumii.

Dreptul internaţional privat ca şi dreptul internaţional public a fost răsturnat de noul regim al Reichului, aşezându-se în locul lor un nou „drept", făurit după interesele de moment ale germanismului nazist. Dubla naţionalitate pentru germanii din străinătate a creat problema sudetă şi e pe punctul de a crea probleme similare în alte state, dacă nu se vor lua din vreme măsurile impuse de împrejurări şi de exemplul dureros pe care ni-l oferă starea tulbure din Cehoslovacia.

Intre nazism şi creştinism

Conferinţa episcopilor catolici ţinută la Fulda, a redactat o pastorală în care — printre altele — se spune că „scopurile atacurilor naţional-socialismului împotriva bisericii şi religiei sunt de a asupri biserica romano-catolică, de a o slăbi, de a îndepărta poporul de ea, dar mai ales de a stârpi creştinismul şi de a introduce o religie care n'are nici o legătură cu credinţa în Dumnezeu şi în viaţa vecinică.

A apărut No. 519

RADIO-Adeverul

cu următorul sumar:

NOUTĂŢILE EXPOZIŢIEI BERLIN 1938

— Noul receptor minuscul — Lămpile de oţel — Radiotechnica —

Seară de teatru Vizio-radiofonic

— Reportaj numai închipuit şi note felurite —

Gama Super G 446 4+2

— Superheterodină ultramodernă cu lămpi roşii, fading automat, contrareacţie, ochiul magic, pe 5 game de unde

VIBRATORI 1938

— Descrierea ultimelor tipuri şi folosirea lor în aparate —

Programul complect al posturilor europene pe săpt. 28 Aug. — 4 Sep.

ŞTIINŢIFICE

AERUL DE MARE, SĂRAC IN BACTERII

Intr'o publicaţie pariziană a apărut de curând un interesant articol relativ la rezultatele obţinute prin analiza bacteriilor la diferitele înălţimi din atmosferă, precum şi în regiunea mărilor.

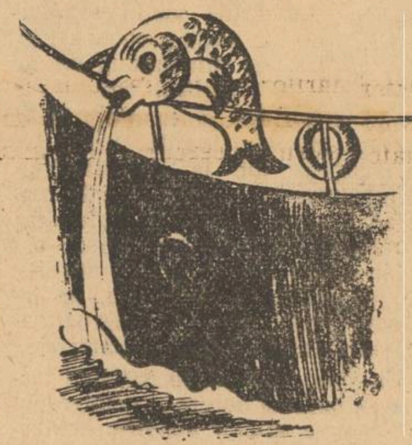
Nu e o noutate faptul că soarele exercită o puternică acţiune bactericidă. Este totuş surprinzător că — după calculele precise făcute de specialişti — o zi de iradiare solară poate distruge 600.000 de bacterii într'un centimetru cub de apă. Chiar şi microbii cei mai rezistenţi — cum sunt de exemplu bacilii tuberculozei — mor repede în lumina soarelui. S'a constatat că în largul mării, la o distanţă de 100 kilometri de coastă, într'un centimetru cub de aer se găsesc numai 0,6 bacterii, pe când la o înălţime de 2000 de metri, deasupra nivelului mării, găsim 3.

Aşa dar, aerul de mare este— în ceeace priveşte conţinutul în bacterii — mai curat decât aerul de munte.

Nu sunt lipsite de interes nici cifrele referitoare la oraşe. Astfel, într'o stradă din centrul Parisului densitatea bacteriilor pe centimetru cub de aer este 3480, într'o construcţie nouă 4500 şi într'o locuinţă veche şi întunecoasă 36.000. E drept că în zilele cu mult soare aceste cifre scad considerabil. In Iulie, valorile sunt mai mari decât în Decembrie, întrucât bacteriile au nevoie de căldură pentru desvoltarea lor.

RĂUL DE MARE LA.. PEŞTI

Se pot îmbolnăvi peştii de răul de mare ? Desigur că oricine ar socoti ca o glumă proastă un răspuns afirmativ la această ciudată întrebare. Şi, totuşi, lucrul este absolut se-

rios. Intr'adevăr membrii expediţiei americane, care s'au transportat de curând pe coastele statului Maine, în scopul de a prinde anumite specii de peşti pentru Muzeul Field, de istorie naturală, au avut prilejul să facă singuri această constatare cu totul neaşteptată.

In drumul de înapoiere, marea fiind foarte agitată şi valurile oscilând deasupra recipientelor în care erau păstraţi peştii prinşi, este sigur că aceştia puteau să evadeze cu uşurinţă din închisoarea lor. Totuşi spre uimirea naturaliştilor, peştii au încetat să înoate şi păreau că au pierdut orice interes de viaţă. Observaţii mai atente au stabilit că erau atinşi de un intens rău de mare. Chiar după ce furtuna trecuse, peştii mai sufereau încă din cauza oscilaţiilor vaporului, şi s'au întremat abia după ce receptoarele au fost depuse pe uscat.

PSIHOLOGIA POFTEI DE MÂNCARE

Pentru a determina efectul diferitelor stimulente psihologice asupra poftei de mâncare, un fiziolog din Frankfurt pe Main, a construit un aparat, cu ajutorul căruia poate măsura cu preciziune, gradul de secreţie salivară, provocată de senzaţia apetitului.

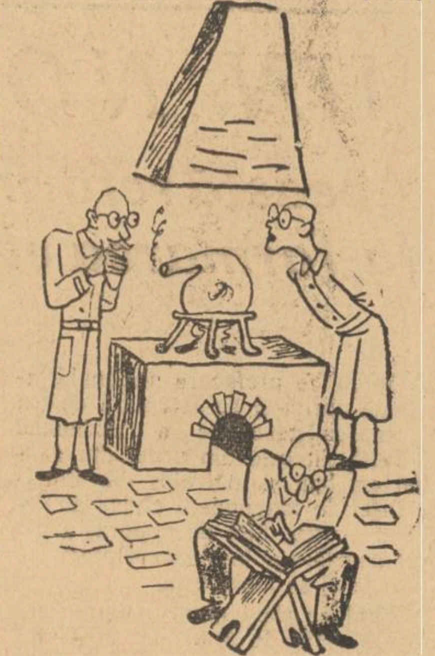
Rezultatele obţinute prin acest procedeu dovedesc că simpla rostire a cuvântului exprimând un nume de mâncare, are un efect foarte uşor asupra acţiunei glandelor salivare. Imaginea mâncării exercită un efect mai mare, mai ales dacă e înfăţişată în culori naturale. Cel mai mare efect însă se obţine prin însăşi prezenţa directă a alimentului.

Experienţele au arătat că simţul auzului este numai uşor legat cu pofta de mâncare, în timp ce simţul mirosului intervine într'un mod mult mai intim în mecanismul ei. Vederea se situează — în ceeace priveşte efectul ei stimulator — între cele două simţuri pomenite.

ALCHIMIE MODERNĂ

In Londra a luat de curând fiinţă o societate pentru studiul alchimiei.

Membrii acestei instituţii îşi

propun să reia, cu ajutorul mijloacelor moderne ale ştiinţei străvechile încercări ale alchimiştilor medievali, de a preface metalele obicinuite în aur şi argint şi în general, să studieze din această vreme, în sensul ei cel mai larg.

BACTERII CONTRA INSECTELOR

La colegiul american de silvicultură din Siracuza (statul New York) s'a făcut o încercare interesantă de a cultiva în laborator o boală denumită „ciuma omizilor" Boala e cunoscută de multă vreme. Totuş abia acum s'a realizat cultura artificială a agenţilor ce o propagă.

Răspândind aceşti germeni patogeni în pădurile bântuite de omizi, se obţine o propagare intensă a boalei şi o stârpire rapidă a omizilor.

Ing. I. S.

Subiectele literare şi viaţa societăţii româneşti

(Continuare din pag. I-a)

gii aparte şi după împrejurări care ies din comun.

Un literat ne-a şi spus cum compune:

Aşezat după — masă într'un fotil, el se gândeşte: „Aş vrea să scriu un roman cu o eroină, care să aibă cutare şi cutare calităţi, cutare şi cutare defecte"...

In natură însă astfel de tipuri nu există, ci numai în imaginaţia originalului cu orice preţ — de-asemeni şi acţiunea, cu toate fazele ei, nu-i scoasă din viaţă (chiar când este inventată), ci din jocul temelor „încrucişate" din capul autorului.

De ce scriitorii recurg la această stratagemă?

Societatea românească, massele populare nu au personagii vrednice să figureze într'o nuvelă, într'un roman? Iar viaţa de aici, cu durerile şi cu bucuriile ei, nu merită a fi subiect de literatură?

După unire, prin fuzionarea atâtor elemente într'un tot — diverse probleme pot fi puse, chiar într'un roman cu perspective adinci.

La fiecare pas, întîlnim subiecte de dramă.

Societatea de azi nu mai seamănă cu banda „amicilor" din Caragiale, mărginiţi între „miticisme" şi o ţuiculiţă.

Avem acum o societate apuseană aproape — din punctul de vedere al intereselor în joc, al ciocnirilor sufleteşti caşi de alt ordin.

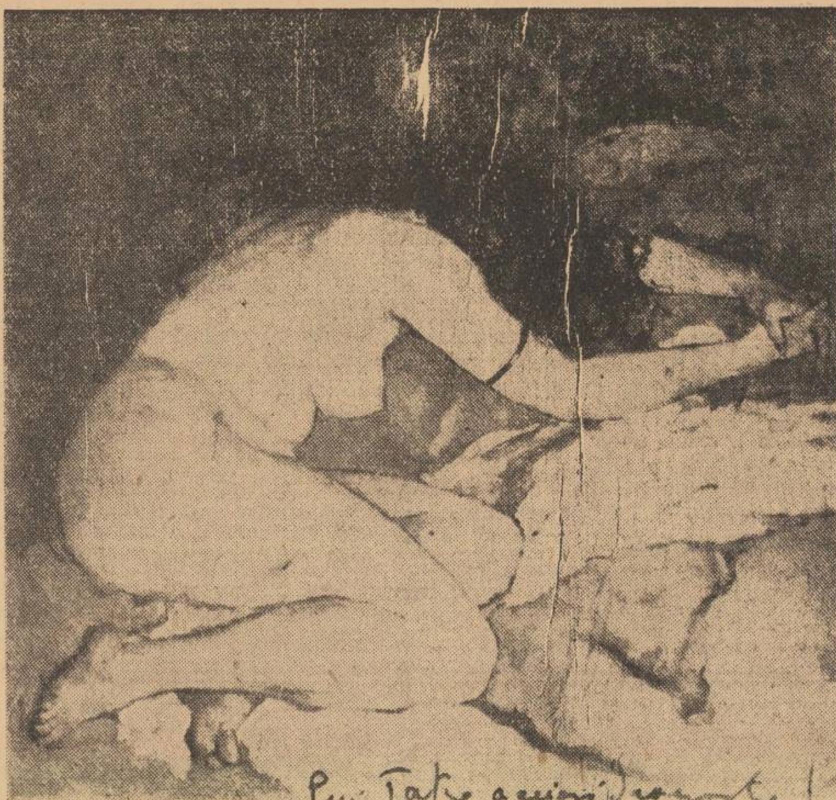
Mediul nostru poate da scriitorilor subiecte — oricâte şi de orice fel.

Ar fi destul numai ca literatul să observe şi să înţeleagă. Atunci şi literatura care s'ar face ar fi viabilă — ea reflectând ceva autentic, nu jocuri anoste de păpuşe... ca mare parte din literatura actuală.

M. SEVASTOS

Ţărănaş

Durere

Portret

AUREL BAEŞU

Se împlinesc luna aceasta zece ani dela moartea pictorului Aurel Băeşu.

Tot din acest loc am pomenit şi pe Sabin Popp — amândoi, mari speranţe ale artei româneşti, — s'au stins la acelaş an. la câteva luni interval. Şi potriveală a soartei: cu puţin timp înainte de a muri, s'au întâlnit, fără să ştie de înainte, într'un orăşel de pe malul Dunării, unde au lucrat împreună.

Aurel Băeşu a fost ca pictor un romantic. Ii plăceau penumbra, culorile contrastate, materia preţioasă şi pozele teatrale. In aproape fiecare model vedea un erou de poveste sentimentală. El însuşi era un visător neliniştit, purtându-şi din loc în loc nostalgii nelămurite, daruri neîmplinite, doi ochi cercetători, o lavalieră şi o chitară.

A avut noroc o vreme — a strălucit în şcoala de Arte Frumoase şi s'a bucurat de multe prietenii şi de o preţuire timpurie în carieră. La o vârstă când alţii se găsesc în epoca frământărilor pentru lămurirea de sine, Băeşu trecea drept un maestru în cercurile colegilor dela

Autoportret

Portret

Ţăra

Iaşi şi'n lumea amatorilor entuziaşti. Expoziţiile lui aveau întotdeauna succes şi ori pe unde se afla, lăsa portretele unor modele fericite.

Avea o uimitoare uşurinţă de lucru — nu greşea aproape niciodată, nu arunca nici o pânză, nu revenea, nu refăcea. Era un spontan, — în două sau cel mult trei şedinţe isprăvea o pânză destul de mare. Nu alegea prea mult şi nu ezita în faţa unui motiv. Era în el un fel de febră, ceva eroic, o mândrie de a aduna pânze după pânze, de a picta orice îi eşea în cale, fără să se mai reculeagă, fără să mai privească înapoi. Astfel se explică cum au putut rămâne atâtea lucrări în urma lui, când a murit la 30 şi ceva de ani.

A fost un grăbit — probabil îndemnat de presimţiri. Căci nu numai că i-a fost dat să moară aşa de tânăr, dar a trebuit să sufere cu mult înaintea sfârşitului chinurile unei boli fără leac. Plecase în Italia, dornic să vadă şi să înveţe, mai tânăr şi mai voios ca oricând, dar răul din sângele lui a ieşit dintr'odată la iveală şi în loc de domuri, capele, canaluri şi gondole, a trebuit să se mulţumească cu un sanatoriu singuratic, pe un vârf de munte.

In omuleţul acesta era însă o energie care nu s'a dat bătută decât după luptă îndelungată. Alţii ar fi fost în tot acest timp tragic năruiţi sufleteşte — Băeşu a sperat mereu într'o minune, dar n'a stat cu braţele încrucişate şi cu ochii la cer, implorând, ci a lucrat până în clipele din urmă. Poate a crezut că aşa, cel ce hotărăşte destinul fiecăruia se va îndura de nişte mâini atât de harnice şi de nişte ochi atât de meşteri în privit. N'a fost după cum a dorit Aurel Băeşu şi prietenii lui. Un mormânt s'a deschis prea devreme. Un pictor deosebit de înzestrat şi-a frânt puterile la jumătate de cale.

De atunci, pomenirea numelui lui au celebrat-o doar tablourile, fiecare pe unde se găsea în casele oamenilor care l-au iubit. In faţa mormântului lui din Piatra-Neamţ nu se opreşte nimeni. Iar noi, care l-am cunoscut de aproape şi i-am ştiut gândurile şi drumurile frumoase, am fi vrut ca măcar acum, după 10 ani, această zi de aducere aminte să trezească ecouri. Cel mai nimerit ar fi fost o expoziţie cu pânzele cele mai frumoase. Dar la noi în ţară nu se obişnueşte aşa ceva. Au trebuit să se împlinească 100 de ani de la naşterea lui Grigorescu şi a trebuit să fie vorba despre un asemenea artist, ca să se organizeze o expoziţie comemorativă.

*

Deşi a murit tânăr, Băeşu a lăsat o operă ce face cinste picturii româneşti. Este opera unui desenator îndemânatic, a unui colorist de resurse şi a unui liric. Toate erau frumoase în lume pentru Băeşu, sau ştia el să le facă frumoase — şi drumurile şi luncile de pe valea Bistriţei şi casele dela Fălticeni, ascunse în mormane de verdeaţă şi boerii gravi şi nevoiaşii din Ţâcău şi sfioasele apariţii din umbra mănăstirilor Agapiei şi Văratecului. Băeşu avea un dar mare: îşi iubea arta lui. Lucra cu adevărată pasiune. Atât ştia el: că poate să zugrăvească chipuri şi fapta asta îi plăcea. Niciodată nu făcea teorii, niciodată nu explica o linie sau o culoare şi niciodată nu şi-a speculat meşteşugul. Cui n'a dăruit el tablouri, cui n'a făcut el măcar o schiţă, dacă nu un portret în ulei, aşa, numai de dragul de a picta şi de a prilejui o bucurie!

Era un om curat la suflet ca o floare şi plăcut la chip ca un ciobănaş. Poate că nu l-au uitat toţi cei cari l-au întâlnit. Trimeată odată cu noi un gând pios de aducere aminte la mormântul lui fără flori şi fără candelă, la mormântul lui de om singur pe lume.

TACHE SOROCEANU

Portret

Bătrân

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de LEW GUMILEVSKY

Autorul ne prezintă cu această ocazie pe un nou erou al povestirei, pe care nu-l prezentase până acum cetitorului, nefiind nevoe.

Cabinetul pe care-l ocupa Petr Nilâci era despărțit de sgomotul și mișcarea străzii prin zidul Orașului Chinez. Era deajuns să se trântească ușa mohorâtă cu tăblița de email prevăzută cu „Președintele Departamentului" în urma sa, pentru ca nimeni să nu mai cuteze să stinghereească desfășurarea activității lui patetice.

De-abia aruncase servieta pe biroul său enorm, și începu să strige:

— Hei, Nicolai Semenâci, vino încoace; adă, adă repede corespondența.

Și nici n'apucă să se instaleze bine în fotoliu, când directorul de afaceri se și ivi în prag și, surâzând, îi raportă:

— Sunt două urgente. Să începem cu ele, Petr Nilâci!

— Dă-mi-le, dă-mi-le!

Și lunga zi, cu necurmatele sbârnâituri asurzitoare de telefon, cu consfătuiri și ședințe de serviciu, începu. Dosare cu tot felul de lucrări importante se perindau necontenit pe sub ochii președintelui. Anteturile de pe adrese se amestecau cu nedespărțita ștampilă de înregistrare a departamentului. Petr Nilâci își punea iscălitura, punea rezoluțiile în colțuri, și vasta gospodărie dela Moscova până la Sunsk dela mușuroaele de pământ și până la depozitul central, stătea în fața lui. Acesta era uriașul monstru care își striga, țipa, urla nevoile, care își trâmbița înfăptuirile și care cerea, cerea neîncetat, de pretutindeni, mâna de fier a stăpânului.

Petr Nilâci își dăduse seama de toate acestea chiar de a doua zi, de cum venise din concediu, îndată ce se așezase la birou și dăduse cu ochii de dosarele deschise de către directorul de afaceri. A treia și a patra zi se ținu numai de audiențe, iar a cincea distribui el însuși munca zilei, luându-și iar în seamă gospodăria.

In a șasea zi Nicolai Semenâci propuse la început:

— Să terminăm întâi cu caolinizarea asta, Petr Nilâci! Totul e pus la punct, așa cum ai dat ordin eri.

Petr Nilâci puse satisfăcut restul la o parte.

— Gabe e aici? — se informă el..

— Așteaptă de azi dimineață.

— Actele?

— Sunt în regulă.

— Cecul?

— E verificat.

— Ordinul?

— E gata.

— Contractul?

— Se poate iscăli.

Petr Nilâci surâse.

— Dar vrednic te-ai mai făcut Nicolai Semenâci. Și eu care îți spun sincer, mă temeam că mă vei lăsa de căruță.

— Ce tot spui? da se poate? — oferind cu un surâs de mulțumire dosarul albastru în care se găsea rezolvată deja „Lucrarea referitoare la caolinizarea argilei obișnuite" — când vrea omul, face totul. N'avea grijă!

Petr Nilâci examină hârtiile, răsfoi paginile numerotate, începând dela raport și până la concluzile jurisconsultului și-și ridică ochii asupra upravdelului*

— Dar raportul șefului secției chimice?

— Concluzile sunt categorice și favorabile.

Petr Nilâci se gândi puțin, dădu ordin:

— Cheamă pe Sumeiko.

Nicolai Semenâci transmise ordinul ușierului și se întoarse.

— El făgăduise că se va interesa la laborator? — îi aminti Petr Nilâci.

— S'a interesat.

— Răspunsul?

— Va veni. S'a trimis un curier special.

Petr Nilâci arătă nemulțumit spre telefon.

— Asta nu-i ajungea?

— Velikanov a cerut să i se facă o adresă.

— Moșneag îndărătnic, — mormăi Telejnikow, întorcându-se înciudat spre fereastră. — Ce spune dumnealui?

— In genere?

— Referitor la afacere.

Nicolai Semenâci privi la jocul porumbelor ce gungureau după fereastră.

— Spunea în general că toate acestea sunt posibile și că nu va fi nevoe de o instalație specială.

— Asta și voiam s'o știu.

Curierul se înapoiase, deschisese respectuos ușa și își vârâse în crăpătură întâi barba, apoi fața serioasă și importantă ca și afacerile pe cari știa atât de bine să le învârtească.

— Vor veni imediat.

— Bine, Petre.

Sumeiko, tot așa de înalt și deșirat ca și Telejnikow, aruncă o privire în dosarul albastru, ce sta deschis pe birou înaintea președintelui și ridicându-și pantaloni se așeză pe scaun.

— Afacerea-i serioasă, Petr Nilâci!

— Cred. Altfel ce m'ar fi îndreptățit să fac atâta vâlvă și să ridic lumea în picioare? — observă Telejnikow ursuz. Lipsește însă rezoluția dumitale aci.

— Dar se găsesc concluziunile secției. Pentru contabilitate aceasta e suficient.

— Pentru mine e puțin.

— Adică cum?

— Hai să vorbim deschis..

Șumeiko zâmbi.

— Cum să nu, Petr Nilâci, poftim.

— Spuneți-mi ce credeți d-voastră personal despre toate aceste?

Zâmbetul lui blând dispăru între lungile-i mustăți brohoiești. Șeful secției bolborosi morocănos:

— Prevederea nu strică niciodată, Petr Nilâci. Eu am studiat toate acestea, vorbind bagă degetul în dosarul deschis, — cu un viu interes. Ideia e — uimitoare. Mijloacele propuse de inventator — cuminți. Asta-i îndrăznet, dar îndrăznet științificește. Succesul e garantat aproape nouăzeci la sută... Dar un lucru nu pot admite..

Ezită. Telejnikow mormăi nerăbdător:

— Ei, ei?

Inginerul plezni, iritat, cu palma-i lungă pe birou.

Nu pot crede că toate acestea aparțin unui autodidact oarecare, unui lucrător... Aceasta, firește, nu e treaba noastră, toate sunt aci formal în regulă, convenția se poate încheia... dar.. Mă tem de acești autodidacți, de acești simpli lucrători, — cari apucă stelele cu mâna... Mă tem!

Telejnikow se sculă în picioare și sprijinindu-și mâinile de birou, se aplecă înainte. In cuvintele lui suna furie și patimă.

— Iar eu nu mă tem de ei, — strigă el, — eu nu mă tem de inventatorul lucrător, de lucrătorul autodidact. In genere Sumeiko, nu, nu, nu mă tem. Acesta e fratele nostru! El e stăpân pe lucru. El știe valoarea banului. El nu-l va risipi în vânt· El țintește la sigur! Scuzați-mă, spuse el alunecând în fotoliu, — că mă aprind așa, dar aci nu poți să stai de vorbă cu mănuși.

Isbi cu palma peste hârtii.

— Dă-mi încoace Nicolai Semenâci, — strigă el, cuprins de o furie subită, — dă-mi, dă-mi încoace. Dă-mi să iscălesc.

Nicolai Semenâci întinse președintelui iritat tocul, apropie călimara, tamponul și se năpusti spre ușă.

Sumeiko se sculă.

— Nu mai aveți mai mult nevoie de mine, Petr Nilâci?

— Nu, mă rog..

La ușă îl lăsă să treacă pe upravdelul ce invita pe inventator în cabinet. Omul, ori că nu era de loc lucrător, ori că făcea pe meșterul american care a râvnit fanatic timp de zece ani panglica de conwelier și care nu se simțea fericit de cât atunci când mergea spre vila lui, în portul lui, cu nevasta lui și cu copiii lui, la ferma lui, cu grădină, cu vaci. Șumeiko îl lăsă dinadins să treacă pentru ca să poată examina pe acest extraordinar autodidact și rămase mirat de excesul lui de libertate, care, purta toate semnele artificialității și desfrâului, când nu dădu mâna cu președintele și luă loc în fotoliu lângă birou. Nu era tânăr, dar fața-i rasă, netedă, fără sbârcituri, nu spunea altceva nimic despre vârsta lui. Atitudinea-i obrasnică, în tot cazul, n'o puteai atribui tinereții, când timiditatea învinsă trece brusc la îndrăsneală ce n'are nimic comun cu conștința meritelor proprii. Asemena maniere nu puteau să fie ale unui lucrător. Lui Șumeiko îi era necaz pe Telejnikow că nu observase încă acest lucru, și, ridicând puțin din umeri, se grăbi să iasă, închizând ușa în urma lui.

Aurel Băeșu: Pe gânduri

Petr Nilâci cu o amabilitate și atențiune exagerată, — efectul direct al ciocnirii recente cu inginerul, — primi pe Gabe. El îi strânse mâna, se interesă de sănătatea soției lui și-i întinse un exemplar din contract.

— Iată, citiți-l. Toate sunt puse la punct... Sper că veți fi de acord cu mine într'o privință, — glumi el, — că nemții n'ar fi putut fi mai culanți..

Gabe luă contractul și spuse scurt:

— Nemții ar fi glăsuit așa: ia banii și după aceea vine restul. La noi, — din contră — mai întâi contractul și după aia restul...

— Nu, și una și alta în acelaș timp, — îl întrerupse sec Telejnikov, — îndată ce veți iscăli contractul, veți primi și ordinul de cassă...

Gabe începu să citească. Petr Nilâci se retrase la fereastră cu upravdelul. Nicolai Semenâci ridică degetul cel mare în locul celui arătător, spre ușă și spuse scurt:

— S'a bosumflat.

— Șumeico?

Firește. L'ai pus la respect.

— Da, — strângâdu-se lângă el îi spuse dânsul cu vocea coborîtă, aproape în șoapte, ca să nu-l audă Gabe, — eu nu sunt mâncător de specii *) și niciodată nu m'am îndeletnicit cu așa ceva, dar, vezi tu, Nicolai Semenâci, cum privesc ei pe lucrătorul autodidact? Pe ei nu-i poți convinge! Și orice pune exemple au fost?

— Ura de breaslă, Petr Nilâci, — întări celălalt cu un aer serios, — breslărie... iaca așa stă chestia. In d'aldeastea totdeauna trebue să fii nepărtinitor..

— Eu și tu așa și facem, închee Petr Nilâci văzând și arătând în spre Gabe care luase tocul.

Gabe iscălise convenția. Petr Nilâci puse și el iscălitura lui.

— Se înțelege, — spunea dânsul, scoțând ordinul dintre hârtii, — pentru dreptul de folosință al invenției d-voastră, vă plătim acum cinci mii de ruble. Și în caz că ne vom folosi de ea nu numai în cadrul experimental, ci pe o scară mai întinsă, ne luăm obligația de a vă încredința sarcina conducerii... Pentru aceasta vom încheea o convenție separată pe numele dv.. In general însă, — închee el, înmânându-i ordinul, ori de câte ori veți avea vreo nevoe, vă veți adresa, fără fasoane, direct mie. La noi veți găsi îndată ce împrejurările familiare vă vor permite, — tot sprijinul și oricând de lucru...

— Mulțumesc, — răspunse cu indiferență Gabe și se însufleți pe loc când se văzu cu hârtia prețioasă a lui Telejnikov în mână.. Spuneți-mi vă rog: unde voiu putea încasa aceasta?

— Cassa este jos. Grăbiți-vă — e deschisă până la unu, — îi spuse Nicolai Semenâci, — întrebați, acolo o să vă îndrepte.. L'am și prevenit pe casier.

Gabe salută oarecum grăbit și dispăru. Telejnikov îi felicită pe upravdel și murmură gânditor:

— Nu prea pare așa simpatic acest Gabe, a?

Nicolai Semenâci dădu din cap.

— Da. Pare cam setos de bani.

— E înfometat... Ii moare nevasta..

— Da, poate.

Și amândoi simțiră în acelaș timp un fel de stinghereală și rușine. Nu foamea ar fi putut pleda în ochii lor pentru cele cinci mii de ruble.

— Mai departe Petr Nilâci, referitor la controlul fabricii Sunsk. Să vă arăt materialul?

— Dă-mi-l, dă-mi-l.

Petr Nilâci fu cuprins de frigurile activității. Directorul de afaceri fugi din cabinet, dar se întoarse numaidecât, sau mai bine zis, i se întoarse numai capul, care se vârîse în ușă.

— O oarecare Nenikova, lucrătoare. Chestie personală. Se poate? — întrebă el.

— Desigur, dă-mi-o, dă-mi-o mai repede.

Petr Nilâci se ridică grăbit întru întâmpinarea neașteptatei musafire. Emoționat, îi strânse mâinile și o întrebă neliniștit:

— Katea, tu? Ce vânt te aduce. Doară nu s'a întâmplat nimic, nu?

— O, nimic, firește, — zâmbi ea, dar atât de timid, că umbrele ușoare de îngrijorare nu avură încă timpul să dispară de pe fața ei, — nimic.

Petr Nilâci oftă ușurat·

— Ei, bravo Perfect. Cu Gabea am tranșat mai adineauri. Am fost la fel de prompt ca și nemții. El de-abia a ieșit...

— Da, l'am întâlnit și eu: el a primit banii ca să-și bucure nevasta... pe când eu..

Petrâ Nilâci o privi cu spaimă.

— Dar tu? Tu ce vrei?

— Eu am vrut să viu mai repede, înainte ca dv., să fi tranșat.

— De ce?

— Fiindcă, uite, asta uite. Cum îi zice, începu ea, — da, uite asta: conștiința solidarității mele în răspundere.. Mă înțelegi? Eu ți-l'am prezentat, eu te-am atras în această afacere... Și deodată...

— Ce-i deodată?

—Dar, dacă, cumva..· Tu o să regreți, o să mă acuzi pe mine... Nu, asta ar fi peste putință s'o suport!

Petr Nilâci râse. In râsul lui se vădea afecțiunea bărbatului pentru copilul ce crește sub ochii părintești. Ii puse mânile pe umeri și atrăgând-o spre dânsul în așa fel, ca s'o poată privi mai deaproape, exclamă:

— Katea! Tu ești cinstea întrupată! Nu, nu mi-aș îngădui niciodată să învinuesc pe alții de fapte a căror răspundere o port numai eu. Copilării.. Tu pentru asta ai venit aici?

— Da. Vroiam să te previu încă odată, să-ți amintești de răspunderea pe care o porți față de cei cari te-au pus în fruntea acestei instituții...

Petr Nilâci spuse serios:

— Parcă am dat dovadă mai adineauri de grija mea neîncetată în aceasta...

— Ce, parcă eu nu te cunosc?— răspunse ea întrebător·

Șeful secției chimice, nu intrase ci năvălise aproape, în biroul președintelui. Nici nu observase că Petr Nilâci nu e singur. Flutura o foaie oficială scrisă la mașină și strigă încă din prag:

— Petr Nilâci, dar ce-i cu scandalul ăsta? Știți că acela e un...

— Care acela? — întrebă Petr Nilâci sec.

De-abia atunci observă inginerul pe interlocutoarea șefului departamentului. Rămase o secundă încurcat, apoi revenindu-și, căuta să se justifice cu hârtia ce o ținea în mână.

— Vă rog să mă iertați, — băigui el, — dar aci am dat de o noutate care m'a făcut să-mi pierd cu desăvârșire capul..

— Ce noutate?

Sumeiko aruncă o privire piezișă spre fată. Aceasta se apropie de divan, stătu puțin la gânduri și se așeză cu băgare de seamă pe margine. Atunci Suneiko se adresă către Telejnikov:

— Iată, ați văzut, mi se pare că tot eu am avut dreptate, iar nu d-voastră. Inventatorul e un tânăr învățat, diplomat al școalei politechnice, lucrează la laboratorul nostru de astă vară... Ce-mi tot spuneați d-voastră despre nu știu care autodidact?..

— Cine v'a mai spus și fleacurile acestea? — spuse Petr Nilâci liniștit și-i zâmbi musafirei, întorcându-se puțin spre ea, — ce prostie! Eu îl cunosc personal pe Gabe și-l știu cine este.

Sumeiko se zăpăci de tot și însfăcând repede hârtia o apropie de ochii lui miopi.

— Care Gabe?—bombăni el, tulburându-se, — oare de Gabe e vorba aci? Velikanov îmi scrie aici de Salomasov, iar nu de Gabe.

— Poate fi și profesor Salomasov, — ripostă Petr Nilâci cu răceală, — dar asta nu schimbă întru nimic lucrurile...

—Nu știu despre cine veți fi vorvind dv.. — îl întrerupse Petr Nilâci cu asprime de data aceasta, — dar eu vorbesc de persoana cu care noi am încheiat convenția.

Sumeiko strânse pumnul, mototolind totodată și hârtia, și izbi cu el în birou.

— Atunci, înseamnă că Gabe al d-voastră a furat această invenție dela laboratorul nostru și nimic altceva!

— Tovarășe Sumeiko!—tună Telejnikov. Șumeiko oftă cu sgomot și sleit de puteri căzu în fotoliu. Petr Nilâci se apropie de el.

— La ce mijloace, — spuse el încet, — nu se recurge, totuși, la secția d-voastră, pentru a îngrădi calea unui muncitor! Veți urmări dv., personal, vă rog — adăugă el mai deaproape această afacere, în timp de douăzeci și patru de ore. Apoi raportați-mi și nu veți cruța pe vinovați — luați seama!

Șumeiko părăsi, sufocându-se, cabinetul. Petr Nilâci închise ușa după el.

— Ai văzut tu, Protea, ce se petrece pela noi..·

Și se apropie de musafiră. Ea se ridicase mută de pe divan. Buzele îi erau albe și carminul de pe ele așternea o pată stranie și murdară. El îi apucă mâna. Ea și-o smulse cu un geamăt.

— Katea, Katea.. Mai stai puțin!

Ea se opri un minut în ușă, și după o tăcere prelungită, ca să-și poată aduna puterile, pentru a deschide gura:

— Dacă asta e adevărat... — articulă ea proape imaterial. — Adio! Pe vecie! Eu nu voiu avea puterea să suport aceasta, Adio!

(Urmează)

*) Directorul de afaceri.

*) Specialități.

SCRISORI DELA CITITORI

Odiseia unui contribuabil care a vrut să plătească

Poveste adevărată

Cine plătește impozitele în primele 3 luni ale anului se bucură de o reducere de 7%. M'am gândit, că dacă plătesc 20.000 lei pe an, pentru o casă în care locuesc și 2 cocioabe închiriate, la care de obicei chiria rămâne neplătită, să mă bucur măcar de reducerea de 7%, care face aproape 1500 lei pe an.

M'am dus deci la 2 Iunie la percepție să plătesc. Dar acolo mi-a găsit cele 2 imobile închiriate, cu debitul netrecut pe anul curent, fiindcă cerusem cu 8 luni înainte la unul și cu 2 luni la altul, reducerea impozitul pentru apartamentele neînchiriate.

— Să veniți peste 2-3 zile, ca să cerem dela Constatare **stabilirea debitului, mi se spuse la percepție.**

Peste trei zile, al doilea drum la percepție. „N'a venit dela Constatare. **Treceți dv. pe acolo".**

Al treilea drum la Constatare, **pe altă stradă.**

— „Hârtiile sunt la d. controlor". îmi spune impiegatul de acolo, „Și d-sa e ocupat în oraș".

A doua zi la Constatare: **„D. controlor a fost, și a plecat".**

După o zi, al cincilea drum. Am găsit pe d. controlor și mi-a făcut cinstea să-mi răspundă grăbit: „Sunt foarte ocupat cu niște tablouri; dar săptămâna cealaltă va veni și rândul dv.".

— „D-le controlor", îndrăsnesc eu a obiecta, „o cerere e de 8 luni și se zice că e un ordin ca orice hârtie să fie lucrată în trei zile".

„Eh, eh" răspunse controlorul cu un gest care arăta absurditatea obiecțiunei mele.

Peste o săptămână al șaselea drum la Constatare.

D. controlor a fost, dar a plecat. Domnul impiegat nu știe dacă a lucrat hârtiile mele.

Al șaptelea drum, după masă. Inchis.

A doua zi (drumul 8). — „N'am avut încă timp, mă întâmpină grăbit d. controlor" și mi-a ținut un discurs asupra multelor sale ocupațiuni. Să viu peste două zile".

Peste două zile (drumul 9). Nu l-am găsit. Trecuse 18 zile din lună. Plictisit, m'am dus de astădată (drumul 10) la Ad-ția Financiară de constatare și am cerut să mi se facă debitul. S'a dat ordin telefonic și d. controlor mi-a luat în cercetare hârtiile.

S'a dus și la fața locului și-a găsit, că nu e nici o reducere de făcut, fiindcă imobilele nu sunt goale.

Drum 11, la Constatare. **„D-le controlor, eu n'am scris că imobilele sunt goale, dar că au rămas la unul un apartament neînchiriat și la altul două.**

D. controlor înțelege cam greu; eu prezint contractele actuale față de cele din anii trecuți și sfârșim a ne înțelege asupra caselor Dar fiindcă mai era o magazie ocupată de jandarmi gratuit, d-sa îmi pune din oficiu o chirie și îmi aplică impozitul respectiv.

Protestez și mă duc la jandarmi să aduc o adresă oficială, care arăta că magazia e ocupată provizoriu, fără chirie.

D. controlor pretinde să supuie chestia d-lui Ad-trator și mai fac trei drumuri până se aranjează chestia magaziei și iau o notă oficioasă dela d. controlor asupra sumei ce am de plătit la percepție.

Drum 14, la percepție. „Noi nu putem să vă încasăm după notița aceasta. Ne trebue adresă oficială".

Drum 15. La Constatare, rog să grăbească cu trimesul adresei.

Drum 16 la percepție să plătesc. „Nu ne-a venit adresa. „D-le perceptor, mai sunt trei zile până la 1 Iulie". Perceptorul speră, că va veni hârtia înainte de întâi Iulie. Eu nu mai sper și mă duc la Ad-ția Finaniară plăți, **și mă plâng, că nu pot plăti funciera.**

Drum 18. La percepție. D. perceptor mă asigură pe răspunderea lui, că la 30 îmi va tăia chitanța.

La 30 (drum 19) găsesc în adevăr chitanțele tăiate. Obosit de atâtea drumuri, plătesc fără să mai controlez nimic.

Acasă constat că la unul din imobile, am fost încasat încă odată pe cele 6 luni din anul trecut, deși aveam chitanța de plată în regulă; iar la celalt imobil chiria era redusă la 40% dar impozitul s'a redus cu 30%.

Am alergat la percepție (drum 20) să le arăt procopseala.

„Aveți dreptate, s'a greșit, — aveți drept la restituire. — pe cale de apel, petiție câteva luni, câteva zeci de drumuri, etc.

M'am mulțumit. Am renunțat — și m'am gândit ce trebue să pățească alții, care nu pot și nu știu să facă douăzeci de drumuri.

M. CAMPEANU-Focșani

CÂNTECUL *) MITRALIEREI

O întâmplare adevărată povestită de

ION CĂLUGĂRU

Arătarea din mahalaua fântânilor

Cea mai ciudată mahala este mahalaua fântânilor. Despre care, sacagiii, cari aduc apa bună de băut în târg, au scornit că ar fi marginea lumii, dat fiind că acolo cerul se lasă în jos până atinge pământul și că multe minuni s'au petrecut în casele mahalagiilor ursuzi. Nici o mirare dar, că din acea mahala s'a ivit un tăetor de lemne, stacojiu și spân și ciudat ca mahalaua. Gârbovit sub povara caprei, a toporului și a ferăstrăului, omul pășia încet, gata la orice chemare la lucru. Tocmai pe ulița negustorească — și după ce i se făcuse lehamite de căutare — un glas de muiere :

— Ei! Ei! Cu capra...

Era o jupâneasă în târlici, fără colțuni și cu fusta scurtă, de i se vedeau volanele pantalonilor roșii de barchet. Cum tăetorul de lemne nu răspunse, un copil al jupânesei îl strigă și el :

— Țâști! Țâști! Cu capra...

Șiretul s'a uitat cu coada ochiului, de nu cumva e păcălit, și după ce s'a încredințat cu ochii lui că stiva de lemne e în ogradă, a lepădat capra din spinare și s'a oprit în mijlocul uliței. Era tânăr de tot acest tăetor de lemne ; un flăcău căruia nu-i mijise încă nici mustața. Dar cum avea trunchiul prea lung, pus pe niște piciorușe scurte, nasul cârn, pielea roșie și obrazul strâmbat de un râs ciudat, părea mai mult sperietoare decât om.

Auzindu-l că răspunde la numele de „Țâști", evreica își închipui că musai așa trebue să-l cheme și îi strigă :

— Domnu' Țâști, vrai să-mi tai o căruță la lemne ?...

— Să vedem ! Să vedem dacă ne potrivim la tocmeală ! a răspuns țanțoș flăcăul. Obrazul lui de oaie opărită râdea ca și cum ar fi luat pe cineva peste picior. Că eu's ca mașina, jupâneasă și nu ca tăetorul de lemne. La mine merge la iuțeală: nu te-ai întors bine și s'a și dus căruța la zămnic. Și pe deasupra, nici nu te zăläuzește de cap mașina, care știe numai a reteza cu ferăstrăul, a hurui, nu și a despica ciotul cu toporul...

Copiii cari se jucau în colbul uliței, băgând de seamă mutra comică a tăetorului de lemne, care răspundea la un nume potrivit pentru un gâscan, s'au răspândit prin târg, au adunat alte haimanale și au început să-i strige „Țâști", ca să-l zădărască. Omul mânuia voinicește ferăstrăul și nu zicea nimic. Din când în când stupia ca mâța, ca să alunge drăcimea ce-i bâzâia la ureche și lucra mai departe fără să-i pese.

Porecla i-a rămas însă. Nimeni nu-l striga altfel decât Țâști· Dealtminteri nici nu i se știa numele adevărat, precum nu se știa nici de unde venea. După trupul uscat și gârbovit, după pielea tăbăcită de vânt și soare, s'ar fi zis că e țăran de n'ar fi purtat vestminte de târgovăț, adică surtuc și pantaloni și încălțăminte la fel. Stăruia un svon că ar fi un odor al surdomutei, trupeșă și cu obrajii ca merele domnești, făcut cu un fecior de boer· Și alt svon, că l-ar fi luat de suflet niște mahalagii dela niște țărani cari s'au otrăvit cu bureți. Al doilea svon prinsese mai mult și i se da mai multă crezare, fiindcă fața flăcăului semăna mai mult decât orice, cu o ciupercă buboasă.

*) Din volumul „Câinii".

CAVALERUL SCRÂNCIOBULUI

Țâști se înrădăcină în târg și ajunse în scurt timp tăetorul de lemne cel mai căutat. Fiind mai tânăr, mai iute la treabă decât moșnegii cari despică un butuc și trag o tuse, iar despică un butuc și pierd câte o jumătate de ceas peste bășica de porc umplută cu mahorcă, era chemat pretutindeni. Erau și timpuri de belșug, de voe bună și de lucru pentru oricine. De aceea și Țâști trăia pe lângă ceilalți oameni și mai punea câte un gologan deoparte. Iși alesese gazdă — tocmai pe șesul țigănimii, unde s'au adunat lăutarii — la un țigan țambalagiu, care umpluse bordeiul nu cu scaune, mese sau paturi, ci cu copii. Țâști trudia tot anul, iarna ca și vara, se muta din ogradă în ogradă și, când nu era văzut aplecat peste capră, cântând din ferăstrău ca din arcuș, sau cu toporul pe lângă grămada de butuci — la prânz și pe înserat — era văzut cum rumega o ceapă cu mămăligă, sau o fiertură de perje verzi. Mulțumit sau nu, obrazul lui râdea necontenit. Numai de Paști își punea cămașă cu ciucuri, un surtuc de catifea verde și o pereche de ciubote cu potcoave și pureci și chefuia cele trei zile, la scrânciob. Ce se petrecea în capul lui nu se știe, dar se vedea că numai în cele trei zile de Paști se simția altfel de om decât în zilele lucrătoare. Pășia mândru și fluera ca și cum și-ar fi chemat calul la scară. La scrânciob se întâlnia cu pompierii, recrutați în târg dintre băețanii soi rău și fără meșteșug. Căci, la pompieri erau băgați, de obicei, fie băeții cari făceau câte o poznă, fie acei pe cari părinții n'aveau cu ce-i hrăni. Insă, fiindcă aveau uniformă, pe care le-o dădea statul, cum le da și ofițerilor, pompierii erau pentru Țâști oameni de vază· Din care pricină era tare mândru să se găsească în tovărășia lor. Când un pompier îi arunca o vorbă, se simțea măgulit ca și cum ar fi stat de vorbă cu un împărat, sau cu un înger.

Erau două scrâncioabe în târg. Unul, tocmai la rohatcă, peste Jijia în bătătura unei cârciumi țărănești. Altul, în mahalaua unde nemții își au biserica lor, cu clopotul ce sună ca piulița. La scrânciobul dela rohatcă venia lume dela țară; la cel vecin cu biserica nemțească, numai lume aleasă. In afară de pompieri soldați cari n'au plecat în concediu, elevi dela școala de meserii și fete cari slujiau la case boerești și au deprins o mulțime de vorbe cărora nu oricine le cunoaște înțelesul — mușterii temeinici — se mai rătăcia câte un marinar, ba chiar câte un domn cu pălărie tare, care venia numai să priviască. La scrânciobul din târg, în preajma cârciumei mari, șipurile de rachiu erau învelite în hârtii de toată frumusețea și străchinile de răcituri păreau niște floarea soarelui alături de ispititoarele pastrămuri și cârnații usturoiați și piperați. Deobicei ursuz, suferind parcă de lingoare, la scrânciob Țâști se simția mai bărbat, mai frumos, picioarele lui parcă aveau aripi, trupul de argint viu și vocea lui de oaie și-o auzea dânsul ca de pasăre măiastră. Nu era mai bun mușteriu la cârciumă, nu era mai mare, mai neobosit jucător ca dânsul. Dedeparte chema câte o fată, o cuprindea de mijloc și o juca cu foc, să-i iasă sufletul. După aceea, darnic cum era, o poftia la cârciumă și o cinstia. Pe cele ce slujiau la boerii cei mari, cu limonadă de cârmâz, în care plutiau felii de lămâie; pe cele cu stăpâni mai așa, mai grăsuțe și parcă nu tocmai fete mari, le cinstea cu vin, cu pastramă și ouă roșii.

La scrânciobul cel mare îl îndreptase Tache. „Tache cu masline", cum era poreclit țiganul la care stătea în gazdă. Și pentru țigan, Paștile erau zile boerești. Iși punea un surtuc lung, cu aripi la spate, o pălărie de pae, o basma pestriță la gât, își lua băeții, ca să cânte tustrei: el din țambal, feciorul cel mare din scripcă și cel mic din flaut și după fiecare cântare întindea pălăria după gologani, iar cavalerii, de rușine, sau măguliți de lingușirile lui Tache, aruncau fără socoteală banul. Țâști era mândru să fie văzut de Tache în lume aleasă și cu vestminte noui și strălucitoare, mândru că joacă fetele și odată pe an poate fi galanton, cum bănuia dânsul că sunt acei ce măsoară galbenii cu găleata. Ca în vis trăia Țâști, ametit și îmbătat de voe bună. Mereu juca altă fată și striga — dar nu potrivind vorbele să sune a viers, cum fac flăcăii dela țară — ci pe limba târgoveților : „Facem bal că de aceea au fost lăsate sfintele Paști!...". Vorba asta plăcea tuturor prietenilor lui dela scrânciob, fiindcă se suia la cap ca un vin și îl creștea pe fiecare în ochii săi știindu-se la bal și, poate, închipuindu-și că se află la vreo curte și nu în ograda unei cârciumi curățată de bălegar doar în ajunul sărbătorilor!... Cu petrecerea de Paști își umplea sufletul lumea muncitoare și avea despre ce vorbi și despre ce-și aduce aminte tot anul. La scrânciob era loc de întâlnire unde nu se auzia de necaz și supărare și slujnicele, pompierii, copilandrii și argații, vizitiii și tăetorii de lemne râdeau și petreceau după placul inimii, slobozi, nesupraveghiați de stăpâni.

Vorba „bal" s'a adăugat însă la porecla Țâști și el a rămas de pomină sub numele „Țâști, nu faci bal?". Ani și ani dearândul el a tăiat zeci și zeci de căruțe cu lemne și a strâns gologan lângă gologan, ca să-i risipească de Paști, la balul dela scrânciob, până...

Dar ceiace s'a întâmplat atunci a schimbat cu desăvârșire nu numai viața lui Țâști, ci și a milioane și milioane de oameni..

anonimă din pepiniera figuranților din Hollywod

PLECAREA

...Plecase de mult la războiu floarea tinereții din ținut, cu cele două regimente. Se vărsaseră pe uliți rachiurile și vinurile, lipseau măslinele, lămâia, carnea și peștele și venise poruncă să se lipească cu hârtie albastră ferestrele. In gară opriau zilnic nenumărate trenuri ce încărcau vite și descărcau răniți. Nu mai erau loc la spitalul județean să bage atâția ologi și bolnavi, iar școlile și sinagogile fuseseră prefăcute în spitale. Căzuse frunza și toloaca prinsese o culoare de aramă roșie și veniseră sărbătorile de toamnă evreești, când lumea cumpără lemne multe, iar Țâști nu mai pridídea cu lucrul. Dar tocmai atunci l-au chemat și pe el la oștire, odată cu o seamă de nevolnici, ce se chemau dispensați cu mamă văduvă, chiulangii sau erau bolnavi pe dinăuntru.

CINEMATOGRAFUL

ALICE FAYE, urmașa Jeanei Harlow care urcă acum scara celebrității

Datoria e datorie și trebuie împlinită.

I-a îmbrăcat și le-a dat puști și o lună împlinită i-a ținut la câmp ca să-i învețe a săpa șanțuri și adăposturi și să tragă la țintă. După ce cu chiu cu vai i-a învățat ce s'a putut — că erau grei de cap — a venit poruncă să-i trimeată și pe dânșii să se bată...

Dar când a fost să se ducă și ei la gară, n'a mai fost niciun fel de bucurie ca la plecarea celor două regimente de flăcăi. Atunci, pe toate trotuarele ce duc la gară, au stat rândurile de oameni și se uitau la flăcăii cu flori la capele, ce mărșăluiau mândri și cântând. Fâlfâiau steagurile și covoarele erau întinse pe balcoane și strigătele de bucurie se amestecau cu sunetul trompetelor și al muzicei· In ziua plecării nevolnicilor, niciun fel de alaiu. Cum nu puteau fi totuși trimiși la gară ca la corvoadă, a fost pusă o muzică să-i însoțească. Dar nu era muzica cea adevărată, cu tambur majorul înainte, muzica mare, cu trombon, tobă și clarinete, ci o adunătură de copii de trupă. Trupa de nevolnici nu mărșăluia oțelită, trufașă — asemenea celei plecate la sfârșitul verii — ci ca turma. Soldați ai întâmplării, ei umblau prin mijlocul uliței, plictisiți, somnoroși parcă, fără să se țină de tactul muzicei și de comandă. Dar nici târgoveții nu băgau de seamă sau se făceau că nu bagă de seamă că și ăștia pleacă pe front. Alaiul îl făceau doar unii copii, cari se folosiau de prilej ca să se joace, să călărească pe bețe și să facă pe ofițerii. Totuși, printre soldații aceia mustăcioși și morocănoși, unul singur își păstra bunăvoia. „Țâști, nu faci bal?". Pentru el oștășia era un minunat prilej ca să fie bine hrănit, îmbrăcat și găzduit, iar plecarea cu trenul îi deschidea calea unei vieți cu totul nouă· Ziua aceasta era pentru dânsul asemănătoare cu cele de Paști, când făcea bal și chiar mai mult, că avea lăutari, mâncare bună și uniformă mai nouă decât pompierii, pentru care nu cheltuise niciun gologan din agoniseala lui. O singură părere de rău avea : că nu-l văd — câtu-i de mândru, Doamne ! — fetele și prietenii cu cari se întâlnia la petrecerile dela scrânciob...

CÂNTECUL INEBUNITOR AL MITRALIERI

...Trecuse o lună. Ninsese prin munți și noaptea, frigul strângea în chingă de fier. Soldații pândeau printre puiandrii de brad pe dușmanul ce părea să se miște pe celălalt versant al muntelui, cu gândul să coboare și să cucerească calea ferată ce se înfunda în acel loc într'un tunel. Erau puțini la număr soldații păzitori, aleși printre cei mai puțin deprinși cu războiul. Linia ferată era laterală și nu mai servia la nimic de câteva luni. Fusese dată în seama unor soldați cari, fiindcă purtau uniformă, serviau mai mult ca sperietoare împotriva dușmanului decât să-i țină piept. Pe înserat însă, s'a văzut venind în goană un auto-camion, condus de un bavarez. Inainte de a putea fi atius, s'a băgat în tunel și de acolo începu să tragă fără întrerupere cu mitraliera. Soldații ascunși la brădetul de pe coastă, au primit ordin să coboare și cu orice preț să-l prindă pe bavarez· Dar care cum ieșia din ascunziș, cum se rostogolea deaberbleacul. La gura tunelului se îngrămădeau morții și răniții, iar dușmanul, înnebunit parcă de spaima morții trăgeau fără întrerupere. O noapte întreagă a tocat carne de om cu barza lui ucigașe. In zori au venit ajutoare chemate de cu seară. Au început un asalt. Dar pâlcul se răria pe măsură ce se apropia de tunel. „Țâști, nu faci bal?" pândia la fel cu camarazii, dar ochii lui, cari păreau să râdă mereu în timpuri de pace, erau de astădată plini de spaimă. El care trecuse pe lângă atâtea minunății fără să se mire, simțea moartea șuerând peste creștet și nu-i venia să creadă că închide ochii toată noaptea din pricina cântecului greu, scormonitor de creeri, al mitralieri. Ceeace pentru dânsul era o mare nenorocire, deoarece nimic nu-i plăcea mai mult ca somnul. Poruncă fusese, ca nimeni să nu ațipească și lui i se încleiau pleoapele... A scos un codru de pâine din sacul de merinde și-l morfolia, uitându-se țintă la gura neagră, cătrănită a hrubei. Dar cum somnul nu-l lăsa în pace și cum nu vroia să calce comanda a pornit în neștire, târându-se pe burtă, încet, încet, până ajunse pe coama tunelului. Numai atunci camarazii au băgat de seamă că nerodul companiei — cum era el socotit — s'a îndepărtat și când au dat să-l cheme înapoi, n'au mai avut timp, fiindcă el sărise ca o pisică în întunerec. Mitraliera mai trase un răpăit slab, apoi vocea ei se stinse. Se lăsă o liniște ciudată după tirul neîntrerupt de atâtea ceasuri· Camarazii lui Țâști și-au făcut semnul crucii, apoi înviorați că nu se mai auzia țăcănitul mitralierii și cu povara depe inimă luată, la ordin au pornit în formație de atac, să cucerească hruba. Pe când se apropiau, îl văzură pe Țâști ieșind din tunel, cu mitraliera la spinare, ca o capră de tăiat lemne. Nu-i venea nimănui să-și creadă ochilor. Nerodul se apropia însă de dânșii, morfolind din pâine și târându-și lenes picioarele.

După ce au scos autocamionul cu leșul neamțului, din tunel, comandantul adună compania la gura tunelului și porunci să facă toți cerc în jurul lui și al lui Țâști.

— Dece te-ai dus, băete, după neamț, fără să te trimeată cineva? păru să-l mustre.

— Apoi dacă toată noaptea nu ne-a lăsat să închidem ochii ? a răspuns el supărat. L-am strâns de beregată și i-am luat mașina. Că huruia tocmai ca cele de tăiat lemne·..

Răspunsul stârni hohote de râs și tăie și comandantului pofta de a-i mai pune alte întrebări.

Din îndemnul lui, camarazii au strâns câteva parale, ca să aibă Țâști cu ce cumpăra o pașcă de tutun și ceva de mâncare. Cât despre dânsul, foarte mulțumit că nu fusese pedepsit, le tot spunea și deslușia camarazilor „că i-a făcut de petrecanie neamțului numai fiindcă trăgea cu pușca ce huruie oarecum ca ferestraele pe care el niciodată nu le-a putut suferi...

Totuși „Țâști, nu faci bal"? nu s'a mai întors din războiu. Despre pățania lui mai vorbesc acei ce l-au cunoscut. Mai cu seamă când tocmesc un tăetor de lemne..·

LORETTA YOUNG, actrița de cinema socotită drept cea mai frumoasă femee din Hollywood

CĂLĂTORIA LUI MARCO POLO

Tânărul Marco ținu morțiș să-și însoțească tatăl și unchiul. Avea doar și el aceeași fire aventuroasă a tatălui său și, pe lângă aceasta, prea erau pline de minunății lucrurile pe cari le auzise din gura acestuia despre ținuturile îndepărtate ale Asiei, pe cari le cutreerase! Fură deajuns deci acestea ca să-i ațâțe într'atât curiozitatea tânărului care acum avea șaptesprezece ani, încât să-l facă să dorească să vadă aevea, ceeace i se păruse de necrezut. Spre nemărginita lui bucurie, dorința îi fu ascultată, astfel că de astă dată luară drumul spre Marele-han câteștrei Polo.

De sigur că dela Veneția, ei porniră drept spre Acra. Aici îl găsiră pe legatul bisericii Romei, de care am pomenit mai înainte. Noul Papă tot nu fusese încă ales. Deocamdată ei îl rugară pe acest înalt prelat să le îngăduie să meargă la Ierusalim, să ia untdelemn dela candela mormântului lui Cristos ca barem atât să îndeplinească din dorințele Marelui-han. Nici nu mai încape vorbă că permisiunea le fu acordată, astfel că părăsiră Acra și se duseră la Ierusalim. Aici luară untdelemn sfânt, iar după aceea se întoarseră din nou la Acra. Speranța lor că noul papă va fi ales, poate, în timpul cât ei vor fi făcut acest drum la Ierusalim, nu se împlinise nici de astă dată. Nu mai era nici de cum de așteptat. Prea sfințite, îi ziseră ei atunci înaltului prelat, fiindcă numirea noului papă se amână mereu să se facă și fiindcă noi am întârziat mult peste termen și cine știe cât ar fi să mai întârziem în zadar, ne-am hotărât să ne 'ntoarcem, fie cum o fi, la Marele-han". Ei aveau dreptate, astfel că înaltul prelat n'avu nimic împotrivă. Tot ceeace el putu face celor doi frați din partea sa, fu ca să le dea niște scrisori către Marele-han ca mărturii că Nicolo și Matteo ținuseră să-și îndeplinească neapărat misiunea, dar că nu isbutiseră s'o facă din cauza morții papei

Odată în posesia acestor scrisori, ei plecară din Acra și porniră la drum înapoi spre Marele-han.

Deabia ajunseră însă la Laias și, iată! le sosi pe neașteptate o veste care li se păru aproape de necrezut: ei aflară că chiar înaltul prelat care le dăduse scrisorile, fusese ales papă sub numele de Grigore al X-lea Placentinus. Un trimis din partea acestuia fu numai decât pe urmele lor la Laias, cu misiunea de a-i ruga să se întoarcă la Acra, unde erau așteptați de noul papă. E ușor de închipuit bucuria pe care o împărtășiră cei doi frați la aflarea acestei vești și graba cu care ei răspunseră chemării ce li se făcea. Pentru aceasta, regele Armeniei puse să li se echipeze numaidecât o galeră și le salută plecarea cu toate onorurile.

Iată-i, așa dar, din nou la Acra. Introduși la noul papă, ei se prosternară plini de smerenie în fața sa nu fără a-și trăda tot odată bucuria care îi stăpânea. Acesta îi primi cu multă cinste și, după ce le dădu binecuvântarea sa, îi cinsti sărbătorește și-i îmbucură cu tot ce putu. N'avu însă să le dea o sută de predicatori, cum dorea Marele-han. Le dădu numai doi, însă pe cei mai înțelepți pe cari îi avea. După aceasta, le remise scrisorile sale, îi încărcă cu daruri și le încredință mesagiile ce voia să trimită Marelui-han. Iar, după ce Nicolo, Matteo și cei doi fați-predicatori primiră ultimele instrucțiuni ale papei, îi cerură binecuvântarea și plecară cu toții, fiind cu ei, se înțelege, și Marco, fiul lui Nicolo.

De acum misiunea lor putea fi socotită ca împlinită, astfel că ei porniră, desigur, deadreptul la Laiaș, pentru a-și continua de aici drumul spre Marele-han. Ajunși la Laias, iată, însă, că o nouă nenorocire îi aștepta: Bibars, sultanul Egiptului, invadase Armenia, făcuse mare prăpăd și semănase groază prin ținut. Viața mesagerilor noștri era acum în pericol la fiecare pas. Atâta era de ajuns pentru ca cei doi frați-predicatori cari îi însoțeau, să își piardă orice curaj. Nici vorbă ca aceștia să mai meargă un pas mai departe, cu toate încurajările pe cari Nicolo și Matteo li le dădură. Ei lăsară acestora scrisorile ce aveau asupra lor și-i părăsiră, luând drumul înapoi împreună cu maestrul cavalerilor templieri din partea locurilor. Ce era să facă acum Nicolo și Matteo? Lipsa celor doi frați-predicatori îi stingherea, într'adevăr, foarte mult, dar aceasta nu trebuia să-i facă să renunțe să se prezinte Marelui-han în astfel de condițiuni. Ei făcuseră tot ce le stătuse în putință să se achite față de acesta ca buni mesageri. Că aceasta nu le isbutise, nu era, după cum ați văzut, din vina lor.

Așa dar, ei își văzură mai departe de drum.

Trei ani și jumătate, nu mai puțin, trecură, până ei isbutiră să ajungă din nou la Marele-han. Nu vă vom vorbi însă aici despre ceeace văzură ei în acest drum, pentru că toate acestea vi le vom istorisi în altă parte a cărții noastre. Deocamdată să știți numai că etapa aceasta de aceea a durat atât de mult și a fost atât de istovitoare, fiindcă pretutindeni au avut de luptat cu o mulțime de obstacole. Drumuri grele, zăpezi și ploi, vânturi și fluvii revărsate, iată atâtea greutăți pe cari natura li le-a pus în cale. Pe lângă acestea, mai țineți seama că iarna și vara n'a fost chip să poată călători. Dar, însfârșit, cu chiu cu vai, învinseră toate acestea și se apropiară de sfârșitul călătoriei.

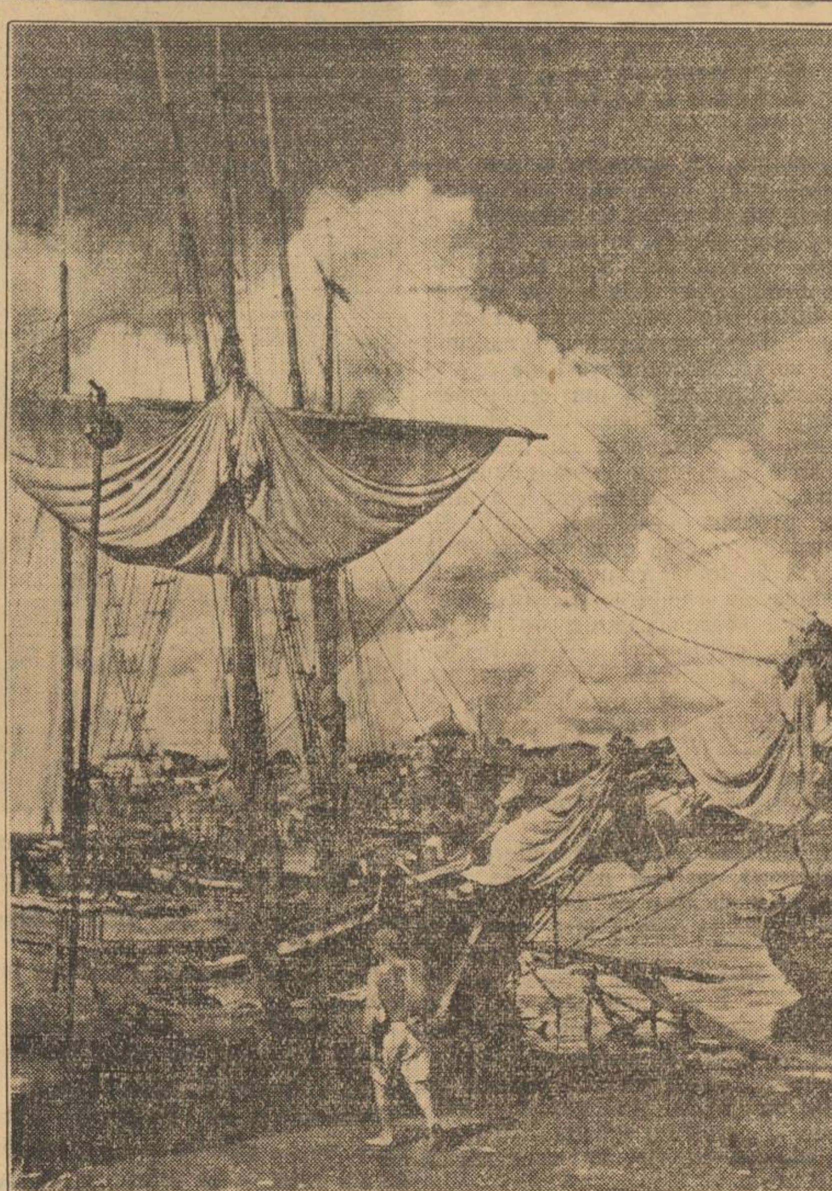
Vestea despre apropiata lor sosire fu dusă cu repeziciune la Marele-han. Acesta auzind de întoarcerea lui Nicolo și a lui Matteo, rămase foarte plăcut impresionat, căci, firește, el își luase orice speranță că are să-i mai revadă. De aceea le trimise în întâmpinare încă cu patruzeci de zile mai înainte o suită numeroasă din căpeteniile sale și dădu porunci să fie pretutindeni serviți cum se cuvine și cinstiți cu onoruri. Cât despre primirea ce li se făcu la sosire, aceasta fu într'adevăr de zile mari. Marele-han se afla atunci într'o cetate foarte mare și foarte bogată, anume Cle-mein-fu. Aici ei merseră direct la palatul principal, unde îl găsiră pe Marele-han înconjurat de o mulțime de curteni de-ai săi. Ajunși în fața lui, ei îngenunchiară și-și plecară frunțile la pământ, arătând astfel cât se simțeau ei de umili față de un stăpânitor atât de-atot-puternic ca el. Marele han le spuse să se ridice și-i primi cu toate onorurile, iar după aceea îi sărbători, dând mari praznice în cinstea lor. Prima întrebare pe care le-o puse fu, de sigur, cum le mersesc și cum se simțeau acum? Cei doi frați îi răspunseră că au avut de luptat cu multe greutăți, dar că le învinseseră pe toate și că acum se simțeau foare mulțumiți că-l regăsesc sănătos și bine dispus. Despre bucuria pe care el o arătă când îi fură prezentate diplomele și scrisorile ce-i trimitea papa, nici n'avem cuvinte să v'o descriem. Aceasta atinse însă culmea în clipa când îi fu predat untdelemnul sfânt, căci el privea darul acesta ca făcător de minuni și-l socotea, deci, mai prețios decât pe oricare altul. Nici lipsa predicatorilor creștini pe cari îi ceruse nu-l mai preocupă atât, când se văzu în posesia acestui dar miraculos dela Sfântul Mormânt.

Să nu uităm însă că la această ceremonie lua parte și tânărul Marco, băiatul lui Nicolo. După ce îi fură predate toate darurile Marelui-han își opri ochii și asupra lui și întrebă cine este?

— Stăpâne, răspunse atunci Nicolo cu mândrie, acesta este fiul meu și supusul tău.

— Fie bine venit! răspunse Marele-han plin de voe bună.

După aceea serbarea se încinse și mai tare, iar când era mai în toi, Marele-han le ură la câteștrei bună ședere la curtea sa și le conferi întâetate asupra celorlalți curteni ai săi.

Trecuse doar puțin timp de când cei trei Europeni se aflau la curtea marelui senior al Tartariei. Atâta fusese însă deajuns pentru un tânăr așa de capabil cum era Marco, ca să se deprindă cu toate obiceiurile Tartarilor și să'nvețe toate limbile ce se vorbeau pe aceste meleaguri, ca și scrierile lor. El cunoștea de pe acum nu mai puțin de patru limbi și patru scrieri diferite. Atâta iscusință îl uimi, de sigur peste măsură pe Marele-han.

Și, deși de-abia trecut peste pragul adolescenței, iată-l pe tânărul Marco ajuns să aibă atribuțiuni din ce în ce mai însemnate la Curtea lui Cubilai-han. Acesta începu mai întâi prin a-l admite în consiile sale, ca nu mult după aceea să-i încredințeze un loc important în administrația finanțelor. Dar câte alte servicii nu-i mai aduse Marco Marelui-han! In 1273 el avu un rol hotărîtor la asediul cetății chineze Siang-yang-fu. Aceasta rezista de cinci ani atacurilor armatelor tătărești. Ori, tânărul venețian îl învăță pe Marele-han construcția mașinelor aruncătoare de pietre cari fuseseră perfecționate în Europa sub Filip-August, dar pe cari Mongolii încă nu le cunoșteau în războaele lor. Odată planul acesta pus în funcțiune, sfatul lui Marco își dădu din plin roadele Pietrele enorme aruncate cu ajutorul acestor mașini băgară spaima în locuitorii cetății Siang-yang-fu, astfel că aceasta nu mai putu ține piept și trebui să capituleze. Victoria aceasta îi aducea lui Cubilai-han posesiunea regiunii chineze Mangi, pe lângă cealaltă regiune Cathay, pe care el o înglobase mai dinainte la vastul său imperiu.

Succesul pe care tânărul Marco îl asigurase marelui său stăpân se cerea răsplătit. Recunoștința aceasta nu întârzie să vină. Cubilai-han, odată cucerind aceste regiuni chineze, împărțise în nouă provincii partea meridională a hanatului său. Ori, guvernatorul din provincia Kiang-nan, care era cea mai puternică dintre toate acestea, se arătase slab pentru un post atât de însemnat. Atunci ochii Marelui-han se opri asupra lui Marco Polo, care dăduse atâtea dovezi că este capabil să ocupe o funcțiune atât de înaltă. Și într'adevăr, tânărul Marco nu numai că corespunse încrederii ce i se acordase, dar depăși cu mult speranțele pe cari Marele-han și le pusese în el. InI atâtea rânduri el îl auzise plângându-se pe acesta că mesagerii pe cari îi trimitea în diferitele părți ale imperiului său erau departe de a-l mulțumi prin felul cum ei se achitau de misiunile lor. El ar fi dorit să afle dela aceștia starea sufletească a popoarelor cucerite și infeodate stăpânirii sale, obiceiurile acestor popoare, particularitățile și nevoile fiecărui ținut, așa cum se cuvine să știe un adevărat stăpânitor de atâtea populații cosmopolite. Niciunul dintre aceștia nu avuseseră însă această intuiție. Numai un Marco Polo se dovedi în stare de aceste calități. Intr'adevăr când el, după trei ani, se întoarse din această misiune, se prezentă Marelui-han și-i dădu socoteală despre felul cum înțelesese să se achite în înalta funcțiune ce-i fusese încredințată. Ii povesti acestuia toate cele observate în cursul șederii salein această provincie, dându-i în acelaș timp și sugestii asupra reformelor pe cari le cerea administrația în aceste locuri, ca să fie adaptată cât mai apropiat de viața acestor popoare. Lucruri noui și uimitoare pentru marele stăpânitor al Tartarilor, ca și pentru toate căpeteniile acestuia. De aceia hotărîră cu toții ca de aci înainte să-l onoreze zicându-i tânărul Don Marco, nume sub care îl veți întâlni mereu de acum în cartea noastră.

Misiuni, după misiuni, care de care mai grea și mai importantă, avu de îndeplinit Don Marco încă timp de șaptesprezece ani, cât mai rămăsese la curtea Marelui-han. De toate el se achită cu aceeaș iscusință, în toate depuse aceeaș râvnă și acelaș tact uimitor. Atâtea servicii făcute lui Cubilai-han, de sigur că-i aduseseră lui Don Marco o situație de favorit la curtea acestuia. Marele-han îl ținea în imediata lui apropiere și nu exista acțiune nouă pe care s'o întreprindă fără ca să nu-i ceară și lui părerea. In cele din urmă, însă, iată că intrigile începură să-și facă și aici jocul.

Căpeteniile curții lui Cubilai-han nu se mai simțiră bine dela o vreme cu acest pripășit de European, cocoțat peste rangurile lor. Si cum și-ar fi putut potoli invidia decât născocind fel de fel de gânduri ascunse pe cari Don Marco le-ar fi hrănit împotriva marelui său stăpân. Deși intrigile nu-și atinseseră ținta, totuși nu mai era de rămas între privirile acestea de tătari, veșnic încruntate și pline de ură și de iatagane.

Acestea, pe-de-oparte, iar, pe de alta, dorul de țară care îi chema din mijlocul acestor popoare orientale, în Veneția gondolelor și a dogilor, avură cuvânt hotărîtor pentru plecarea de aici a celor trei Polo. Astfel că iată-i pe Don Marco, sfătuindu-se cu tatăl și cu unchiul său asupra căii de urmat pentru a ieși din această încurcătură. Sigur că motivul cel mai puternic pe care-l puteau invoca în fața Marelui-han fu plecarea lor de-acasă de douăzeci și ceva de ani și dorul de patrie care începuse să-i copleșească după atâta timp. Acesta găsi însă de cuviință că ei trebuiau să se simtă aici ca și în a doua lor patrie, astfel că nu le încuviință plecarea pentru nimic în lume. Rugămintea repetată în mai multe rânduri, le fu mereu respinsă. Cu toate acestea, hotărîrea lor de a pleca rămase nestrămutată. Iată că, în cele din urmă o întâmplare norocoasă le veni în ajutor. La curtea Marelui-han sosi în vremea aceasta o misiune din partea lui Arghun, hanul tătar al Persiei. Acestuia îi murise soția anume Belgara, care lăsase cu limbă de moarte ca nici o altă regină să nu-i ia locul, dacă nu va fi din neamul său. Arghun respectă această ultimă dorință a soției sale și pentru aceasta trimise solie la Marele-han să-l roage să-i găsească o nouă soție care să fie de acelaș neam cu regina moartă. Acesta primi misiunea cu toate onorurile și se declară gata să facă voia supusului său.Aceea asupra căruia el se opri ca să devină soția lui Arghun-han fu principesa Cocacin, fiica regelui provinciei Mangi, pe care și mesagerii o găsiră destul de frumoasă și de atrăgătoare ca să fie pe placul stăpânului lor. La praznicul care se dădu pentru sărbătorirea acestui eveniment, luă parte, ca de obicei, și Don Marco, împreună cu tatăl și cu unchiul său. Ori, la această serbare, el se făcu atât de remarcat prin povestirile minunate cu cari întrețînu comesenii, încât oaspeții lui Cubilai-han îl conjurară pe acesta să lase să meargă cu ei pe cei trei latini luminați. De sigur că rugămintea aceasta era destul de grea pentru Marele-han, dar consimți totuși la plecarea celor trei Polo, dată fiind dorința lor din ce în ce mai stăruitoare ca să-l părăsească. Insfârșit sosi și ziua fixată pentru plecare. Marele-han ținu să se despartă în cele mai bune condițiuni de cei trei Venețieni. Așa se și cădea, căci serviciile pe cari aceștia i le aduseseră, în frunte cu Don Marco, îi fuseseră atât de prețioase. La despărțire el îi încărcă deci, cu oate onorurile. Le dădu o suită tot atât de strălucită, cât și de numeroasă, care să-i însoțească; apoi două tăblițe scrise cu litere de aur prin cari se dădea porunci ca ei să fie lăsați în voe pretutindeni pe unde vor trece și nu numai atât, dar să li se satisfacă orice dorință ar avea. Totodată, el nu uita să-i însărcineze cu mesagii către Papa, către regele Franței, către regele Spaniei și către toți ceilalți regi ai creștinității. In cele din urmă, puse să li se gătească patrusprezece corăbii, fiecare având patru catarge și douăsprezece pânze. Acestea fură încărcate cu provizii pentru doi ani de zile și cu un echipaj de șase sute de persoane, după cum ni se spune. Odată totul gata, în cea mai luxoasă dintre aceste corăbii luă loc încântătoarea principesă Cocacin cu alaiul său, din care, se înțelege, avu onoarea să facă parte în primul rând Don Marco, cu tatăl său Nicolo și cu unchiul său Matteo. Lor, de altfel, le și fu dată în grijă logodnica lui Arghun-han, căci nimeni altcineva din alai nu i-ar fi putut inspira Marelui-han mai multă încredere decât ei. Sosi și clipa bunului rămas. Cei trei Polo plecară în urările de drum bun ale lui Cubilai-han, care îi urmări până se pierdură în larg, însoțindu-i cu regretele sale.

(Urmează)

NOI ȘI CROITORUL LUI ANDERSEN

INSCRIPȚII PE MARGINEA VIEȚII

de LUDOWIC DAUȘ

La inaugurarea unei expoziții.

Lume multă, pestriță, cu persoanele mai arătoase îngrămădite în urul oficialităților și făcând frumos reporterilor zoriți să noteze nume pentru obișnuita dare de seamă a serbării.

Cei ce se'mbulzesc urmărind creionul ager al ziariștilor au o înfățișare de parc'ar striga:

— Eu sunt.

— Să nu care cumva să mă uiți.

— M'ai văzut, nu-i așa?

— Să nu mă pui la coadă, ci în cap, imediat după miniștri.

E asaltul mut și tragic al apetitului fiecăruia de a-și vedea numele la gazetă, cât mai vizibil tipărit și mai cu cinste încadrat printre cele mai distinse obraze.

Ce valoare mai au evenimentele din Spania, războiul chino-japonez, hcestiunea sudeților ori vâlva manevrelor germane?.. Toate astea's lucruri secundare, de-o minimă însemnătate ce pot lipsi fără nici o pagubă din ziare. Ceea ce nu-i iertat să lipsească e semnalarea prezenței tale, întrucât ți-ai dat osteneala să ieși din casă, și binevoești să onorezi și expoziția după ce te-ai întors dela cine știe ce nuntă sau înmormântare.

E imperativul modei curente: să îți vezi numele la gazetă. E singurul mijloc să-ți dai iluzia că exiști, că ești într'adevăr cineva. Și iluzia e cu atât mai sensibilă și mai direct apreciabilă, cu cât foarte mulți își asigură cariera numai pentru că știu să fie prezenți pretutindeni, prezență ce-i scoate din anonimat și le dă o faimă ce-i în acelaș timp și o carte de vizită pentru ocuparea unui fotoliu îngemănat c'o leafă bună. Sexul slab, când nu-i la pânda unei afaceri ori slujbe, numai pentru că circulă și atrage atențiunea, își deschide și el calea ascensiunii, fie și numai de nuanță pur sentimentală. Sub regimul politicianismului de până mai ieri era și-o forță acaparătoare după modelul „damelor voalate" și atâtor alte „dame" meștere în a-și fructifica influența, dacă nu în funcție de milioane, cel puțin pentru a-și plasa soții și prietenii..

*

— Nu, zău, dar ce avem noi cu toți grăbiții parvenirii, bărbați și femei de toate vârstele și calitățile?..

La o inaugurare se cade să vii cu gânduri optimiste și să vezi toate în trandafiriu și nu în sumbru.

Părăsii deci roiul intrușilor preocupați de persoana lor și de creionul reporterilor și începui să-mi plimb ochii la lumea modestă și anonimă, ce se strecura prin sălile expoziției, dornică să vadă, să admire... Fatal, stabileam o paralelă în dezavantajul arătoșilor cari, dacă ar fi fost posibil, s'ar fi încadrat bucuroși în rama tablourilor, ori s'ar fi substituit pe socluri în locul statuelor, doar or fi mai bine văzuți, din profil și din față, de toată sala... Din fericire n'a ajuns încă nimeni să se substitue unei opere de artă, ființa noastră încontinuu peritoare necântărind pe scara valorilor de cele mai multe ori nici cât lutul unei străchini.

Incepui să râd,—când atenția îmi fu neașteptat distrată de surâsul unei doamne ce s'apropia de mine și care, după linia trupului, mi se păru cunoscută.

Căutai s'o deslușesc. Imposibil. Mi se împotrivea o foarte originală pălărie cu feutrul atât de trudit în pâlnie și culbeci încât numai împrejurarea că sta pe un creștet mă lămurea că era într'adevăr o pălărie.

— A-a!.. nu mă cunoști?

— Cum nu.

Până să-mi închei salutul cu tradiționalul „sărut mâna", cu care întâmpinăm întotdeauna noi bărbații o cunoștință de sex contrar, fui prada unei ezitări.

Nu-mi dam încă seama cine era doamna.

Ce schimbare!

Ce salt la un alt cap dela capul frumos ce i-l cunoșteam. Nu i se vedea de cât un singur ochiu căci celălalt îi era de tot ascuns sub o așchie a feutrului ce atârna roșie, ca limba unui câine însetat. Prospețimea obrajilor îi era întunecată de geometria a două triunghiuri arămii prelungite până 'n tâmplă, — iar gura, delicat arcuită odinioară, părea un bulb roșu, rotit până sub nări. Iși pierdu-se până și jeurile minunatelor ei sprincene, înlocuite de-o linie oblică de creion. Genele, prin mătasea subțire a cărora obicinuiam să-i admir ochii căprui, stăteau paravan ca întoarse cu drotul și încărcate de „rimelul" ce le'ngroșea, de parc'ar fi fost muiate într'un cleiu negru.

Ca să evit jena unei mustrări că n'am identificat-o numaidecât, căutai să scap printr'un compliment:

— E vina dumitale, scumpă doamnă...

— Vina mea?

— Desigur... E-aproape-o crimă să arborezi o pălărie atât de frumoasă. Au să te invidieze toate prietenele.

— Nu-i așa?.. râse ea încântată. E un model dela Paris.

— Se vede după șic.

— Numai șase mii. Modista a ținut seamă că-s o clientă veche.

— A lăsat-o mai ieftin pentrucă și frumusețea d-tale îi face reclamă.

— Oh!.. Comme vous êtes gentil.

Ziariștii se repeziră s'o salute și-și întinseră manuscrisele arătându-i că i-au trecut numele. Prietenele, contrar afirmației mele, nu se arătară de loc geloase, ci dimpotrivă. Intr'o explozie de „a-ah!" și „o-oh!" salutară pălăria și-și intensificară admirația de cum aflară și prețul. Bineînțeles și frumusețea doamnei, — chiar și cu un singur ochiu și cu sprincenele rase, — crescu la coeficientul pălăriei.

Ascultam, surâdeam, convins că laudele erau doar expresia unei lașități amabile, fiecare grăbindu-se să afirme ce nu crede și să admire ce nu-i place.

Mă înșelam.

Pălăria și prețul ei își făcuseră efectul.

— Admirabilă.

— Șase mii.

— Un vrai bijou.

— Și-o prinde minunat.

— N'a fost niciodată mai frumoasă!

Doamna era eroina sălii și-a inaugurării.

Indrăznii o ușoară obiecțiune sperând că în fond nu-i nimeni sincer, dar mă văzui constrâns să dau imediat înapoi ca să nu mi se arunce în față că n'am gust și nu știu să apreciez frumusețea.

Ce câmp vast de meditații!...

Așa dar frumusețea nu atârnă în cumpăna esteticei feminine, atâta timp cât nu-i modelată după schimbătoarele și pervertitele capricii ale gustului zilei. Și încă!.. Ajunge să te urâțești intenționat, să apari fără sprincene ori cu fruntea sigilată de semne cabalistice, să pari a avea un singur ochiu fiindcă arhitectura bizară a pălăriei ți-a hotărît așa, indiferent dacă a doua zi chiar, privindu-te'n oglindă, te vei mira singură că ai ales-o, — pentru ca, semenii tăi să te vază neasemuit mai atrăgătoare de cum te-a văzut vreodată. Chipul tău adevărat nu contează, după cum nu contează nici pălăria dacă n'are eticheta miilor de lei asvârliți modistei. Pentrucă e scumpă, e și frumoasă!... Dar atât să atârne mirajul lucrului proaspăt și inedit?...

— E un model dela Paris.. Numai șase mii. Modista a ținut seama că-s o clientă veche.

De ce șase mii și nu zece?..

— O-o-o... a-a-a!...

Și feutrul cu pâlnii și culbeci s'ar fi transformat în trofeu, iar fața schimonosită a doamnei în poezie...

Metamorfoza asta-mi amintește cum în copilăria mea, urmărind zmeele pe sus, căutam să descopăr în nori tot felul de dihănii și capete de oameni. Comunicam bineînțeles prietenilor mei descoperirea și-i convingeam iute să vază ca mine. Lămureau sau nu liniile imaginare ale gândului meu? Desigur nu întotdeauna, dar mă aprobau, convinși că văd într'adevăr, întrucât afirmam cu atâta căldură. Dela un timp începui să-i amăgesc:

— Norii din stânga, uitați-vă bine, formează un elefant alb... Eu îi văd și tromba.

— Unde?

— Colo... în ruptura aceea de cer. Ia uitați-vă bine.

— A-ha.. parcă... da, da, un elefant.

— Și-acolo, un cap... Leit profesorul nostru de matematici cu mustățile și barba lui.

— Ti-i... ce buni ochi ai. E'ntocmai cum spui, profesorul nostru de matematici.

Râdeam de păcăleală și mă amuza turma ce se lua după mine.

*

Oamenii cât de maturi stau în rând cu copiii, ba chiar în multe privinți le sunt mult inferiori. Cu cât suim scara diferitelor vârste ne izbește lipsa convingerilor personale, neputința oamenilor de-a vedea cu proprii lor ochi, de-a judeca prin propriul lor cap. E-o boală aproape generală, o imensă lene de-a gândi.

In toate meseriile la fel și la fel în artă și'n literatură.

Așa de-o pildă:

Sunt câțiva ani deatunci, ne-am pomenit în librării cu o carte groasă de tot, cu textul înghesuit pe cele vre-o 700 de pagini, fără indicații de capitole, fără spații ori aliniate, fără nici o literă mare și, culme, fără nici un punct și fără nici o virgulă, așa că rămânea în sarcina cititorului să ghicească frazele și să le pue imaginativ punctuația. Era un roman, — îi tac titlul ca și numele autorului, — un roman care, în înfățișarea aceasta voită și nenaturală, se prezenta publicului mai original poate de cât doamna, dela începutul acestor însemnări, cu pălăria-i cu pâlnii și culbeci ce-i lăsa vizibil un singur ochi. Un critic declară cartea genială, poate la fel ca mine când declaram că văd elefanți acolo unde nu erau, și iată că bucu-

(Continuare în pag. 7-a)

FOTOGRAFII
— ALE EVENIMENTELOR —
ȘI MATCHURILOR SPORTIVE
:-: DE DUMINICĂ :-:
DOAMNA SYBIL HATHAWAY
ultima suverană feudală a Europei: minusculele insule anglo-normande sunt geloase pe independența lor
DIN DOSARELE SECRETE ALE SOCIETĂȚII NAȚIUNILOR
CĂLĂUL DIN SAN DOMINGO
toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRȚI
24 PAGINI MARI tipărite în heliogravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL „DE TOATE PENTRU TOȚI"
10 lei

POVEȘTI PENTRU OAMENI MARI

PRELUCRARE

de M. PRICOPIE

Prețul castraveților

Emirul Moin Ben-Zaida, fiind la vânătoare, întâlni pe un Arab care venea din pustietate călare pe un măgar.

— Unde te duci, frate? întrebă Emirul. Și ce ai în sacul acela pe care-l porți cu atâta grijă?

— Mă duc la palat ca să duc E-mirului Moin niște castraveți cari-au crescut foarte de vreme în grădina mea!. Emirul nostru este om foarte generos și sunt încredințat că-mi va plăti împărătește!

— Și câte parale socoți să capeți de la el?

— O mie dinari aur!

— Și dacă-ți va răspunde că-i prea mult?

— Las de-odată la cinci sute!

— Și-atâta o să-i pară mult!

— Ei, las și eu la trei sute!

— Nu cred să-ți dea atâta!

— Barim două sute tot iau!

— Nu-ți face visuri așa mari!

— Dar nici o sută nu socoți dumneata să-mi dea?

— Nu!

— Dar cincizeci?

— Nu face!

— Măcar patruzeci să-mi dea! Nu cred!

— Nici într'un caz nu-i las mai puțin de treizeci!

— Ai să vezi că nu capeți nici atâta!

— Atunci știi ce-am să-i fac?... Ii las castraveții, îi vâr măgarul în harem și mă'ntorc cu mâinile goale acasă!

Emirul râse, apoi dete pinteni calului, își ajunse suita și se'ntoarse pe altă cale la palat unde porunci că dacă vine un arab cu castraveți să-l lase să se'nfățișeze înaintea tronului.

Peste un ceas veni și Arabul care nu mai putu să-l recunoască pe Emir în mijlocul strălucitei sale curți.

— Ce mi-ai adus acolo, frățioare ?

— Am adus niște trufandale de castraveți, cari-au crescut în grădina mea nesămuit de timpuriu!

— Frumos gând ai avut ca să mi-i aduci mie!.. Iți mulțumesc!.. Dar cam la cât ai prețui darul dumitale?

— O mie dinari, Măria-Ta!

— O... ho!... Prea mult!

— Cinci sute!

— Mult!...

— Haide... fie patru!

— Incă-i mult!

— Dați trei sute, barim!

— Nu fac!

— Dar două?..

— Tot nu dau!

— Hai și-o sută!

— Nici!

— Dar cincizeci?

— Nu.

— Patruzeci, atunci!

— Nu dau!.. E prea mult!

Arabul gândi în sinea lui:

— Ce ghinion pe mine să'ntâlnesc pe călărețul acela în pustietate... Taman așa mi s'a'ntâmplat!

Apoi, vorbind tare :

— Mai jos de treizeci dinari nu-i pot lăsa, Măria-Ta!

— Incă este prea mult!

Acum arabul își ridică privirile și recunoscu în cel ce sta pe tron pe călărețul din pustiu.

Arabul surâse cu șiretenie:

— Scoate iute banii, Măria-Ta, că mi-am și legat măgarul la ușa haremului!

Emirul râse cu mare poftă, apoi chemă pe Vizirul care-avea'n primire haznaua cu parale:

— Plătește acestui frate o mie dinari, apoi cinci sute, patru sute, trei sute, două sute, o sută, cinci zeci, patru zeci și încă treizeci!

Arabul rămase uimit când i se puse în palmă două mii șase sute douăzeci de dinari aur.

Așa era Emirul, Moin Ben-Zaida, care prin această generozitate a lui a biruit amarnicul număr de veacuri!

Potolirea neînțelegerilor

Intr'o noapte, Harun Al-Rașid era foarte neliniștit, iar Marele Vizir Giafer se trudi în van ca să-și bucure câtuși de puțin stăpânul.

— Giafer!.. Am auzit că ai fi cumpărat o sclavă nostimă! Fă bine și dă-mi-o mie!.. Cere ori cât pe ea!

— Nu! răspunse Giafer, nici prin gând nu-mi trece!

Califul încruntă sprincenile:

— Dacă nu mi-o vinzi, atunci să mi-o dăruești!

— Nici asta n' o pot face!

— Jur pe sabia Proorocului că, dacă nu mi-o dai, mă despart de nevastă!

— Jur pe sabia Proorocului că dacă mă silești să ți-o dau, mă despart de mama copiilor mei!

Beția îi dusese așa departe. Jurământul acesta pe care-l făcuseră ei era de neînlăturat. Trebuia negreșit să fie ținut, dacă nu voiau să fie priviți cu rușine de către popor, fiindcă fusese auzit și de altă lume.

— Ce făcurăm noi, Giafer?

— De, Măria-Ta, Vai de capetele noastre ticăloase!

După oarecare vreme de gândire Califul vorbi din nou:

— Numai Abi Iusuf ne poate scoate din încurcătură!

Un slujbaș fu trimis după Abi Iusuf care era cel mai mare cunoscător al legiuirilor musulmane.

Abi Iusuf se sperie când se văzu chemat la palat după miezul nopței.

— Hei!... Dacă trimite Califul după mine la vremea asta, atunci de bună seamă că se petrec lucruri grave în Islam!

Iși încălecă măgarul, Fiindcă nu-și isprăvise rația lui de mâncare, i-o luă pentru ca să i-o dea acolo.

Abi Iusuf ascultă ce-i spuse Califul.

— Acuma scapă-ne de urmările jurământului!

— Lucrul este foarte ușor, Măria-Ta! Giafer s'a jurat să nu ți-o vândă, sau să ți-o dea în întregime, dar este liber să-ți vândă o jumătate și să ți-o dăruiască pe cealaltă!

Finețea marelui jurist îl miră mult pe Calif. Lucrurile fură făcute întocmai, iar tânăra sclavă fu adusă la palat.

— Abi Iusuf! N'aș putea să aștept lunga vreme pe care o cer legiuirile pentru ca să o am în plină proprietate pe sclavă!.. Invârtește șurubul așa fel și'nlătură acest termen!

— Incă și mai ușor! Să fie adus aici un mameluk!

Un mameluk tânăr fu adus repede.

Măria-Ta, este de trebuință să o măritam după tânărul ăsta care să-și ia sarcină să se despartă de ea imediat după căsătorie. In asemenea împrejurare, fata îți aparține numai de cât!

— Bine! zise, Califul. Fă așa!

Abi Iusuf se'ntoarse către mameluk:

— Primești ca fata asta să-ți fie soție legitimă?

— Primesc! răspunse tânărul.

— Bun! Din această clipă îți este nevastă!.. Acum spune că divorțezi de ea!

Dar tânărul nu voi să consimtă:

— Imi place fata și nu-mi trece prin minte să mă mai despart de ea!... Inteleg să-mi păstrez nevasta!

Califul încruntă sprincenile:

— Abi Iusuf!.. Cu toată știința ta ai s'o nemerești la ștreang!

Juristul nu se tulbură.

— Nu te neliniști, Măria-Ta! Ajungem tot acolo unde vrem, cu toată împotrivirea soțului! Poruncește ca tânărul acesta să fie sclavul meu!

— Din clipa asta este în plina ta proprietate!

Abi Iusuf se'ntoarse către tânăra nevastă:

— Mamelucul acesta îți este dăruit dumneatale ca sclav!.. Il primești?

— Da! răspunse fata.

— In această împrejurare, căsătoria dumneatale este desfăcută în fața legilor, fiindcă acestea nu îngăduiesc nici unei femei să fie soție a unui sclav al ei!

Harun Al-Rașid sări'n sus de bucurie.

— Abi Iusuf!.. Dumneata ești neîntrecut în Islam!

Califul îi dărui un sac plin cu dinari de aur pe care măgarul de-abea-l putu duce până acasă.

Baia Zobeidiei

Harun Al-Rașid își iubea mult nevasta care-i era verișoară bună. Pentru ea anume făcuse o baie deosebit de frumoasă într'o grădină depărtată de ochii lumei, între niște pomi frunzuroși de stăvileau și pătrunderea razelor de lumină.

Odată, pe când Sett-Zobeida se găsea în baie, Harun Al-Rașid pătrunse în stufiși cu foarte multă atenție, apoi, dând la o parte o ramură, privi cum femeea sta'n mijlocul băiei și, luând cu un ibricel apă, și-o turna peste umeri.

Făcând Califul o mișcare greșită, ramul se rupse cu sgomot, iar Zobeida țipă și s'afundă ca un fulger în apă.

Harun se'ntoarse repede, dar pe drum îl urmărea scena văzută. Inima lui ar fi vrut să-și eternizeze simțirea într'un mic poiem.

„Văzui la baie un argint candid". improviză Califul, dar cu toate uriașele sforțări pe care le făcu, nu mai putu lega de acest vers măcar un al doilea.

Desperat, îl chemă pe Abu Novas, poietul favorit al curței sale:

— Ia vezi, Dumneata, n'ai putea făuri o mică poiesioară care să'nceapă așa:

„Văzui la baie un argint candid".

Abu Novas pricepu de ce este vorba, fiindcă nu numai odată, ascuns în acelaș tufiș, privise la baia Sett-Zobeidei.

Și spre marea uimire a Califului improviză la repezeală următoarele versuri:

Văzui la baie un argint, candid
Și ochii mei cu lapte se'mbătară.
Sub pomi, m'a captivat o căprioară
Ce'n unda rece dispăru rapid.
Acuma-mi are rău că n'am fost undă
Să-i umezesc o piele delicată,
Sau peste care'n adânc s'afundă
Ca să priveasc'o scenă ne-așteptată!"

— Abu-Novas!.. Dar Dumneata ești un poiet de extraordinar talent!.. Tocmai aceste idei voiam să le fixez eu!..

Și-l răsplăti cu bogății mai multe de când altădată!

Abu-Novas improvizează

Prins în cleștele unei groaznice insomnii, Califul Harun Al-Rașid se plimba pe coridoarele marelui său palat căutând un oare care prilej de petrecere. Și văzând el pe una dintre sclave mergându-i înainte, se luă pe urmele ei, pătrunse în locuința ce-i fusese dată și mângâind-o cu oare care, grabă, din greșală îi desnodă hainele care căzură'n jos, la călcâie. Iar la vederea frumuseței ei, focul lăuntric al Marelui Calif se aprinse cu flacări vii, dar fata se dete câtiva pași înapoi:

— Stăpâne!.. Iartă-mă!.. Să lăsăm lucrul pentru mâne!.. Astăzi nu sunt pregătită ca să primesc în mosafirlâc ce capiștea credincioșilor musulmani din lume!..

Califul nu mai spuse nimica și se'ntoarse să-și continue plimbarea iar în ziua următoare chemă pe căpetenia eunucilor, pe teribilul tăietor de capete, Masrur, și-i spuse să vestească pe sclavă despre visita sa.

Fata însă, fie că tot nu se simțea bine, fie că nu dorea mosafirlâcul Califului, spuse surâzând:

— Să spui stăpânului nostru că ziua'neacă vorbele spuse noaptea!

In clipa când Marsur spunea Califului acest răspuns al fetei, tocmai intrară poieții Abu-Novas, El-Rakași și Abu-Mossab.

— Bine-ați venit! le zise Califul. Fiecare dintre voi să-mi facă pe dată câte-o poiesie în care să intre această idee: „Ziua'neacă vorbele spuse noaptea"!

Pe loc oamenii se curbară asupra câte unei foi de hârtie, iar după o vreme se ridică cel dintâi El-Rakași care citi următoarele versuri:

„Ferește-mă, Doamne, de fetele care
Au inimi ca piatra cea groaznic de
dură!
Acestea, la dragoste-s veșnic avare
Și'n fața amorului nu se îndură.
De scapă vr'odată o vorbă mai bună,
Iți spune pe urmă că ziua nebună
Spre abisul pierzărei cu sine a dus
Făgăduieli ce'n vreme de noapte-a
spus!

Al doilea citi Abu-Mossab:

„Spre dânsa, inima mea sboară
Dar ea de mine joc își bate!
Grea suferință mă'nfioară
Și inima de-abea-mi mai bate...
Iar dacă i-amintesc ce-a spus,
Cu ochi șireți ea râde: „Frate!...
Lumina șterge câte-am spus
Sub cerul nopței înstelate!"

Abu Novas se ridică cel din urmă și citi:

„In tulburarea ei era frumoasă
La ceas târziu de noapte 'ntunecoasă.
Bătea domol în noapte vânt discret
Și trupul ei se legăna încet.
Am încercat s'o mângâi dulce, dară
Hăinuțele-i subțiri se deslegară,
Iar ea rămase goală până'n brâu
Cu păr curgând pe spate ca un râu.
Eu am întins înflăcărat o mână...
„Nu'n seara asta! Mâine!" ea mi-a
spus.
M'am dus la ea în ziua următoare.
Prelung privi în ochii mei, surâ-
zătoare:
„Sub soare moare tot ce'n noapte-am
spus!"

Harun Al-Rașid răsplăti cu aur pe cei doi poieți dintâi, apoi se'ntoarse cu privirile crunte către Abu-Novas:

— Potlogarule !.. Intre tine și sclava aceia care nu m'a primit, sunt oare care legături necuviincioase! Altfel nu mă pot lămuri cum de-ai putut descri întocmai cele ce mi s'au petrecut mie!

Abu-Novas râse:

— Un poet adevărat ghicește toate câte i s'ascund! Chiar Procul ne-a zugrăvit, pe noi poieții, foarte drept atuncea când a spus: Poeții merg pe drumuri întâmplătoare ca niște nebuni! Numai inspirația-i conduce, și satana! Ei însă spun lucruri pe care nu le fac!

Califul nu mai stărui asupra misterului și-l dărui cu mai mult aur pe Abu-Novas.

Măgarul

Intr'o zi, un sătean cu înfățișarea foarte naivă, mergea prin târg trăgând după sine măgarul legat cu laț în jurul gâtului.

Un șmecher de târgoveț, priceput în tot soiul de furtișaguri și'nșelăciuni, îl văzu că-i prost și mirosi că-i rost de ceva câștig pe gratis. El spuse unui tovarăș:

— Am să-i fur măgarul!

— Crezi că n'are să te simtă?

— Hai după mine!

Șmecherul se apropie binișor de spatele săteanului, puse o mână pe frânghie, iar cu cealaltă scoase lațul de pe gâtul măgarului și și-l puse sieși în gât.

Și pe când tovarășul se făcea nevăzut cu măgarul, hoțul începu să se'npotrivească. Săteanul trase atunci de funie, dar simțind iarăși împotrivire, se'ntoarse furios:

— De, boala dracului!

Dar făcu ochii mari și'ncremeni pe loc, văzând în locul măgarului o namilă de golan zdrențăros.

O vreme, rămase cu ochii sleiți asupra namilei.

— Ce ești tu, mă?

Hoțul începu să plângă:

— Stăpâne, eu sunt măgarul tău de pân'acuma!.. In tinerețe am fost un ticălos fără de pereche, garnisit cu toate relele acestei vieți pământești! Odată, venind beat rău acasă, am bătut-o pe mama care m'a blestemat așa de cumplit, încât Dumnezeu mi-a schimbat făptura omenească și m'a făcut un măgar pe care l'a vândut în târg pentru cinci dinari. In cursul anilor ce i-am stat la dumneata, m'ai înjurat grozav, mai bătut, iar de vr'o câteva ori mai-mai să mă și omori! ..Eu nu mă puteam plânge, fiindcă mi se luase glasul! Acuma, se vede treaba că Dumnezeu a iertat păcatele mele!

— Frate! răspunse săteanul luându-i funia din jurul gâtului. Iartă toate relele ce ți le-am făcut fără știință!

Hoțul se duse repede după celălalt tovarăș, iar săteanul, întorcându-se acasă, nu putu dormi toată nopticica din cauza remușcărilor.

Dimineața veni la târg cu gândul ca să-și cumpere alt animal, dar încă de departe-și văzu acolo măgarul cu chipul lui cel vechiu de dobitoc.

— Ticălosul!.. Iar a greșit împotriva mamei lui! își zise săteanul apropiindu-se de măgar. Iar când fu aproape de tot, își vârâ gura în una din monumentalele urechi și-i strigă pe cât putu de tare:

— Păcătos și veșnic blestemat om!.. De ce te-ai purtat iarăși rău cu mama ta?... Acuma-ți place că te-ai făcut din nou măgar?.. Dar de data asta nu mai sunt prost ca să te cumpăr!.. Lasă să se mai păcălească și alții!...

Și revoltat la culme, își cumpără alt măgar despre care știa sigur că se trage din măgari adevărați cu patru picioare.

Odaliscă de Getta Holban

Mascul, ori femelă?

Șahul Persiei, Kosru Cel Mare era cunoscut ca un mare mâncău de pește. Intr'o zi, pe când sta'n pridvorul palatului său împreună cu frumoasa Șirin, nevasta lui, veni un pescar care-aduse ca dar un pește mare, de o specie și de o frumusețe încă necunoscută pân'atuncea.

Generos cum era, Kosru Cel Mare porunci slujitorilor să dea pescarului patru mii drahme de aur.

Șirin care era o fire sgârcită cum sunt mai toate nevestele din lume, nu văzu cu ochi buni această risipă de bani.

— De ce să dai atâta bănet pentru un chitic?.. Unde o să ajungem noi cu asemenea cheltuieli nesăbuite?... Ah!.. Așa sunteți voi bărbații: toți la fel! Nu vă'ngrijiți pentru ziua de mâine!... Cheamă-l înapoi și iai banii că de-acuma'ncolo, dacă nu vei face-așa cum îți spun eu, ori cine-ți va aduce o zvârlugă, îți va pretinde cu obrăznicie patru mii de drahme!

— Nevastă, dar nu este rușine pentru o fată împărătească să ceară înapoi ceia ce a dat?

— Nu este!.. Te'nvăț eu cum să faci!.. Cheamă-l înapoi și întreabă-l ce este peștele, mascul, ori femelă?... De-ți va spune că-i mascul, atunci spune-i să-ți dea banii înapoi fiindcă tu nu mănânci pești masculi, iar de va spune că-i femelă, atunci tot îți iei banii îndărăt fiindcă, vei zice că nu-ți plac peștii femele!

Kosru își iubea nevasta și n'ar fi vrut să o supere. Mai mult împotriva voinței sale, trimise de chemă'napoi pe pescar.

— Omule!.. Peștele pe care l'ai adus Dumneata este mascul, ori femelă?

Pescarul, un om cu mintea isteață cum sunt mai toți pescarii, bănui ceva în inima lui și răspunse repede:

— Măria-Ta, este un soi de pește care-i totdeauna hermafrodit!

Kosru începu să râdă cu toată inima, apoi porunci să se mai dea pescarului încă patru mii de drahme.

Șirin sta să crape de necaz.

Pescarul plecă ducând în spinare sacul cu bani, dar mergând el încetișor, o drahmă alunecă de pe gura sacului și căzu jos. Atunci lăsă sacul și strânse banul.

Văzând asta, Șirin se revoltă:

— Văzuși ?.. Păcătosul!. A căzut o drahmă pentru norocul cine știe cărui nefericit, și'n loc să o lase-acolo, a strâns-o ca un sgârcit cumplit ce este!

Kosru se supără și el și chemă iarăși pe pescar:

— Ființă ticăloasă!.. Dacă ți-a căzut o drahmă, de ce n'ai lăsat-o ca să o găsească cine știe ce flămând al vieței?

— Dumnezeu să te ție în viață, Măria-Ta!.. Am strâns drahma nu pentru valoarea ei ca ban, ci pentru că este scumpă inimei mele! Ea poartă pe o față chipul stăpânului meu, iar pe aita numele lui!.. Nu puteam lăsa pe stăpânul meu să fie călcat în picioare de către toți nătărăii vieții, cu atât mai mult cu cât de către acest stăpân am fost ridicat din noroi, eu care nu făceam nici măcar cât o drahmă

Kosru mai dărui pescarului încă patru mi drahme, apoi vesti în largurile împărăției sale că nici un bărbat întreg să nu plece urechea la sfatul muierei, fiindcă acela va păcătui de trei ori, voind să'ndrepte poate numai o jumătate de greșală.

Să nu te'ntrebi...

Cu nimb de lebede în jur,
Transfigurat ca Lohengrin;
— Să nu mă'ntrebi de unde vin,
Din care basm am prins contur.

— Să nu mă'ntrebi ce cânt divin,
Pornit din piepturi de azur,
M'a îndrumat aici, să 'ndur
Albastrul ochilor tăi chin;

Odată numai să mă'mbăt
De gura-ți fragedă; să'nfrunt
Ispita trupului tău cald;

Apoi să plec iar îndărăt,
In lumea mea de unde sunt,
Cum am venit ca un herald.

E. DONNAR

NOI ȘI CROITORUL LUI ANDERSEN

(Urmare din pag. 6-a)

reștenii noștri, întotdeauna precursori și la braț cu moda, se luară după critic și după cartea groasă. Atracția era cu atât mai mare cu cât lectura, în potopul acela de litere fără nici un punct și fără nici o virgulă, se arăta extrem de anevoioasă și cerea un cap de fier și o răbdare de catâr ca să deslegi fie și numai câteva pagini. Dar tocmai greutatea lecturii năștea îndemnul. Fiecare ținea să se arate capabil să înfrunte greutățile și să se laude de-a le fi învins.

Câteva bunevoințe se supuseră gimnasticei, — pe câte pagini? — și numaidecât declarară cartea un cap de operă,—băiguind câteva comentarii culese din recenziile străine. De la o zi la alta zisul roman trona mai pretutindeni, pus bine la vedere ca un trofeu și-o netăgăduită probă de mare inteligență și subtil gust literar.

— Genială carte, nu-i așa?.. exclama gazda înainte de-ați da timpul să te așezi pe scaun.

— Nu știu... n'am citit-o.

— Oh... oh!.. Cum se poate!..

Și te simțeai mic într'atât te izbea strigătul dojenitor, dacă nu plin de dispreț chiar.

Acum zisa carte nu mai e la modă și nu se mai vede.

Exemplul e edificator. Ne tragem doar din maimuță și ca atare îi păstrăm ticul imitației. Maimuța totuși are o personalitate a ei, face numai ce vrea și nu adoptă nimic fără un anume discernământ subordonat instinctului ei animal. Noi nu avem nici măcar pavăza acestui instinct, așa că ajungem foarte ușor la rezultate de toată nostimada ca în frumoasa și plina de tâlc poveste a lui Andersen: Straiul Marelui Duce...

Cică undeva, în capitala unui ținut, se aciuise un croitor, cel mai minunat din câți au fost pe lume. Făcea haine ca'n povești, neînchipuit de frumoase, dar pe cari nu izbândeau să le vază de cât oamenii foarte inteligenți. Restul oamenilor, ori cât le-ar fi privit nici nu le zăreau, căci erau fermecate să rămâie invizibile pentru proști. Aflând de asta Marele Duce și stăpân al ținutului ceru să fie și el îmbrăcat de genialul croitor. I se ia măsura, i se aduce costumul, dar Marele Duce nu-l vede. Il îmbracă, vorba vine, și nu-l simte pe el. Marele Duce e'n grea cumpănă. Dac'ar spune că se simte dezbrăcat ar fi să-și mărturisească prostia și asta nu-i convine. Ca să iasă din încurcătură face pe inteligentul, admiră presupusul costum. Curtenii la fel, ca să nu pară proști, se 'nvârtesc în jurul Marelui Duce, și se minunează cât de frumos îl îmbracă straiul. Zi de zi admirația crește până ce înfârșit, la o serbare, un copil strigă cât îl ține gura:

— Uite, e gol!.. De ce umblă gol Marele Duce?

Copilul avea încă discernământul și curajul pe cari nu le mai aveau oamenii mari.

Vai, câtora din noi nu le-ar fi de folos adevărurile strigate de copii. Dar oare-i numaidecât nevoie?

LUDOVIC DAUȘ

LA DURERI

DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM

INTREBUINȚAȚI NUMAI

ANTINEVRALGIC Dr NANU MUSCEL

In cutii originale, conținând 2 buline și numai cu semnătura doctorului.

Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

SFÂRŞITUL VILIGIATURII

de G. SPINA

Pe peronul gării, spre sfârşitul acesta de August, ai impresia că nu mai pleacă nici un tren. Şi că toate se înapoiază, definitiv, obosite, pentruca — trase pe liniile moarte — să se odihnească acolo pentru eternitate. Intr'adevăr, vii, pline de larmă, încărcate până la saturaţie, sunt numai trenurile cari sosesc aducând acasă pe vilegiaturişti; celelalte trenuri cari pornesc totuşi din gară îţi fac impresia unor convoiuri mortuare: câţiva oameni răzleţi şi trişti în faţa lor, pe când dincolo, unde sosesc trenurile dinspre staţiunile balneare, e veselie, chiot, bărbaţi cu braţele pline de flori, femei cu ochii strălucitori, cu faţa bronzată încadrată de tulpanele multicolore arborate după ultima modă.

Vine, în atmosfera citadină, un val de aer puternic dela munte, o adiere salină de pe malul mării, odată cu mulţimea vilegiaturiştilor, ultimii exploratori ai înălţimilor şi ultimii înnotători în valurile crestate cu spumă.

Iată: o femee cu ochii negri şi buzele cărnoase, ca o mulatră, coboară scara vagonului însoţită de un tânăr frumos ca un campion de tennis; privirile li se leagă pătimaş, mărturisind într'o clipă capitolele unui roman cu întâlniri pe plajă, cu plimbări lungi sub clar de lună, cu tot ce-şi pot spune şi îşi pot oferi în imensitatea litoralului, doui îndrăgostiţi. Din mulţimea celor cari aşteaptă pe peron se desprinde un domn scurt, gras, cu ochelari, chel şi transpirat şi se repede să ofere femeii braţul şi odată cu el, un buchet de garoafe: e soţul care îşi reia 'n deplină proprietate soţia. Tânărul a rămas în urmă, pierdut în valul călătorilor şi abia dacă mai zăreşte fluturând — ca un semnal de alarmă sau poate de adio — năframa roşie de pe capul tinerii femei pe care a însoţit-o până în clipa când soţul şi-a reluat drepturile conjugale. Un roman? O simplă aventură balneară? In orice caz o frântură de viaţă trăită intens şi care va rămâne să mângâe multe clipe triste undeva, într'o casă, unde o femee se va considera câtva timp „o mare neînţeleasă".

Iată: un domn singur, îşi face loc prin mulţime. Cu geamantanul greu într'o mână, cu o valiză în cealaltă. N'a privit nici în stânga, nici în dreapta. Nu-l aşteaptă nimeni. Se opreşte deodată par'că ar fi căutat totuşi pe cineva şi o iluzie de zâmbet i-a fluturat pe buze: „Poate, cine ştie?" Nu, nu-l aşteaptă nimeni. Şi domnul singur îşi ia din nou bagajul şi, greoi, posomorât, porneşte spre eşire. Ghiceşti din toată atitudinea lui că e actorul unei drame. Nădăjduia ca luna Mai de vilegiatură să-i readucă liniştea? Spera ca femeea de care s'a despărţit înainte de plecare să-i vină în întâmpinare şi să-l aştepte cu un zâmbet împăciuitor, cu măcar o floare? Nu. N'a venit nimeni la gară pentru dânsul. Şi îţi dai seama că pentru domnul singur, luna de vilegiatură a fost o mare şi dureroasă frământare.

Iată: un grup. Câţi sunt? Zece, două zeci? Fete frumoase cu pletele în vânt, cu braţele goale arse de soare şi bătute de vânturi, băeţi zdraveni, cu sacul în spinare, hotărâţi şi mândri, parcă încă ar continua urcuşul spre crestele munţilor. Se strigă unii pe alţii, hohotesc de râs, într'o atmosferă de admirabilă camaraderie, aşa cum au trăit în corturi şi cabane, aşa cum au împărţit hrana şi greutăţile drumurilor anevoioase. Poartă cu dânşii toţi — băeţi şi fete — mirajul zărilor, emoţiile puternice ale contactului brutal cu natura şi ştii că într'adevăr în sufletele lor s'au imprimat toate frumuseţile codrilor şi că în pieptul lor aerul ozonat şi-a împlinit cu adevărat misiunea. Iată-i: sunt însăşi tinereţea coborîtă pe pământ..

Şi aspectele vieţii, variate, multiple la infinit, sunt aici lângă tine, pe peronul gării unde sosesc din atâtea direcţii trenurile cu vilegiaturişti, tineri, bătrâni, copii, soţi fideli, soţii infidele, amanţi trecători, visători pe malul mării, cuceritori de înălţimi, jucători de cărţi cari n'au văzut alt câmp decât câmpul verde al meselor de Casinou şi altă lumină decât aceea a becurilor şi încă străcurată prin fumul gros al ţigărilor, paralitici aduşi pe targă purtând speranţa vagă a tămăduirii, tuberculoşi cari au obţinut prin graţia naturii o suspendare a pedepsei cu moartea, şi alţii, mulţi, nenumăraţi, toţi cei cari s'au dus să ceară mării şi munţilor o clipă de uitare, o clipă de fericire, indiferent cum.

Pentru amatorul de impresii, pentru căutătorul de scene realiste, pentru cine e dornic încă să vadă cum pulsează viaţa, — cu speranţele, cu iluziile, cu atracţiile ei cele mai interesante, gara spre sfârşitul acesta de August când se înapoiază vilegiaturiştii, e mai mult decât cel mai viu bulevard, mai cuprinzătoare de aspecte decât orice aglomerare.

Şi e, mai cu seamă, prilejul unor reconfortante reflexii. Intr'adevăr, privind chipurile arse de soare, ochii vii, gesturile largi ale celor sosiţi şi ascultându-le glasurile purificate de aerul larg al zărilor, înţelegi că versul celebru al lui Haraucourt poate fi cu drept modificat, aşa cum l-a modificat un francez spiritual:

„Partir c'est sourire un peu..."

NEGRUŢ

de LUCREŢIA DĂSCĂLESCU

Negruţ e un pisoiu mic, cât o minge de tennis, acoperit cu o elegantă blană în culoarea cărbunelui. Chiar şi buzele lui Negruţ sânt în acelaş ton întunecat, iar ochi-i — de un verde crud — fac un minunat contrast cu luciul brun al părului. Cu toate că abia a împlinit câteva luni, Negruţ are un „trecut" — şi încă unul nu tocmai vesel. Unde s'a născut el — nu ştiu. A apărut într'o zi în casa unui vecin şi acolo era îngrijit şi dezmerdat.

Dar stăpânul său a fost silit să se mute în altă parte a oraşului. Şi-a strâns omul mobila, ba chiar şi unele lucruri inutile: o cutie veche, un scaun cam rupt — să fie acolo, cine ştie la ce prinde bine! Le-a încărcat pe toate în camion şi a plecat. Dar pe Negruţ l-a lăsat întins la soare pe terasa, unde-şi făcea deobicei siesta. Poate l-a uitat, sau a găsit cu cale că această mică vietate nu-i mai e necesară. Ce o să se facă el singur? Cine îşi pune asemenea întrebări, pentru o pisică! Slavă Domnului, pisici sânt destule în lume!

In casa aceea, au sosit apoi alţi locatari, cu bagajele lor, cu pisicile lor. Când, la ora prânzului, Negruţ a venit în sufragerie să-şi ceară porţia de lapte, figuri străine s'au încruntat la el, ca la un duşman periculos şi mâini grele au lovit în corpul subţirel înfăşurat în catifea neagră. Negruţ nu mai putea rămâne în casa unde fusese crescut cu drag. Noiii stăpâni aveau pisicile lor, proprietatea lor, şi fiinţa lui minusculă, care reprezenta pentru ei „străinul", deci „duşmanul" — îi incomoda. Negruţ a fost silit să părăsească locurile copilăriei şi, pentrucă picioarele lui de copil nevolnic nu-l puteau duce prea departe, a nimerit în curtea vecină — la noi.

Dar nici aici n'a avut noroc micul pribeag. Fiecare gospodar are şi aici pisica lui şi numai de aceia poate avea milă — sentimentele nu sânt făcute pentru „venetici". Dealtfel, culoarea lui Ne gruţ e fatală, se pare: „pisica neagră aduce nenorocire" — spun, cu convingere, vecinii mei. Deci micul străin e gonit ca o piază rea. Câtva timp el a rămas ascuns între florile din faţa ferestrei, neîncrezător la toate chemările mele. Dar acum câteva zile, găsind geamul deschis, s'a strecurat în camera mea. Când am intrat în casă, l-am găsit culcat între pernele albe ale divanului. Eram furioasă: murdar cum era, a pătat şi cuvertura şi perna; putea să-şi găsească alt loc mai modest. M'am îndreptat spre el cu mâna întinsă, gata să-l lovesc.

Ce s'o fi petrecut în capul lui Negruţ? S'a ridicat şi m'a privit drept în ochi — dar nu se grăbea să fugă. Sub privirea lui fixă — mai mult interogativă şi rugătoare, decât speriată — mâna mea s'a coborît domol pe spinarea-i moale. Negruţ s'a răsturnat pe spate şi cu lăbuţele lui subţiri ca nişte creioane mi-a prins delicat degetele, simulând tendinţa de a mi le sfâşia. Mi-am retras mâna şi m'am aşezat pe colţul divanului, continuând să-l privesc. Negruţ, serios, s'a ridicat şi el, s'a sprijinit pe lăbuţele din faţă şi ochii lui sclipitori mi-au cercetat atent figura. Nu ştiu dacă n'a fost decât o părere, dar în privirea acestei fiinţe — mică cât un pumn — am cetit atâta rugă şi stăruinţă, încât m'a înduioşat mai mult decât dacă ar fi întrebuinţat cele mai alese cuvinte. Torcând tandru, Negruţ s'a apropiat de mine, şi-a culcat căpuşorul pe mâna mea, închizându-şi fericit şi încrezător ochii. Era aşa de mic, de necăjit şi mi se oferea cu atâta încredere, încât n'am mai avut curajul să-l gonesc!

Acum sântem cei mai buni prieteni. Negruţ începe să se îngraşe, a devenit vesel şi neastâmpărat. In inima lui, se pare că poartă o întreagă provizie de dragoste, pe care, prin privirile-i tandre, prin torsu-i monoton, prin stăruinţa cu care se lipeşte mereu de mâinile mele, — vrea să mi-o încredinţeze mie. Poate a simţit că el e singura mea sursă de iubire...

Când îi privesc corpul fragil, proporţionat, înfăşurat în elegantă catifea neagră; când îi admir mişcările graţioase, când adoarme încrezător şi blând în braţele mele — mă întreb cum a putut Creatorul să pună atâta graţie, duioşie şi inteligenţă într'o fiinţă minusculă — şi atâta răutate, vulgaritate şi imbecilitate în sufletul multora dintre acei care neagă cu înverşunare dreptul de a simţi, înţelege şi suferi al fiinţelor care nu cuvântă — spre a şi-l asuma ei, cărora graiul nu le poate ascunde întunericul şi mocirla din inimi...

DICTATURA LUI SYLLA

de PETRE GHIAŢA

Patrician ca origină, descendent al unei familii de veche nobleţe romană, Cornelius Lucius Sylla s'a remarcat de tânăr prin calităţile sale ostăşeşti, luptând sub comanda lui Caius Marius în războaiele purtate de acesta în Africa.

Distins ca înfăţişare, doi ochi albaştri, focoşi dând expresie figurii sale de culoare roşie închisă, nuanţată cu pete albe.

Intreaga sa înfăţişare originală, fină, purta însă stigmatul degenerării. Inclinat spre libertinaj, gusta fără frâu voluptăţile pasiunilor sexuale, practicând chiar unele obiceiuri de invertit. Nu făcea nici un secret din slăbiciunea lui pentru frumosul actor Metobius, un efeb plin de talent care interpreta roluri feminine.

Temperament versatil, utiliza — după împrejurări — îndrăsneala leului sau şiretenia vulpii. Inegal în manifestarea simţămintelor sale, oscilând fulgerător între extreme: crud şi răzbunător fără milă, sgârcit şi orgolios în anumite situaţii, pentru ca atunci când interesele îi dictau schimbarea atitudinei, să apară îngăduitor şi plin de milă, generos până la prodigalitate, adulator şi prevenitor până la umilinţă.

Ii plăcea şi gusta cu profunzime gluma cu toate gamele, preţuind intimitatea comedianţilor şi tolerând în cercul său cel mai apropiat măscăricii tuturor bufoneriilor şi clovneriilor. In tovărăşia acestora se recrea integral, dedându-se la orgii sexuale şi îmbătându-se zile întregi în libaţiuni, devenite legendare în antichitate. In vremea atotputerniciei sale, personagiul care avea cea mai mare înrâurire asupra lui Sylla era marele actor Roscius, care îi organiza festinurile acestea cu efebi, curtizane şi vin.

Ros de o ambiţie bolnăvicioasă, credea în destinul său glorios; cu asemenea trăsături caracteristice Sylla n'a dat înapoi din faţa niciunui obstacol şi, ca să atingă culmea gloriei, n'a cruţat pe nimeni şi nimic.

Unul din adversarii săi, urmărindu-i tribulaţiile ascensiunii, a spus lui Marius:

— Fii atent cu generalul Sylla; omul acesta este capabil de orice, ca să-şi împlinească ambiţiunile!

Viaţa dezordonată familială i-a creiat de tânăr o tristă celebritate: s'a despărţit de cea dintâi soţie Iulia care îi dăduse o fată; s'a recăsătorit cu Elia, pe care a părăsit-o însă, spre a lua pe tânăra şi frumoasa Cecilia, fiica marelui pontif Metelus. După puţin timp a repudiat-o şi pe aceasta fiind sterilă. S'a recăsătorit pentru a patra oară, înainte de a pleca în campania contra lui Mitridate, cu frumoasa şi înţelepta Metella. Femeia aceasta i-a inspirat o adâncă şi constantă afecţiune lui Sylla, dominându-l sufleteşte până la sfârşitul vieţii. Dăruită cu o bunătate proverbială şi cu un ascuţit simţ al măsurii, ţinuta ei demnă contrasta cu natura viţioasă a lui Sylla. Sfaturile ei şi clar-viziunea în anumite împrejurări i-au fost extrem de utile.

Faima lui de general începe din epoca războaelor purtate de Caius Marius împotriva lui Jugurtha, regele Numizilor; vitejia şi talentul de comandant al acestui rege îngrijora Republica romană din pricina nesiguranţei în care se aflau provinciile din nord-vestul Africei. Viclenia şi cutezanţa lui Jugurtha deciseră Senatul roman să încredinţeze comanda trupelor lui Marius cu misiunea expresă de a distruge armatele numide şi a-l aduce la Roma, viu sau mort pe regele Jugurtha Intre generalii care au însoţit ca aghiotanţi pe Caius Marius — ales consul — a fost şi Cornelius Sylla, numit questor de către cel dintâiu.

După lupte înverşunate, Marius a reuşit să sdrobească armatele numide; Jugurtha însă a scăpat, refugiindu-se la Curtea regelui Bocchus, socrul său şi aliat al romanilor.

Marius trimise lui Bocchus o delegaţiune în frunte cu Sylla spre ai cere predarea lui Jugurtha. Bocchus opri pe trimişii lui Marius care împreună cu generalul Sylla se constituiră prizonierii acestuia până la îndeplinirea de către Romani a condiţiunilor formulate de el ca preţ al trădării ginerelui său. Dându-şi seama de perfidia şi lipsa de cuvânt a regelui barbar, Sylla a înţeles că viaţa lui şi a tovarăşilor era în continuă primejdie. Deaceea în momentul acela greu al existenţii lui, Sylla şi-a folosit toate însuşirile de şiretenie, talentul său de persuasiune şi îndrăsneală, ca să-şi salveze viaţa, ducând la bun sfârşit capitala dar riscanta sa misiune.

Şi a izbutit.

Sylla a adus viu în lagărul roman pe regele Jugurtha, predându-l lui Marius.

Din clipa aceia celebritatea tânărului general Sylla a dobândit o mare rezonanţă în lumea romană; dar tot de atunci a încolţit şi rivalitatea între el şi Caius Marius.

Evoluţia acestei rivalităţi, formele ei violente care au dus la războiul civil cu dezastruoase consecinţe pentru Republică, — am expus-o în capitolul asupra dictaturii lui Marius.

Prestigiul de mare general al lui Cornelius Sylla a fost consacrat după victoriile obţinute împotriva lui Mitridate, pe care l-a silit să semneze o pace umilitoare şi un tratat de alianţă cu Republica.

Intorcându-se în Italia, unde domnea dictatura populară şi antiaristocratică a fiului lui Caius Marius, Sylla are de purtat lupte grele cu armatele numeroase ale generalilor, care rămăseseră credincioşi memoriei şi regimului democratic instaurat de fostul dictator.

Intr'o serie de ciocniri, în care Sylla a fost la un pas de înfrângere şi ameninţat să fie ucis, el învinge rând pe rând armatele trimise împotriva sa, intrând triumfător în Capitală. Restabileşte ordinea, obţine dela Senat depline puteri şi execută o sângeroasă represiune împotriva reprezentanţilor partidului popular. A fost un masacru fără precedent; în fiecare zi în piaţa publică se afişau listele cu numele celor proscrişi, care trebuiau ucişi imediat de oricine, oriunde s'ar fi găsit; s'a prevăzut chiar recompensa de doi talanţi — circa 50.000 lei — acelora care ucideau pe vreunul din cei trecuţi în listele morţii. Pedeapsa cu moartea era prevăzută şi pentru acei care ar fi oferit azil proscrişilor sau ar fi tăinuit ascunzătoarea acestora.

Carnajul a luat proporţii înspăimântătoare: fiul avea dreptul să-şi ucidă părintele şi obligaţia să-l denunţe, dacă acesta era proscris; sclavul putea să-şi ucidă stăpânul, dacă era trecut în listele fatale.

Sângele curgea pretutindeni, asasinatele se ţineau lanţ, trupurile celor morţi zăcând pe toate uliţele Romei, intrate în putrefacţie. Cu acel prilej s'au lichidat prin asasinate mişeleşti conflicte vechi, care n'aveau nicio legătură cu politica.

In cetatea Preneste unde fusese asediat tânărul Marius, care s'a sinucis împreună cu statul său major în momentul când armatele sylene au pătruns înăuntru, — generalul Sylla s'a dus personal şi în faţa lui soldaţii săi înebuniţi de ură şi avizi de sânge au ucis 12 mii de oameni.

S'a proclamat apoi singur dictator pe viaţă, suprimând Constituţia democratică a lui Caius Marius, decretând o nouă Constituţie cu caracter aristocratic, reacţionar, redând şi întărind prerogativele şi puterile suverane ale Senatului, Anulând libertăţile şi drepturile acordate plebei de către rivalul său, Sylla restabileşte autoritatea şi privilegiile clasei patricienilor. Ca şef al partidului aristocratic, el îşi recrutează din rândurile acestuia elementele, cărora le încredinţează toate demnităţile pe întreg întinsul Republicii.

Işi rezervă pentru sine exclusiv dreptul de viaţă şi de moarte asupra tuturor cetăţenilor, prerogativa de a construi oraşe, de a confisca şi împărţi toate bunurile mobiliare şi imobiliare, de a încheia tratate, de a desfiinţa şi a reda regatele cucerite, după bunul său plac.

Partidul aristocratic era în plină eflorescenţă, bucurându-se de întreaga solicitudine a temutului şi sanguinului dictator.

Imensa majoritate a poporului era însă într'o situaţie mizeră, tremurând de indignare împotriva regimului de opresiune al lui Sylla In fond el instaurase — datorită forţei armate — un regim de dictatură clădită pe nisip, ca orice regim, dealtfel, al aristocraţiei, adică a celor puţini împotriva celor mulţi.

In asemenea condiţiuni, era firesc ca zi de zi murmurul de nemulţumire al poporului să crească, aşteptând momentul în care *omul*, ridicat din rândurile lui, să reorganizeze partidul plebeu şi să mâne din nou la luptă massele populare împotriva asupritorilor.

Dictatura reacţionară însă a lui Cornelius Lucius Sylla împotriva tuturor aşteptărilor, n'a durat prea mult.

Viaţa lui destrăbălată, excesele de alcool şi orgiile amoroase, i-au sleit rezistenţa fizică. Zile în şir petrecea, turmentat de băutură în tovărăşia actorilor şi a curtezanelor, adormind, doborît de oboseală de podelele de piatră în casele prietenilor săi. Când îşi revenea, cădea într'un somn de beatitudine din care cu greu îl putea smulge rezolvarea variatelor şi urgentelor nevoi ale guvernării.

Mai ales după moartea soţiei sale Metella, manifestările lui vicioase n'au mai cunoscut nici o limită. S'a recăsătorit cu o femeie frumoasă de origină nobilă, Valeria, sora marelui orator Hortensius, încercând să se salveze depe panta vieţii degradante, pe care o ducea. N'a reuşit însă şi, deşi bătrân, continua aceiaşi viaţă de epuizare morală şi fizică.

S'a îmbolnăvit din pricina unui abces, netratat la vreme, de aşa numita *pedicularia*, o boală rară în antichitate, dar extrem de primejdioasă; pe abcesul iniţial s'a grefat o vermină de păduchi, care se înmulţeau înspăimântător de repede. Toate mijloacele de vindecare încercate — între care băile fierbinţi şi dese — n'au putut distruge cultura de păduchi şi opri procesul de infecţie generală.

Presimţând sfârşitul apropiat şi-a făcut testamentul şi a dat devotaţilor săi ultimele dispoziţii. Lucid până în ultima clipă a vieţii, cruzimea lui s'a manifestat încă odată chiar în ajunul morţii, când a chemat în camera lui de suferinţă pe questorul Cranius şi judecându-l sumar pentru o sumă datorită tezaurului public, a dat ordin să fie sugrumat în faţa sa.

După doi ani numai de dictatură tiranică, Sylla s'a stins; moartea lui a prilejuit o unanimă satisfacţie în întreaga Republică.

Pe mormântul său, orânduit în câmpul lui Marte, după dorinţa lui s'a încrustat următorul epitaf, sintetizând toată cariera lui: „Niciodată nimeni n'a fost mai bun cu prietenii săi şi mai necruţător cu adversarii".

*) *Din volumul „Istoria Regimurilor Dictatoriale" ce va apărea în curând.*

AMINTIRILE LUI KIPLING

Rudyard Kipling, — a cărui cenușe odihnește de trei ani la Westmister printre mormintele marilor oameni ai Angliei, — retrăește în cartea amintirilor, „Souvenirs", evocând viața sa aventuroasă în Indii și Africa precum și istoria cărților sale. El a fost cântărețul cel mai măreț al imperialismului englez și a înflăcărat sufletul tineretului de acum douăzeci de ani. Dăm aci un fragment: „In Africa de Sud".

„Călătoria spre Africa de Sud era cea mai mare bucurie, pentru că acolo se petreceau sărbătorile Crăciunului, un Crăciun în care amintirile nu aveau nici un loc; inscripții potrivite erau scrise cu săpun pe oglinzi de către băeți dibaci; era și un bal costumat minunat. Apoi când Crucea de Sud se ridica pe cer, strângeam hainele de iarnă, sigur că nu vom mai avea nevoie de ele până în Mai.

Apoi muntele prietenos și atât de familiar pentru toți, grădina în care dădeam buluc să vedem ce s'a mai petrecut în absența noastră; vizita în galop cu picioarele goale la vecinii Stuben von Huterheim, unde copiii noștri erau iubiți și se răsfățau din plin, largul zâmbet al spălătoresei malaeze și reluarea vieții obișnuite fără nici un zdruncin.

„Ce viață bună, mai ales pentru copii, care se puteau juca cu toate animalele din domeniul Rhodes. Pe înălțimi trăiau leii, Alice și Jumbo, a căror voce matinală dădea semnalul sculării. Țarcul zebrelor se găsea imediat îndărătul curții, pe o pantă care se desfășura pe o suprafață de vre-o zece hectare. Zebrele se făceau mereu că se luptă între ele, parcă ar fi fost leul și licorna de pe stema regală; jocul consta în a prinde laba vecinului apucând-o de sub genunchi, dacă nu o retrăgea la timp. Nici o barieră nu le putea opri când le venea pofta de alergat. Odată, Jameson cu mine, am văzut o familie de trei la întoarcerea dintr'o asemenea goană. O barieră din lemn greu, legată în fier, rețea de sârmă le tăia drumul, închisă ermetic pretutindeni, afară de un locușor unde firul de sârmă cel mai de jos trecea peste o gropiță. Acolo tatăl familiei a îngenunchiat scociorând cu botul, sub firul de sârmă, pe care-l trecu peste cap târându-se și-l ridică mai sus. Mama și Puiul îl urmară. In timpul acesta poneyul bătrân care ducea mașina de tuns privindu-i își va fi zis, de sigur, că ar putea și el să scape, tot pe acolo, dar n'a izbutit de cât să se trântească, cu dosul lui gras, într'un par și întorcându-se la intervale regulate se mira că încă nu i-au cedat. Era, zise Jameson, alegoria cea mai desăvârșită a Burului cu Englezul.

Intr'un alt țarc vecin trăia o lama care scuipa; și copiii i-au descoperit numai decât specialitatea. Alți prieteni mici ai lor însă nu o cunoșteau și întâia oară când au fost duși la ea, li s'a recomandat să se apropie și să facă gălăgie... se poate închipui ce s'a petrecut...

„Dar vizitatorul cel mai interesant era un „Cudu" mascul, un fel de berbec înalt de vreo doi metri. Sărea peste bariera de șapte picioare ca peste un prag obișnuit, făcea înconjurul plantației de piersici, agăța cu cornul ramura cea mai încărcată cu fructe, o rupea cu o smucitură, mânca piersicile lăsând sâmburii pe jos și zbura peste îngrăditură ca un nor urcând din nou coastele muntelui.

„Odată întorcându-se seara după masă l-am întâlnit lângă grădină, uriaș în lumina lunei. Am trecut în larg, mergând ușurel și umplându-ne pantofii cu nisip roșu, căci știam că cu câteva zile mai înainte paznicii îi trimisese o ploae de halice în partea dindărăt, spre a-l pedepsi pentrucă atacase o bucătăreasă.

„Ocrotitorul copiilor în timpul plimbării era un bulldog mare, fioros la înfățișare, dinaintea căruia se fereau Cafrii. Se zicea că ar fi sărit într'o zi la un băștinaș și, până să pună mâna pe el, i se umpluse gura cu carne de a lui. De obiceiu se cuibărea prin toate colțurile casei și un se da la nimeni nici când îl călcau pe bot. Copiii îl îndopau cu cozonac cu stafide, apoi aducându-și aminte că nu putea digera stafidele i le culegeau de pe măsele pe când el ținea, de bună voie, gura căscată din care-i curgeau balele.

„Și un puiu de leu făcu parte din familie în timpul unei erni. Fiindcă mama sa, Alice, voia să-l mănânce când l-a născut, paznicii l-au dat deoparte cu mătura și l-au dus la Groote Schecur, dându-l să sugă la o cățea, dar lâncezea. Atunci nevasta mea a dat a înțelege că ar putea fi salvat cu altă îngrijire. Atunci i l-au trimis într'o zi cu doică cu tot. Dar nevastă mea a dat la o parte doica și a cumpărat mănuși de cauciuc și cel mai mare biberon pe care l-a găsit, începând să-l hrănească. De cum i-a pus biberonul în gură, a fost foarte mulțumit și a început să tragă din el cu putere până ce l-a golit. L-a bătut peste burtă și s'a încredințat că sună plin apoi a adormit numai decât. Astfel a crescut și a prosperat în vizuina sa de tablă ondulată, în care copiii nu aveau voie să umble, ca să nu-i facă vre un rău.

„Când a fost cât un epure de casă, i-au crescut niște dinți ca vârfurile de ac și a început să sfârâie crezând că știe să urle ca leii. Dar a început să dea semne de rahitism. Consultând un medic din Cap, acesta ne-a spus că i se dă prea mult lapte și ne-a sfătuit să-i dăm bulion de berbec, dar de berbec adevărat, nu de cel ținut în frigorifer. La început nu voia să se atingă de farfuria cu bulion. Nevastă mea și-a muiat atunci degetul în farfurie și dându-i să-l lingă, puiul de leu i l-a lins luându-i piele de pe deget. Atunci a primit vre-o două lovituri, și a fost lăsat singur cu farfuria ca să învețe bunele maniere. Toată noaptea a gemut, dar dimineața a hăpăit tot bulionul cum se cădea să facă un puiu de leu; și de aci înainte a eșit din boală. Trei luni a colindat toată casa în voe printre noi, eșind și în grădină să prindă fluturi și vorbindu-și singur în limba lui. Stătea ațipit pe „sterp" tologit, întotdeauna dela nord la sud, ținându-se cam la o parte, dar ascultând de copii. L-am dat îndărăt în cea mai desăvârșită sănătate, când am plecat în Anglia. Era lung cât un terier, dar nu atât de înalt. L-au pus în cușcă și au început să-l hrănească cu berbec din frigorifer, nu de ajuns de dezghețată și murdară. A murit foarte curând de colici".

O POEMA DE COCA FARAGO

NOAPTE IN SPITAL

Pas de strigoi, somnul s'aprelins peste gînd.
(Nu i s'a părut nimănui că plînge cineva în fiecare colț de odaie?)
S'au izbit, cîndva, de fereastră, murmure subțiri, ca fire de ploaie
Dar n'a fost nimic: — luna resfira licăriri, printre frunze tinere trecînd...

...Vorbeau, în visul meu, tăcerile toate și cuvintele toate.
O clipă, miinile s'au închipuit flori și s'au strîns...
Cine a rîs atunci?
Și cine-a șoptit?
Cine-a plîns?
Știu: amintirile despre toate.

Eu nu plîng, mamă,
Fiindcă dacă ai fi aici, ai crede poate
Că mă doare prea tare,
Ți s'ar părea, poate
Că nu mai știu suferi ca'nainte...
Nu mă sperii, când adăpostesc pe tîmple strînsoare fierbinte
Și nu plîng, mamă...
Dacă are cumva să se'ntîmple
S'ajungă pîn'la tine vaierul ăsta
Infipt în mintea și'n preajma mea,
Să știi că e viața de frunze tinere — și numai ea —.
Dezmierdînd liniștea prea mare
Ce'nmugurește stîngaci pe fiecare înserare.
Eu nu plîng, mamă

SUFLETUL MEDICULUI

Spiritualul și corporalul sunt cele două rădăcini ale plantei umane și nu putem avea o ideie justă și completă despre om de cât sub acest aspect dublu al ființei sale.

Multă vreme nu s'a ținut seama de cât de unul din ele, fie acel al omului ca o mecanică, fie acela care-l înfățișa ca pe o entitate, ambele păcătuind prin aceeași greșeală: disociația din realitate. Lucrurile par a fi pe cale de a se schimba. Două cărți scrise de medici au chiar în titlul lor cuvântul de „spirit". L'Ame du médecin" de René Dumesnil și „Le corps et l'âme de d-rul René Biot.

D-rul René Dumesnil, cunoscut prin lucrările sale „Flaubert", „Histoire de la Médicine", „Histoire de la Musique", are un orizont larg, concepând „sufletul medicului" ca fiind preocupat nu numai de corpul, ci și de sufletul bolnavului. El caută să adapteze principiile vechi, din jurământul lui Hippocrate, la viața modernă, reproducându-l în cartea sa.

„Voi prescrie tratamentul cât voi putea mai bine și după conștiința mea și mă voi ține departe de nedreptate; nu voi călca pragul caselor decât spre binele bolnavilor, îngrijind femeile, nu mă voi mânji cu nici o faptă lascivă; voi păstra tăcere absolută asupra tuturor celor ce voi vedea sau auzi, taina familiilor va fi și taina mea... Evocând amintiri din războiu, René Dumesnil, ne arată rațiunea unită cu compătimire, scriind și un fel de breviar prin care îndeamnă pe medici să-și privească profesiunea ca pe un sacerdoțiu și nu ca pe o afacere și nici ca pe un laborator exclusiv închinat științei.

D-rul René Biot, e cunoscut prin studiile sale asupra glandelor endocriniene și întemeietorul Grupului Lyonez de studii medicale, filosofice, biologice, în care medici, filosofi și biologi, își confruntă experiențele asupra omului. Nu mai vorbim de scrierile d-rului Carrel în care se face un violent rechizitoriu civilizației moderne, pentru că ruinează și corpul și sufletul omului, numai pentru că nu ia în considerație raporturile dintre ele.

Doctorul Biot spune, de pildă:

„Știința a crezut că se eliberează tăind legăturile între corp și suflet. Dar din ziua aceia fenomenele corporale au devenit inexplicabile". Este adevărat, afirmă el, că ființa vie este condiționată în mare parte de fenomene fizico chimice, dar aceasta nu poate da medicului dreptul de a o considera ca pe o materie inertă.

„Nici într'un moment și nici un punct al organismului, nu există exclusiv materie inertă".

De pildă îndată ce un aliment e asimilat, îndată ce o cantitate de aer a trecut în plămân, aceste elemente își schimbă natura, adică devin parte din totul viu care e ființa. Iar caracterul prin care se distinge corpul viu este că numai el prezintă o unitate — ficatul, plămânul, pe care medicul le consideră în parte, le izolează pentru a le studia, nu sunt ceia ce sunt decât în funcțiunea organismului ca tot.

Sau, după cum spune Hypocrate: Totul, concurează, conspiră și simpatizează.

De aceia medicina contemporană dă atâta atenție sistemului vago simpatic și endocrinelor, care sunt adevărații regulatori ai simfoniei funcțiunilor din organism și contribue la păstrarea „unității organismului" care constituie viața.

Legea corelației formelor, a lui Cuvier, poate servi ca principiu morfologiștilor actuali, în studiul fenomenelor vieții. In adevăr, cel mai neînsemnat fenomen al vieții, poate să ne facă să cunoaștem organismul întreg. Astfel, morfologiștii pot să ne facă să cunoaștem prin examenul general al formelor, semnul tipului constituțional, precum unele pete ale irisului boala organelor celor mai depărtate.

Al doilea caracter, care distinge omul de mașină, îl distinge și de animal. Pe când animalul e teatrul în care i se declanșează mișcări reflexe și senzații, omul observă și reflectează: o voință puternică poate împiedica o intoxicație, pe când durerea de cap oprește activitatea gândirii. O injecție de tiroidiană face să iasă ochii în afară și dă omului o înfățișare de mânie sau furie și în acelaș timp omul care a fost injectat devine mai irascibil, de fapt. Toziologi ca d-rul Corman pot descoperi în cercetarea palmei sau a trăsăturilor feței, secretele morale.

Iată un ansamblu de idei care nu poate oferi dovada legăturilor dintre trup și suflet și justifică definiția doctorului Biot, atât de largă și frumoasă.

„Funcțiunea medicului este de a pune organismul viu în dispoziții atât de fericite, încât înțelepciunea să devină posibilă".

Felurite

In doi ani au fost intentate firmelor americane de cinematograf 54 de procese de plagiat. Până și lui Walt Disney i se contestă paternitatea unuia din scenariile sale celebre: Partida de Polo. Și totuși, pentru a evita asemenea încurcături și cheltueli, producătorii americani nu iau niciodată în seamă un subiect decât după ce le-a fost prezentat de un agent intermediar care garantează proveniența lui.

Admiratorii lui Berlioz vor comemora cu recunoștință împlinirea a 100 de ani dela nașterea marelui șef de orchestră francez Edouard Colonne, născut la Bordeaux, în Iulie 1838.

Edouard Colonne a fost creatorul concertelor dela Châtelet din Paris, închinate în mare parte operei lui Berlioz. Incepând din 1877, în fiecare Duminică, timp de 20 de ani, în sala Châtelet au fost executate operele marelui compozitor, al cărui geniu a fost pus în lumină strălucitoare de Edouard Colonne.

Niciodată sezonul de vară nu a fost în Franța atât de bogat în comemorări, ceremonii și inaugurări ca acum. După serbările religioase dela Reims, au urmat festivitățile închinate primului papă francez, Gerbert.

In aceiași zi a fost luată în primire de Ministrul Educației Naționale Grădina lui Amphion", un ansamblu arhitectonic și vegetal realizat în amintirea Contesei de Noailles. In fine, săptămâna trecută Bretania a fost în sărbătoare, comemorând 100 de ani dela nașterea scriitorului Villiers de l'Isle Adam.

Franța nu uită niciodată pe oamenii săi mari și știe să le cinstească emoționant amintirea.

Paul Valéry a scris în mai multe rânduri asupra pictorului Degas pe care l-a cunoscut îndeaproape. Acum câteva luni a apărut o carte care este astăzi reeditată purtând titlul: „Degas, Dans, Dessin". Titlu ce cuprinde exacte temele tratate în aceste pagini unde stau alături anecdote, amănunte pitorești, păreri originale, studii abstracte. Paul Valéry remarcă el singur că această carte este „un monolog unde revin după voe amintiri și idei felurite pe care mi le-am făcut despre un om cu totul aparte".

Atelierele lui Bourdelle

Marile lucrări prevăzute în arondismentul al XV-lea al Parisului vor avea ca urmare dărâmarea atelierelor lui Bourdelle. Acolo a trăit marele artist timp de 45 de ani, adică întreaga viață a sa de creațiune, lucrând toată ziua până la moarte, adică până ce a cunoscut „mizeria, lângă nădejde, fericirea și scurta glorie".

Sunt aproape zece ani de când s'a stins din viață Bourdelle și încă trăește totul în aceste ateliere care pare a-și aștepta maestrul ce le-a fost atât de credincios. Pare că eri a intrat aci fiul păzitorului de capre, fiul sculptorului ebenist rustic, jumătate pădurar, jumătate meșteșugar, nepotul săpătorului în piatră, care a devenit apoi maestrul neîntrecut al sculpturii, care a simțit nevoia să-și exprime bogăția experienții poetice și prin desemn și culoare, ca și prin muzică și literatură.

Casa în care a trăit Antoine Bourdelle nu e frumoasă. Dar acele celule cari dau unele în altele și care sunt atelierele sale de creație și muncă sunt atât de îmbibate de opera artistică a maestrului, încât umilele sale fațade par frumoase în sărăcia

Cine intră în atelier are impresia că îl revede pe maestru la 23 de ani, când și-a părăsit locul din Sud, pentrucă toți de acolo i-au prezis un viitor strălucit. El și-a părăsit caldul Montauban, „cu casele în culori de toamnă și viile însângerate, luminate de focurile nocturne ale cuptoarelor de olărie, aurite de soarele arzător și împodobite cu fructele-i frumoase și bogate din plin" și începând să-și caute atelierul de lucru prin cel mai trist cartier din Paris. Cartierul e fără tradiție, întemeiat la întâmplare, morocănos, cu străzi drepte și case cenușii și fără înfățișare, locuite de mici burghezi și lucrători. Totuși aci s'au aciuiat cei mai mulți artiști de la finele secolului trecut.

Pentru cel ce părăsește în impasul din Rue du Maine, devenit strada Antoine Bourdelle, marele sculptor trăește la fiecare pas, cu măreața putere a visului său. Intr'unul din atelierele sale domină „Penelope", în alte două săli „basso-reliefurile din Champs Elysées" și friza „Marelui Teatru din Marsilia", însuflețindu-le cu cadența lor primitivă și dionziacă.

In grădină „Le Jeune Sculpteur au travail" și cele patru figuri ale monumentului lui Alvear precum și statuia equestră a generalului. Apoi Beethoven, schițat și reluat în zeci de machete și în treizeci de busturi, confirmă principiu maestrului că bustul nu trebue tratat din afară, ci din interior; architectura osoasă, habitaclul cugetării, apoi veșmântul cărnei, luminat de spirit și însuflețit de conflictul patemilor, al voinții și tot nu e de ajuns. Mai trebue comunicarea intelectuală și sensibilă a artistului cu modelul. Aci e taina artei".

Ceeace nu se poate reda este lumea miraculoasă, în care se simte vizitatorul, pătrunzând printre miile de machete, schițe, eboșe, în care se simte prezența maestrului și care dau așteptarea apariției sale dintr'o clipă în alta, în dulcea lumină cenușie-aurie, aproape divină, care învăluie această lume de minuni.

Această lume nu trebue să dispară. Ea s'ar putea păstra într'un muzeu Bourdelle, așezat în capătul înfundăturii, până unde nu va ajunge cazmaua dărâmării.

DESPRE FEMEI

Cine n'a vorbit de rău pe femei? Dealungul secolelor, o întreagă literatură a încercat — zadarnic însă — să detroneze femeia de pe piedestalul pe care a ridicat-o Natura. Iată câteva din răutățile spuse despre femee:

Cine se încrede în femee, se încrede într'un hoț (Hesiod).

Din tinerețe, femeia trebue să se deprindă cu rolul de slugă pentru care e destinată (Goethe).

S'a observat că, dintre toate animalele, pisicile, muștele și femeile își pierd cel mai mult timp cu toaleta (Ch. Nodier).

Istoria femeii este istoria celei mai rele tiranii care a existat vreodată: tirania celui slab asupra celui tare, singura totuși care durează (Oscar Wilde).

Prietenia dintre două femei este totdeauna un complot împotriva uneia a treia (Alphonse Karr).

O! Femee! femee! femee! mică și desamăgitoare făptură... (Beaumarchais).

Femeia e un animal cu păr lung și minte scurtă (Schopenhauer).

Limba femeii e spada lor pe care n'o lasă să ruginească (Proverb englez).

Ce vrea femeia, vrea dracul!

Mai mult sau mai puțin, femeia e totdeauna Dalila (Alfred de Vigny).

Inscripție spaniolă pe o jarețieră. „Dacă te prinzi în lațul acesta, vei fi gătuit pe încetul dar sigur".

Dumnezeu a creat cerul și pământul, apoi se odihni. După aceia a creat marea și peștii și iar se odihni. Pe urmă a creat pe bărbat, calul, cânele și celelalte animale și toată lumea se odihni. Insfârșit a creat femeia. Și nimeni nu s'a mai odihnit de atunci (Proverb african).

Din când în când trage-i femeii câte o bătae. Tu nu știi de ce o bați, ea însă știe de ce o pedepsești (Proverb indochinez).

Vrei să cunoști finețea aurului? Freacă-l pe piatra de încercare. Puterea boului? Incarcă-l cu greutăți. Natura bărbatului? Ascultă-l! Gândul unei femei? Nu există pentru aceasta niciun mijloc (Proverb hindus).

Dar ca să împăcăm pe toată lumea, să cităm următoarele rânduri din Alfred de Musset:

„Toți bărbații sunt mincinoși, nestatornici, falsi, vorbăreți, ipocriți, orgolioși, lași, demni de dispreț. Toate femeile sunt perfide, prefăcute, vanitoase, curioase... Niciun lucru însă pe lume nu-i atât de sfânt și de sublim ca unirea acestor ființe atât de imperfecte și de îngrozitoare".

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

A murit Alex. Kuprin

LA Leningrad s'a stins zilele acestea, în vârstă de 68 de ani, Alexandru Kuprin. Cu el dispare unul din pleiada de poeţi epocali ai glorioasei proze ruseşti din preajma marei revoluţii, dispare un reprezentant tipic al „inteligheţiei" pline de bune intenţii, dar lipsite de forţă, de acţiune reală.

Intre Cehov şi Gorki, între Bunin şi Leonid Andreiew, Kuprin a ocupat un loc aparte. Deşi n'a răsărit dintr'un mediu pitoresc şi deşi n'a cunoscut în adolescenţă variaţiile de climat de viaţă — aşa cum le-au cunoscut de pildă Gorki sau Şaliapin — el a dus o viaţă destul de sbuciumată şi fiindcă aşa era moda timpului dar şi fiindcă i-au impus-o împrejurări istorice neprevăzute.

Cariera lui începe normal într'o garnizoană obscură şi liniştită de provincie, ca ofiţer de infanterie. Dar evenimentele dela 1905 şi cursul repezit al lucrurilor, cari răstoarnă atâtea solide calcule, îl smulg din apatie aruncându-l şi pe Kuprin dincolo de rândurile oştirii ţariste, în plină viaţă socială.

Odată în lupta aprigă cotidiană, pentru existenţă — şi câte îndeletniciri n'a fost silit să încerce fostul ofiţer Kuprin — începe lupta mai crâncenă pentru individualitate şi creaţie, dar şi pentru îmbunătăţirile condiţiei umane a semenilor. In pragul noului ev ce se pregătia scriitorul rus — mai mult decât intelectualul mijlociu — simţia că are o datorie socială de îndeplinit.

In scrisul lui Kuprin tendinţa formală a stilului ales, încărcat de poezie, se împleteşte firesc cu tendinţa socială. Dintre atâtea cărţi compuse de dânsul ca „Mica garnizoană", „Duelul", „Căpitanul Râbnicov", „Sulamita" cea care îl situează în prim plan este „Iama". Nu atât, fiindcă este opera lui cea mai valoroasă şi măiastră, ci pentrucă cartea este un rechizitoriu împotriva societăţii ţariste ce osândeşte la muncă brută şi trivială, bestializând tinerele fete din popor.

Este o descripţie a unui scriitor deplin stăpân pe mijloacele sale de expresie, naturalistă a unei societăţi care tolerează şi promovează uzinele plăcerii unde amorul devine o abjectă şi dureroasă acţiune mecanică, în loc să fie stimulent şi forţă de creaţie.

Totuşi Kuprin ca şi întreaga „inteligheţie" antebelică duceau critica până la un punct de unde poate porni compromisul între vechea şi noua rânduială ieşită din răsturnarea absolutismului ţarist. Regimul instaurat în Octombrie 1917 a fost pentru dânsul — ca şi pentru mai toţi oamenii din generaţia şi formaţia lui — o desamăgire şi un prilej de revoltă. Nu asta au vrut! Nu egalitate pentru căţei, ca în fabulă. A părăsit Rusia şi a plecat în lume ca şi Bunin — acel admirabil zugrav al societăţii ruseşti dela 1905, din romanul „Satul" să caute o nouă patrie.

Fiica lui — Kissa Kuprin — a putut deveni franceză, Kuprin nu s'a mai putut adapta unor noi stări, unui mediu străin de toate obişnuinţele lui. Nici scriitor francez, nici rus, n'a mai fost. Exilul voluntar sau silit reprezintă o crâncenă dramă pentru orice om, dar mai cu seamă pentru un scriitor. Exilul sterilizează. Câţi ani poate consuma un om din osânza adunată, atunci când nu mai are nici o legătură şi nu nădăjduieşte să mai aibă vreodată cu atmosfera de neînlocuit a patriei?

Se pare că atât omul cât şi scriitorul Kuprin a suferit prea mult de nostalgia pământului natal. El a înţeles ceeace afirmă prinţul Mirski într'o carte (unde vorbeşte de revizuirea punctului de vedere al emigranţilor).

„Ajungea, dacă dădeau drumul onestităţilor intelectuale să constate că — oricare ar fi valoarea comunismului din punct de vedere internaţional ca partid rus păstrase independenţa ţării, cu toată intervenţia străinătăţii, restaurase limitele geografice ale imperiului sub un nou nume (nu-şi dădeau seama că acest nou nume acoperă o entitate nouă) şi că făcuse din Rusia o forţă culturală şi politică de o importanţă universală".

Când a înţeles acest adevăr simplu: că patria şi atmosfera ei inefabile sunt condiţii de viaţă pentru un scriitor, Alexandru Kuprin s'a întors la Leningrad, ca să-şi trăiască ultimii ani, sub regimul pe care nu-l dorise, nu-l preţuise, dar era acceptat de marea mulţime şi se încăpăţâna să existe conservând şi perfecţionând tipul rusesc şi marea patrie rusă.

Cg.

Grup

Tot în reportajul turistic care ne informează despre existenţa ceaiurilor războinice, mai găsim şi alte lucruri miraculoase.

Ascultaţi, de pildă, acesta:

„In noaptea aceia, în patul de maximum 10 locuri au dormit cinci grupe diferite cu un total de 23 de persoane. Cel mai interesant grup era al meu, pentrucă eram unul singur şi eram tăcut mereu, ca o taină pentru toţi ceilalţi".

Iată în adevăr un lucru nemai întâlnit... decât la acei cari sunt în conflict şi cu logica şi cu româneasca: un grup format... dintr'unul singur!

Şi acum un sfat autorului:

Decât tăceai în grupul d-tale, mai bine nu te apucai de vorbit în public despre tăcerea turistică.

Geografie

Şi tot dumnealui d. reporter turistic, scrie ceva mai departe:

„In cabana cu miros de picioare şi haine ude, erau prezente atunci 7 judeţe şi oraşe: Bucureştiul, Sibiul, Timişoara, Ploeştiul, Cernăuţii, Braşovul şi Buzăul".

Asta se cheamă geografie olfactivă: după miros... de picioare şi haine ude.

Poezie populară... modernistă

Izvorul de inspiraţie poetică a poporului român este fără îndoială şi astăzi bogat; fără îndoială că pe undeva prin creerul munţilor, între azur şi stele, vreun cioban până la care n'a pătruns ecoul cântecelor de mahala ale diseurilor, se îngână cu vântul şi — simplu — din frunză sau din fluer „îi zice" de dor şi de jale culegând apoi pe melodia furată vântului, cuvinte simple şi ele, dar tocmai de aceea minunate Folcloriştii mai găsesc şi astăzi, nenumărate, aceste producţii ale geniului popular, dovadă incontestabilă a firului neîntrerupt ce-i leagă pe ţăranii contemporani nouă de cei cari au creat „Mioriţa", doinele şi baladele, cu veacuri în urmă. Şi nu e exclus ca — aşa cum ne-au arătat de atâtea ori poeziile populare — şi cele în curs de creaţie în vremea noastră, să fie străbătute de un caracter social, pomenindu-se în ele de nedreptăţi, de revendicări colective, de nădejdi într'o soartă mai bună.

Aceste consideraţiuni ne-au fost sugerate de apariţia într'o revistă „pentru popor" a următoarelor versuri intitulate „Dorinţa colonistului":

Verde pelinţă,
Frate Ioniţă
Hai la primărie
Ţi-a venit hârtie.
Ordin ţi-a venit
Să pleci la pământ
In Colonizare
In Cernăuca 'n sat
Loc mi-a aşezat.
Un lucru nu-i bine:
Cu apa nu-mi convine,
Este foarte adâncă
Tocmai pe sub stâncă.
De-ar vrea stăpânirea
Să-şi reverse mila
Pote să ne-ajute
Cu apă pe conducte
Trasă pe motoare
Fie şi din mare.
Mult bine ne-ar face
La toţi ne-ar da pace.

Crede onorata conducere a revistei că aceasta e poezie populară? Chestia cu „hai la primărie", cu ordin, convine, apă pe conducte şi motoare, poate forma foarte bine material pentru un articolaş despre nevoile coloniştilor din Cadrilater, dar în niciun caz nu poate constitui subiect de poezie. Şi e păcat că o revistă cu preocupări privind soarta ţărănimii şi viaţa ei, deci şi aspectele culturale, face loc în paginile ei unor ridicole încercări de versificare pe cari le prezintă ca „poezie populară".

Şi mai trebue să cunoască un lucru conducerea revistei cu pricina; adevăratul poet popular face poezie aşa cum domnul Jourdain făcea proză: fără să ştie... De îndată ce a transcris, a pus în plic şi a trimis unei redacţii, cu rugămintea de a se publica fructul inspiraţiei lui, nici acest fruct nu e poezie, nici cel care l-a rodit nu e poet. Cântăreţii din fluer n'au veleităţi de autor.

Ceaiurile războinice

In ultimul număr al „Vremei" cetim în reportajul turistic „Cabane de munte" următoarea frază:

„Apoi cele 3 ceaiuri calde, care m'au costat suta de lei, dar care s'au luptat biruindu-le cu toate intenţiile şi urmele din mine ale furtunilor şi ale ploilor"...

Teribile ceaiuri, dom'le! Auzi dumneata, după ce pătrund în stomac în loc să-şi vadă de treabă, se apucă de luptă...

Hotărît lucru, trăim sub zodia războiului! Dacă până şi ceaiurile se războiesc cu intenţiile şi „urmele" din reporterii turistici.

Cum se scrie istoria

In „Vremea" se publică un articol: „Pe urmele Domnului Tudor". E drept că autorul articolului găseşte în evocarea figurii lui Tudor Vladimirescu prilej să pome-[illegible] unificaţia naţională a revoluţiei de la 1821 şi să facă o lungă incursiune în chestiunile gospodăreşti ale ţăranilor din Mehedinţi, ceeace se putea face şi independent de o călătorie pe urmele Domnului Tudor.

Dar autorul trece parcă voit asupra celeilalte importante caracteristici a revoluţiei lui Tudor Vladimirescu, cea socială, ştiut fiind că lupta dusă de Domnul Tudor a avut scopul de a alunga odată cu străinii şi pe toţi exploatatorii ţărănimii, indiferent de originea lor etnică, pentru a întrebuinţa şi noi terminologia curentă. Şi când, din toată istoria revoluţiei dela 1821, reesă clară caracteristica ei socială alături de cea naţională, e inadmisibil ca pentru interese nemărturisite dar transparente, să se falsifice istoria unuia din cele mai înălţătoare momente din lupta pentru desrobirea ţăranului român.

„Inovatorii" graiului românesc

O revistă literară calcă pe urmele „Gândirii" în materie de fabricaţie a cuvintelor. Astfel, într'o nuvelă a d-lui Papilian găsim — repetat de câteva ori — cuvântul prânzitor în loc de sufragerie sau sală de mâncare. Dacă n'am fi aflat din câteva detalii culinare despre ce e vorba, mărturisim că n'am fi înţeles cei aia „prânzitor".

„Vremea" are şi ea o contribuţie de acest gen, oferindu-ne cuvântul şubrezind.

Mania creerii de cuvinte noui e primejdioasă pentru limbă şi ridicolă pentru cei prinşi de ea. Să-şi amintească inovatorii actuali de hazul ce-l stârnea în şcoală lectura cuvintelor create de cei cari căutau să înlocuiască pe vremuri neologismele: gâtlegău în loc de cravată, nassuflete în loc de batistă şi celelalte denumiri ce făceau deliciul orei de limba română.

Algebră

Intr'o revistă literară un poet cu nume înmugurit publică o „poezie" intitulată „Târziu" din care spicuim:

Ea nu e Ea, aceea făurită'n vise
Aceea turnată greu într'un tipar străvechi.

Apoi:

Eu nu sunt Eu, acela'n care am crezut
In care mi-am închis adânc şi fără urme
Şi mi-am ascuns de lume, neştiut,
Un suflet nou pentru o iubire nouă,
Mai nesfârşit cuprinzătoare ca o lume
Azi ruptă, chinuit, în două.
Din cele două părţi, una e'n Ea;
Am aruncat-o'n urmă să se piardă
Ca s'o găsească'n Ea vreo biată haimana
Cu trup de om şi suflet de animal.

Şi însfârşit:

Iar partea ce-a rămas ascunsă'n mine,
Am s'o păstrez ,avar, pentru Aceea din urmă,
Aceea pe care o simt mereu cum vine
S'o fac iubita mea şi'n ea nemernicia
Să mi-a ascund de cei rămaşi în turmă
Şi să deschid cu trupu-i veşnicia!

Aşa-i că este oarecum complicat? Un adevărat calcul algebric cu mai multe necunoscute. Mai întâi, Ea, cu „e" mare, nu este ea, apoi dumnealui nu-i dumnealui... Apoi dumnealui, aşa cum nu este dumnealui, îşi imparte sufletul ca o nucă în două părţi egale: „din cele două părţi, una e'n Ea", pentru a fi găsită de haimanalele cu trup de om şi suflet de animale. Ca şi cum haimanalelor, dacă se abat pe la „Ea (cu „e" mare) de asta le arde: să caute jumătăţi de suflet...

Cealaltă jumătate o păstrează pentru „Aceea", pe care vrea s'o transforme în tirbuşon pentru veşnicie: „să deschid cu trupu-i veşnicia!"

In sfârşit, iubita-tirbuşon mai are şi altă întrebuinţare: în „Ea" vrea poetul cu nume înmugurit să-şi ascundă nemernicia de cei rămaşi în turmă.

Zău aşa, „poete" dragă ,decât să scrii bazaconii de felul acesta, făceai mai bine dacă rămâneai şi d-ta în turmă..

Anatomie curioasă

In căutare de „imagini" noui — cum se numesc dela o vreme toate divagaţiile versificate, — cineva care poartă un nume derivat din acela al unei colonii franceze pentru deportaţi scrie printre altele: **umezi de pământ...**

De când lumea, ştim că oamenii chiar când sunt poeţi, se aşează cu **Ne-aşezăm auzul pe muşchii** altceva decât cu auzul. Dar, poate, printr'o anomalie anatomică, poetul nostru are acel altceva la ureche sau viceversa.

Avort

Un ziar, comentând o lucrare ştiinţifică recent tradusă care se ocupă de problema eugeniei, scrie următoarele:

„Nu putem expune deocamdată această problemă aici, căci ar însemna să avortăm dinamica unei idei care presupune o largă şi documentată întemeiere".

Nu-i nimic, d-le autor, mai bine avortează dinamica ideilor, că nu-i nici o ruşine, decât s'aduci pe lume copii nenorociţi, rachitici şi debili.

„AZIADE"
portret de Theodorescu-Sion

Ultimile dorinţe ale poetului

Francis Fammes, patriarhul poeziei franceze, este suferind. Pe deoparte boala, pe de altă parte vârsta înaintată, l-au făcut să se gândească la moarte.

Astfel „Nouvelle Revue Francaise" publică ultimele sale dorinţi.

Acestea sunt cu adevărat impresionante. La înhumare nu vrea să i se ţină discursuri. Apoi interzice cu desăvârşire ridicarea vreunui monument or unde ar fi situat, în vreo piaţă publică, squar, sau loc de promenadă. In micul cimitir din Hasparseu ,acolo unde va fi înhumat, cere să-i pue un semn cât mai modest, o piatră mică pe care să fie gravat alături de numele lui un singur cuvânt: „POET".

Impresionant, nu?

Preocupările fantastice ale unui nuvelist

D. Pericle Martinescu nu e la prima pagină care trebue să dea de gândit celor ce se îndeletnicesc cu studierea „cazurilor". In „Vremea", d. Martinescu publică o nuvelă despre care singur declară că e „fantastică": aceasta cu scopul evident de a îndrepta vigilenţa cititorului pe altă căi decât cele cari duc direct la autor şi la descoperirea surselor sale de inspiraţie.

Nuvela se numeşte „Visul unei nopţi de vară" şi conţine tragedia unui tânăr îndrăgostit de lună, îndrăgostit cu atâta pasiune încât se pare că legătura amoroasă dintre cei doui amanţi — oricât de ciudat ar fi la prima vedere — s'a... consumat. Cum, rămâne ca fiecare cititor al d-lui Martinescu să-şi dea seama din mărturisirile suficient de clare ale autorului.

Să-i dăm cuvântul:

„După atâţia ani pierduţi, mă privesc iarăşi în oglindă şi nu mă mai recunosc, par cu totul străin de imaginea copilului care eram altădată, mai înainte, când nu cunoşteam sinistrele delicii ale nopţilor". Şi d. Martinescu ne descrie — cât se poate de bine, trebue să recunoaştem — tipul caracteristic al unor anumiţi indivizi, cu preciziuni de carte medicală: slab, palid, cu sbârcituri premature, cu ochii pierduţi în fundul capului „parcă sunt o creaţie a nopţilor menită să trăiască cu liliecii..." Exact aşa cum par toţi cei din categoria eroului d-lui Martinescu.

Mai departe, mărturisirile curg:

„...nişte desene frumoase, halucinante, ireale şi absurde ca şi nopţile mele de dragoste cu luna".

„Luna îmi făcea tot felul de propuneri, de insinuări, gonise toţi nourii de pe cer, chemându-mă la fascinante şi fantastice nebunii".

„Nu m'am lăsat învins de slăbiciuni ca altădată...".

„...eu cel care alergasem altădată după complicităţile infernale ale ei (!)".

Şi spre sfârşitul nuvelei, d. Martinescu nu mai poate răbda; şi — crezând poate că mai este cineva nedumerit asupra sensului „fantastic" al nuvelei sale şi mai ales asupra îndeletnicirilor eroului — în mai puţin de zece rânduri pomeneşte de patru ori de ceeace îl obsedează: mâna.

Publicaţiilor medicale cari se ocupă cu sfaturi sănătoase pentru tineret, nuvela d-lui Martinescu le oferă un bogat material. Poate fi citată ca model de literatură medicală, foarte utilă pentru combaterea apucăturilor denumite patetic „dragoste cu luna" sau „sinistrele delicii ale nopţilor".

Curiozităţi

La Zvolle, în Olanda, s'a născut de curând un copil care are — fără îndoială — cele mai curioase legături de rudenie din lume: în 1928, un olandez în vârstă de 68 de ani, s'a căsătorit cu o femeie de 18 ani. Fiul noului însurăţel, în vârstă de 42 de ani s'a căsătorit în Ianuarie 1929 cu mama tinerei soţii a tatălui său. Din această a doua căsătorie s'a născut copilul, care e în acelaş timp cumnatul şi nepotul olandezului căsătorit în 1928. Cât priveşte tatăl copilului, el a devenit socrul propriului său tată.

„CĂLĂTORIA LUI MARCO POLO", pe care o publicăm în revistă, este prelucrarea d-lui Gh. I. Georgescu după celebra „Livre des Merveilles", în ediţia publicată de Edouard Charton în culegerea sa de călătorii „Voyageurs anciens et modernes".

In ceeace priveşte originalul, iată ce ne spune Ed. Charton într'una din notiţele sale explicative:

„Frumosul manuscris cunoscut sub titlul de Livre des Merveilles a aparţinut lui Jean de Berry, fratele lui Carol V. El pare să fi fost scris între anii 1380—1400 şi este păstrat la secţia manuscriselor de la Biblioteca imperială...

Michaela Eleutheriade: Băeţaş

A APĂRUT Nr. 82
MEDICUL NOSTRU
SUMAR:
NUMĂR SPECIAL INCHINAT
HIGIENEI ŞCOLARE
COPIII NERVOŞI
EXISTĂ COPII LENEŞI?
Higiena intelectuală a şcolarului
ŞCOALA ŞI MEDICINA
Vârsta periculoasă a femeii şi bolile ei
DIABETUL FĂRĂ ZAHĂR
Microbii cari provoacă bolile căilor urinare
Serul din sângele porcului vindecă febra tifoidă?
VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE
CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI
16 PAGINI 5 LEI

NOU! CEREŢI
AVENTURA
ROMANE DE ACŢIUNE ŞI PASIUNE
ROBERT-JEAN-BOULAN.
IN IMPĂRĂŢIA MORŢII ALBE
Prin gheţurile Groenlandei, eroii romanului trăesc ore de aprige lupte şi emoţii dintre care fiecare ar fi de ajuns ca să umple o întreagă existenţă!

FOTOGRAFII
ALE EVENIMENTELOR
ŞI MATCHURILOR SPORTIVE DE DUMINICĂ
DOAMNA SYBIL HATHAWAY
ULTIMA SUVERANĂ FEUDALĂ A EUROPEI: MINUSCULELE INSULE ANGLO-NORMANDE SUNT GELOASE PE INDEPENDENŢA LOR
DIN DOSARELE SECRETE
:-: ALE SOCIETĂŢII NAŢIUNILOR :-:
CĂLĂUL DIN SAN DOMINGO
TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ
„Realitatea Ilustrată"
„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"
48 pagini 10 lei

O SURPRIZĂ! A APĂRUT
Romanul Premiat
PIERRE BOILEAU
ENIGMA LUI BACHUS
15 LEI
MARELE PREMIU AL ROMANULUI DE AVENTURI PE ANUL 1938 DIN FRANŢA
Ultra-palpitant roman în jurul dispariţiei unei faimoase capodopere a lui Leonardo da Vinci. Vârtej de enigme detective, uluitoare, insolubile, — şi totuşi!...
15 Lei — La chioşcari librari şi în gări

Livingstone

In colecția „La Découverte du Monde", René Maran, ne evocă, în cadrul african, frumoasa figură a lui Livingstone.

René Maran, prezintă întâi pe frații Pizigani și pe negustorii din Poeran stabilind comptoare la gura lui Rio de Cestor, în secolul al XIV-lea, pe Portughezi cu Henri Le Navigateur recunoscând în secolul al XV Guinea, Camerun, Congo, Bengonei, apoi pe Diaz, dublând capul tempestelor, pe care Jean al II-lea l-a botezat Capul Bunei Speranțe, pe marele călător Ibn Batutah care pomenește despre Gao și Tombuctu.

Dar misterul teritorului african nu începe a fi pătruns de cât în secolul al XVIIIlea și al XIX-lea, mulțumită eroismului lui Vaillant, și ai altor călători care au pătruns până la Niger, Darfour și d-lui G. Mollien, — un salvat de pe „Meduza", — care a pătruns în 1808 până la izvoarele Senegalului și al altor cercetători îndrăzneți. Toți cei cari prin osteneli și eforturi supra omenești, cu pericolul vieților cu suferinți și bucurii ce nu se pot descrie, au precedat pe eroul adevărat, David Livingstone, născut la Blantyre 1813, mort la Tchitambo 1873.

Dintr'o familie scoțiană foarte săracă și foarte numeroasă, dar cu sânge nobil în vine, scoborâtori din vechi Highianzi, el a fost cel mai mare, lucrând de timpuriu într'o fabrică pentru a mări bugetul familiei, tânărul deșirat, cu un păr roșu sbârlit și sălbatec, dar foarte curat, și-a pus la o parte și un mic capital pentru a-și împlini visul vieții lui. După ce eșea de la fabrică, stătea noaptea până târziu citind și lucrând, setos de știință. Astfel a învățat latina, greaca, botanica, geologia și... teologia. In 1813 a urmat medicina la Glascov știința religioasă, până ce, în 1840, Reverentul doctor David Livingstone pleacă în Africa de Sud ca medic misionar.

Timp de treizeci de ani, cu excepția câtorva luni petrecute în Anglia, toată voința, toată energia și credința sufletului său au fost închinate visului ce i-a fost însăși viața lui.

„Visător, în adevăr", spune biograful său, a fost din leagăm de „când asculta basmele minunate". A mers, pentru a-și realiza visul dela o etapă la alta, prin continentul negru, a trecut păpurișuri, bălți, râuri și fluvii, gâfâind sub arșiță, tremurând sub ploile nebune care-l înghețau cu vijeliile lor reci. A înfruntat boalele, dizenteria, hematuria biloasă, anemia, muștele veninate, fiarele, negutătorii de negri și mai ales viclenia băștinașilor, care punea la mari încercări firea lui răbdătoare.

Livingstone a fost dintre acei oameni pentru care știința fără conștiință nu are nici o valoare. Dintre calitățile savantului are, în primul loc, obiectivitatea. De și protestant sută în sută, acest englez pentru care compatrioții săi sunt „buni Samariteni ai lumii", nu șovăie de a ridica în slavă opera jezuiților, cele mai urâte ființe în provincia din Saint Paul de Loanda.

El cercetează ș ise căznește să afle în Africa dezlegarea problemelor și a misterelor pe care le presimte ca medic, geograf și entomologist. Ca misionar, Livingstone luptă cu o energie supraomenească împotriva comerțului cu negri și toate grozăviile care sunt legate de el. René Maran, în biografia sa, se silește să arate pe misionar dominându-l pe savant. In explorările sale, Livingstone înseamnă pretutindeni regiunile în care s'ar putea stabili „ misiunile".

„Marea Aventură" a lui Livingstone se desfășoară în trei etape, pe care René Maran le stabilește și le clarifică din complexul imens al faptelor, cu un talent deosebit. Prima etapă: explorarea „dela Cap la Loanda", străbătând Sudul African prin centrul său pentru a eși la Atlantic sub gurile Congoului și de acolo tăind Africa de a curmezișul spre a ajunge la Kilimane și la gurile Zambezului, spre oceanul Indian; — descoperirea locurilor Tanganika, Moero, Moful, mergând apoi de și întorcându-se dela Udjiji laLualaba.

Frumoasa carte a lui René Maran este o măreață evocare de scene patetice și exaltante și de nobile imagini: de la copilăria studioasă și plină de speranță, la căsătoria acestui mare și nobil om; apoi la prima descoperire mare, acea a lacului Ngani, sosirea la gurile Zambezului, șederea la Makololo, luptele cu boala în țara Manima, mișcătoarea întâlnire cu Stanley, până la moartea eroului. Impresionantă e durerea călătoriei din urmă; drumul convoiului funebru spre Anglia, către Abbaye Westminster, monumentul regal al oamenilor mari din țara sa. (Livingstone et l'Exploration de l'Afrikue par René Maran).

CĂRȚI ȘI REVISTE

Tricentenarul lui Ludovic al XIV-lea

Cu prilejul tricentenarului Regelui Soare, Georges Mongrédien inaugurează o nouă serie de portrete intime cu „Vie privé de Louis XIV", George Mongrédien s'a făcut cunoscut mai mult ca unul din cei mai străluciți specialiști în studiul secolului al XVII-lea, dând ediții cu „Tallemont des Réaux", „Cardinalul de Retz", „Labougére", „Bussy Rabatin" „Histoire des Grands Comendiens du dix sentieme siècle".

Totuși nimic nu pare mai greu de realizat decât o evocare a vieții acestui rege, viață care nu a fost decât un lung ceremonial, dela naștere până la moarte. Ce viață privată putea să aibă acest rege, care, după cum recunoaște și Saint Simon, nu era de cât o lungă „mecanică regală"? De cum se scoală până se culcă Regele Soare trăește în public. Toate actele vieții sale au martori. Totuși, de și Ludovic al XIV-lea nu se desbracă nici o clipă de majestatea regală, nu e mai puțin adevărat că are totuși o viață proprie, personală. Este și el un om cu calități și defecte, grandoare și slăbiciuni, boale, patimi, gusturi, amoruri și jocuri proprii, ca cel din urmă supus al său.

Pe acest om urmărește să-l redea Georges de Mongrédien, dându-i la o parte pentruca, mantia de hermină, coroana, sceptrul și toate atribuțiile regale care-l fac, atât de măreț în tabloul lui Rigaud. El ne arată o serie de alte tablouri strălucit colorate și pline de viață, în care marele rege își trăește viața sa de om ceas cu ceas, zi cu zi, din arzătoarea tinerețe până la vârsta de 77 de ani a morții sale.

Știm ce loc a ocupat dragostea în viața lui Ludovic XIV. Fiecare epocă și-a avut dragostea ei și în fiecare din ele se desemnează câte o figură femenină. Marea iubire de tinerețe cu Maria Mancini, nepoata lui Mazarin, apoi după căsătoria cu Maria Thereza, impusă de rațiunea de stat, iubirea plină încă de spontanietate și duioșie a „Louizei de La Vallière", apoi triumful intrigantei ducese „La Montespon" în sfârșit la maturitate Regina morganatică d-na de Maintenon, virtuoasa fără virtute, amanta fără dragoste, din perioada plictiselei acestui mare om.

Louiza de la Vallière își are biograful său, își are un portret plin de gingășie în frumoasa biografie a locotenent-colonelului Henri Carré, în colecția „Le Rayon d'Histoire".

Recitind, sub pana lui Henri Carré emoționanta aventură care se termină la picioarele lui Dumnezeu, în mânăstirea Carmelitelor, nu putem să nu evocăm cuvintele lui Sainte Revue: „De câte ori vom vroi să ne facem o idee despre amanta desăvârșită, ne vom gândi la Louise de La Vallière".

Ultimul roman al lui Francis Carco

In acest ultim roman, Francis Carco vrea să mai redea ceva din romatismul de odinioară păstrat în unul din colțurile Parisului, rue de la Gaité, tot atât de ispititor pentru scriitorii realiști ca și La butte Montmartre. Romanul se intitulează „L'Homme de minuit". Doi acrobați excentrici își fac exercițiile lângă un music-hall, unde se găsise zugrumată o bătrână cerșetoare. Crima o săvârșișe unul din cei doi acrobați și anume Jim, atât cu intenția de a o jefui, cât și din sadism. Poliția îl bănuește, dar nu are dovezi împotriva lui și e pe punctul de a renunța la urmărirea lui, când se dă de gol.

El se trădează față de mama lui Jimmy, de bărbatul victimii, de casierița unei cafenele și de un jurnalist sărac „Omul urmărit", eroul plăcut lui Carco, pe care nu-l urmărește justiția umană, ci ochiul lui Dumnezu, pe care Caïn îl vede pretutindeni. Totuși să nu se creadă că „L'Homme de minut" este un roman polițist, nu e nici un roman scabros și nici un roman de analiză

psihologică, ci pur și simplu un roman sentimental și moral. Jim este un nenorocit care nu se poate împăca cu gândul crimei comise dintr'o pornire instinctivă pe care nu a putut-o stăpâni. Ziaristul în mizerie despre care am pomenit este și el un personagiu inconsistent, dar visând să scrie un roman al remușcării pe care o observă în sufletul lui Jim, un om ce nu e în stare să înțeleagă ceiace se petrece în el. Acest personagiu este plantat în mijlocul dramei ca o candelă într'o subterană, pentru a răspândi o lumină slabă în jurul unui mister și a-i da, prin meditările sale nelămurite, o aureolă poetică, el devine un simbol și creiază atmosfera.

Romanul se înfățișează ca un teatru de umbre a căror sfoară o deține destinul și de aceia decorul are acea mai mare importanță.

Francisc Carco, pe de altă parte, a strâns și a pus la punct în „Blumlein 35", confidențele locotenentului C. de Borrière, ofițer de informații la statul major. Blumlein 35 este o spioană care „lucrează" pe contul Germaniei, dar despre care nu se știe nimic până ce nu e trimis dincolo de Rhin, agentul francez Wilhelm. In realitate, spioana nu e alta decât Juliana fostă prietenă a lui Wilhelm și actuala sa logodnică. Se înțelege drama cu adevărat corneliană care se petrece în sufletul acestuia când, după ce a bănuit-o, descopere cu certitudine faptele și rolul fetei. Lectura e plăcută și pasionantă.

Tradiția Liberalismului

O tradiție, spune Ramon Fernandez vorbind despre lucrările a doi oameni celebri, Elie Halevy, francez, istoric eminent, mort de curând și Bernard Russel, englez, matematician socialist, deși mare senior, este un curent, o forță care nu poate fi înlăturată printr'o fantezie Ea a format oameni care poartă în suflet preocupări, probleme ce persistă multă vreme. Astfel e cu „Liberalismul" care apare în cărțile acestor mari scriitori, în aceiași lumină, fără ca ei să se fi sfătuit sau să fi știut măcar unul de ideele celuilalt.

Cine a fost Elie Halévy? El e autorul unei Istorii a Angliei, considerată chiar de englezi ca o carte clasică, un istoric de marcă, un gânditor dela care au rămas note, discursuri, articole, ce au fost strânse și publicate sub titlul de „L'Ere des Tyranies", prin îngrijirea amicală a lui Bouglé, după moartea lui Elie Halévy. Format în spiritul clasic, el făcea o diferență între dictatură și tiranie. Intelegea dictatura în senzul roman, în care o concepea și Clémenceau: putere provizorie, acordată unui șef, în vremuri grele. Tirania, dimpotrivă, era pentru el instalarea dictaturii pe un timp nelimitat. Elie Halévy, fiind un liberal înrădăcinat, era indurerat la gândul că în Europa s'a instituit dictatura permanentă și n'a fost înțeles de mulți, de acei cari luau lucrurile în ușor și nu erau pregătiți pentru a-și asimila adevărurile tragice.

Bertrand Russell nu face pe judecătorul în cartea sa, tradusă în limba franceză sub titlul „Histoire des idées du XIX-eme siècle". El se preocupă în primul rând de conflictul între libertate și organizare.

El nu transează și nu ia atitudine hotărîtă. Fiind englez, el observă, constată, ar vrea să decidă de soarta generațiilor care vin, dar nu se hotărăște pentru că nu dă atâta atenție ca noi problemelor politice și sociale.

Are însă o admirabilă critică asupra marxismului, în care se găsesc calitățile matematicianului. Capitolul cel mai inteligent însă din carte, acel care dovedește înțelegerea, fină și profundă a epocii noastre, este cel intitulat „Vers le Monopol".

Din ambele cărți, una mai îngrijorată, acea a francezului, alta mai mult curioasă și iscoditoare, a englezului, se pot trage concluzii și învățături importante pentru momentele actuale.

Ura Linda Khronik

In 1872 apăru în Olanda un document care s'a intitulat „Ura Linda Chronik". Se spunea că acest document, scris în limba frizonă, ar fi fost transmis din generație în generație și conținea detalii foarte importante relativ la preistoria popoarelor europene de nord.

Autenticitatea documentului a fost, însă, pusă în discuție și după lungi dispute științifice, s'a căzut de acord asupra falșității sale „Ura Linda Chronik" căzu cu totul în uitare după aceasta și nimeni nu mai vorbea despre el, când doctorul Wirth, profesor de preistorie la Universitatea din Marburg, dezgropă documentul din nou.

Doctorul Hermann Wirth descifră, traduse în limba germană documentul neerlandez și îl publică. Astfel „Ura Linda Chronik" deveni biblia nazismului. Despre dogma superiorității rasei aryo-germană și a culturii sale își găsise în fine baza într'un document ce nu putea fi pus la îndoială. Herman Wirth își puse în cap să dovedească vechimea culturii germane situând-o în centrul preistoriei. Apoi, răzimându-se tot pe „Ura Linda" el puse bazele unei religii pur germanice, care găsi îndată mii de adepți în rândurile tineretului german.

Dar Germania are o pleiadă de arheologi, oameni de știință, care nu au voit cu nici un preț să stea de partea lui Wirth și au provocat o reuniune de savanți care să discute în contradictoriu.

Discuția a avut loc la Berlin, în Aula Universității, în fața unui public extrem de numeros, sub președinția profesorului Neumann, rector la Universitatea din Goetting. Discuția a durat patru ore și ea s'a purtat asupra chestiunii dacă „Ura Linda Chronik" este în total sau numai în parte apocrifă. Tentativele de a salva cronica au fost făcute de profesorii Wüst la Münich și doctor Hush, din liga „Volkstum und Heimat", secondați de Hermann Wirth. Au replicat profesorii Neckel, Jacob și Hübner.

Acesta din urmă a caracterizat cronica drept „un fals bine întocmit și pus în serviciul utopiei politice". Filologii neerlandezi, care au făcut această mistificare, au întrebuințat procede prin care au dat un aspect de vechime parșeminului, de care s'au servit. Au făcut apoi un amestec de legende germanice cu fărămituri de clasicism și concepții religioase pur orientale și, în sfârșit, au îmbrăcat acest amestec într'o limbă pretinsă veche frizonă, cu totul artificială. Documentul s'a prezintat ca o falsitate puerilă, mai prejos de orice discuție științifică.

Nu mai sunt în prezent oameni care să-l ia în serios de cât printre partizanii cei mai îndărâtnici ai lui Wirth care, nici el singur pare că nu-și mai face nici o iluzie, asupra „descoperirii" sale.

Adevărul țărănesc

Marcel Aymé a redat în cartea sa „Gustalin" adevărul țărănesc, o stare de lucruri liniștită ca o baltă, bine închisă într'o înfundătură, cu fauna și flora ei specială. Orice va ajunge până la ea, din altă parte, nu-i va increți decât suprafața sau cel mult îi va turbura pentru câtva timp mâlul din fund. Apoi toate reintră în pacea, monotonia, măcinarea și munca zi de zi. Nimic nou nu se mai petrece decât doar că vârtejul fură într'o bună zi, pe Gustalin-cel-himeric, care nu avea destulă greutate ca să se țină legat de pământ și care, totuși, va fi primit îndărăt dar cu dispreț: poet pierde vară.

Un roman în care țăranul și viața lui se resfrânge direct în scrisul autorului, considerat ca fiind cu atât mai de valoare, cu cât este scris mai fără literatură, ceia ce dovedește un adevărat dar artistic.

Teatrul istoric în Germania

Presa, conferința, filmul și teatul istoric, sunt în prezent mijloacele principale în propaganda nazistă. In genere, eroii teatrului istoric sunt eroi din vechea istorie germanică.

Astfel, la Magdeburg, se reprezintă „Drapeluri fâlfâind în voia Domnului", o dramă scoasă din epizodele „jacqueriei". La Weimar se joacă o comedie în care figura principală este falsul împărat Tilo Kolup care a avut un rol important în epoca Hohenstaufen, iar la Koenigsberg tragedia romană „Scipeda".

Dar și opera din Dresda dă o operă cu subiect scos dintr'o epocă turburată din istoria engleză. Alte două piese recente, „Mersul Foamei Veteranilor" și „Witikind", s'au jucat la teatrul din Hagen în Westfalia, provocând incidente.

„Witikind" glorifică pe șeful saxon care a ținut multă vreme pe Carol cel Mare în loc; piesa a fost scrisă de Edmund Kiss, cu aprobarea specială a lui Goebels.

Witikind este cel ce a ținut piept împăratului considerat de naziști ca un călău al Saxonilor, apostol al latinității și creștinismului, dușman crunt și neîmpăcat al germanismului. Pentru a motiva purtarea lui Witikind, autorul ne spune că împăratul Carol cel Mare ar fi concentrat într'un lagăr pe Rin, după sugestia Papei, 60.000 femei și fete tinere din teritoriile saxone, devastate prin războiu și le-a amenințat că vor fi date drojdiei din armata sa de pradă: evrei, mauri, arabi, pentru a pângări rassa, dacă ducele saxon nu se convertește la creștinism!

Această „pângărire" a rassei nu poate fi evitată decât prin convertirea lui Witikind, care jură în acelaș timp că nu va divulga nimănui amenințarea sub care stătuseră femeile saxone.

Opera e plină de atacuri împotriva creștinismului. Iată câteva fragmente: „Iisus dealtfel este un Dumnezeu comod". Anume: un om poate fi un tâlhar și un mizerabil toată viața și totuși să-și capete mântuirea vieții de apoi, prin mizericordia divină. Iar în altă parte: „Nu avem nevoe de răscumpărarea păcatului originar. Ne răscumpărăm noi singuri!".

Astfel de idei și altele asemenea, au provocat protestul tinerilor catolici, care au strigat în plină sală: „Nu falsificați istoria". — Unii dintre spectatori, dând replica poliția a împrăștiat lumea din stalurile din față. La a doua reprezentație, emoția în public a fost atât de mare în cât „National-Zeitung", de și ziar nazist, a protestat împotriva piesei.

Mărunte

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VÂRTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflac a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Prețul lei 70.

O VIAȚA INCHINATA ȘTIINȚEI

LEO FROBENIUS

INTR'O gazetă franțuzească aflu cá a murit profesorul Leo Frobenius.

A fost un mare savant și un om foarte modest. Caracteristica geniului.

Necunoscut, aproape, la noi, viața și opera lui, rămâne o torță care va lumina calea progresului.

Să parcurgem biografia acestui om de știință? Să descifrăm în câteva, scurte, rânduri opera lui? Să înțelegem acțiunea lui și să lămurim misterul morții lui atât de premature? Ar însemna, pe lângă discutarea problemei existenței și încercarea de a construi, un om care poate fi un exemplu practic în raport cu etica prezentă.

Incercăm să înfățișăm ce fel de om a fost și ce a realizat.

S'a reîntors, acum opt ani dintr'un voiaj de studii din Africa și a adus un bogat material — desene, folclor, în parte noi, nebănuite în istoria civilizației.

Sunt argumente puternice în favoarea principiilor stabilite, îndrăzneț, mult înainte de a fi fost pornite aceste investigații, în epoca când etnologia — această știință a popoarelor în raport cu așezarea geografică — mai era îmbibată de spiritul mecanicist desprins din științele naturale și care impunea civilizația omenească drept un produs supus legilor fixe sau un determinat al unor puteri oarbe, de colaborare.

Leo Frobenius, în toiul acestui raționalism riguros — era prin 1890 — a pornit să colecționeze observații și date asupra tuturor fenomenelor de civilizație umană. Avea douăzeci și unul de ani; era discipolul lui Richthofer și-l chinuia dorința de-a complecta vastele archive, de a mări tezaurul de documente asupra desvoltărei formelor de existență omenească.

Visul din tinerețe a isbutit să-l realizeze: Archivele africane și Institutul de morfologie a civilizațiilor mai sunt și azi, la Francfurt pe Main, unde adăpostesc comorile migălos căutate prin continentul african.

Mai prețioasă decât adunarea documentelor de viață primitivă, este, însă, interpretarea lor. Frobenius a inhalat din massa documentelor spiritul, însuși viața organică, după cum accentuează un comentator, profesorul Otto — și a exprimat un nou mod de observație, de cercetare, original pentru epocă și care a fost numit: intuiție. Termenul îl regăsim la Goethe.

Această metodă intuitivă se deosebește complect de cea rațională. In timp ce raționaliștii descompun obiectul în micele-i componente pentruca astfel să poată extrage, din jurul legilor fixe supuse tuturor forțelor elementare, natura generală — Frobenius studiază întreg obiectul și prin intuiția totalului descoperă ceeace este caracteristic, ceeace formează esența. Modul acesta de cercetare este șira spinărei a școalei de „fenomenologie" imaginată de Frobenius. Și grație acestei metode au reapărut ideile decisive pentru rolul acestei științe.

Cea mai importantă axiomă a lui Frobenius este: întregul naturii specifice se manifestă sub forma a mii de observații, de amănunt și este analog organismelor vii; asemenea lor: nasc, cresc, înfloresc și mor. Deaceea civilizația omenească nu este suma calităților, a funcțiunilor tuturor indivizilor și a mediului. Civilizația este un „al treilea regn" supra-situat celor anorganic și organic. Aidoma evenimentelor din cuprinsul regnului organic, unde prin natura profundă, totalitatea este anterioară particularităților — civilizația este deasupra oamenilor și obligă indivizii să se manifeste reprezentanți ai unei funcțiuni. Constituind, un al treilea regn, civilizația totuși rămâne un veritabil fenomen al naturii iar diversele forme, îmbrăcate, sunt necesar legate de unele stocuri umane și de unele regiuni.

Iată teoria lui Frobenius, care a imprimat, a impulsionat și a diriguit lucrările savantului explorator. O găsim expusă într'un volum apărut acum aproape douăzeci de ani, după ce a fost stabilită în 1900, admisă și utilizată sub numele de: doctrina orbitelor de civilizație.

Pe această ideie fundamentală se sprijină formidabila documentare adunată de Archivele și Institutul profesorului Frobenius; și tomurile celebre: Naturwissenchaftliche Kulturlehre, Weltanschauung des Naturvölker, Das Zeitalter des Sonnen gottes — și numeroasele expediții în adâncul continentului negru.

Din aceste explorări, Frobenius a adus, pe lângă observații asupra stării actuale a triburilor africane și studiul trecutului, a civilizațiilor, azi decadente în raport cu vremea, dar formidabile când erau în plină înflorire.

Vechea civilizație nu dispare — este credința savantului; ea perzistă în numeroasele forme de acțiune și creațiune, în tradițiile istorice și mituri, astfel cum a fost înșirată într'acele douăsprezece volume de basme africane publicate de Frobenius și din care presimțim suprema civilizație africană, impunătoare și venerabilă chiar pentru bogata tradiție europeană.

Civilizația — un organism viu — este în perpetuă devenire și nu poate fi înțeleasă când descrierea privește numai prezentul. Oricare civilizație nu formează un cerc închis, incapabil să primească impulsii noi în contact cu lumea vecină și nu este fixată inertă. O metamorfoză perpetuă, o schimbare a elementelor, un proces de osmoză — există. Din enorma massă de observații nu trebue neglijat nici un fenomen de viață fizică și spirituală. Astfel s'au stabilit hărțile de civilizație, de către Institutul lui Frobenius; iar printre primele continente, Africa, care a fost mai lungă vreme lipsită de influențe străine și investigații științifice, a fost punctul de pornire al studiilor.

Acestui continent sunt consacrate lucrări considerabile. Și tot acest continent a furnizat piesele geniale expuse la Paris în sala Pleyel: — sunt copii de picturi rupestic culese de expediția ultimă a lui Frobenius, între anii 1928—1930, în Rhodesia de Sud, statul liber Orange, Basuto, Watal, provincia Cap și sud-estul african.

Preocupat de esența civilizației, studiând originea și evoluția celor mai importante manifestări artistice — Frobenius și-a format convingerea cum că utilul și practicul din care, suntem obișnuiți să derivăm toate invențiile și întregul progres, aceste simțuri n'au avut rol capital în creațiile originale ale civilizației.

Nu dorința și voința de a-și îmbunătăți situația materială a determinat avansarea omului din starea absolut primitivă, la care era adaptat printr'o existență exterioară, ci încă neexprimatul mit al cerului, al pământului, al plantei și animalului, al omului, față de care trebuia să se exprime prin acte și moduri de viețuire: aceștia sunt factorii civilizației. Cultura este un tot; în fața acesteia universul formează altul identic. Și din această îmbinare, isbucnesc rosturile creaturilor și ale vieței.

Cam acestea sunt ideile desprinse din explorările lui Frobenius: o filosofie depărtată de materialism și raționalism. Discutabilă — firește!

Demna și geniala pasiune, care a determinat grandioasele descoperiri preistorice; contribuțiile considerabile expuse la Paris și la Institul din Frankfurt pe Main, ne obligă să recunoaștem în el unul din cei mai eminenți savanți ai epocii.

„Viața lui nu va apune în singurătate și melancolie și maestrul, la sfârșitul carierei va fi înconjurat de discipoli entuziaști, capabili să-i înțeleagă opera și să i-o facă rodnică și trainică". Cu aceste cuvinte caracterizează Cajal sfârșitul existenței unui savant care și-a îndeplinit menirea.

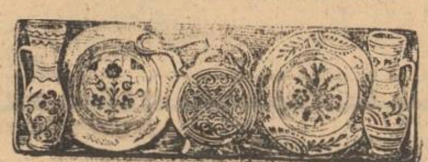
Gânduri care s'ar fi potrivit și pentru Frobenius.

Savantul care a răsturnat probleme, idei, omul care a prins raporturile întinse din toate domeniile vieței și civilizației, care pentru noi rămâne un îndreptar — a murit în tăcere, ascuns de știința oficială din Germania de acum.

„Generațiile tinere, care-și precipită existența ar putea învăța tot ceeace este nobil, veridic și divin în ființa umană din semnificația deceniilor de muncă pozitivă aplicată în slujba neamului omenesc căruia s'a dăruit profesorul Leo Frobenius.

Fiindcă în afară de fluxul și refluxul sângelui a fost traversat și de alte efluvii.

Dr. SANDU LIEBLICH

Adevĕrul
LITERAR și ARTISTIC

UMOR

REPUTAȚIE FALȘĂ
— De unde au descoperit că uleiul acesta te innegrește?... De opt zile beau mereu din el și tot alb am rămas!

Popescu se întoarce din concediu la birou, foarte vesel.

— Cum ai petrecut? îl întreabă colegii.

— Ca niciodată. Nici mâncare proastă la restaurant, nici bacșișuri, nici taxe de cură.... A fost o minune.

— Imposibil. Dar unde-ai fost?

— Am rămas acasă.

✱

Mitică și-a cumpărat o mașină nouă. Venind spre casă, de câteva ori se oprește în drum, având impresia că a uitat ceva. Iși numără pachetele, le întoarce, le răscolește. N'a uitat nimic. Și totuși, par'că a uitat ceva.

Ajungând la poarta casei, îi esă înainte Ionel, și, privind mirat spre automobil, îl întreabă: „Da, unde ai lăsat-o pe mămica?".

Mitică, răspunde, vesel: „Știam că am uitat ceva. Impresiile nu mă înșală niciodată".

✱

La o școală de fete, Isabela vine după ce a intrat profesorul în clasă. Acesta, furios, o întreabă:

— De ce-ai întârziat, domnișoară?

— M'a mușcat o viespe, răspunde Isabela.

— Unde?

— Nu pot să vă spun.

— Bine. Stai jos.

—Isabela roșește și spune: „Apoi tocmai asta nu pot".

✱

— Dragul meu, nu pleca, mai stai puțin, se roagă Elena de iubitul ei.

— Nu pot, iubita mea. Mi-așí da viața să mai pot rămâne, dar mi-e imposibil.

— De ce: imposibil?

— Pentrucă am ședință la cerc și — vezi dragă — cine întârzie, plătește un leu amendă...

✱

AUTOMOBILISTUL : Iartă-mă, moșule, că ți-am călcat cocoșul. Dar vreau să ți-l înlocuesc.

MOȘ ION: Bine, conașule! Veniți mâine în zori să cântați în poiată.

— La început trebuia s'o liniștesc pe soția mea oridecâteori auzea vreun sgomot în casă noaptea. Se temea de hoți. Și eu îi explicam că hoții nu prea obicinuesc să facă zgomot când viu la furat.

— Și ai liniștit-o?

— Dimpotrivă. Acum se teme când n'aude nimic.

✱

Hanibal Popescu e arhivar la o percepție. Dar e leneș, nevoe mare. Intr'o dimineață, venind târziu la slujbă, șeful — care nu-i lipsit de oarecari cunoștințe și de oarecare spirit — îi spune:

— Dacă se mai întâmplă odată,— te asvârl. Hanibal, ante portas!

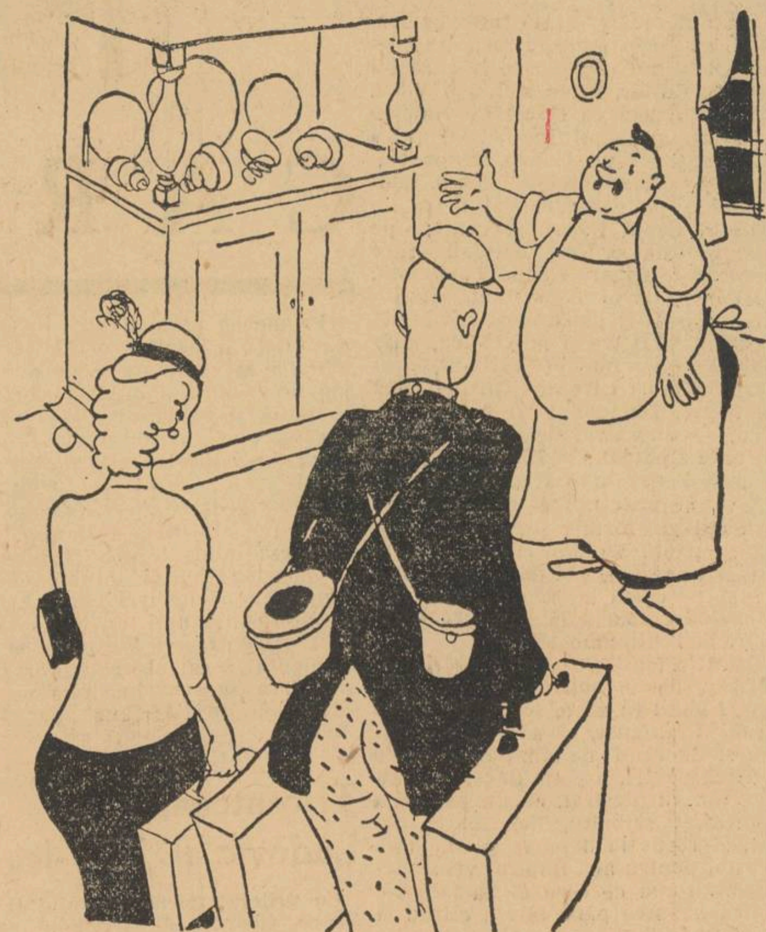
✱

STAPANA. — Bine, Mario, vrei să pleci? Nu înteleg de ce! N'ai de ce să te plângi. Cât ai stat la noi, ne-am purtat cu tine ca și cum ai fi făcut parte din familie.

SEREVITOAREA. — Apăi, tocmai de aia, coniță!

Banul și denumirile lui

Muncitorul primește leafă.
Reprezentanții de comerț, preiau comisioane.
Acționarii încasează dividende.
Rentierii și cămătarii iau venit și procent.
Funcționarii au salarii.
Pensionarii primesc pensie.
Diverși funcționari primesc alocații și diurne.
Soldații au soldă.
Parlamentarii primesc indemnizații.
Scriitorii și compozitorii, drepturi de autor
Inventatorii, redevențe sau licențe.
Artiștii lirici și dramatici, gajuri.
Avocații, medicii, arhitecții, onorarii
Unii funcționari superiori, tantieme și gratificații.
Chelnerii, bacșiș.
Comercianții, beneficii.

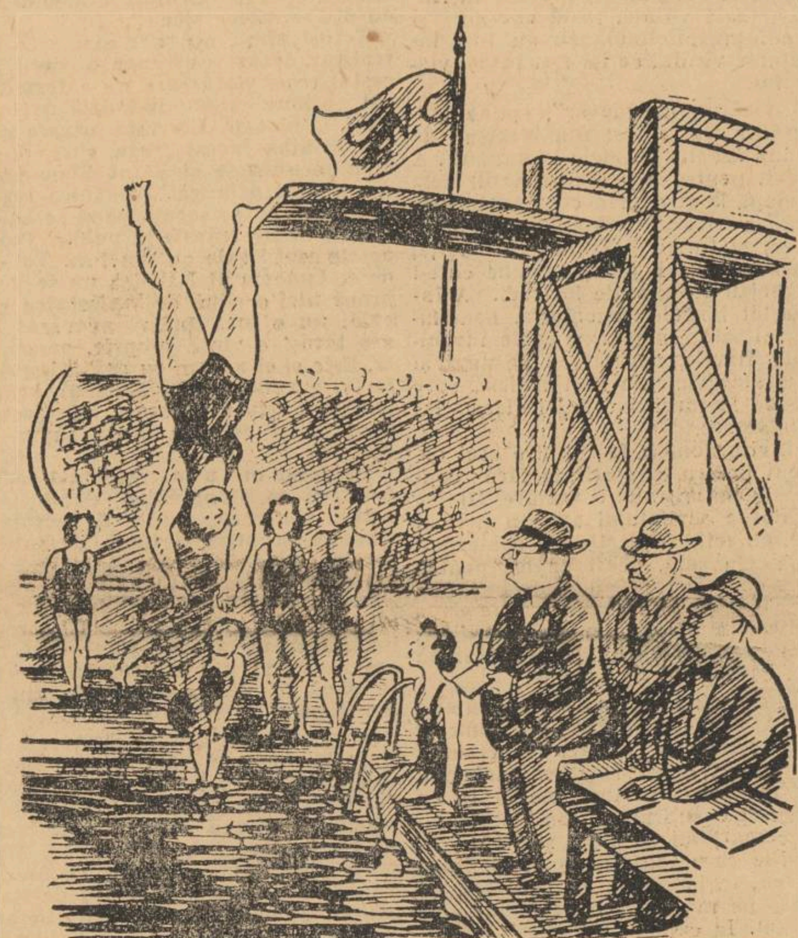
LA MARE
— Fereastra camerei dă spre curte. Dar n'are importanță. Găsiți pe bufet tot felul de scoici în care puteți auzi sgomotele mării!

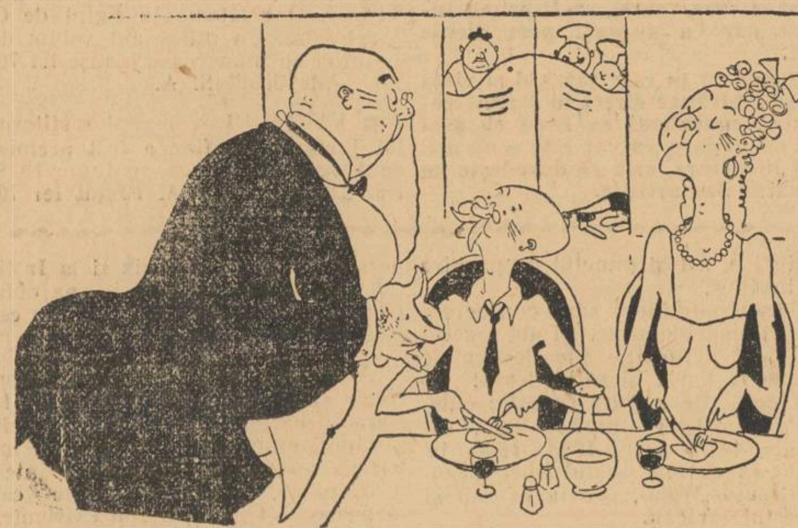
— Privește: l-am învățat poker pe pașa din district!

— Uite ce lovitură am primit încercând să salvez de la innec o fată...
— Ea te-a lovit?
— Nu,.. Un alt salvator

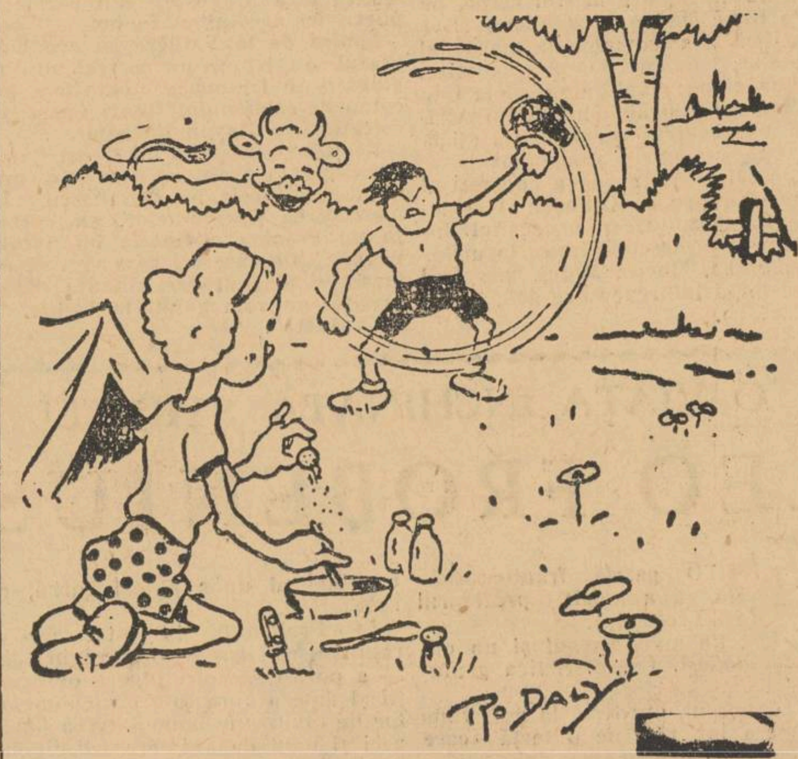
CONCURS DE INOT
— Cum se numește figura aceasta, domnișoară?

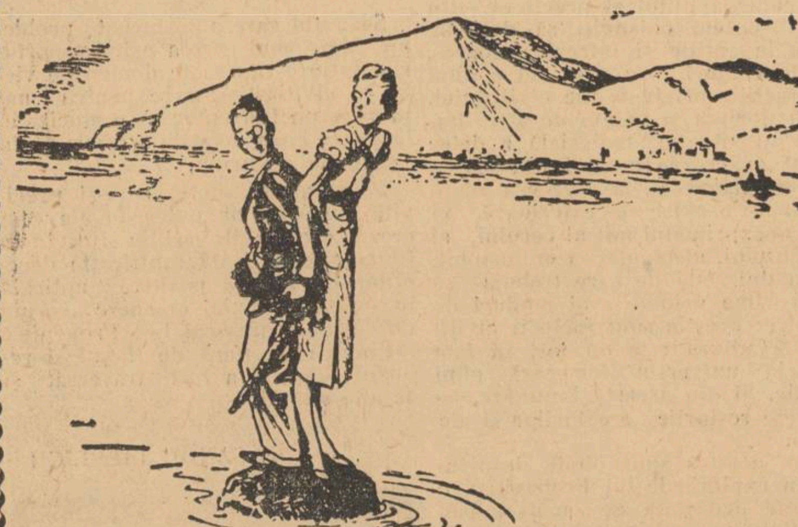
— Sunteți mulțumit?
— O, da... plecăm diseară!

CERCETAREA PATERNITĂȚII
— Ați putea să-mi spuneți cui aparține automobilul cu numărul 20,976?

LA ȚARĂ
„VACA" — Atâta agitație ca să mănânci puțină iarbă!

— La urma urmei, cred că mici accidente ca acesta strâng legăturile căsătoriei.

— Uite ce-am găsit, tanti... Un costum de bae ca al tău

IMPRIMERIILE Adevĕrul S. A., BUCUREȘTI

12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 927 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 11 Septembrie 1938

Adevĕrul

LITERAR ȘI ARTISTIC

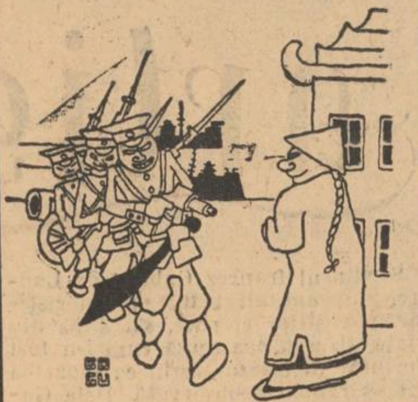
DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

POEZIE ORIENTALĂ

— Am venit să vedem dacă au înflorit zambilele!

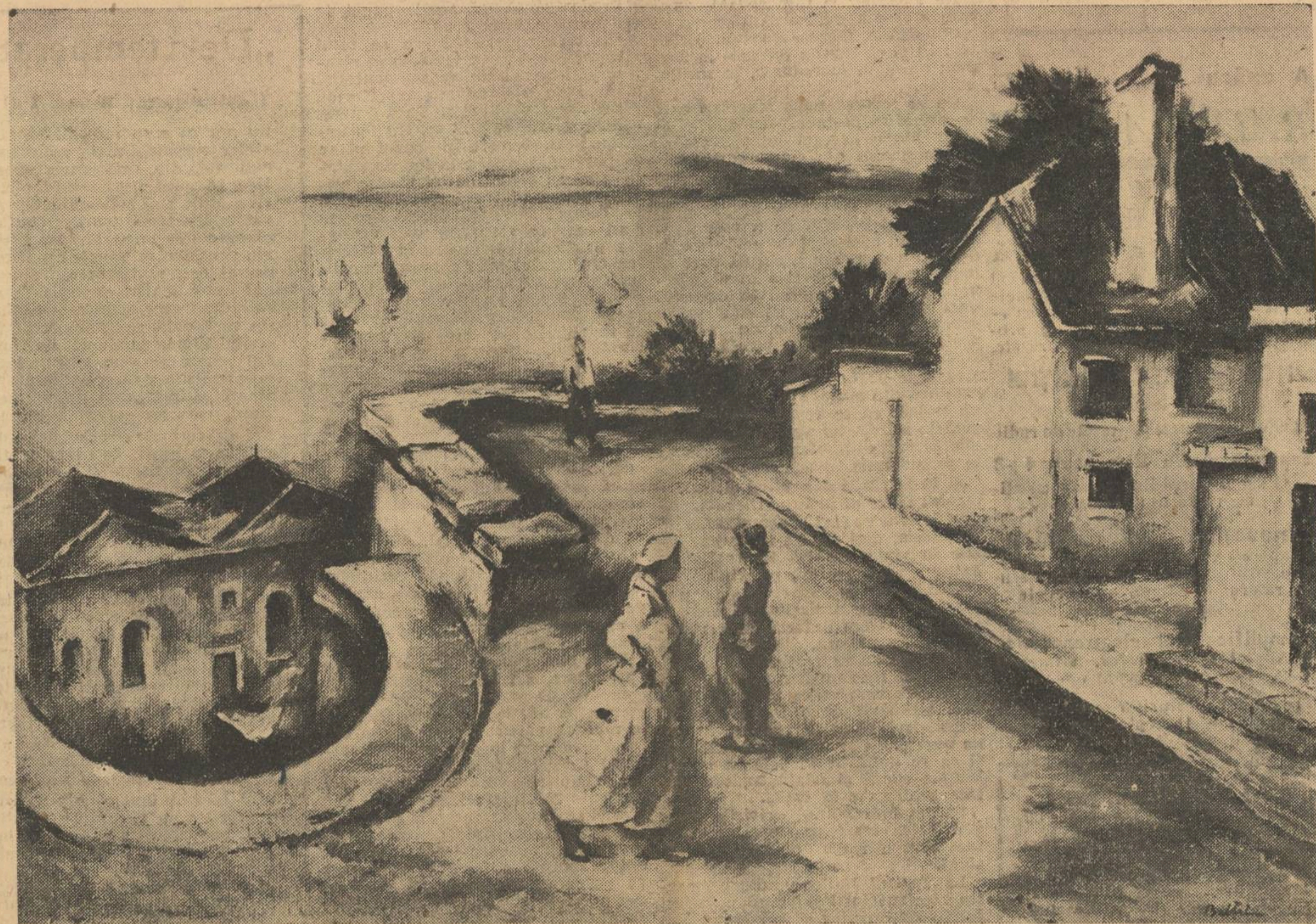
PSIHOLOGIA FRICII IN OPERA LUI CARAGIALE

de G. CĂLINESCU

Că Ion Caragiale începuse a scrie nuvele bizuite pe analiza psihologică, atingând chiar domeniul patologiei, este un lucru de care contimporanii înșiși își dădură seama. Dar se pune întrebarea: orice scriere în proză nu trebue oare să se intemeieze pe observația psihologică, nu este oare adevărul sufletesc materia oricărei creațiuni? Se cade să deosebim însă adevărul sufletesc de adevărul psihologic. Acum suntem în epoca naturalismului și a psihologiei ca știință iar știința, presupunând determinismul, observă altfel. Noțiunea de psihologie, ba chiar de adevăr sufletesc lipseau clasicului care se mișca in cuprinsul mai larg al ideii de umanitate după un plan care azi s'ar numi tipologic. După clasic toată umanitatea se reduce la câteva tipuri universale, la așa zisele caractere. Unul este sgârcit, altul egoist, celălalt ambițios și așa mai departe dar în cerc finit. Clasicului nu i se cere vreun spirit de observație deosebit, fiindcă sgârcenia, egoismul, ambiția nu sunt relațiuni ce trebuesc descoperite ci structuri sufletești învederate o r i c u i. Sgârcitul e un om ca toți oamenii dar orientarea tuturor puterilor sale se face în direcția strângerii de bunuri. Cu alte cuvinte tipurile, caracterele sunt modalități de adaptare. Clasicul are doar însărcinarea de a surprinde tipicul în concret, în individ, de a înfățișa ființa vie în a cărei structură se îmbină caracterul a priviri cu reacțiunile libere. Căci libertatea e presupusă de conceptul de om moral. Un caracter care nu e liber nu trăște. Din contrastul dintre tipic și individual, din perfida strecurare a mecanicului în viața morală liberă se naște umorul clasic, în care intră totdeauna un element de commedia dell' arte, o simplificație de măști. Avarul lui Molière reacționează numai în vederea conservării bunurilor, dar judecata lui morală este liberă. El știe că un om de categoria lui socială trebue să aibă echipagiu și putința de a oferi prânzuri prietenilor. Are deci bucătar și vizitiu. Mecanismul din structura lui se strecoară în libertatea raționamentului printr'un sofism: bucătarul poate fi foarte bine și vizitiu totdeodată. Felul cum natura morală liberă a individului se sucește sofistic ca să se încovoaie în cele din urmă naturii tipice, aceasta e materia observației clasice.

Dimpotrivă psihologismul naturalistic de proveniență reientistă, se abstrage dela noțiunile de umanitate și de libertate. El se bizue pe relațiune, pe determinism și izolează monografic elementele. Aci obiectul de observație nu este omul în unitatea lui vie, tipică și liberă, ci fenomenele psihologice izolate cu relațiunile lor. Zola studiază nu oamenii ci ereditatea, alcoolismul, prostituția, adică niște goale concepte. In la fille Elisa a lui De Goncourt nu trăește o ființă liberă, responsabilă, ci un vițiu organic, o boală și o clasă. Asupra acestor relațiuni deterministice ține autorul să atragă atențiunea. Crima pe care o face forța e o mișcare oarbă a sistemului nervos bolnav, nu o reacțiune tipic umană. Psihologismul naturalistic cade în mod fatal, în virtutea determinismului, în fiziologie și în patologie, precum cade și în factorul social. Clasicul a ignorat noțiunea de societate, pentrucă socialul e un cerc cu mult mai îngust decât tipul și care contrazice postulatul libertății morale a individului. Naturalismul dimpotrivă cultivă factorul social fiindcă acesta explică purtarea indivizilor. Deci prin observație se înțelege în epoca naturalistică explicarea unui fenomen, introducerea lui intr'un concept imediat mai larg. O fată apucă pe căi greșite, fiindcă apasă asupra-i o ereditate încărcată, un om face

(Urmare în pag. II)

Adam Bălțatu — Stradă pe malul mării

OAMENI ȘI FAPTE

S'a mai spus...

D. Daladier

Opinia publică franceză e calmă. Măsurile militare impuse de mobilizarea germană au fost primite cu liniștea aceea franceză care ascunde hotărîre și încredere neclintită în destinele Franței.

Când d. Daladier a decis să concentreze câteva contingente, unii miniștri au cerut ca șeful guvernului să facă o declarație în care să arate că aceste măsuri nu înseamnă... război.

— Nu vreau să repet ca Poincaré în 1914 „mobilizarea nu înseamnă război" fiindcă doresc ca poporul francez să privească în față primejdia.

Asemănări

Cu toate că fostul Kaizer nu se bucură de mari simpatii în Germania de azi, asemănările dintre Wilhelm al II-lea și Fuehrer sunt izbitoare. D. Lloyd George a remarcat, cu drept cuvânt, că stăpânul de eri al Germaniei ca și cel de azi, nu înceta să se declare „pacifist" dar amenința în acelaș timp cu „sfânta sabie germană".

Invidie

In ultimul său discurs, rostit la congresul „germanilor din străinătate", d. Iosef Goebbels, ministrul propagandei Reichului, a declarat că „lumea invidiază Germania".

Spre a dovedi că „lumea" nu invidiază poporul german, d. William Bulitt, ambasadorul Statelor Unite a dat o replică limpede. Adresându-se d-lui Bonnet, ambasadorul american a spus:

„Intre noi și dv. francezii există o legătură mai trainică și mai adâncă decât a oricărui tratat. Ne leagă aceleași concepții de viață. Ca și poporul francez, noi vrem să trăim ca oameni liberi, iar nu ca sclavi. Ca și dv., noi credem că e mai bine să aducem în porturile noastre toate roadele pământului decât să consumăm surogate..."

Aluzia e străvezie. Dar nici urma unui sentiment de invidie nu se simte în acest discurs. Dimpotrivă!

Nuerenberg

Minunatul oraș cu cele mai puternice realizări gotice, în aerul căruia plutește nu știu ce parfum medieval, nu este numai orașul păpușilor și nici orașul în care Fuehrerul rostește câte-un răsunător discurs în fiece an.

Nürenbergul asupra căruia e îndreptată azi atenția întregei lumi, a mai jucat un rol istoric în 1914. Intr'adevăr declarația de războî adresată Franței de către imperiul german, e motivată prin bombardarea orașului Nürenberg.

— Avioane franceze au aruncat eri bombe asupra orașului Nürenberg, a declarat d. von Schoen, ambasadorul german la Paris, adresându-se d-lui Viviani.

— E o minciună grosolană, domnule ambasador! a răspuns Viviani.

Și d. von Schoen, om perfect de treabă, a plecat ochii rușinat.

Știa că nici un avion francez n'a sburat asupra Nürenbergului...

Prea multă cultură

Italia continuă politica rasistă. Numeroși savanți cari dețineau de decenii catedre universitare devenite celebre grație titularilor lor, au fost siliți să demisioneze. Arianismul face ravagii în știința și în general în cultura italiană.

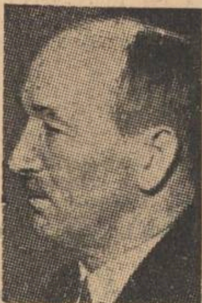
Cu toate acestea, nu e de prisos să amintim că foarte recent însuși guvernul fascist a construit mai multe sinagogi în Libya, unde evreii — în număr de douăzeci de mii — au fost consacrați ca fideli supuși ai Ducelui cu ocazia vizitei ce a făcut-o anul trecut în provincia africană.

Forța Cehoslovaciei

In 1914, germanii s'au înșelat în socotelile lor asupra rezistenții belgiene. Trecerea „fulgerătoare" prin Belgia s'a transformat într'o serie de lupte crâncene care au întârziat înaintarea germană, permițând Franței să mobilizeze. Neinsemnata oștire belgiană, deși lipsită de armamentul necesar, deși luată prin surprindere, a izbutit să înfrunte pe cotropitorul cu forțe uriașe.

Se pare că și asupra puterii de rezistență a Cehoslovaciei, se fac la Berlin socoteli care nu se vor potrivi cu cele... din târg. Cei cari vorbesc de-o invazie germană în Cehoslovacia, ca de-o operație de câteva ceasuri sau zile, dovedesc că nu cunosc nici poporul ceh cu însușirile sale admirabile, nici armata cehoslovacă...

Nu!

Dr. Beneș

Infelegerea franco-engleză, sprijinită de Statele-Unite și de Uniunea Sovietică, a vorbit de astădată limpede. Când, față de tonul amenințător al presei germane, președintele Beneș a cerut sprijinul Angliei și Franței, răspunsul a fost acelaș dela Paris ca și dela Londra:

— Nu vom rămâne nepăsători în cazul unei agresiuni germane. Nu vom tolera ca micile națiuni din centrul și răsăritul Europei să fie asasinate. Sistemul acesta, ca la fiecare șase luni, să dispară câte un stat de pe harta Europei nu mai poate fi tolerat!

Acest punct de vedere a fost comunicat și d-lui von Ribentropp de către d. Henderson, ambasadorul Marei Britanii. In puține zile se va ști dacă acest demers a izbutit să deschidă ochii oamenilor cari conduc al 3-lea Reich...

Un avertisment

Fostul ministru francez al Aerului, d. Pierre Cot a fost la Praga. Din declarațiile pe care le-a făcut în capitala Cehoslovaciei se vede că omul politic francez are informații foarte neliniștitoare asupra intențiilor Germaniei. Astfel, d. Pierre Cot afirmă că un atac german împotriva Cehoslovaciei este iminent. In concluzie, d. Cot a cerut Angliei, Franței și Uniunei Sovietice să nu se lase înșelate în vigilența lor de asigurările „pacifice" ale Berlinului.

Pierre Cot

S'ar putea zice că avertismentul d-lui Pierre Cot e inutil, de vreme ce marile puteri au și luat toate măsurile impuse de un eventual atac german.

Lindbergh diplomat

Călătoria lui Lindbergh la Varșovia, Moscova, Praga, Paris și Londra, preocupă cercurile politice internaționale.

Se afirmă, de presa engleză, că Lindbergh — primit într'o lungă audiență de președintele Beneș, urmată imediat de o întrevedere Beneș-lord Runciman — a avut o misiune diplomatică. Și această misiune ar fi avut un caracter deosebit de important, dat fiind că la Praga, celebrul aviator s'a întreținut cu ministrul de război și cu șeful statului major al armatei cehoslovace.

Cine ar fi crezut că „nebunul zburător" de acum zece ani, anonim pilot american, va fi cândva mesagerul guvernului Statelor Unite și că va face legătura între guvernele celor mai mari puteri ale lumii?

Lindberg, om politic, după ce în colaborare cu d-rul Carrel a devenit om de știință, iată ceiace nu și-ar fi imaginat nimeni. Și, desigur, nici Lindbergh însuși.

Despre braconieri și altceva

S'a vorbit de o colaborare eventuală între ex-regele Alfons al Spaniei și generalul Franco. Svonul e neîntemeiat, deoarece ex-regele Spaniei a fost totdeauna împotriva amestecului militarilor în politică. Și, când i s'a reproșat că alegerea ca dictator a lui Primo de Rivera constitue o contradicție cu părerile sale, Alfons al XIII-lea a declarat:

— Cei mai buni paznici ai pădurilor se recrutează din braconieri. Nu numai că știu și cunosc toate trucurile braconierilor, dar au o inaltă concepție a rolului ce le este încredințat. Apoi, angajându-i paznici, scazi numărul braconierilor. Alegându-l deci, pe Primo de Rivera, am neutralizat un agitator posibil — care la rândul lui — va neutraliza pe alții.

Se pare însă că generalul Franco, cunoscând teoria lui Alfons al XIII-lea, nu ține să joace rolul braconierului călugărit.

GERMANIA A DAT CARȚILE PE FAȚA

de ST. ANTIM

In ultimul timp, Germania a luat o astfel de atitudine în chestia Sudeților încât neînțelegerile acestora cu Praga s'au transformat într'un conflict deschis între Cehoslovacia și Reich.

La început, când contururile problemei nu se precizaseră încă, amestecul Germaniei avea aparențe de a fi desinteresat. Sudeții sunt de sânge germanic și trăesc în cea mai nemijlocită vecinătate de granița Reichului. Așa fiind, conducătorii Germaniei și-ar fi putut motiva intervenția și pe comunitatea de rasă, și pe dorința de a avea liniște la fruntariile ei. Chiar asemenea motivare ar fi fost greu de acceptat din punct de vedere al dreptului ginților.

Nici o țară n'are cădere să se amestece în treburile interne al altei țări.

A admite contrariul, chiar când e vorba de-o mare putere, însemnează a introduce anarhia în relațiunile internaționale și a crea precedente ale căror consecinți, pline de pericole, sunt ușor de prevăzut, dar foarte greu de calculat.

In orice caz însă, dacă Germania se menținea pe asemenea teren, păstra cel puțin aparențele unui altruism prefăcut. Toată lumea ar fi știut despre ce e vorba în realitate, dar nimeni n'ar fi putut cârti. Pe măsură însă ce problema s'a precizat și s'au făcut propuneri concrete pentru rezolvarea ei, Germania a fost nevoită să-și lămurească atitudinea. Până în cele din urmă, ea a dat cărțile pe față.

Problema Sudeților a căzut pe al doilea plan. Pentru a se declara mulțumită cu soluția ce se va da acestei probleme, Germania a cerut Cehoslovaciei

(Urmare în pag. II-a)

„De-a temperatura și tensiunea..."

Frații Tharaud au avut dreptate

de Șerban Cioculescu

E o ciudată pornire de câtva timp, folosirea unor noțiuni dintr'un domeniu strict, în care s'au fixat, într'altele, unde dau naștere la tot felul de confuzii. Pe cât de bizar mi se pare când se vorbește despre „stilul" cutărui jucător de foot-ball, la o reuniune desigur mai cercetată decât bibliotecile publice sau expozițiile de cărți, pe atât de stupid mi s'ar părea să aud că e în „formă mare" câte un artist care dă, una după alta, opere de rară valoare și firește, prețuite numai de un grup restrâns de cunoscători. Ați observat tendința sportivilor de a-și înobila îndeletnicirile polimusculare, cu un vocabular derivat din artele frumoase, unde nu decid însă bicepșii sau jocul picioarelor? Oricât de sensațională ar fi „înscrierea" unui goal cu o lovitură de cap (imparabilă), dibacea mișcare nu ne va face să atribuim vreodată footballului oarecare cerebralitate. Să nu ne punem însă de-a curmezișul vremii, cu naivitatea de a avea aerul că interzicem deturnarea noțiunilor din domeniul artistic, de către noul vocabular sportiv. Vom lăsa așa dar privilegiul confuziilor avantajoase, pe seama rubricelor sportive, cu plăcerea măcar de a extrage de acolo cel mai savuros dintre umoruri: pe cel involuntar.

Vom preciza de altfel cât mai răspicat că preambulul nostru

(Urmare în pag. II-a)

artistice

Scriitorul francez Gabriel de Lautrec supranumit prinț al umoriștilor, povestitor și poet, s'a stins din viață discret, așa după cum i-a fost dorința: în miezul verii, ca moartea lui să rămâe neobservată. Dela Gabriel de Lautrec, în afară de povestiri fermecătoare, vor rămâne perfecte traduceri din Mark Twain. In birourile revistei Mercure de France era o animație considerabilă când Lautrec aducea un nou manuscris, traducerea uneia din operele lui Mark Twain. Alfred Vallette, directorul revistei, întrunea câțiva din autorii lui favoriți, pe Jules Renard, Henri de Régnier, Remy de Gourmont și traducătorul citea opera marelui umorist american înainte de a trimite manuscrisul la imprimerie. Gabriel de Lautrec care fusese altădată celebru, suferea acum la gândul că nu este prețuit la adevărata lui valoare de generațiile noi. El a spus odată: „Aparțin acelei categorii de umoriști care durează mai multă vreme decât sarea glumelor lor. Și e foarte rău. Unul ca mine ar fi trebuit să moară ca Jules Renard. Operele lui „Histoire Naturelles" și „Poil de Carotte" ar fi făcut o carieră mai puțin strălucită dacă autorul lor nu ar fi părăsit lumea înainte de a împlini 50 de ani".

Lângă palatul Trocadero din Paris a rămas un pavilion dela Expoziția din 1937, pavilionul pontifical, intitulat „Notre Dame de France". Acum s'a deschis în această clădire o expoziție nouă, o adevărată istorie a artei franceze închinată căsătoriei și prezentată în grupe de tablouri după epoci, școli și artiști. Expoziția aceasta a fost organizată cu prilejul împlinirii a 300 de ani dela Jurământul de călugărie făcut de Ludovic al 13-lea.

Teatrul Charles de Rochefort din Paris va reprezenta în curând „Verlaine" noua piesă a lui Maurice Rostand. Pe de altă parte, doi autori dramatici din Marsilia au terminat în colaborare o piesă intitulată „Rimbaud" care se va juca tot la Paris. Astfel că în aceiași stagiune, numele celor doi mari poeți ai Franței vor figura pe afișe teatrale. Curioasă întâlnire!

T. S.

A apărut No. 520

RADIO-Adeverul

cu următorul sumar:

Serviciul de Studii și Propagandă

— Organizația acestui serviciu al radiodifuziunei noastre - Programele Presa — Relații cu străinătatea — Propagande — Schimburi de programe — Programele circulare etc.

NOUTĂȚILE EXPOZIȚIEI DIN BERLIN

Lămpile, aparatele și piesele de radio

Super Victoria Universal 4+3

— O superheterodină ideală cu alimentație universală —

Inovațiuni radiotechnice

Reapare cadrul de recepție. — Cel mai eftin aparat de radio. — Măsurătorul de lămpi. — Antenele telescopice etc.

Amplificatorul electroacustic

— Aparat de laborator, alimentat la sector alternativ —

Programul posturilor europene pe săpt 4 — 11 Septembrie 1938

Psihologia fricii în opera lui Caragiale

(Continuare din pag. I-a)

judecăți morale ciudate pentru noi fiindcă aparține unei societăți cu mentalitate proprie, un individ face o crimă pentrucă e bolnav. Eroul din opera naturalistă nici nu e responsabil, responsabile fiind propriu zis antecedentul, cauza, adică societatea, boala, alcoolul. Dar unde este cauza se poate gândi și lipsa cauzei și odată cu aceasta și a efectului. Fetele căzute pe panta imoralității din romanele lui De Goncourt și Zola ar deveni altele într'un mediu sănătos. Fără alcool și muncă abrutizantă, eroii lui Zola s'ar înfățișa altfel. Dar alcoolic sau bolnav, bogat sau sărac, avarul clasic rămâne mereu acelaș. El nu e un fenomen explicabil, el e o structură fundamentală a umanității.

Intenția explicației științifice a psihologiei cauzale este inverdată în O făclie de Paște. Inainte de a fi un individ, Zibal e o speță. El e un evreu și evreul aparținând unei rase îmbătrânite, are sistemul nervos slab. Amenințat de toată lumea, batjocorit, evreul este fricos. Caracterologic vorbind, există oameni calmi și oameni fricoși. Evreii însă sunt toți fricoși. Prin urmare aci nu e vorba de tipuri fundamentale ci de un fenomen accidental, istoric, care ar putea să și dispară atunci când condițiile de existență s'ar schimba. Frica lui Zibal e o boală a rasei, nu o structură a individului. Afară de aceasta Zibal este bolnav de friguri de baltă. Frigurile dau călduri și căldurile delir. O fostă slugă isgonită amenință pe Zibal cu călcarea în noaptea Invierii și evreul așteaptă cu încordare. Un fricos normal s'ar fi văetat, ar fi încercat să fugă, ar fi dat lașității o descărcare exterioară. Zibal însă așteaptă ziua fatală cu liniște aparentă și cu toate semnele unei idei hotărîte. Purtarea lui nu caracterizează omul ci sentimentul. Intr'adevăr frica prea mare paralizează, iar când atinge marginea de sus se poate rezolva într'o poziție disperată de luptă, asemeni curajului. Este ceeace se întâmplă cu Zibal. Exacerbat de groază și de febră Zibal asistă liniștit cum banditul taie cu sfredelul și cu ferestreul o gaură în poartă, prinde cu un laț pregătit dinainte mâna aceluia și apoi cu o lampă de petrol pusă dedesubt i-o arde fără milă. Spaima produce într'adevăr astfel de crispări și de obliterări ale simțului de umanitate. Actul ingenios de apărare al lui Zibal nu e un gest normal de curaj ci o rezultantă a delirului. Consumat de atâta încordare, sufletul eroului se sdruncină și Leiba Zibal înebunește.

Așa dar totul este explicat aici, totul e științific. Rasa produce frica, malaria exacerbează, frica exagerată se rezolvă în paralizie, apoi în acțiune febrilă și în sfârșit în demență.

Nuvela nu este decât o monografie a groazei. Să presupunem o clipă că eroul n'ar fi evreu și n'ar avea malarie. Incetând o parte din cauze ar înceta și parte din efecte. Un român amenințat în acelaș chip ar fi așteptat în liniște cu pușca lângă el. Materia nuvelei este raportul dintre rasă, malarie și frică nu umanitatea unui individ. Ce fel este Leiba Zibal ca om, caracterologic? E avar, risipitor, egoist, iubitor de familie ori nepăsător? Despre el, ca om, nu știm nimic. Leiba Zibal nu există decât ca un câmp de experimentare pentru psihologia și patologia fricii. Psihologia fricii a mai tratat-o Caragiale și în alte compuneri, schimbând unele condiții. Monologul 1 Aprilie este un alt capitol din monografia acestei infirmități. Mișu, unul din eroi, suferă de poltronerie congenitală. Iată ce face Misu cu prilejul unei bătăi:

„...Mișu de frică a fugit și s'a ascuns undeva... După ce s'a isprăvit bătaia — că... i-am pus pe goană pe mizerabilii, care se lăuda că o să ne-o facă ei, că sunt dela parchetul general; da... am lucrat... teribil... — l-am căutat pe Mișu prin toată grădina și după ce l-am găsit, nu vrea să iasă d'acolo cu nici un preț, țipa că vrem să-l omorîm... Am ridicat ușa din țâțâni... Când l-am scos afară, era galben ca lămâia și-i clănțăneau dinții... Pe urmă s'a bolnăvit de gălbinare — i-a trecut cu cârmâz și cu acrituri... da numai cu acrituri — dulce n'avea voe! De atunci i-a rămas numele — „eu i la-m pus — Mișu Poltronu!".

Unui astfel de om Mitică se pune să-i facă o farsă de 1 Aprilie. Ii trimite o scrisoare ticluită ca din partea unei femei pe care o adora fricosul, să vină la cutare oră din noapte pe Movila din Cișmigiu, semnul recunoașterii fiind aria Margaretei din Faust. In locul femeii în chestiune Mitică trimite pe Cleopatra, amanta lui, și el însuși simulând pe soțul gelos apare strigând fioros:

„Cu nevastă-mea mizerabile! te-am mâncat!"

Ceeace s'a petrecut este rezumat în aceste rânduri:

„Cleopatra îl luase în brațe pe Mișu; îi făcea declarații de amor; Mitică a strigat pe la spatele lui Mișu; Mișu s'a desprins de Cleopatra, s'a întors în loc și, când a dat Mitică să pornească spre el, a ridicat bastonul de vârf cu măciulia noduroasă în sus, și l-a plesnit pe Mitică drept în frunte cu sete... Auzi putere la Poltronul!.. de frică!..."

Deci, Mișu, ca și Leiba Zibal, atingând limita paroxistă a groazei, trece repede la acțiune, imitând curajul, și făcând o crimă. Insă Mișu nu înebunește fiindcă sistemul lui nervos nu e ascuțit ca al evreului și poltroneria stă laolaltă cu nesimțirea.

G. CALINESCU

VIAȚA TEATRALA

O nouă stagiune care se deschide

In pragul fiecărei noui stagiuni, ne amăgim cu ideia că, însfârșit, s'au rupt lanțurile trecutului, și că viitorul strălucit al teatrului românesc începe să se arate la orizont.

Ne amăgim; și totodeodată, după câteva spectacole, ne dăm seama că promisiunile făcute n'aveau niciun temeiu, și că totul a reintrat în normal, adică în monotonie, în mediocritate.

Ce ne rezervă noua stagiune care se deschide peste câteva zile? Desigur nimic nou, și totuși... trebue să nădăjduim, așa cum ani dearândul ne-am obișnuit, la începutul fiecărei stagiuni, să nădăjduim.

Un critic de teatru în România are rareori bucuria de a vedea înfăptuit un spectacol de artă, sau de a simți o directivă generală care să îndrituiască perspectiva unei îmbunătățiri, unui progres. In decursul unei stagiuni trebue să căutăm cu lumânarea momentele de fericire, acele momente de complectă transfigurare pe care numai adevărata artă ți le poate procura. Deaceia, și cum în viața noastră teatrală, istoria nu numai că se repetă, dar se repetă la infinit, ne agățăm de iluziunile pe cari ni le ofera necunoscutul în pragul unei stagiuni pentru a găsi în frigurile așteptării și în domeniul fictiv al închipuirii, momentele de artă pe cari le așteptăm.

Deaceia, deși nu s'a schimbat nimic în viața noastră teatrală, deși oamenii sunt aceiași, principiile lor probabil aceleași, eforturile lor îndreptate către aceiași țintă comercială, ne facem datoria de a ne amăgi și de a spera.

Dacă nu se va realiza nimic nou, desigur că nu vom fi surprinși. Dacă în schimb vom vedea măcar o licărire, animând cu o flacără palidă întunericul scenelor noastre, atunci ne vom zice că n'am sperat zădarnic și că în definitiv trebuia să se întâmple odată și odată mult așteptata schimbare la față...

Să ne îndreptăm privirile către activitatea teatrelor noastre și să încercăm a trage câteva concluziuni.

La Teatrul Național, după moartea regretatului Paul Prodan, a fost înscăunat director d. Ion Marin Sadoveanu, care este și directorul general al Teatrelor.

Om de o vastă cultură, poet sensibil, autor dramatic încercat, d. Ion Marin Sadoveanu este fără îndoială omul cel mai nimerit pentru a conduce destinele teatrului românesc.

Așteptăm deci cu încredere să-l vedem la lucru.

Momentan însă nu ne putem pronunța, deoarece actualul director al Teatrului Național nu și-a anunțat programul. Știm că stagiunea se va deschide cu „Hagi Tudose" de Barbu Delavrancea, aceasta în virtutea unei tradiții pe care d. Ion Marin Sadoveanu nu vrea s'o calce din primul an al activității sale, chiar cu riscul de a juca pe „Hagi Tudose"...

Cât privește Studioul — căruia nădăjduim d. Ion Marin Sadoveanu îi va da toată atențiunea cuvenită, căutând să dăruiască acestui laborator al primei noastre scene materialul experimentar de care are atâta nevoe teatrul românesc, — nu știm absolut nimic, nici măcar piesa menită să deschidă stagiunea.

D. Ion Marin Sadoveanu nu și-a arătat programul, nu pentrucă vrea să fie discret și să ne rezerve o surpriză, nici din neglijență sau lipsă de timp. D-sa intenționat nu a întocmit încă repertoriul primei noastre scene, decât în linii cu totul generale și destul de vagi, pentru a nu ne putea face o idee a stagiunii care se deschide, iar motivul acestui principiu de conduită l-a arătat d. Ion Marin Sadoveanu în cele câteva cuvinte rostite la începerea activității noului an teatral. Motivul este simplu: d. director preferă să nu anunțe nimic, decât să nu joace ceiace anunță și în al doilea rând, din cauza ritmului cotidian de viață, d-sa socotește că repertoriul trebuește adaptat cerințelor zilnice, programul fiind deci susceptibil de cele mai mari variațiuni.

Este primul director de teatru care își anunță activitatea în acești termeni și trebue să-i fim recunoscători pentru curajul de a se fi exprimat astfel, cât și pentru onestitatea de care a dat dovadă din primele momente ale instalării d-sale în fruntea primului nostru Institut de Artă Dramatică.

Credem însă că acest punct de vedere este greșit.

Un teatru național are cu totul altă menire decât aceia de a se menține din punct de vedere material și deci de a-și adapta repertoriul, cerințelor publicului. Dacă acest principiu este valabil pentru teatrele particulare, care în caz contrar își pot vedea existența lor periclitată, apoi cu totul altfel trebuesc privite lucrurile atunci când e vorba de Teatrul Național. Prima noastră scenă are ca scop principal formarea publicului de teatru și călăuzirea tineretului prin capodoperele literaturii dramatice clasice. In consecință, repertoriul nu numai că se poate, dar trebue întocmit dinainte cu îngriijre, chiar dacă el nu corespunde momentan gustului public, deoarece deficitele bugetare vor fi acoperite de subvențiile Statului, și astfel Teatrul Național va fi contribuit să-și mențină rolul educator pe care-l are.

Apoi, un teatru național este o instituție prea serioasă pentru a nu-și înfăptui dinainte și cu toată grija programul pe care trebue să-l urmeze, chiar dacă publicul nu va da un concurs total.

Iată de ce credem că, departe de a-și adapta repertoriul cerințelor zilnice, Teatrul Național are datoria de a impune acest repertoriu și de a căuta să adapteze publicul programului astfel întocmit.

In ceeace privește teatrele noastre particulare, aci situația se schimbă complect. Departe de a nu-și concretiza pe hârtie activitatea, teatrele noastre particulare își fac o datorie de onoare în a anunța, la începutul fiecărei stagiuni, un repertoriu ce cuprinde vreo treizeci de piese, din care 25 sunt clasice și nu văd niciodată lumina rampei. Cazul lui „Coriolan" este tipic pentru moravurile vieții noastre teatrale. De doi ani îl anunță d. Sică Alexandrescu pe programul tuturor teatrelor d-sale, îl anunță și acuma în litere de aur, dar precum se știe, niciodată nu s'a gândit cineva să monteze capodopera lui Shakespeare.

Deaceia, e inutil — credem, — să cercetăm repertoriul teatrelor particulare, fiindcă ne este imposibil să-l știm: una se scrie pe hârtie și alta se realizează scenic. Trebue să ne mulțumim cu examinarea fiecărui spectacol în parte și iarăși să dăm probe de optimism. Cine știe dacă d. Sică Alexandrescu nu ne va face în cursul stagiunii ce vine, o surpriză tot atât de plăcută ca spectacolul cu „Noaptea furtunoasă" de anul trecut?

In orice caz, putem spune că cele două teatre de sub direcția d-sale vor păși cu dreptul în noul an teatral.

In adevăr, Teatrul Regina Maria își va deschide stagiunea cu „Apă vie", o piesă inedită a d-lui Victor Ion Popa, unul din cei mai înzestrați autori dramatici români, iar Teatrul Comedia ne va prezenta un autor dramatic inedit, pe d. Mihail Sebastian, despre a cărui piesă „Jocul de-a vacanța", ce va vedea lumina rampei pe la mijlocul lunii, se spun doar minuni. Romancier, eseist, gazetar, d. Mihail Sebastian pare să fie și un autor dramatic tot atât de înzestrat.

Stagiunea ce începe va consacra al douăzecișicincilea an de activitate neîntreruptă a companiei Teatrului Regina Maria în slujba teatrului românesc. Acest eveniment va fi sărbătorit așa cum se cuvine.

Pe de altă parte, din inițiativa d-lui Victor Ion Popa și cu concursul d-lui Ministru Ralea, s'a înfăptuit primul teatru pentru muncitori în România, intitulat „Teatrul Voe Bună", de la care așteptăm realizări de un nivel artistic ridicat.

Iată deci că speranțele pe care le arătam la începutul acestei cronici, par să fie întemeiate mai cu seamă în acest an.

Să așteptăm și să vedem.

GH. NENIȘOR

Germania a dat cărțile pe față

(Continuare din pag. I-a)

să renunțe la alianțele ei de azi și să între cu ea într'o uniune vamală.

Scopul acestei îndoite propuneri e ușor de priceput. Uniunea vamală asigură Germaniei un control integral asupra vieței economice a Cehoslovaciei, care devine implicit un fel de colonie a imperiului. Pe de altă parte, renunțarea Cehoslovaciei la alianțele ei de azi, o izolează complect în Europa și o lasă la bunul plac al Germaniei, care pentru a o anexa, n'ar mai avea nevoie să deplaseze un singur soldat.

Intr'un cuvânt dar, Germania a simțit că în actuala situație internațională, că nu se poate atinge de Cehoslovacia fără a nu deslănțui un nou mare război, mai cumplit decât cel precedent și cu șanse mai puține pentru ea. De aceia, ea ar dori să modifice în prealabil această situațiune; iar pentru ocuparea fără risc a Cehoslovaciei, încearcă să-și asigure chiar concursul acesteia. Pe scurt, Germania vrea să convingă Cehoslovacia, cu chitanță la mână să se sinucidă. Iată dar adevăratul senz pe care-l are, pentru Berlin conflictul dintre Sudeți și guvernul ceh. Conflictul acesta e în întregime voit și artificial; e numai un pretext pentru a compromite și periclita independența și însăși ființa Statului cehoslovac. Cu toate acestea, d. Henlein continuă să aibă, în văzul tuturor, contact cu conducătorii Reichului și, deși cetățean cehoslovac, primește dela ei instrucțiuni, dacă nu chiar ordine.

Dreptul ginților ca și dreptul național suferă în epoca noastră modificări curioase și atingeri grave, greu de legitimat în ochii viitorimei.

ȘT. ANTIM

științifice

CULORI PROTECTOARE

Incercările de a împiedica invazia animalelor marine prin vopsirea proprie vapoarelor într'o anumită culoare, au dat rezultate satisfăcătoare.

Bazați pe acest succes, tehnicienii unui institut american fac acum experiențe de a îndepărta muștele și insectele prin confecționarea unor anumite culori de tapete. Incercările sunt încă în curs. Să sperăm că în curând, în loc de flit, insecticidul ideal va fi tapetul colorat într'o nuanță fericită.

„De-a temperatura și tensiunea..."

(Continuare din pag. I-a)

nu are ca scop reformarea clișeelor verbale, mai vechi sau mai noi, din cotidianele sportive. Le socotim cu totul inofensive. Mult mai serios amenințătoare decât năravurile confuzioniste din mica presă sportivă, considerăm păcatele scriitoricești corespunzătoare. Termenul aproximativ, expresia lăturalnică, improprietatea, confuzia națională se îmbulzesc în scrisul literar semidoct. De rândul acesta ne vom mulțumi să scoatem din panoplia literaturii tinere și militante, două noțiuni, care au servit în ultimii ani ca formule războinice de raliere și asalt. In ofensiva tinerei generații, de zece sau doisprezece ani încoace, au fost mai ales două vorbe de efect magic: temperatura ridicată și tensiunea înaltă. Și anume, scrisul imberb susținea, împotriva „bătrânilor", sumar trecuți la rebut, că ceeace ar caracteriza în deosebi revoluția tineretului, ar fi, încă odată: „tensiuna înaltă" și „temperatura ridicată". Ați reținut de bună seamă aceste expresii curente, din vocabularul medical. Câtă vreme însă insul atins de febră sau de hipertensiune este un pacient și cată să se caute, ca să se restabilească, — în domeniul literar, junele hipertensiv și febril e un ales, un predestinat. Departe de a avea să se îngrijească, el e ținut să-și cultive „temperatura ridicată" și „tensiunea înaltă", ca o noblețe spirituală. Prin alte cuvinte, starea maladivă, mutată pe planul literar, se preschimbă într'o condiție ideală de creație. Așadar, creatorul să-și iasă din fire, să se încălzească, să intre în transă, să aiureze de-a binelea, dacă vrea cu tot dinadinsul să depășească scrisul mulcom, leșietic și sălciu al „bătrânilor", cari compuneau fără să aibă „intuiții esențiale", cari nu știu ce e „trăirea", „autenticitatea", „experiența ontologică" și celelalte chei ale nouii „spiritualități". Dar dacă „trăirea" și celelalte sunt etape ale „revelației", care se cucerește treptat, să fim bine înțeleși că prima condiție a „mântuirii" (aci suntem în vocabularul de sacristie al junei generații) e și rămâne „temperatura ridicată", nedespărțită de „tensiunea înaltă". Starea de febră și de delir, derivată spiritual din presiunea întărâtată a sângelui asupra vaselor de circulație și din ațâtarea căldurii animale, conferă duhului o facultate nouă, de supracunoaștere și o sumedenie de simțuri nobile, cu cari se cuprinde mai bine, se îmbrățișează „cosmic" fenomenalitatea și se surprind tainele universale. Nu ne-ar fi iertat să uităm că acea parte din tineret, care, după modul politic s'a erijat în exponent al „generației tinere", este specializată în „cosmic", fiind adică aptă să privească dintr'un singur unghi, toate perspectivele, în evantaliu, închise generației bătrâne, raționaliste și ratiocinante. Dar, iarăși și iarăși, cu o condiție sine qua non: temperatura și tensiunea! tensiunea și temperatura! Cum s'a lăsat insul tânăr pe tânjală și a recăzut la scara normală de temperatură și tensiune, e pierdut, ajungând un tinerel bătrâior, expulzat din generație. Simptomele acestei degenerescențe sunt ușor de surprins: înlănțuira logică a gândurilor, claritatea, adecvarea dintre intuiție și obiect, potrivirea expresiei la conținutul intuitiv, echilibrul judecății și al construcției, autocontrolul, luciditatea. Dimpotrivă, semnele revelatorii, sau cum spun junii, relevante, ale stării de tensiune și temperatură, sunt iraționalitatea, nebulozitatea, abisul dintre intuiție și obiect, nepotrivirea noțională, desechilibrul judecății și al arhitecturii, automatismul verbal, vaticinarea. Arta „învechită" are păcatul bimilenar de a se întemeia pe stăpânirea și disciplinarea pasiunilor, de a opera în stare de reculegere și cumpană interioară, — stare viciată, pare-se, de nivelul unei „temperaturi" și al unei „tensiuni" nesurexcitate. Cum le stârnești, le exciți, le răscolești, obții temperatura la arc voltaic și tensiunea maximă. din cari decurg apoi, în serie, „intuițiile relevante", „trăirea agonică", „simțul cosmic", „autenticitatea" și celelalte năsdrăvănii „spiritualiste". A susține, împotriva filosofiei „trăiriste" și „revelaționiste", disciplina, organizarea, obiectivitatea, studiul omenescului, adevărul sufletesc, pe linia culturii umanistice, care e continuitate, verificare și confruntare neîncetată, e o naivitate. Ramura politic-exponențială a „generației tinere" își revendică privilegiul de a înlocui tezaurul pipăit al culturii universale cu nu știu ce surogate „cosmice", „vitaliste", „ontologic experiențialiste", „agonice", „autentice" și „relevante", toate rezultând din „temperatura ridicată" și „tensiunea înaltă", care-i aparțin în propriu și exclusiv.

Eroarea fundamentală a junilor confuzioniști, — în ceeace privește starea de febră și accelerarea circulației sângelui, în legătură cu ideația, — constă în raportul exact invers, de la cauză la efect: nu „temperatura ridicată" și „tensiunea înaltă", artificial provocate, întrețin procesul ideativ, ci ideația intens concentrată determină o oarecare stare congestivă, ce se constată prin grăbirea pulsației și ușoara ridicare a temperaturii.

Și cu aceasta credem că am adus o contribuție mică la risipirea confuziei.

Iată însă că un distins compatriot al nostru, observator de departe al agitațiilor filosofico-literare de la noi, deoarece e stabilit de mulți ani la Paris, a dat de curând, în colecția „Panoramas des littératures contemporaines", o „Littérature roumaine". D-sa a citit tot, a cumpănit cu seriozitate și nepărtinire, prezentând într'o vioaie și plăcută limbă literară, mai tot ce e considerabil în scrisul nostru. Deși cât se poate de binevoitor cu tinerii, d. Bazil (cum îl numesc prietenii) Munteanu și-a dat seama că tineretul nostru cam prea abuzează cu „metafizica" și aiureala „cosmică"; și, cu gingășia omului trăit aproape douăzeci de ani în patria politeții, după ce s'a făcut a lua în serios sforăielile „trăiriste" și „disperate", a încheiat cu un foarte congruent apel la firesc și simplicitate. Supăratu-s'a cineva pe amabilul istoric al literaturii noastre? Protestat-au tinerii „agonici", hipertensivi și delirănți, de sfatul camaraderesc al binevoitorului lor mai vârstnic prieten? Nu, după cât știm. Ba chiar au fost măguliți de luarea lor în considerație. Ciuda lor a fost cu atât mai surprinzător stârnită de comentariul fraților Tharaud, din „Nouvelles littéraires", de la 6 August a. c. Cunoscuții scriitori au exprimat câteva juste întâmpinări, în marginea cărții d-lui Bazil Munteanu. Speriați de arătările compatriotului nostru, d-nii Tharaud s'au invederat destul de avizați în ceeace privește așa zisa „temperatură" și „tensiune", camuflate de „trăiriștii" noștri. Să ascultăm două fragmente, cari au avut darul să necăjească pe „cosmicii" de la noi.

„Vai! și noi (noi, Francezii, n. r.) și noi cunoaștem aceasta! Știm noi ce vrea să zică regimul de tensiune și de temperatură înaltă! Pretenție nesăbuită, lirism exasperat, verbalism, nesinceritate!".

Și mai apoi:

„Dar acestei țări tinere, precum și tinerelor talente cari vin uneori să stea de vorbă cu mine, eu aș sfătui bucuros întoarcerea la modestie. In lipsa ei și tot căutând în depărtare sufletul lor (sufletul, îl ai totdeauna la îndemână, afară dacă nu-l ai de loc), scriitorii români sau alții, nu-l vor găsi niciodată".

Sunt cuvinte de mare bun simț, câtuși de puțin jignitoare, care nu se referă numai la țara noastră, ci și la aiuriștii din patria fraților Tharaud și de pretutindeni.

E adevărat că ne deprinsesem exclusiv cu laude deșarte, dela vizitatorii francezi, „mari" filoromâni, și că ne vine cam peste mână când un francez de bună credință își spune gândul întreg, fără ocol.

Așa e însă, că îndemnul d' peste hotar ne poate prinde bine și că nu vom avea decât de câștigat de pe urma lui, dacă adăugându-se la sfatul amical al d-lui Bazil Munteanu, ar servi ca un avertisment scumpului nostru tineret, să nu se mai joace „de-a metafizica", de-a „trăirea" și de-a „cosmicul"? Ce-ar fi să lăsăm confuziile în apanajul micei prese sportive? atâta pagubă!

ȘERBAN CIOCULESCU

UN ISTORIC IMPROVIZAT: G. OPRESCU

Giovanni Schiavoni: Vornicul Th. Burada, iar nu Natale Schiavoni, care era tatăl lui Giovanni

Giovanni Schiavoni: Vorniceasa Burada. Giovanni — nu Natale, confuzie care provoacă o serie întreagă de alte erori

Ne-am ocupat într'unul din numerele trecute ale „Adevevrului literar" de cartea d-lui G. Oprescu: „Pictura românească în secolul al XIX-lea". Făgăduişem atunci să revenim asupra erorilor nepermise într'o operă de istorie, premiată de Academia Română

Nu ne-am ţinut de promisiune, pentrucă au fost la ordinea zilei atâtea lucruri mai importante şi apoi era un subiect penibil. Insuşi d. Oprescu, în loc să răspundă prompt criticelor aduse, a tăcut. Am crezut că-şi recunoaşte greşelile şi va căuta să le îndrepte într'o eventuală nouă ediţie a operei d-sale.

D. profesor însă, după multe luni dela apariţia articolului nostru, afirmă aceleaşi inexactităţi, bazat pe aceiaşi frugală documentare de care s'a servit în cartea d-sale. Lipsind din Bucureşti, răspundem şi noi cu întârziere la noile afirmaţii ale d-lui Oprescu, nu însă cu aceiaş întârziere ca a d-sale.

Intoarcerea noastră coincide cu un articol publicat de d. H. Blazian în „Viaţa Românească". Socotim nimerit să cităm din acest articol, deoarece conţine o sumă de documente în faţa cărora d. profesor nu mai are nimic altceva de făcut decât să-şi recunoască culpa. Şi dacă nici acum d-sa nu va recunoaşte, rămâne să fie judecat de cititori.

Observăm mai întâi că d. Oprescu nu pomeneşte nimic de o serie de obiecţiuni ridicate de noi asupra felului foarte puţin ştiinţific cum şi-a compilat opera din lucrările de seminar ale studenţilor d-sale, „repetând de două şi de trei ori acelaş subiect până ce a căpătat *impresia* că esenţialul era obţinut". Echipele foarte harnice, însă nu îndeajuns de pregătite de d. profesor, care ignora el însuşi materia, au făcut eforturi lăudabile, dar asta nu sporeşte cu nimic meritele d-lui istoric Oprescu.

Trecând peste tonul polemic al celui care se plânge de vocabularul altora, vom replica numai la răspunsurile care nu răspund în realitate la nimic, ci numai reeditează o serie de grave erori documentare:

„*Schäft*, — scrie d. Oprescu, — iscăleşte *astfel*, cum văd notele mele, cele două portrete din Pinacoteca din Iaşi".

Am văzut chiar săptămâna trecută lucrările în chestiune. Sunt în adevăr iscălite, — portretul lui Mihail Sturza: *Fundator Academiae, anno MDCCCXXXV, Schoefft 1837*, iar portretul Mitropolitului Veniamin: *Pinxit Schoefft, 1837*.

NOTELE l-au trădat şi de data asta pe d. Oprescu.

Dar d. profesor invocă autoritatea „băiatului dela ţară Vasile Mateescu" care scriind cu cirilice, deci fonetic, vorbeşte de *portretarul Şeft*. Dacă *Vasile* este autoritate pentru d. Oprescu în privinţa lui Schoefft, de ce nu-l socoteşte ca atare şi când acesta se ocupă de Wahlstein, numindu-l *Valştain*.

D. Oprescu afirmă că „*Wallenstein* se numeşte singur astfel". Ne-ar putea spune *unde?* Noi ştiam de mult şi convingerea ne-a fost întărită tot de un articol al d-lui Blazian apărut în „Viaţa Românească", că pe Wahlstein îl chema Wahlstein (Valştain, cum îi spunea şi Vasile).

Şi am văzut în adevăr Autoportretul *semnat* dela Academia Română, „Botezul Regelui Clovis" dela Catedrala Sf. Iosif, „Caetul cu elemente de desen şi arhitetură *tipărit* la 1836" şi alte lucrări purtând semnătura artistului în forma pe care d. Oprescu o contestă.

In privinţa lui *Gheorghe* Wallenstein, strecurat din greşeală de două ori într'o altă lucrare a d-lui Oprescu în locul lui *Carol* Wahlstein, explicaţia este foarte simplă: aşa l-a găsit d-sa în Enciclopedia lui Diaconovici, în Figurile contimporane ale lui Dimitrie Rosetti şi în dicţionarul enciclopedic al Cărţii Româneşti, — principalele d-sale surse de informaţie *directă*.

„Portretele vornicului şi vornicesei Burada sunt, — spune d. Oprescu subliniind ostentativ, — *iscălite şi datate din Iaşi ,1840*, nu de Giovanni Schiavoni, ci de *Natale*, cum oricine poate constata în Pinacoteca din Iaşi. Natale a fost deci în Iaşi, unde a lăsat opere sigure. Celelalte, toate cele din Iaşi, prezintă exact aceiaşi concepţie, acelaş stil şi aceiaşi execuţie. După toate probabilităţile sunt de aceiaşi mână".

Să analizăm: lucrările despre care vorbeşte d. profesor *nu sunt iscălite şi datate nici de Giovanni, nici de Natale*. Ghici, d-le Oprescu, *de cine?*

Natale n'a fost la Iaşi. Un elev al lui, Gheorghe Şiller, a făcut la Iaşi, în 1855, la înapoierea sa din Italia, o expoziţie cu opere personale şi cu câteva originale ale maestrului său Natale Schiavoni. Acestea sunt operele *sigure*, singurele, pe care d. Oprescu pretinde că le-ar fi lăsat Natale la Iaşi.

Acelaş Gheorghe Şiller a făcut şi copiile ce se găsesc astăzi în Pinacoteca din Iaşi, *care nu adăposteşte nicio lucrare originală de Natale*.

D. profesor pretinde că autorul portretelor soţilor Burada şi al celor 12 apostoli este şi autorul originalelor copiate de Şiller. Şi un profan poate constata că ele nu prezintă *aceiaş concepţie, acelaş stil şi aceiaş execuţie*. După toate *probabilităţile* nu sunt de aceiaş mână,—pentrucă la Iaşi n'a fost decât Giovanni, „zugrav de portreturi şi de istorie", numit la 21 Noembrie 1837 profesor de zugrăvitură la Academia Mihăileană.

In această privinţă, documentele publicate de d. Blazian sunt revelatoare: o întâmpinare *semnată de Giovanni Schiavoni* către Epitropia Invăţăturelor Publice, prin care spune că va face lecţii de zugrăvitură numai de 3 ori pe săptămână; o alta, de asemeni *semnată*, prin care artistul cere Epitropiei să „slobozească o sută de lei pentru cmpărarea de vopsele", o cerere *tot semnată*, „de a-l uşura de sarcina de profesor, pentru a face o călătorie în Rosia" (5 Septembrie 1838); un raport dela 24 Septembrie 1842 (adică în anul când d. Oprescu pretinde că Gicvanni „a părăsit definitiv Moldova"), prin care cere „slobozirea unei sume de 970 lei (d. Oprescu o rotunjeşte : 1000) spre plata materialurilor" şi în sfârşit adresa din 20 Iulie 1843 a Epitropiei către:

Dumnealui Schiavoni,

Cu alcătuirea din nou a regulamentului de învăţătură publică, desfiinţându-se clasele de zugrăvitură la care dumneata erai profesor, Epitropia mărturiseşte Dumitale a sa mulţumire pentru vremea cât ai fost profesor, îngăduind sârguinţa ce ai arătat în această însărcinare, pentru care Epitropia nu lipseşte prin acest înscris a recomanda obşteşte meritele Dumitale, având a primi leafa cuvenită până la 15 a curgătoarei luni Iulii. *)

Aşa dar, profesor la Academia Mihăileană n'a fost decât *Giovanni*, pe care nu-l chema nici măcar Natale, cum crede d. Oprescu (pagina 37 a lucrării d-sale).

Să citească oamenii de bună credinţă tot ce spune d. istoric Oprescu despre profesorul dela Academia Mihăileană în paginele 38, 39, 40, 41, 42, 43, 93 (nota 1), 95 (nota 2) 98 100, 101, 138, şi 142. Ii dă 60 de ani la data când soseşte în ţară. Or, Giovanni s'a născut la 1804, în Triest. Nu putea să aibă chiar 60 de ani la 1837. Una din două, ori la Iaşi a fost şi Natale, şi atunci de ce ne vorbeşte d. Oprescu numai despre operele din Iaşi care sunt ale lui Giovanni, ori n'a fost decât Giovanni şi atunci de ce d-sa analizează opere expuse de Natale în străinătate, atribuindu-le profesorului de la Academia Mihăileană?

Natale Schiavoni: Flora

Iată ce scrie d. Oprescu:

„Prin 1842 Schiavoni părăseşte definitiv Moldova, chemat la Şcoala de Arte Frumoase din Veneţia". — Imposibil. Giovanni n'a fost chemat niciodată într'o asemenea funcţie, ocupată tot timpul de tatăl său Natale.

„In 1843, el expune două lucrări la Salonul din Paris". — Natale, nu Giovanni.

„El moare în 1858". — Natale Giovanni murise cu zece ani mai înainte.

Confuzia d-lui profesor merge crescendo. Toţi pictorii dela Iaşi sunt consideraţi elevi ai lui Natale, suferind influenţa precisă a maestrului lor — pe care în realitate nu l-au cunoscut niciodată.

D. Oprescu analizează delaolaltă tablouri de Natale şi de Giovanni, considerându-le de „aceiaş mână".

Socoteşte că „Dochia şi Traian", desen făcut de Giovanni, ar fi fost executat de Natale.

Socoteşte că Năstăsanu a intrat la 13 Aprilie 1839 în clasa lui Schiavoni, care însă la acea dată nu mai era în Iaşi (în locul lui fusese numit Mauriciu Loffler, — în Februarie 1839).

Socoteşte că Panaiteanu — Bardasare a fost elevul lui Natale Schiavoni „cu care rămâne mai departe în strânse legături de prietenie. *Ne putem deci închipui*, — scrie d. Oprescu, — *în ce direcţie se va forma*". — Nu ne prea putem închipui, fiindcă noi îl ştim elevul lui Giovanni.

Dar în felul acesta am putea continua la infinit. Grav este că d. Oprescu crede că *Natale e uneori numit Giovanni*. Şi mai grav este însă, faptul că, după ce i se atrage atenţia, d-sa persistă totuşi în eroare, chiar atunci când, la semnalarea noastră binevoitoare, acceptă existenţa separată a celor doi Schiavoni, dar continuă să le confunde operele.

Este momentul, credem, să înceteze farsa. D. Oprescu să-şi recunoască greşelile. Să retragă din comerţ exemplarele compromiţătoare şi să-şi caute editor pentru rectificare.

Ziarişti de frunte, critici şi artişti au subliniat lacune, neglijenţe şi erori care fac din manualul d-sale o *operă primejdioasă*, cum cu drept cuvânt a arătat vechea revistă de cultură „Convorbiri literare".

D. Oprescu este Profesor universitar, Directorul Muzeului Toma Stelian, Membru al Academiei Române. Cu atât mai rău. Pe noi nu ne interesează decât un singur lucru: d. Oprescu *nu este* istoric serios şi nici critic priceput.

TACHE SOROCEANU

---

* Cf. „Viaţa Românească". Sept. 1938.

VIAŢA PE APĂ

Ceia ce-i mai grozav în orice călătorie e sosirea. Atât cât eşti pe drum (în vagon, în avion sau pe vapor) poţi să-ţi imaginezi ce vrei, poţi visa la orice. Cea mai modestă plecare are totdeauna mai mult sau mai puţin ca scop paradisul pământesc.

Fiecare ne gândim că odată ajunşi, ne aşteaptă odihna şi bucuria. Locuri răcorite de o rouă misterioasă, un aer proaspăt, o omenire fără răutăţi, obiceiuri simple. Nenorocirea este că realitatea nu corespunde niciodată acestor încântătoare promisiuni ale imaginaţiei noastre. Pe deoparte din pricina exagerării fotografiilor şi a afişelor din gări, care trasformă în grădini magice până şi colţul cel mai pustiu, şi pe de altă parte, datorită acestui trist obiceiu pe care-l are lumea de a fi pretutindeni la fel, fără nici un pitoresc în îmbrăcăminte, fără fantezie în sentimente.

Şi totuşi, nu putem rămâne tot anul la noi acasă, privind acelaşi peisaj orăşenesc, încadrat în aceiaşi fereastră.

Ei bine, acest lucru greu de conceput, cheia acestei probleme de nerezolvat prin definiţie a fost găsită. Există un mijloc de a călători fără să ajungi nicăeri: să trăeşti pe apă. Cum face familia aceia de danezi cari navighează de 4 ani pe un iacht. Dar nu trebue numai decât să-i imităm, pornind şi noi să întreprindem înconjurul pământului, căci nu putem. Nu trebue numai decât să ne aflăm departe pe mări, pentru a ne crede la capătul lumii. Principalul e să ne închidem într'o cabină de vapor, unde parcă toate vorbesc de distanţe infinite, toate amintesc aventura, riscul, furtuna.

Coastele ţării se pot vedea cu ochiul liber, sunt în spatele perdelii dela fereastră? — n'are nici o importanţă. Prin fereastră se zăreşte puţin verde, puţin albastru — asta poate să însemne foarte bine malurile Tamisei ori coastele Corsicei. Apa freamătă în jurul vasului, — valurile Missisipiului sunt parcă altfel?

CALATORIA LUI MARCO POLO

PRELUCRARE de GH. I. GEORGESCU DUPA „VOYAGEURS ANCIENS ET MODERNES“

Alaiul apucă acum drumul mării, îndreptându-se spre sud. Ei navigară mai bine de trei luni de zile și, după ce traversară Marea Chinei, ajunseră la o insulă care este mult spre sud și care se numește Iava. In această insulă văzură lucruri cari de cari mai minunate, pe care însă nu vi le vom descrie aici, ci în altă parte. Iată-i acum luând calea spre apus și intrând în Marea Indiei. Un an și jumătate trecu, până isbutiră să străbată acest ocean întins. De pe acum, ținta călătoriei putea fi socotită atinsă. Intr'adevăr, după ce debarcară la Ormuz și luară calea uscatului, se apropiară în foarte scurt timp de reședința lui Arghun-han. Din alaiul acela numeros de șase sute de persoane, se spune însă că nu mai supraviețuiau acum decât optsprezece. Muriseră atâția oameni din echipaj din cauza greutăților ce avuseseră de înfruntat în lunga lor călătorie. Nu se știe ce soartă ar fi avut și principesa Cocacin, dacă lângă ea n'ar fi fost în tot momentul cei trei Polo, care au înconjurat-o clipă cu clipă cu toate grijile lor. De aceea aceștia se puteau simți mândri că-și îndepliniseră cu sfințenie și această ultimă și prea grea misiune. Iată însă că la sosire ei aflară că, nu mult după moartea soției sale, murise de mâhnire și Arghun-han. In întâmpinare le ieși acum noul han Cazan, moștenitorul lui Arghun, căruia tatăl său îi lăsase cu limbă de moarte să se căsătorească cu logodnica care-i fusese destinată lui de soție. Astfel că, principesa Cocacin deveni acum regina lui Cazan-han, care se simți foarte fericit de această căsătorie. De aceea, drept mulțumire, el își arătă toată recunoștința la plecarea celor trei Polo. Ii încarcă cu fel de fel de daruri, cari de cari mai prețioase și le salută plecarea cu toate onorurile. Iar de aici, cei trei venețieni își continuară drumul până ajunseră la Trebizonda, de unde se îndreptară spre Constantinopole, apoi spre Negroponte și ajunseră, în sfârșit, la Veneția în anul 1295 dela Hristos, după o absență de douăzeci și patru de ani.

■

Se povestește că la întoarcerea lor în orașul natal, nu le fu deloc ușor celor trei nobili venețieni să se facă recunoscuți, căci toți îi credeau morți de mult. Intr'adevăr, ei se schimbaseră cu totul, căci, pe lângă că trăsăturile le erau altele, fie din cauza vârstei, fie din cauza atâtor eforturi obositoare, dar și înfățișarea lor împrumutase ceva din tipul tătăresc. Dacă mai ținem seama că aproape uitaseră accentul venețian și că se îmbrăcaseră dinadins cu niște haine zdrențăroase, e ușor de închipuit că nu mai erau deloc de recunoscut. Astfel fiind, când ei se prezentară la palatul lor din cartierul Sfântul Ioan-Chrisostomul, rudele îi priviră cu milă și-i ascultară cu neîncredere. Ei insistară, dar degeaba. Atunci hotărîră să dea un banchet somptuos, la care să invite toate rudele și pe toți nobilii Veneției. La acest banchet, își schimbară costumele în mai multe rânduri, fiecare apărând de fiecare dată într'o ținută mai bogată. Indoiala începuse să se spulbere, dar par'că tot mai rămăsese o umbră asupra autenticității lor. Atunci ei puseră să li se aducă hainele zdrențăroase cu care sosiseră din călătorie. Toți comesenii rămaseră uimiți de ceeace văzură acum. Din căptușeala care fu descusută de pe aceste zdrențe, începură să cadă în mari cantități fel de fel de pietre prețioase: rubine, safire, granate, smaralde și atâtea altele. Nimeni nu se mai îndoi de acum că cei trei călători n'ar fi adevărații Polo, căci numai un nobil din această familie putea să dispună de atâtea bogății. Iată-i, așa dar, din nou repuși în titlurile lor de nobleță, iată-i din nou înconjurați de toată atenția. Matteo fu numit în curând magistrat al Veneției. Cât despre Don Marco, toată tinerimea nobilă a orașului se îmbulzi să pătrundă în societatea sa. Toți, din toate părțile, erau curioși să afle din gura sa lucruri extraordinare pe care el le văzuse în îndepărtatele și necunoscutele pământuri ale Asiei. Și fiindcă în povestirile sale, el repeta mereu cifra **„milioane“**, spunând ba că Marele-han avea **„milioane“** de bani de aur, ba că acesta comanda la **„milioane“** de supuși și așa mai departe tot **„milioane“** de acestea, îi ieși lui Don Marco porecla de **messer Milioni**, iar piațeta unde se înălța palatul său fu botezată curtea **Milionului.**

Nu e lipsit de interes să știți ce se mai întâmplă după sosirea acasă a celor trei Polo. Numai la un an după aceea, isbucni un războі între cele două cetăți italiene Veneția și Genova. La 8 Septembrie 1296, flotele celor două cetăți renumite dădură între ele o mare bătălie navală la Curzola. Victoria căzu de partea genovezilor, astfel că Don Marco, care luase parte la bătălie având sub comanda sa o galeră venețiană, fu rănit făcut prizonier și aruncat în închisoare la Genua. Aici el legă o strânsă prietenie cu un Pisan anume Rusticiano, căruia, în clipele de răgaz, îi povesti toate călătoriile sale. Acesta prețui mult minunatele povestiri ale lui Don Marco și, după dictarea sa, el așternu, cuvânt cu cuvânt, aceste relații pe hârtie. Numai așa generațiile viitoare putură să afle una dintre cele mai mari cutezanțe ale istoriei omenirii: Cutreerarea a aproape întregului continent al Asiei de către primul European, și aceasta în a doua jumătate a veacului al XIII-lea.

Trebue să știți că sunt două Armenii: una mare și una mică. Peste cea mică domnește un rege care își conduce țara în dreptate și care este supus Tartariei. Aici se găsesc o mulțime de orășele și de sate și fel de fel de lucruri, din destul, dar mai ales păsări și animale de vânat. Ce folos, însă, căci pământul acestei țărișoare nu e deloc prielnic sănătății omului. Odinioară, boerii de aici erau făloși și viteji în războae, pe când astăzi sunt niște lași și niște trândavi și nu au alt talent decât să bea și să se îmbete. In ceeace privește orașele, unul este mai însemnat, anume Laias. Acesta este port la mare și face un mare comerț. Aici se aduc toate mirodeniile, toate postavurile Eufratului și celelalte mărfuri de preț, iar de aici vin să le cumpere negustorii din Veneția, din Genua și din toate celelalte țări. Tot în acest port se îmbarcă negustorii și toți aceia cari vor să meargă pe Eufrat. Acum, după ce v'am vorbit despre Armenia-Mică, să trecem la provincia Turcomania.

. . . .

In Turcomania sunt trei neamuri de locuitori. Mai întâi avem Turcomanii propriu ziși, cari se închină lui Mahomet și observă legea sa. Aceștia sunt oameni simpli și au un limbagiu sălbatic. Ei locuesc în munți și în bărăganuri, unde știu că se află pășune bune, pentru că ei se ocupă cu creșterea vitelor. Vestiții cai turcomani și măgarii cei mai buni de ei sunt crescuți. Ceilalți locuitori sunt Armeni și Greci. Aceștia locuesc împreună în orașe și sate și trăesc din comerț și din industrie. Să știți că aici se fabrică cele mai bune și cele mai frumoase covoare din lume, mătăsuri în culori cărămizii și în atâtea alte culori frumoase, și multe altele. Ei sunt supuși hanului tătar din Levant, care îi are sub stăpânirea sa. Vă vom vorbi acum despre Armenia Mare.

. . . .

Armenia Mare este într'adevăr o provincie întinsă, așa că își merită numele acesta. Incepe la o cetate anume Arzinga, unde se lucrează cele mai bune pânzeturi [1]) de pe lume. Locuitorii sunt Armeni și se află supuși Tartariei. In această țărișoară sunt o mulțime cetăți și de orașe, dintre cari cel mai însemnat este Arzinga, care este reședința unui episcopat. Este o provincie, după cum am mai spus, destul de mare. Aici își așează lagărele vara întreaga armată a hanului Levantului, pentrucă în acest anotimp se găsesc pe aici pășuni foarte bune pentru vite. Iarna, însă, armatele părăsesc această provincie pentrucă se lasă atât de ger și cade atâta zăpadă prin partea locului, încât vitele n'ar putea rezista. Ele sunt îndreptate în acest timp spre ținuturi mai calde, unde se găsesc ierburi mari și pășuni întinse. Este în Armenia Mare un munte înalt, numit Araratul, în vârful căruia se opri corabia lui Noe după potop. Și acum se zărește în acest vârf ceva negru, care locuitorii cred că ar fi corabia. Această provincie se învecinește spre miazăzi și apus cu un regat anume Mosul, iar spre nord se întinde până la Georgia. De această parte se află o fântână de unde isvorăște un fel de ulei, care iese într'atâta cantitate, încât se poate încărca cu el o sută de corăbii de odată. Acest ulei nu este bun de mâncare, dar se servesc de el la ars și la ungerea cămilelor pentru a le feri de râe și de o altă boală. In căutarea lui vin corăbii foarte de departe și în tot ținutul nu se arde alt ulei decât acesta. Dar să lăsăm aici Armenia Mare și să trecem la provincia Georgia.

In Georgia este un rege care se numește David-Melic, care vrea să zică David-rege, cuvântul Melic însemnând rege pe limba lor. El e supus Tartariei. Odinioară, toți regii acestei provincii, când se nășteau, aveau desemnat un vultur pe umărul drept. Localnicii sunt oameni frumoși, voinici, buni arcași și buni războinici. Ei sunt creștini de lege greacă. Prin această provincie avu calea Alexandru cel Mare. Nu fu, însă, chip să treacă, din cauza drumului strâmt și periculos. Intr'adevăr, de o parte marea, iar de cealaltă un munte înalt, de-abia se poate trece pe aici. Defileul acesta așa de strîmt se întinde pe o distanță de patru leghe. Prin urmare, marele Alexandru nu putu să mai înainteze de aici, căci numai o mână de oameni fură în stare să țină piept în acest loc întregei lui armate. De aceea el renunță la acest plan și hotărî să se retragă. Dar, ca să fie sigur că nu va mai fi atacat pe la spate prin surprindere de către dușman, el puse să se ridice aici un turn și o fortăreață, cari să astupe gura defileului. Acest turn fu numit Poarta de Fier. Această împrejurare l-a făcut pe autorul Vieții lui Alexandru să spună că acesta a închis Tătarii între doi munți. Aceștia nu erau, însă deloc Tătari, ci mai repede Comani sau alte neamuri de oameni, căci pe atunci nu era nici urmă de Tătari prin aceste părți. Provincia aceasta este, deci, plină cu munți și cu defileuri strîmte, ceeace o apără mai târziu ca Tătarii să n'o poată cuceri niciodată în întregime. Se mai află în această țară ceva care să-ți rețină atenția: un lac miraculos. Lângă o mânăstire numită Sfântul Leonard se poate vedea minunea pe care vă voi povesti-o. Este un lac mare care își trage apele dintr'un munte de lângă această mânăstire. In apa acestui lac n'ai să vezi urme de pește, nici mare și nici mic, în tot timpul anului. Se exceptează însă o perioadă și tocmai aceasta constitue minunea: Este perioada care începe cu prima zi a postului Paștilor și se termină cu Sâmbăta Patimilor adică în ajunul Paștilor. In acest timp, ca din senin, răsar peștii în apa lacului și mișună în toate părțile. Nu să întâmplă însă niciodată ca ei să apară mai de vreme sau ca să dispară mai târziu de aceste date. Atât durează viața lor. Lacul acesta se numește marea Gleveshelan și, din moment ce poartă această numire, trebue să vă închipuiți că el e destul de întins. Intr'adevăr, are vreo șapte sute de mile în circonferință și de-abia poți să-l treci în douăsprezece zile. El este înconjurat de toate părțile de munți și de uscat și primește apele Eufratului și o mulțime de alte fluvii. In cel din urmă timp, veniră să navigheze pe această mare negustori din Genua. De aici vine mătasea numită **gelle,** care este un fel de purpurină, și tot aici se lucrează și se află din destul cele mai frumoase mătăsuri ce se pot vedea.

Acum, după ce v'am vorbit despre vecinii Armeniei dinspre nord, să trecem la cei cari se află între sud și vest.

. . . .

Mosul este un mare regat în care locuesc neamuri de oameni, despre cari, iată! vă vorbesc. Este mai întâi o rasă numită arabă care îl adoră pe Mahomet; apoi o alta care se ține de legea creștină, dar nu după riturile bisericii Romei, căci se depărtează de aceasta din mai multe puncte de vedere. Aceștia sunt numiți nestorieni și iacobiți. Ei au un patriarh căruia i se zice **Iacolit.** Acesta face arhiepiscopi, episcopi, abați și orice alți prelați și îi trimite, din toate părțile în India, la Cata sau în Bodac, cum face și papa dela Roma. Toate mătăsurile cunoscute sub numele de mosuline se fac aici, după cum tot de aici sunt și marii negustori numiți mosulini, cari se ocupă cu negoțul mirodeniilor de preț. In munții acestui regat locuesc niște oameni numiți Curzi, cari, în cea mai mare parte, sunt nestorieni și iacobiți, dar din cari o parte sunt și arabi și se închină lui Mahomet. Ei sunt voinici, plini de răutate și-i pradă la drumul mare pe negustori. Să lăsăm aici regatul Mosul și să vorbim despre cetatea Bodac.

Bodac este o cetate grozav de mare. Aici își are reședința califul tuturor Arabilor din lume, tot așa după cum la Roma se află capul tuturor creștinilor din lume. Prin mijlocul orașului trece un fluviu tare mare: Tigrul, pe care se poate merge foarte bine la marea Indiei, căci drumul de aici și până acolo durează numai optsprezece zile. Califul din Bodac are cea mai mare comoară ce se poate închipui. Iată ce vă voi spune despre ultimul calif din Bodac.

Pe la anul 1255 dela Hristos, marele stăpânitor al Tătarilor Hulagu-han, care era frate cu Marele-han actual, veni împotriva califului de aici, cu cea mai mare armată. Deși cetatea era apărată de o sută de mii de soldați de cavalerie, fără a mai ține seama de armata pedestră, ea căzu totuși în mâinile lui Hulagu-han și totodată fu prins și califul. In cetate se găsi un turn care aparținea califului și care era plin cu bani de aur și de argint și cu atâtea alte bogății strânse la un loc. La vederea acestui tezaur, Hulagu-han se minună, căci nu mai văzuse niciodată atâta bogăție. Atunci el chemă înaintea lui pe învins și-i zise: „La ce bun califule, ai adunat atâtea comori? Ce voiai să faci cu ele? Nu știai, oare, că eu îți eram dușman și că în orice clipă puteam porni împotriva ta să te distrug? Și când ai aflat aceasta, de ce nu te-ai folosit de comorile tale, dându-le soldaților să te apere, pe tine și cetatea ta?“ Califul tăcu, ne știind ce să mai răspundă. Hulangu-han reluă atunci: „Pentru că văd că ții la comorile tale ca la ochii din cap, ți le las, însă te pedepsesc să le mănânci așa cum sunt“.

Califul fu, deci, aruncat în turnul cu comorile, cu porunca să nu i se dea nimic nici de mâncare și nici de băut. Hai! Mănâncă acum până te vei sătura, căci niciodată nu vei gusta altceva“, îi mai spuse învingătorul înainte de a-l închide. Nu trecură decât patru zile, și califul fu găsit mort de foame în turn. Și astfel el își plăti cu viața nesăbuința de a strânge avuții, în loc ca să le fi folosit pentru creșterea armatelor care să-i apere cetatea și tronul împotriva lui Hulagu-han. Ar fi să vă mai spun multe alte lucruri despre această țară. Imi voi prescurta însă povestirea, istorisindu-vă următoarea minune care se întâmplă între Bodac și Mosul:

Pe la anul 1275 dela Hristos domnea în Bodac un calif care le purta multe gânduri rele creștinilor. Zi și noapte el născocea fel de fel de mijloace să-i forțeze să treacă la mahomedanism, în caz contrar amenințându-i cu moartea. Tot ținând el sfaturi cu imanii, cu cadiii și cu înțelepții din jurul lui cum să facă să-și atingă mai repede această țintă, numai iată la ce stratagemă recurse: Stă scris undeva în Evanghelie că dacă un creștin are numai atâta credință cât un grăunte de muștar și se roagă Domnului Dumnezeului său, ar fi în stare să facă să se unească doi munți. Califul râse batjocoritor la citirea acestui pasaj și chemă numaidecât la el pe toți nestorienii și iacobiții care erau din destul pe pământul său. Puse apoi să li se citească aceste rânduri și-i întrebă dacă ei cred de adevărate spusele Evangheliei. — „Fără pic de îndoială!“ răspunseră cu convingere creștinii. — „Ei bine! adăogă atunci califul, pentrucă voi sunteți atât de creștini, trebue să se găsească unul printre voi care să aibă atâta credință cât un grăunte de muștar. Ori veți face, deci, ca muntele pe care-l vedeți să se urnească din loc, ori, alt fel, însemnează că credința voastră nu face doi bani și în acest caz vă voi nimici până la ultimul. Vă mai rămâne totuși o scăpare: să îmbrățișați legea pe care ne-a dat-o Mahomet, profetul nostru. Pentru a executa porunca pe care v'am dat-o, vă dau răgaz zece zile. Peste acest termen nu mai aștept însă nici o clipă, iar dacă până atunci nu mi-ați executat porunca, cu toții veți muri“. Și, odată acestea spuse, el îi lăsă pe creștini să plece.

Aceștia se îndepărtară foarte îngândurați de cuvintele amenințătoare pe care le auziseră. Nu-și pierdură însă o clipă speranța, căci știau că Creatorul sare totdeauna în ajutorul celor năpăstuiți cari suferă pentru credința Sa. Se adunară, deci toți creștinii, în frunte cu episcopii, arhiepiscopii și preoții lor și ținură sfat mare între ei. Ce-ar fi putut însă hotărî altceva decât să se roage lui Dumnezeu să-i aibă în mila sa să-i scape dela moartea crudă pe care Califul le-o rezervase? Noapte și zi ei stătură deci numai în rugăciuni, implorând îndurarea Salvatorului cerului și al pământului ca să-i ajute în marele pericol care îi aștepta. Timp de opt zile și opt nopți rămaseră ei astfel în rugăciune, cu mic, cu mare, bărbați și femei. Pe când se tot rugau ei așa, iată că se arătă o vedenie unuia dintre episcopi: era un înger trimis de Dumnezeu. „Mergi, îi zise el acestuia, și caută o făptură care n'are decât un ochiu. Găsindu-o, îi vei da în grijă să urnească muntele din loc, și el se va urni!“ Iar, după aceasta, vedenia dispăru. Nu fu nevoe de prea multă căutare ca să se dea peste făptura care n'avea decât un ochi. Era un biet cismar renumit în partea locului prin înțelepciunea și religiozitatea sa. Intr'adevăr, acestuia îi mersese numele pentru credința sa desăvârșită. Viața lui era adevărată viață de sfânt. El postea într'una, era nelipsit dela biserică în fiecare zi, își dădea pâinea dela gură aceluia care n'avea ce mânca, avea în sfârșit toate virtuțile creștinului desăvârșit, încât nimeni de pe aici nu-l întrecea în credința sa.

Dar cum ajunsese să n'aibă decât un ochiu? El cetise adeseori în Evanghelie că dacă ai un ochiu care îți stârnește pofte urâte, să-l scoți ca să nu cază în păcat. Ori, odată se întâmplă să vină la el o femee frumoasă ca să cumpere niște pantofi. Meșterul îi ceru piciorul să încerce pantofii să vadă dacă i se potrivesc. Piciorul acesta era foarte frumos. Și fiind că tot Evanghelia spune: „Amin zic vouă că acela care a văzut o femee și a poftit la ea în gândul lui, a și păcătuit“, el se consideră nedemn de Dumnezeu din clipa aceasta. De aceea hotărî să se pedepsească cu strășnicie și-și scoase un ochi. Iar de atunci el nu mai avu decât un singur ochiu. Dar să revenim la subiectul nostru.

■

Prin urmare toate speranțele bieților creștini persecutați se îndreptară acum spre acest cismar evlavios. El fu chemat în mijlocul lor și i se aduse la cunoștință întâmplarea cu vedenia. I se spuse, deci, că numai rugăciunile lui vor putea face ca muntele să se clatine din loc și astfel să fie salvați cu toții dela o moarte sigură. Cismarul, după ce îi ascultă, le declară, însă, că nu se simțea deloc atât de demn în fața lui Dumnezeu și a Sfintei Fecioare, ca rugăciunile lui să fie ascultate. Trebui să stăruiască mult ceilalți creștini ca până în cele din urmă el să consimtă la aceasta. Minunea, însă, nu se mai întâmpla. Sosi și ziua a zecea, ziua cea fatală. Toți crestinii: bărbați și femei, mari și mici se sculară dis-de-dimineață și se îndreptară spre biserică. După ce se săvârși aici întreg serviciul divin, porniră cu toții desnădăjduiți spre locul unde era muntele, ducând cu ei în frunte crucea Mântuitorului. Acolo erau așteptați de Calif cu o sumedenie de Arabi cari n'așteptau decât un semn, ca să se repeadă asupra lor și să-i măcelerească. Bieții creștini se grupară cu toții în jurul crucii Mântuitorului, așteptându-și moartea dintr'o clipă într'alta. Când toate speranțele erau pierdute, îngenunchie și cismarul în fața crucii, își întinse mâinile către cer și îndreptă către Mântuitor cele mai pioase rugăciuni. De-abia își sfârșise cismarul rugăciunea, și iată că muntele începu să se clatine și să se urnească din loc. Minunea se întâmplase. La vederea ei, califul cu arabii lui, rămaseră înmărmuriți. Ei nu trecură pe față la creștinism, dar, când califul muri, i se găsi la gât o cruce, crucea adevăratului Dumnezeu, în care trebue să creadă întreaga omenire. Cu aceasta luă sfârșit minunea pe care am ținut să v'o istorisesc. Dar să încep acum să vă vorbesc despre Persia.

Persia este o provincie mare de tot, care în vechime a fost tare nobilă și bogată, dar care astăzi este ruinată și pustiită de Tătari. In această țară, se află cetatea Sava, de unde porniră cei trei magi cari merseră să se 'nchine pruncului Isus la nașterea sa. Ei sunt înmormântați în acest oraș, în trei morminte mari și frumoase. Deasupra fiecăruia din aceste morminte se află un fel de cavou de formă patrată și câteștreile sunt aproape unul de altul. Corpurile magilor s'au păstrat în întregime și au și astăzi păr și barbă. Unul dintre ei se numea Baltazar, altul Gaspar, iar al treilea Melchior. Don Marco îi întrebă pe mai mulți locuitori de-ai orașului despre cei trei magi, dar nimeni nu știu să-i spună altceva mai mult, decât că în aceste trei morminte se află îngropați trei vechi regi ai țării. El află, totuși, ceea ce vă voi povesti. La depărtare de trei zile de Sava, este un sat anume Kalat-Perestan, adică satul adoratorilor focului. Și pe bună dreptate ei își merită acest nume, căci toți locuitorii săi adoră focul. Și iată de ce. Ei povestesc că în vechime, cei trei regi ai acestui ținut porniră să se închine unui profet care se născuse de curând. Ei îi duseră acestuia ca ofrande aur, tămâe și smirnă, să se convingă dacă acest profet nou-născut era dumnezeu, rege pământesc sau nu cumva vreun doctor. Dacă pune mâna pe aur, își ziseră ei, este un rege pământesc, dacă ia tămâia, este un Dumnezeu, iar dacă oprește smirna, este un doctor. Iată însă că înfățișându-se la locul nașterii și închinându-i pruncului, acesta păstră toate cele trei ofrande ce-i fuseseră prezentate și dădu în schimb magilor o cutie bine închisă. După aceasta, ei porniră înapoi spre țara lor. Nu trecuseră decât câteva zile de mers, și ei nu-și mai putură stăpâni curiozitatea de a vedea ce conține cutia pe care le-o dăduse pruncul. Deschizând-o, ei nu găsiră însă înăuntru decât o piatră. Din clipa când văzuseră că pruncul oprise toate cele trei ofrande ce-i duseseră, ei își dăduseră seama că noul născut era totodată dumnezeu, rege pământesc și medic. Nu-și putură însă da seama acum ce putea să însemne piatra pe care acesta le-o dăduse în schimb. Ori, aceasta voia să însemne ca ei să fie în credința lor tot așa de tari ca și piatra. Nu înțeleseră însă tâlcul pietrei, după cum v'am spus, așa că nici mai mult, nici mai puțin, o aruncară în primul puț pe care-l întâlniră în cale. Când, deodată, nici nu căzuse bine piatra, și se lăsă foc din cer drept pe locul unde ea fusese aruncată. La vederea acestei minuni, cei trei regi rămseră în extaz și regretară nesăbuința pe care o făcuseră. De-abia acum înțeleseră ei semnificația acestui dar dumnezeesc. Și, ca să-și ispășească greșala, luară flacără dela focul acesta divin și o duseră în țară. Aici o puseră în cea mai frumoasă și cea mai bogată biserică a lor, unde îi întreținură mereu arderea și o adorară ca pe un Dumnezeu. De acum, toate sacrificiile și toate jertfele pe care ei le aduseră, le făcură cu focul acesta. Și, dacă se 'ntâmplă câteodată ca el să se stingă, atunci ei nu-l reaprind decât cu flacără tot dela un asemenea foc, pe care-l caută la vecini, cari sunt, ca și ei, adoratori ai focului. Astfel ei umblă uneori și câte zece zile până găsesc focul divin care le trebue. Aceasta este, deci, cauza pentru care se adoră focul în acest ținut. Tradiția pe care v'am povestit-o, o întâlnești la o mulțime de băștinași de aici. Aceștia îi mai spuseră lui Don Marco că, într'adevăr, unul dintre cei trei magi era din Sava, altul din Ava, iar al treilea din satul despre care v'am pomenit.

(Urmează)

FEMININE

Femeia într'un viitor război

Faptul că în China și Spania s'au văzut multe tinere femei pe linia întâi a luptelor, precum și ideia de a recruta femei pentru serviciul militar sau a le da o pregătire premilitară pentru o eventuală recrutare. — a deschis o serie de discuții asupra multor probleme ridicate cu acest prilej.

Mulți s'au întrebat dacă prezența lor pe front nu ar fi o cauză de nedisciplină, de corupție și slăbire, a puterii combatanților. Apoi ar fi ele în stare să mânuiască precum se cuvine materialul de luptă? Ar putea ele rezista tumultului infernal al atacurilor?

Mussolini a rezolvat pur și simplu problema cu zicătoarea romanilor din antichitate: „Femeia să stea la vatră și să toarcă lână".

Cu totul în alt sens a hotărît sovietele din Republica roșie: Femeele să meargă unde merg și bărbații, dacă doresc și sunt hotărîte să fie de folos". Este totuși și acolo o tendință de a restrânge rolul femeei la armele de specialități: parașuta, mitraliera, etc. E încă altă părere în discuție, anume ca femeile, selectate cu îngrijire, să fie utilizate în formațiile militare de aprovizionare, hrană, curățenie și îngrijirea bolnavilor, din liniile de luptă. Ideia această aparține Marii Britanii care a și făcut planul unei creații de trupe voluntare, în număr de vre-o două sute de mii de auxiliari în lupta anti-aeriană din dăratul frontului, în care să intre și femei. De altfel femeia engleză a făcut dovadă de puterea de devotament ca și de capacitatea ei de lucru, în timpul războiului din 1914—1918, când a dat cel mai mare contingent de auxiliare femei din lumea întreagă.

Altă părere este acea a lui Kemal Ataturk care a supus Marei Adunări Naționale un decret prin care introduce în școlile de fete cursuri pentru pregătirea lor militară „în așa fel", zice decretul, în cât să nu fie diferență între datoria cerută fiecărui sex. Să nu se obiecteze că structura fiziologică a femeii nu-i îngăduie aceiași contribuție la serviciul militar, pentrucă avem dovada țărăncii care face aceiași muncă grea ca și bărbatul.

Puterea bărbatului nu este totuși în declin la poporul turc. Cea mai gingașă fată de oraș pretinde să fie pusă în serviciile cele mai specializate și mai grele din dăratul frontului spre da putința luptătorilor să se ducă pe front.

Cehoslovacia a alcătuit o lege prin care ministerul apărării naționale cere ca femeia să fie pusă pe picior de egalitate cu bărbatul în ceiace privește serviciul militar. Bine înțeles e vorba de femei ce nu au copii, nici familie de susținut, apoi trebuie să fie fizicește și psihicește sănătoase, să aibă treizeci de ani împliniți și pe cât e posibil să fie celibatare.

De remarcat e că cele trei state mari, cu dictatură, caută o soluție a problemei pe căi diferite, deși toate trei încep pregătirea femeii pentru această soartă, de timpuriu. Fetele din Italia trec prin toate gradele, în Ballila, începând de la 8 ani și mergând până la șaptesprezece, cu uniforme și o disciplină unică și severă. Tot astfel și „Hitler Maidens" sau elementul femenin din „Tineretul lui Hitler".

Moscova a creat și ea un serviciu de formare pre-conscripțională" de fete și băeți, dela opt ani în sus: „200.000 mii de tineri admirabili pregătiți la tir, 70.000 auxiliar pentru apărarea aeriană și „experți" în apărarea chimică precum și 150.000 de tineri constructori de aeroplane, care trebuie să iasă pregătiți din iarnă. Pe lângă aceasta s'a plănuit organizarea a cinci milioane de Pioneri — Băeți sovietici și fete cercetașe — specializați în trei ramuri militare ,după ce au fost selectați prin teste".

Peste 20.000 de fete tinere din Rusia Europeană au plecat să se așeze în îndepărtate regiuni din Orient, bogate în mijloace de trai și vitale pentru apărarea națională a sovietelor, dar cu totul nepopulate. Aceste emigrante, — primele în istorie, numai de un singur sex. — vor fi atașate pe lângă organizațiile militare și marina Armatelor Roșii.

La Dancing

Cel ce privește dansul este adesea tot atât de pasionat cași cel ce dansează, poate chiar mai pasionat. Nu e vorba numai de a admira arta cu care dansează unii sau alții, — e o curiozitate de altă natură. Ai impresia că ai deschis un carnet intim în care urmărești tainele cele mai păzite ale persoanelor pe care le privești.

Muzica și ritmul joacă aci rolul hipnotizatorului: adorm conștiința și scot la iveală prin mișcări și expresii ce par fără importanță, fundul ascuns al omului.

Un tânăr, eșit de curând printre primii la bacalaureat, dansa pentru întâia oară în viața sa la un dancing dela Eforie. Dansa cu o preciziune riguroasă pașii, dar era țeapăn și lipsit de orice ritm natural. Domnișoara de lângă mine care știa că îl cunosc îmi spuse:

— De ce nu-l sfătuești să se lase dus de ritmul muzicii și să nu se gândească la pași.

— I-am spus, dar mi-a răspuns, cu melancolie, că îi e peste putință.

— De sigur că bietul băiat a fost în totdeauna impiedicat de a-și manifesta orice impuls sănătos și bun al firii sale.

— E adevărat, am răspuns eu, gândind la bunele femei, care-l crescuseră și care nu-l lăsaseră niciodată să se joace sau să facă vreun sport, pentru „a nu-și cheltui băiatul, nimic din energia ce trebuia consacrată studiului"!

Un domn fericit în căsnicie și care privea adesea cu mine la dansatori, mi-a spus într'o seară:

— Mult am dansat cu Mary până să mă decid să o iau de nevastă. O iubeam, dar voiam să mă conving că ne potrivim înainte de a lua jugul comun al căsniciei.

— Cum asta?...

— Cea mai plăcută parteneră de dans este dansatoarea flexibilă deși discretă, care-și urmează partenerul și se potrivește repede în pas cu el. Nu e oare o garanție că va fi și nevasta care-și va avea talentul ei de a se potrivi tovarășului de viață ca să-i facă o căsnicie plăcută?

— Poate ai dreptate; răspunse domnișoara, prietena mea. Și mie îmi place să dansez mai bine cu un dansator cu care mă potrivesc, decât cu unul care are reputația de bun dansator. De obicei dansatorul cu renume nu ține, câtuși de puțin, seamă de parteneră, nu se gândește decât la efectul său. Vai de fetița neexperimentată ce îi cade în brațe!

Cu puțină imaginație și mult dar de observație, s'ar putea poate... cunoaște ceva din caracterul ascuns al persoanei, la dans.

Un dansator care face prea multe grații în pași și se uită prea des la picioare, e desigur plin de admirație pentru persoana sa.

La fete preocuparea aceasta e mai puțin semnificativă. Totuși aceia care uită plăcerea dansului pentru a-și admira grația pașilor, e nouăzeci și nouă la sută, o vanitoasă...

Persoanele care dansează cu ochii pierduți în gol, având aerul că dansul nu este o realitate pentru ele, ci un prilej de a se evada într'un bal imaginar, cu o parteneră imaginară și o muzică tot atât de imaginară, pot avea temperament artistic. Nu sunt însă nici bune partenere de dans, nici bune tovarășe de viață...

Ce s'ar putea spune despre un dansator agresiv, care dă înainte conducându-și partenera în zborul coatelor sale ridicate ca niște aripi? Poate că ar putea fi un bărbat „aducător", dar nu un bun tovarăș de viață.

Cât despre cel ce se primblă prin sală, împingându-și tovarășa înainte, ca să dea când peste un grup, când peste altul, e evident că nu poate fi decât un zăpăcit și un om mărginit la minte.

Tot astfel și acel care dansează cu pas solid și sigur, fără a privi în dreapta sau în stânga, făcându-și loc prin grămadă fără a cere scuze partenerei sau celor pe care-i calcă și-i lovește, e fără îndoială grosolan și mărginit.

Un profesor de dans îmi spunea că cea mai mare parte din personalitățile importante care au trecut prin școala sa erau nervoase și timide la dans. Oratori, oameni politici, printre marii exploratori ai lumii, ca Lincoln Ellsworth, cunoscut acum în urmă prin călătoriile sale la Polul Nord și pătrunderea cea mai îndrăzneață în regiunea antartică, precum și campionii cei mai cu renume în aviație sau în sporturi sunt în genere timizi și stângaci sau țepeni la dans

Am comunicat cititorilor noștri câte ceva din observațiile pe care le-am cules dela alții sau le-am făcut noi inșine asupra unor gesturi și atitudini care ne-ar putea îngădui să pătrundem în personalitatea cuiva la dans. Mulți și multe dintre privitorii sau privitoarele de pe margini ale unei săli de dans ar putea face, cu puțină fantezie, minunate presupuneri și descoperiri, fiind atenți la micile mișcări involuntare ale dansatorilor. Deci încă un fel de a se amuza în sala de dans, fără a dansa...

Despre dragoste

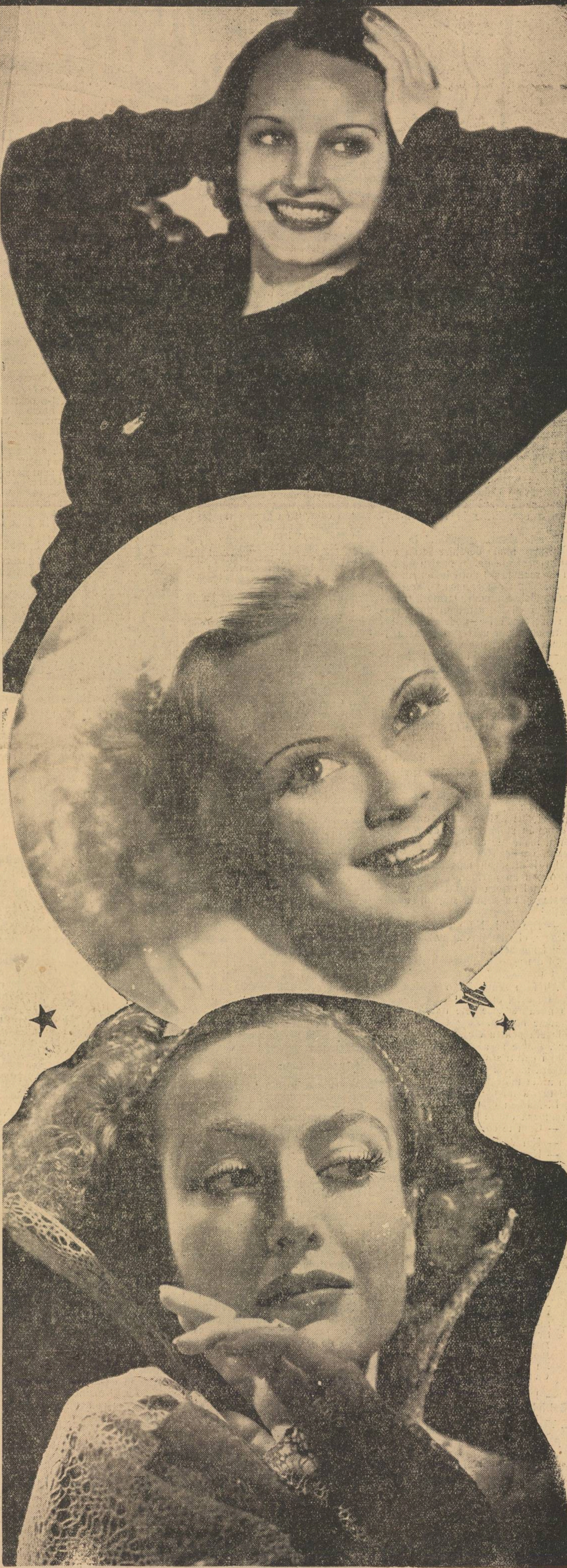
Tandrețea ar trebui să fie climatul natural în căsătorie unde iubirea, — care nu poate dura decât cu condiția să se reînoiască — evoluiază repede spre prietenie, indiferență și ură. Dimpotrivă, climatul iubirii este în legăturile efemere. Sentimentul iubirii nu-i intens decât tocmai pentrucă este amenințat. Iubirea nu e o stare de satisfacție, ci una de luptă. Satisfăcută, nu mai are rațiune de a fi. E Molochul în goană după o victimă, dar o victimă al cărei călău e la rândul lui victimă sentimentală.

Iubirea nu e niciodată atât de simplă nici atât de complicată cum se crede. Ea se naște în mister, trăește în îndoială și moare în constrângere.

Dragostea și fericirea nu merg totdeauna împreună. Mai mult: nu merg aproape niciodată; și poate de aceea fericirea e atât de grea și dragostea atât de patetică.

CINEMATOGRAFUL

ROCHELLE HUDSON, SONJA HENIE, JOAN CRAWFO

Frumoasa Ababâl

Și încă o povete tălmăcită și prelucrată de M. PRICOPIE

Intr'o zi Abi Issa, feciorul marelui calif Harun Al-Rașid, a văzut în palatul lui Ali, feciorul lui Heșam, rudă apropiată, o sclavă de o frumusețe încă necunoscută pe pământul acelor vremuri. Abu Issa a făcut mari sforțări ca pe o cale ocolită să cumpere sclava, însă Ali nu voia să o dea pentru nici un fel de preț.

Atunci se duse la frate-său, califul El-Mamun, și-i spuse că n'ar fi rău dacă s'ar duce amândoi să-l vadă pe Ali.

Și găsind Califul, că ideea este bună, suiră'ndată pe cai și se duseră'n mosafirlâc la Ali Ben-Heșam.

Acesta sărută pământul în fața Califului, apoi deschise sala cea mare păstrată numai pentru oaspeți de seamă, și-i pofti înăuntru.

Interiorul era frumos. Pereții și colonadele erau din marmoră transparentă cu incrustațiuni după moda grecească. Pe podele se desfășura un covor măreț de Basra, imens cât și imensa sală.

— Ali! zise Califul. Ești foarte priceput la rânduiala unui inferior de casă, dar să-ți vedem și priceperea la rânduiala stomacurilor noastre!

Ali bătu din palme și de'ndată năvăli o armată de sclave și de sclavi cari purtau tăvi cu găini fripte, porumbei gătiți în felurite chipuri și vânat cu stafide care era marea slăbiciune a lui Ali. Apoi fură aduse vinurile făcute numai din bobițe alese cu mare grijă. Cupele erau de aur, argint, sau cristal. Sclavi tineri și frumoși, îmbrăcați numai în stofe scumpe de Alexandria, încărcate cu broderii de aur greu, umpleau cupele, iar în clipa când le'ntindeau mosafirilor, îi și stropeau cu parfumuri scumpe.

Califul privea mirat la toate acestea și nu-și putu stăpâni admirația:

— Bre Ali!.. Nu, nu ești Ali Ben Heșam, ci Abul-Jamal, adică părintele frumuseților!

Și din această clipă, Ali și-a păstrat porecla.

Ali făcu semn, iar o perdea din fundul sălei fu ridicată, iar de-acolo năvăliră zece fete îmbrăcate în mătase neagră. Zece sclave negre aduseră pentru ele zece scaune de aur. Fetele se așezară în cerc pe lângă pereți și cântară în cor. Apoi puseră mânele pe lăute și cântară cu atâta măiestrită pricepere, încât se topiră inimile ascultătorilor.

El-Mamun privi către cea mai frumoasă dintre fete.

— Cum te cheamă?

— Nur Al-Hada, Stăpâne!

— Nur Al-Hada, poți să ne cânți ceva?

Fata schimbă acordul lăutei, apoi dete brânci glasului ei cristalin:

„Blândețea mea
Liniștitoare
Se teme, ea
Ce-i simțitoare,
De ochiul rău!
Dar dacă vine
Intins la mine
Un drag flăcău,
— Iubitul meu —,
Eu sunt topită.
Și-atunci mereu
Sunt zăpăcită.
Dar când mă lasă,
Plecând de-acasă,
Eu plâng și sânt
Ca frunza'n vânt!".

— De cine-i cântecul? întrebă Califul.

— Versurile sunt de Amru El-Zobaidi, iar melodia de Mobed!

Fecioarele în negru plecară, iar în locul lor veniră alte fete îmbrăcate în albastru, încinse cu brâie scumpe din Jaman.

Și acestea cântară tot așa de bine iar Califul întrebă pe cea mai frumoasă:

— Cum te cheamă?

— Gamila, Stăpâne!

— Vrei să ne cânți ceva frumos?

Fecioara își acordă altfel läuta, apoi cântă:

„Noi, hurii din cer și fecioare,
Ne râdem de vorbele rele.
Suntem ale Mecăi gazele
Sfințite sub vremi trecătoare
Și prinderea noastră-i oprită.
Spun oameni cu groasă simțire
Că-i mare păcat o iubire.
Și este prin legi stăvilită
Privirea prea cald-languroasă
Și felul de vorbă mai fină.
Păcat de-i simțirea senină,
Nu-i una 'ntre noi credincioasă!".

— Frumos cântec!... Cine l'a făcut?

— Versurile sunt de Jarir, iar muzica de Ibn-Sorajji!

Și aceste fecioare plecară lăsând locurile pentru alte zece îmbrăcate în mătase roșie, cu brâie de aceiaș culoare. Iar după ce cântară și acestea. Califul întrebă pe una:

— Cum ți-i numele?

Samsa, Stăpâne!

— Samsa, vreau să te-aud cântând!

Fata nu mai așteptă de loc poftealä:

„Și diamante, și rubine,
Brocarturi și mătăsării
Incântă inimile fine
Cu vraja lor sub veșnicii.
Ci ochii fetelor frumoase
Sunt briliante prețioase,
Iar buzele subțiri și fine
Sunt mai de preț de cât rubine!".

— Frumos cântec!... Cine-i autorul?

— Versurile sunt de Adi Ben-Zeid, iar melodia de un autor necunoscut!

Alte zece fecioare, îmbrăcate în stofe de aur și'ncinse în brâie de aur cu încrustațiuni de diamante, luară locurile de pe scaune și cântară de tresăriră pereții cei nemișcători. Iar Califul întrebă pe cea mai delicată dintre ele:

— Care-i numele d-tale?

— Samsenaharé, Stăpâne!

— Vrei să ne cânți ceva?

Iar fecioara începu pe dată:

„Băundu-i vinul din privire,
Pierdui a minții judecată.
De-atuncea umblu îmbrăcată
In cămășuța mea subțire
Cu iasomie parfumată,
Și-adânca inimei iubire
Mi-o vede lumea fermecată
De cămășuța mea subțire
Cu iasomie parfumată!".

— Cine-a făcut cântecul?

— Versurile sunt de Abu-Novas, iar melodia de Isac!

Califul se ridică să plece, dar Ali îi ațință calea:

— Stăpâne, aș dori să am părerea Inălțimei-Tale asupra unei sclave pe care-am cumpărat-o cu zece mii dinari de aur!

— Ad-o!

Indată intră în sală o fată micuță cu ochi babilonieni, lungiți și arcuiți la coadele lor, cu mers vioi și cu fața ca o floare de iasomie. Purta pe frunte o diademă de diamante așa fel rânduite, încât formau aceste versuri:

„Crescută 'n sferele senine,
Rănește inimi fără arme!"

La vederea ei, Abu-Issa, fratele Califului, se'ngălbeni ca de moarte. Califul văzu asta și'ntrebă:

— Ce-i cu tine, frățioare?

— Nimic! Nimic, Măria-Ta! Uneori mi se face rău de la ficat!"

Ali veni mai aproape de Abu-Issa.

— Nu cumva ai mai văzut-o?

— Dar este om care să nu fi văzut luna cerului?

Califul privi uimit la fata care părea să fie mai degrabă un giuvaier oare care, decât o ființă vie.

— Care ți-a numele?

— Ababâl, Stăpâne!

— N'ai vrea să ne cânți ceva?

Și fata începu:

„Nu știe să iubească cine
Pe limbă dragostea și-o poartă,
In timp ce nepăsări haine
Tresar în inima lui moartă.
Nu știe nici acela care
O inimă de stâncă are
Atunci când fața lui e ștearsă
Și'n grele patimi este arsă.
S'a spus mereu, că'n depărtare
Găsești iubirii vindecare,
Dar vai, ce vorbă fără rost...
E leacul unui doctor prost!".

Califul rămase mut în fața dulcetei melodiei.

— „Cine-s autorii?" întrebă el

— „Versurile sunt ale lui El-Kerzai, iar muzica-i făcută de Zarzar!"

Cu vocea de-abea negătuită de emoție, Abbu-Issa se ridică:

— „Măria-Ta, îngăduie-mi să-i răspund!"

— „Firește!.."

Abu Issa cântă:

„Eu port un trup slăbit sub haină
Și am în piept un suflet chinuit
Ținui iubirea pân' acuma'n taină:
Poți oare-ajunge Astrul strălucit?..

Ali Ben-Heșam, își ridică brațele 'n sus.

— „Vere Abu-Issa!... Am înțeles că-ți place fata asta!.. In casa mea nu s'a întâmplat niciodată ca un prieten să-și spuie o dorință care să-i rămâe un vis ne împlinit... Dacă marele nostru Stăpân îmi dă voie, atuncea ți-o dau, dar cu condiția ca s'o iei în căsătorie legiuită!.."

Califul El-Mamun nu se'mpotrivi.

Așa erau oamenii acelor vremuri îndepărtate".

Kadiga

Isac Ben-Mosul, cântărețul cel mai de seamă de la curtea Califului El-Mamun, se'ntorcea foarte obosit acasă, venind de la una din multele petreceri ce se dădeau la seraiul împărătesc. Ochii lui erau obosiți, capul greu, iar multa băutură îi umflase pântecile.

Și simțind el oare care nevoie de ușurare, coti pe o stradă lăturalnică și se lipi de un zid, când îi căzu un coș de nuiele peste cap. Cercetându-i mai bine, văzu că era legat solid cu patru fringhii și că pe dinăuntru era căptușit cu perne de mătase ce te'mbiau la somn.

Fără să cugete mult la ce face în amețeala care-l stăpânea, se aruncă pe pernele coșului, gândind să tragă un pui de somn acolo. Dar abea intrat înăuntru el se simți ridicat în aer până în dreptul terasei unde-l primiră patru sclave tinere și frumușele.

Făcându-i semn să le urmeze, una o porni înainte cu o candelă ca să lumineze drumul, iar celelalte îl urmară ca o gardă de mare cinste.

Isac scobori o scară, apoi intră într'o sală așa de măreață încât se putea asemui cu sala tronului din seraiul împărătesc.

Pe când încă se uită mirat împrejurul său, Isac văzu că se ridică o perdea pe care o crezuse a fi perete și că în fața lui apare o ceată de zece fete frumoase ca niște flori cu mersul încântător, cu trupurile flexibile, purtând în mâini sau candele de aur, sau cădelnițe în care ardeau aloies și livănțică. Iar în mijlocul lor, ca o lună plină pe un cer spuzit de steluțe, răsărea o tânără de o frumusețe care putea să topească și inima unui bătrân.

— Bine-ai venit la noi, Setc! îi ură tânăra.

Isac se ploconi până la pământ.

— Crede că ești acasă la Dumneata și stai unde-ți dorește inima!

Isac făcu o sforțare asupra sa de-și limpezi capul, apoi șezu turcește pe o pernă.

— Cum de ți-a dat prin minte să te sui în coș?

— Stăpână, să-ți spun drept: veneam de la o petrecere și eram așa de amețit, încât m'aș fi culcat și lângă un gard, nu numai în coșul care mi-a căzut în față!

— Ce meserie ai?

Lui Isac i-a fost frică să spuie că-i cântărețul palatului împărătesc.

— Sunt țesător în piața, de pânzeturi din Bagdad!

— După cum văd eu că te'nfățișezi, și după purtările ce le arăți Dumneata faci mare cinste corporației țesătorilor!

— Știu ceva!

— Atunci poți să-mi reciți o poiesie!..

Stăpână, sunt puțin cam zăpăcit de cinstea neașteptată pe care mi-o faci! Până ce-mi vin în fire, începe dumneata!

Cu o voce care era și mai plăcută de cât murmurul unui isvoraș, fata spuse foarte frumoase versuri din poieții mai vechi, precum: Amarilkais, Zehaî, Antorà, Nabigha, Amrù Ben-Kaltun, Tarafà și Cantara, dar și din poieții contimporani, mai ales din Abu Novas, El-Rakași și Abu-Mossab. Și la rândul său, Isac recită cele mai delicioase poiezii pe care le știa.

— Pentru numele lui Dumnezeu! strigă tânăra. N'aș fi crezut să fie oameni atâta de aleși ca dumneata printre țesătorii din piață!

Urmă o masă cu mâncăruri și fructe gustoase, apoi fură aduse ulcioarele cu vinuri.

— Știi să-mi povestești ceva frumos?

Isac începu să spună despre cele ce se petrec la curtea împărătească și descrise cu atâta amănunțime viața Califului, încât fata sări în sus:

— Ești extraordinar de bine informat asupra celor ce se petrec la curtea Califului nostru!

— Nu te mira Stăpână!... Am un vecin care se duce foarte des la serai! De la el știu toate astea!

— Ori cum, ai o memorie prodigioasă!

Isac privea uimit la frumoasa fată, aspira mirodenia de aloies și livănțică, asculta muzica cerească a vocei ei drăgălașe și socotea în sine:

— Oare ce-ar face Califul dac'ar fi'n locul meu?

Intr'o vreme, fata-l privi drept în ochi pe Isac:

— Ești un om foarte bine crescut!... Aș vrea să te aud cum cânți!

Isac dete din cap:

— Nu pot!.. Intr'o vreme m'am ocupat eu și cu treaba asta, dar n'am avut talent și m'am lăsat!.. Cred însă că dumneata știi să cânți mai bine de cât ori cine în țara asta!

Tânăra își luă läuta și cântă cu atâta pricepere, încât privirile lui Isac rămaseră pironite asupra ei.

— Știi cine-a făcut versurile acestui cântec?

— Nu, Stăpână!

— Abu-Novas!... Dar muzica?

— Nici!

— Ei, asta nu-mi place!... Acest cântec dumnezeesc l'a făcut muzicantul cel mai mare de pe lume, Isac Ben-Mossul!

— Isac Ben-Mossul!... Isac Ben Mossul nu-i nimica pe lângă dumneata!

Isac se ridică:

— Cred, îi zise fata, că Dumneata ești om care vei păstra taina acestei nopți!... Petrecerile de acest fel sunt un dar pe care-l iei din casă, dar pe care ai grijă să-l uiți lângă ușă!

— Stăpână!... Fii bine încredințată că sunt dintre oamenii cari nu pot trăda tainele ce le sunt încredințate!

Isac se'ntoarse-acasă și dormi ne'ntors până către seară când se duse ca de obicei la curte. Califul ieșise, dar lăsase vorba ca Isac să rămână pentru banchetul care se pregătea.

Și iarăși urmă aceiași frumoasă petrecere, însă de data asta, mai înainte de a pleca, Isac își plecă genunchii în fața fetei și se rugă:

— Stăpână, fiindcă iubești cântecul și plăcerile cele mai alese ale vieței pământești, îngăduie-mi să viu mâne seară cu un văr al meu om cu purtări și mai alese ca mine frumos de ne'nchipuit la boiul lui, și pe de-asupra și cântăreț fără de pereche pe lume!

— Asta nu-mi place!... Incepi să devii farfara!... Dar dacă este așa precum zici, atunci poftește-l și pe el!

Cum ajunse acasă, oamenii sultanului îl înhățară cu brutalitate, și târându-l la palat, îl aruncară la picioarele Califului.

— Câine!.. Cum ai îndrăznit să calci porunca mea?

— Pentru o cauză binecuvântată, Stăpâne!

— Care?

— Nu pot vorbi decât numai între patru ochi!

Califul făcu semn și toată lumea ieși.

— Vorbește!

Isac povesti cele ce i s'au întâmplat. Apoi adaose:

— In seara asta suntem așteptați amândoi!... Am spus că ești văr cu mine, și ca atare, rog pe Măria-Ta să se arate acolo a nu fi altceva de cât un mic negustoraș!

Califul El-Mamun se'nsenină pe dată:

— De bună seamă că ai dreptate!... De sigur că nu puteai lipsi deacolo!... Și ce minunată idee ai avut ca să te gândești la mine!... Negreșit că vom merge!

Până seara, Califul nu avu liniște, iar Isac nu se putu despărți de el nici măcar pentru o clipă. Apoi, la vreme potrivită, se'mbrăcă în straie de negustor cu stare mijlocie și se duseră în strada aceia unde-i aștepta două coșuri.

Din cele dintâi clipe, Califul se'ndrăgosti lulea. Mâncărurile gustoase, fructele aromate și vinurile fine, înfierbântară mințile celor doi. Dar atunci când începu să cânte, Califul își pierdu cu totul socoteala și uită drept cine trebuia să treacă. La sfârșitul unui cântec de-al fetei, se trezi strigând:

— Isac!... Ce mai aștepți?... Ia trage-i și tu o cântare, dar știi, colea!

Isac trebui să răspundă:

— Sunt rob supus Luminatului Calif al Credinței!

Auzind aceste vorbe, fata privi serioasă la cei doi mosafiri, apoi recunoscând pe Calif, dete un țipăt și dispăru.

El-Mamun rămase desnădăjduit.

— Cine este stăpânul acestei case?

— Hassan Ben-Sehl! răspunse o sclavă.

— Vizirul meu Ben-Sehl?

— Da, Măria-Ta!

— Să vie vizirul aici!

Galben-vânăt și cu trupul tremurând din toate încheeturile, Ben-Sehl căzu la picioarele Califului.

— Hassan! Tu ai o fată, bre?

— Din mila lui Dumnezeu, Stăpâne!

— Cum o cheamă?...

— Kadiga!...

— Frumoasă fată, bre!... E măritată?

— Nu! Fecioară!

— Atunci o cer eu în căsătorie legală!

— Eu și fata mea suntem robii Măriei-Tale, Stăpâne!...

— Iți dau zestre o sută de mii dinari aur, bani pe care-i vei ridica mâine din tezaurul meu particular! O vei aduce la palat pe Kadiga cu cel mai strălucit ceremonial cu putință! Ai să'mparți celor din suita miresei ca dar din partea mea, o mie de sate și o mie de moșii din proprietățile mele familiare!

Califul și Isac ieșiră pe ușa principală.

Pe drum, Califul vorbi gânditor:

— Isac!.. Ferește-te'n viața ta să pomenești vr'odată cuvânt despre cele întâmplate în casa asta! Altfel, să știi că-ți pui la mare primejdie capul!

Sett-Kadiga a fost cea mai virtuoasă soție a'ntregei împărății, iar El-Mamun a fost un soț cu adevărat fericit.

Jocul de-a dragostea

de **LEW GUMILEVSKY**

●●●

CAP. VI.

Autorul nădăjdueşte că cetitorul e perfect pregătit pentru urmarea povestirei şi de aceea îşi continuă naraţiunea:

Şi aceasta mirosea tot a fugă. Petr Nilâci aruncă o privire mirată în sine însuşi. Niciodată nu şi-ar fi închipuit că o femeie ar putea să ocupe un loc atât de însemnat înlăuntrul lui, plin şi aşa, până la refuz aproape, de lume şi de întâmplările vieţii. Aproape două seri n'o văzuse, şi Nicolai Semenâci îl întrebă îngrijat de dimineaţă:

— Ce-i cu tine, Petr Nilâci? Nu ţi-e bine?

— Nu, n'am nimic, — strângând din umeri, răspunse el, — dar de unde ai mai luat-o şi pe asta?

Privind cu atenţie la bunul său prieten, Nicolai Semenâci el însuşi se miră de întrebarea aceasta: nici o urmă, oricât de uşoară nu se zărea pe chipul lui. Să se refere la impresia-i generală ,i se părea că-i inutil. De aceea răspunse nehotărît:

— Aşa mi s'a părut... scuzămă.

Şi-i propuse să se apuce îndată de lucru.

— Te-a căutat Sumeiko de două ori — îi raportă el. — mi-a spus ca să-l anunţ îndată ce vei veni. Te roagă să-l primeşti.

Petr Nilâci se întinse spre teancul de ziare ce stăteau mai încolo, pe colţul biroului. Gestul acesta, pe care directorul de afaceri îl cunoştea atât de bine, dovedea că preşedintele trustului, cu toată aparenţa lui liniştită, şi interesul ce-l manifesta pentru slujbă şi afaceri, e agitat.

— Pofteşte-l, — ordonă el scurt şi desfăcu „Viaţa Economică", care stătea deasupra şi cu care începea deobicei să revizuiască gazetele.

Nicolai Semenâci găsi pe şeful secţiei în anticameră. Şumeiko venea să se intereseze pentru a treia oară dacă preşedintele trustului primeşte. Afacerea luase o întorsătură gravă şi Telejnikov bănui acest lucru, de cum Sumeiko păşise pragul cabinetului.

— Petr Nilâci, — începu Sumeiko, — aşteptând ca preşedintele să-i acorde mai multă atenţie... Dar Petr Nilâci nu-şi ridică ochii de pe foaia desfăcută a „Pravdei" şi făcu numai un semn din cap.

— Vorbiţi, vorbiţi, că eu vă ascult.

— M'aţi însărcinat să fac cercetări în această curioasă afacere cu inventatorul, pentru care noi am oferit un premiu. Dealtfel, în ceeace mă priveşte...

— Nici nu s'ar fi putut proceda altfel în această chestie nenorocită... — observă Petr Nilâci, alunecându-şi ochii de jos în sus, pe coloanele gazetei. — Vă rog, povestiţi-mi, ce aţi mai aflat...

Sumeiko se întoarse spre Petr Nilâci şi, ridicându-şi pantalonii deasupra genunchilor, se aşează ţeapăn şi grav în fotoliu.

—In primul rând, — glăsui el, alegând din tot materialul cules de domnia-sa, amănuntul cel mai interesant, — am aflat că Gabe cu care aţi încheiat convenţia şi căruia i-aţi oferit un post important la trust, nu e decât nepotul foştilor proprietari ai fabricei Sunsk... Bătrânul Velikanov îi cunoaşte foarte bine familia. A lucrat douăzeci de ani la dânşii.

Petr Nilâci se întinse după „Izvestia", ce venea la rând şi zâmbi.

— Haide ,fie, dacă nu găsim altceva, începem cu origina. Dealtfel, aşa-i obiceiul pământului! Ori, până ce colaboratorii d-voastră vor culege date asupra gradului de rudenie ale lui Gabe cu Burgvinţevii, n'aveţi altceva mai important să-mi comunicaţi?

Şeful secţiei chimice se simţi atins. Din nefericire, el nu dăduse nici o importanţă faptului că preşedintele trustului răsfoia acum „Komsomolskaia Pravda". Însă liniştea aparentă a lui Telejnikov îl făcu să-şi piardă cumpătul şi să se grăbească cu expunerea amănuntelor senzaţionale, în loc să facă un raport liniştit:

— Ce poate fi mai important decât aceasta, — isbucni el supărat, — că raportul lui Salomasov asupra descoperirii sale de fabricare a caolinei artificiale, a fost sustras dintre acte pe drum, spre Departament, şi a fost prezentat apoi pe numele lui Gabe, cu care aţi încheiat convenţia...

Petr Nilâci întoarse sgomotos ultima foae a gazetei, şi atunci îi sări nu numai lui în ochi, dar şi lui Şumeiko, titlul ce ocupa o jumătate de gazetă cu articole şi date impresionante.

LA RASPUNDERE OMORATORII KATEI NENIUKOVA!

Petr Nilâci se ridică, se sprijini cu palmele de marginea biroului şi, aşa, rămase încremenit, ca piatra, deasupra gazetei. Convorbitorii săi s'ar fi jurat, se zice, că nu li s'a mai întâmplat vreodată să vadă asemenea expresie de groază întipărită pe chipul omenesc. Şumeiko amuţise. Nicolai Semenâci se apropie de gazetă şi abia atunci uluitoare subtitluri, ce se succedau unul după altul, enervant, îl limpeziră.

Ele glăsuiau:

— *Incă o sinucidere. O nouă jertfă a rătăcirii sufleteşti.*

— *Preşedintele trustului şi lucrătoarea!*

— *Dragostea şi fusta de mătase! Viaţa pentru o fustă!*

— *La răspundere domnii Telejnikov!!!*

Nicolai Semenâci se repezi spre prietenul său cu strigătul:

— Petr Nilâci, asta e referitor la tine? Despre tine se vorbeşte?

Telejnikov îl îndepărtă şi cu o tristă încetineală, ca de automânt însufleţit prin voinţa ci-Semenâci îi strigă:

— Unde te duci, încotro? Spune-mi despre ce e vorba...

Petr Nilâci se opri şi apoi, — cu greutatea cu care poate că, numai o marmură de pe mormânt, însufleţită prin voinţa cine ştie cărei puteri miraculoase, ar fi vorbit pentru întâia oară — articulă, nu arătând cu mâna, ci doar întinzându-şi puţin degetul arătător spre Sumeiko:

— Uite cine a omorît-o!

Nicolai Semenâci îşi îndreptă privirea spre inginer. Trezit brusc de sunetul propriei lui voci, Petr Nilâci se cutremură şi ieşi cu paşi mari de parcă ar fi fugit.

Şumeiko ridică din umeri.

— Zău că n'am omorât pe nimeni, — îngână el scârbit şi se [illegible] întreruperea inexplicabilă a raportului său şi strania atitudine a lui Telejnikov. — Ce? Oare a înebunit? — se întrebă dânsul.

Nicolai Semenâci stătea aplecat peste umărul lui şi murmura:

— Cine o fi Neniukova asta? Numele acesta îmi pare cunoscut... Nu, zău, parcă l'am auzit undeva... Unde, când?

Ciocănea cu degetul în frunte, de parcă ar ciocăni în cutia cu amintiri, vroind parcă să scoată acum la suprafaţa pe cea care îi trebuia. Şumeiko care nu se atinsese măcar odată în timpul acesta de mustăţile sale brohoteşti, alerga cu privirea dela un rând la altul:

„Rătăcirea sufletească mai continuă şi acum să stăpânească o parte, nu mare, ce-i dreptul, dar totuşi, destul de însemnată din tineretul nostru. Aseară târziu, la căminul „Trustului Porţelanului şi Faianţei de Sud", lucrătoarea Katea Neniukova dela depozitul central a luat o puternică doză de cianură de potasiu...

Ce a îndemnat-o la aceasta?

Inginerul Şumeiko, ca orice chimist, cunoştea perfect proprietăţile cianurei de potasiu. Se cutremură.

„In legătură cu drama petrecută, — relata harnicul corespondent, — am întreprins cele mai minuţioase cercetări şi am făcut, bineînţeles ,câteva constatări suprinzătoare. In interesul cadrelor tineretului nostru, am căutat să ne informăm nu numai despre viaţa Neniukovei în special, ci şi de a camaradelor ei... Trist tablou! Din cele patru fete, câte locuesc în cameră, niciuna nu activează la vreo operă socială, niciuna nu ia parte activă la consolidarea socialismului... O trăsătură caracteristică: am găsit pe una din lucrătoare lungită în pat şi prezenţa noastră acolo nu i-a stârnit niciun interes. Neclintită ca statuia lui Buda, a stat în tot timpul convorbirii noastre.

— Dar să revenim la sinucigaşă, — reluă flăcăul reporter. — Astăvară, Katea, aflându-se la casa de odihnă, a făcut cunoştinţă cu preşedintele T. P. F. S-ului, Telejnikov. Acesta, vroind să se distreze, a ademenit pe fată şi la despărţire i-a dăruit nişte Crepe de Chine pentru o rochie... Când a aflat despre aceasta logodnicul fetii, un băiat bun şi cinstit, contagil la depozit, a renunţat la fata pe care o sedusese lovelosul-Telejnikov. Toate aceste au determinat pe nefericita fată să recurgă la funestul act.

— In seara aceea... începea noul capitol al talentatului reporter, — Katea a făcut o vizită lui Telejnikov...

Şumeiko gândi:

— Ce ticăloşie...

Şi închise ochii. Apoi îndepărtă cu cele două degete gazeta, cu o nespusă scârbă şi îşi ridică ochii la upravdel. Celălalt mai continua să-şi ciocănească fruntea. El era atât de cufundat în această ocupaţie, că inginerul, strigându-l de vreo două ori, a trebuit să-şi ridice şi vocea totodată.

— Ei, ce-i asta? v'aţi adus aminte?

Niculai Semenâci se uită la el cu ochii pustiiţi şi în aceiaşi clipă chiar, se însufleţi.

— Fireşte, dracu s'o ia !

— Dar cine e ea?

— E chiar aceea, care a venit aci alaltăeri! Şi d-voastră veniserăţi cu Salomasovul cela al dv, era v'aduceţi aminte, una aşa, albă, frumuşică...

Sumeiko înălţă din umeri şi cu un zâmbet rece răspunse:

— Nu pot să-mi aduc aminte de toate femeile care se vântură pela preşedintele trustului.

Işi luă servieta şi se îndreptă spre uşă.

—Mă veţi chema, când se va putea vorbi cu domnia-sa .

— Sigur, sigur.

Nicolai Semenâci închise uşa şi, clătinând din cap, privi cu tristeţe spre colţul divanului unde văzuse alaltăeri, prin uşa ce o lăsase căscată enervatul Semeiko, pentru ultima oară pe fată. Apoi oftând şi cutremurându-se de mai înainte de neplăcerile de tot soiul ce vor urma în urma articolului din gazetă, se cufundă în cetit.

Citise totul dela primul pânăla ultimul rând, şi la sfârşit, deza probă purtarea preşedintelui trustului în casa de odihnă.

Toată simpatia îi era de partea sinucigaşei.

Editura „REX" lansează în curând:

LUPTA INTRE DOUA LUMI

roman de **L. DETRE** — Trad. **Dr. B. IOSIF**

Viziunea ştiinţifică a umanităţii ajunsă la apogeul desvoltării şi dominaţiei sale şi detronarea ei de către un duşman neaşteptat: furnica!

Actualităţi

In fiecare vară, corul Sfintei Capele din Franţa dă o serie de 12 concerte consacrate capodoperelor muzicei religioase vechi şi conduse de dirijorul Julien Meunier. Concertele ţin până în Noembrie şi până acum s'au cântat Mesa inedită „Dorind fericirea" de Claude Sermizy, directorul Sfintei Capele între anii 1508—1562, celebra mesă „Omul înarmat" de Jean Ockeghem (secolul al 15-lea) şi Regnum Mundi de Pierre Certon, datând din primii ani ai secolului al 16-lea. Toate aceste concerte au loc în decorul şi cu costumele de altă dată.

Un savant american, J. Lancaster, afirmă că sunt păsări numite „fregate" care sboară timp de 7 zile şi 7 nopţi consecutive, fără a se odihni. După observaţiile sale, aceste păsări nu se obosesc prea mult nici chiar când parcurg distanţe mari. In adevăr, fregata poate uşor şi aproape fără a mişca aripele, nu numai să se menţie în aer, ci să sboare cu o iuţeală de 160 de chilometri pe oră. Dimensiunea fregatei cu aripele întinse ajunge până la 4 metri. Ea se hrăneşte, strânge de ici de colo materiale de construcţie pntru cuibul său şi chiar doarme, sburând — ceeace dovedeşte că la această pasăre mişcarea aripelor este în oarecare măsură independentă de voinţa ei.

In anul 1934, după încetarea ostilităţilor cu Anglia şi inspirat de îndemânarea arcaşilor englezi, consiliul sfetnicilor regelui Carol al 4-lea a hotărît să impue poporului învăţarea mânuirii arcului şi arbaletei. Astfel, toate jocurile de noroc au fost interzise în Franţa şi noul joc al arcurilor a plăcut mult poporului — chiar copiii deveniseră foarte abili. In aşa măsură, că sfetnicii se temeau ca ţăranii să nu-şi dea seamă de puterea lor şi să se ridice contra nobililor. Portul arcului şi al arbalatei a fost atunci oprit. Iar jocurile de noroc au fost reintroduse puţin câte puţin, fără ca cineva să vadă în ele alt lucru decât remediul contra periculoaselor jocuri războinice.

Soia, planta care a început să fie cultivată şi la noi, are în Japonia o întrebuinţare din cele mai variate. Soia serveşte nu numai pentru hrana populaţiei şi a animalelor, ci şi la fabricarea uleiului, alcoolului, sticlăriei, linoleum-ului, materiilor izolatoare şi la unele ţesături.

In Japonia există un institut ştiinţific unde se studiază rezistenţa adolescenţilor faţă de foame. Copii de diferite vârste, după ce li s'a dat o anumită porţie de hrană, sunt închişi în recipiente de aramă. Savanţii notează capacitatea lor de rezistenţă sub diferite presiuni corespunzând atmosferii din şes, dela munte sau dela mare.

Experienţele acestea sunt făcute în vederea războiului.

Jean Rostand publică în Nouvelles Littéraires câteva însemnări din care cităm:

Cine pune prea multă viaţă în literatura sa, adeseaori pune prea multă literatură în viaţă.

Asemenea unei bilanţe fine, un suflet trebue să oscileze mult timp înainte de a-şi găsi echilibrul.

Toată literatura merge spre o sensibiltate de suprafaţă ca şi viaţa organică căreia îi ajunge un strat subţire de pământ.

Cine n'are în viaţa chiar locul pe care-l merită, nu-i îndreptăţit să se plângă că nu i-a fost dat primul loc.

DIN FLAUTUL DE JAD

Traduceri din poezia chineză

PĂPUŞILE

Iată nişte păpuşi de lemn;
Cu pielea sbârcită şi cu părul alb,
Seamănă într'adevăr cu nişte bătrâni.
Le joci, trăgând de-o sfoară;
Dar odată jocul sfârşit, iarăşi cad moarte
Trecem prin viaţă ca un vis.

VANTUL PRIMAVEREI

Copleşit de tristeţe,
M'am aşezat în mijlocul stâncilor,
Lângă un isvor.
Răspund la salutul plopilor care se'nclină
Şi golesc un pahar cu vin.
De ce Vântul primăverei nu-mi risipeşte
Tristele gânduri,
După cum împrăştie petalele florilor?

IN TOAMNA

Luna în vârful muntelui arde ca o lumânare.
Din când în când, vântul sau chiciura
Scutură ramurile de bambus.
La miezul nopţei, înşelate de strălucirea argintie,
Păsărelele surprinse, ciripesc,
In timp ce eu, veghiez, singur, în dosul ferestrei.

AL. T. STAMATIAD

Vârf de munte la Cheile Bicazului

CHEILE BICAZULUI

de AL. PHILIPPIDE

Când vii spre Ghilcoș dela Gheorgheni, șoseaua te poartă în în serpentine de pe care ochiul cuprinde o minunată panoramă de piscuri, plaiuri și tăpșanuri. Verdele inchis al brazilor alternează cu verdele proaspăt al pășunilor. Nimic nu lasă încă să se presimtă priveliștea de stânci care te va întâmpina la Bicaz. Peisajul e singuratec fără a fi sălbatec. Prima parte a drumului este o ascensiune în spirale care lasă o impresie de avânt și de năzuință. Dorul culmilor îți umple sufletul și vânturi inalte îți biciuesc obrazul.

Un șipot, la jumătate de drum, te oprește, la coasta unei râpe. De aici priveliștea începe să se schimbe. Șoseaua începe să coboare spre Ghilcoș. Pe nesimțite, un pârâu se furișează pe lângă drum. A răsărit neștiut dintr'o vâgăună, dintr'un adânc de vale, de sub o platoșă de mușchi, printre tufe de ferigi. Adineauri era abia un fir discret de apă limpede care se opintea să străbată printre pietre. Acum, izvoare întâlnite în cale i-au umflat pieptul și i-au dat glas. La un popas, îl poți auzi cum a început să vâjâie; călăuză vorbăreață și veselă, pârâul te însoțește până în groapa lacului Ghilcoș.

Chiar înainte de-a ajunge în vale, dela o cotitură a serpentinelor coborâtoare, priveliștea începe să-ți apară schimbată. Liniile domoale de până acum se colțurează și se frâng. Vegetația se rărește și piatra goală apare. Peisajul se înăsprește.

Un munte — o stâncă uriașă și abruptă cu o perie rară de brazi pe vârf — mărginește lacul dintr'o parte. Din apa neagră de adâncă ce e răsar vârfuri de copaci. S'a scufundat aici pe vremuri o pădure. Groapa aceasta e rezultatul unui cataclism străvechi. Ii măsori adâncurile după înălțimea probabilă a uriașilor brazi care s'au prăbușit aici odinioară și din care abia vârfurile mai stăruie deasupra apei.

Drumul, ocolind lacul, se strecoară pe sub munte, o ia ușor pe coasta unui tăpșan îngust, apoi începe iarăș să coboare. Stâncile copleșesc tot mai mult peisajul. Sânt de toate formele, țâșnite capricios din toate părțile, ca niște preistorice animale fantastice, cinchite la marginea drumului, cu coamă de brazi pe grumaz, cu labele întinse în calea călătorului. Povârnișul repede, dela o vreme, nu mai lasă loc decât piciorului. Au început Cheile.

Drumul s'a preschimbat de mult în potecă bolovănoasă. Te afli deodată într'o natură zbuciumată și chinuită. Bicazul se svârcolește spumos și năvalnic, făcându-și drum printr'o văgăună îngustă, ai cărei pereți de stâncă gălbue, înalți de sute de metri, se ridică drepți și crunți. Trebue să-ți dai bine capul pe spate ca să poți zări, sus de tot, o fâșie de cer. Sânt pe aici colțuri pe unde soarele n'a pătruns niciodată.

O răcoare de peșteră te învălue. O sfială te cuprinde în această ruinată catedrală de ciclopi.

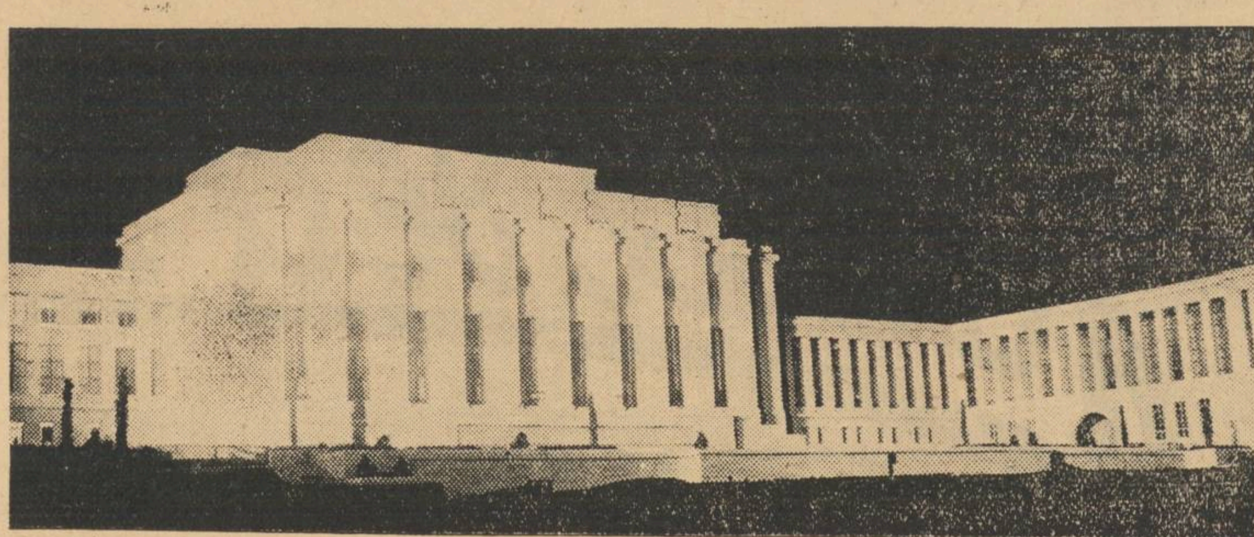
Din când în când perspectiva se închide brusc. Ai impresia că poteca se curmă deodată și că ajunge într'o fundătură. Dar după câtiva pași îți dai seama că ceiace părea peretele unui singur munte n'a fost decât o iluzie a ochiului. Două uriașe felii de stâncă s'au întâmpinat, prelingându-se una pe lângă alta, lăsând printre ele o cotitură largă abia de câtiva pași prin care Bicazul se strecoară bufnind și spumegând. Localnicii numesc această fundătură Gura Iadului. Și fără îndoială închipuirea lui Dante n'a putut să croiască o intrare mai tainică în adâncurile Infernului. Aștepți să-ți iasă întru 'ntâmpinare o lume fantastică de zmei, de balauri și de făpturi mitologice. Aici se va fi luptat odată Hercule cu Hidra. Pe vreuna din aceste stânci Făt-Frumos a ferecat-o în lanțuri pe Mama-Pădurii; dar dihania zănatecă și cruntă a pornit în miez de noapte cu stânca în spate, prăvălindu-se în albia Bicazului. Strâmbă-Lemne a înfipt mestecenii albi în coasta piezișă a muntelui, lăsându-i să se zbată desnădăjduiți în vânt. Și negreșit au stat pe aici la sfat Titanii socotindu-se ce stânci s'aleagă pentru a croi scară spre cerul uzurpatorului Jupiter.

Natura aceasta de cremene și apă inspiră o melancolie aspră și o admirație gravă. Pârâul încătușat în stânci bubue ca un tunet fără răgaz. Totul exprimă o activitate puternică și parcă zădarnică. O uriașă sforțare se cheltuește aici pentru realizarea unui spectacol inconștient și sublim.

Dar orice drum pământesc are sfârșit. Dela o vreme pereții munților se fac mai scunzi. Văgăuna se lărgește. Matca Bicazului se întinde acum pe lângă maluri mai line. Cerul, deasupra, pare mai aproape și mai familiar. Valea se deschide spre plaiuri domoale. Miracolul s'a sfârșit.

Dar el va începe iarăș la întoarcere. Mărginită în spațiu, fără margini în timp, minunea Cheilor Bicazului durează în amintire o înaltă boltă de piatră și răcoare pe sub care sufletul rătăcește mereu, călit și purificat

AL. PHILIPPIDE

Palatul Ligii Națiunilor

Cooperația intelectuală a popoarelor

Prin cultură, la înțelegerea reciprocă între oameni

Pentru marele public, informat numai pe calea titlurilor senzaționale, Societatea Națiunilor devine prezentă doar cu ocazia sesiunilor ordinare și mai ales extraordinare ale Consiliului, în preocupările căruia cade studierea și — în limitele posibilității — rezolvarea conflictelor politice internaționale. Societatea Națiunilor apare astfel ca o instituție cu scopuri eminamente politice și cum — în ultimii ani, în urmărirea acestor scopuri a înregistrat unele eșecuri, marele public e încredințat că la Geneva există doar un sediu inutil, priveghiat de personalul administrativ și nimic mai mult.

Or părerea aceasta e cu totul greșită. Societatea Națiunilor nu e numai o asociație a cărei menire constă în menținerea bunelor relații dintre state; Societatea Națiunilor, prin însuși statutul său de organizare, îmbrățișează varii și numeroase domenii de activitate, complect a-politice, deși în ultimă instanță această activitate duce și tinde să ducă spre realizarea scopului primordial în vederea căruia a fost creat forul genevez: apropierea între popoare și colaborarea lor pentru menținerea păcii.

Societatea Națiunilor e organizată pe secțiuni și în seama acestora cade sarcina studierii a numeroase probleme cu caracter internațional; comitete permanente asigură buna funcționare a acestor secțiuni și urmăresc lucrările încredințate numeroaselor misiuni, subcomitete și delegații, însărcinate la rândul lor cu studierea acestor probleme. Biuroul internațional al muncii desfășoară o activitate vastă în legătură cu aplicarea legislației muncitorești, comitetul de higienă studiază și, cu ajutorul a numeroși savanți, luptă pentru combaterea unora din maladii. Ceeace a făcut acest comitet pentru stârpirea malariei, merită subliniat cu elogii, dacă ne gândim că misiunile de medici plecate sub egida Societății Națiunilor, au elaborat un plan în curs de executare privind lupta contra paludismului în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Comisiunei consultative a chestiunilor sociale i se datorește o întreagă serie de măsuri cu privire la protecția copilului, la îngrădirea prostituției și a traficului cu stupefiante, după cum secțiunii juridice se datoresc inițiative de o mare importanță cum e, de pildă, aceea în legătură cu represiunea terorismului.

Dar una din marile opere ale Societății Națiunilor privește un domeniu pe care nu-i îngăduit nici unui stat să-l neglijeze: Cooperația intelectuală. Societatea Națiunilor se ocupă de această operă prin intermediul câtorva organe și anume : Consiliul de administrație și comitetul de direcție al Institutului de cooperație intelectuală, Comisiunea internațională de cooperație internațională și comitetul ei executiv, Comitetul consultativ pentru învățământul principiilor și faptelor de cooperație internațională, Comitetul de înțelegere al marilor asociații de profesori și educatori ai tineretului și ai studenților, asociații femenine, confesionale, de într'ajutorare și solidaritate.

În timp ce cancelariile erau preocupate și agitate de schimbul de telegrame, contradictorii dela ceas la celălalt, cu privire la situația critică internațională, în timp ce zvonuri alarmante în legătură cu intențiile războinice ale statelor imperialiste își făceau drum și lumea părea — ca și astăzi — în pragul dezastrului, la Geneva se întruneau fruntași ai vieții internaționale din zeci de state pentru a delibera asupra chestiunilor de ordin cultural, făcând loc în discuțiunile lor problemelor de învățământ, literaturii, muzicii, științelor, arheologiei, radiodifuziunii, cnematografului.

Intre personalitățile cari au luat parte la discuțiunile diverselor comitete, au fost d-nii: Ed. Herriot, Paul Valery, Madariaga, reprezentantul Chinei și d. Liyp-Ying reprezentantul Japoniei d. Anesaky, aceștia doi din urmă dovedind cu prezența lor că — în ciuda bombardamentelor dela Hankeu — există totuși ceva comun între toate națiile pământului. Din partea României a participat numai d. profesor G. Oprescu.

Comitetul de înțelegere al marilor operații, al cărui ideal este pacea prin educație, a cercetat activitatea diverselor asociații ce-i sunt afiliate, stăruind în deosebi asupra utilizării mijloacelor moderne de difuzare pentru a se favoriza cunoașterea reciprocă între popoare, asupra unor cât mai stânse relații culturale între occident și orient și și-a manifestat dorința ca „Institutul internațional de cooperație intelectuală să studieze — în vederea cunoașterei între ele a popoarelor — metodele de predare a literelor, științelor și artelor".

Acelaș comitet a examinat diversele aspecte ale învățământului limbilor vii și a ajuns la concluzia necesității desvoltării acestui învățământ care, în afară de caracterul lui utilitar îl are și pe acela „de a desvălui tineretului geniul particular al altor popoare, deoarece limba desvălue esența spirituală și viața interioară a unei națiuni".

După părerea comitetului, profesorul care predă o limbă străină are datoria să cunoască bine și țara și poporul căreia îi aparține, el trebuind, cu ocazia lecțiilor, să-i inițieze pe elevi asupra veții acelei țări și a acelui popor, ceeace va contribui în larga măsură la apropierea națiunilor.

Comisiunea internațională de cooperație intenațională a avut un vast program de lucrări. După ce a luat act de activitatea unui nou organism în cadrul cooperației intelectuale și anume a Conferinței permanente de Inalte Studii internaționale, care se ocupă cu studiul problemelor de adaptare pacifică și cu cercetări asupra politicii economice a diverselor state și influența ei asupra păcii mondiale, a abordat o serie de chestiuni în directă legătură cu viața culturală.

Astfel a fost chestiunea „Convorbirilor". E denumită astfel organizarea unor reuniuni ce au de scop să pună în discuție diferite probleme generale. Până astăzi au avut loc următoarele „Convorbiri": despre „Soarta apropiată a literelor" (ținută la Paris în Iulie 1937), „Nouile teorii ale fizicii moderne, (Varșovia, Iunie 1938), „Misiunea educativă a Universităților (Luxemburg, 1938). Avându-se în vedere participarea numeroasă a publicului și adesiunea a tot mai multe elemente de valoare la această organizare, s'a hotărît extinderea activității ei în viitor.

In ceeace privește învățământul, trebue subliniat că Institutul de cooperație intelectuală pregătește o lucrare asupra revizuirii manualelor școlare și în special asupra manualelor de istorie. Fiecare țară va avea, în această lucrare, un capitol special consacrat istoriei și Institutul a făcut demersuri pe lângă Comisiunile naționale să-i trimită extrase din manualele străine considerate ca obiective chestiunile ce privesc evenimente controversate încă.

Dar Comisunea internațională de cooperație intelectuală nu s'a ocupat numai de chestiuni de ordin cultural. Ea a avut în vedere și interesele celor a căror colaborare îi este necesară pentru realizarea scopurilor ei generale. Comisiunea a ținut să afirme din nou importanța ce o prezintă pentru desvoltarea relațiilor intelectuale internaționale lărgirea protecției recunoscută operelor datorite spiritului, spune darea de seamă a comisiunei.

Paul Valery

De aceea a stăruit ca la Conferința de revizuire a convențiunii dela Berna (statutul cu privire la drepturile autorilor), conferința ce va avea loc în 1939 la Bruxelles, să se aducă simțitoare îmbunătățiri statutului, cu privire la : extinderea dreptului de autor, dreptul de traducere. dreptul de autor al ziariștilor, protecția dreptului executanților și a înregistrării mecanice, pentru muzicanți.

Era normal ca, discutându-se atâtea probleme sub aspectul specific fiecărui stat, să se facă la un moment dat constatarea că există în numeroase locuri grave dificultăți și grele obstacole în calea unei libere desvoltări a vieții intelectuale. Exemplele n'au lipsit la Geneva, acolo unde se adună din toate unghiurile lumii doleanțele, plângerile și protestele atâtor categorii de intelectuali siliți să-și comprime gândul, să-și falsifice simțirea, să creeze sub constrângere, făcând — în rezumat — artă și știință dirijată. Această chestiune care a fost ridicată anul trecut la Conferința generală a comisiunilor naționale de cooperație intelectuală, a format mereu obiectul preocupării Societății Națiunilor.

Obstacolele cari stau în calea liberei desvoltări a vieții intelectuale sunt, cum constată organele Societății Națiunilor, de natură economică și politică. Soluția pentru îndepărtarea lor ? O indică, în linii generale, însăși Comisiunea internațională când spune în darea de seamă a lucrărilor ei din sesiunea de Iulie 1938 :

„După părerea generală, lupta cea mai eficace ar trebui dusă pe terenul apropierii spiritelor, făcându-se sforțări pentru combaterea anomaliilor de ordin politic sau comercial care opun popoarele unele împotriva altora și sporesc — în proporții amenințătoare — dificultățile pe care și așa le fac să apese asupra lumii transformarea condițiilor de viață și adaptarea necesară la nouile stări".

Acest rezumat al activității dintr'o sesiune numai a organelor ce militează pentru cooperarea internațională intelectuală, arată în mod lămurit că Societatea Națiunilor n'a murit, așa cum vor să dovedească anumite cercuri politice. E drept că desbaterile unei ședințe de intelectuali la care iau parte poeți ca Paul Valéry, de pildă, nu sunt nici spectaculoase, nici zgomotoase ca parăzile regizate de cei care nu au nimic comun cu spiritul și operele lui.

Glasul acestor regizori e amplificat de megafoane, naivii le ascultă și cred că lumea merge pe drumul trasat de oratorii de întrunire publică.

Or, lumea merge pe altă cale : pe aceea indicată de gânditori, de oamenii de știință și de poeți, chiar dacă truda lor e nerecunoscută la un moment dat. Opera de apropiere între popoare, statornicirea păcii în lume, prin cooperația intelectuală, se dovedește — împotriva aparențelor momentane — durabilă și necesară.

La Geneva se continuă o muncă demnă de relevat. Și relevarea acestei munci e utilă pentru a nu lăsa să se acrediteze ideea că intelectualii au abdicat dela misiunea lor.

G. SPINA

CANTONUL

Coșarul înserării, domol, a coborât
In cadrul de 'ntuneric al câmpului... Atât
De negri sunt copacii cu plete de cărbune
Ce 'ntind în zarea aspră mâni lungi de crengi diforme,
Pe când cohorta dură a liniștilor brune
Agită prin tufișuri tentacule enorme...

Și noaptea la canton sosește cu Simplonul
Pe șine de 'ntuneric subțiri și paralele...
Și cântă telegraful melodic, iar cantonul
Rămâne'n beznă singur cu becuri mici de stele...

ALEXANDRU BILCIURESCU

AVENTURIERUL SPIRITULUI LIBER: MONTAIGNE SAU SURÂSUL INŢELEPCIUNII

Magistrat, soldat, primar al oraşului Bordeaux şi piatră de hotar la răspântia a două evuri: iată ce a fost Montaigne din care oricine găseşte un citat ales.

Turnul lui Montaigne

La 13 Septembrie 1592 s'a stins Michel Eyquem de Montaigne, născut în cea din urmă zi a lui Februar 1533. Şi până astăzi acest ciudat exemplar de umanitate nu este, nu poate fi ignorat, iar senina, deşi răscolitoarea lui înţelepciune, dată uitării sau trecută cu vederea. Recent a apărut biografia lui alcătuită de unul din cei mai de seamă specialişti în studii montaigniene, Fortunat Strowski, membru al Institutului: *„Montaigne, sa vie publique et privée"* (Editions de la Nouvelle revue critique 1938).

Gazetele franţuzeşti sunt pline de studii şi note despre această excelentă carte a lui Forturnat Strowski. Din mulţimea de articole scrise cu acest prilej merită reţinută o sumară caracterizare a lui Montaigne, apărută într'o gazetă retrogradă ce nu excelează prin bună credinţă:

„Fiecare din noi ceteşte „Essais-urile după gusturile sale, după experienţa şi erudiţia sa prealabilă, ca psiholog, ca moralist, artist sau istoric; vom căuta fiecare în ele sufletul lui Montaigne, îi vom cere lecţii de înţelepciune, *ne vom desfăta cu franţuzeasca cea mai suculentă, cea mai bogată, cea mai muzicală pe care a creiat-o sau a mânuit-o vreodată un autor...*".

Această mărturisire — din partea unei gazete de dreapta — este preţioasă şi merită reţinută, fiind vorba de Montaigne. căci într'o epocă în care „Lorelei" este citată în manualele germane drept opera unui anonim, când ştiut este că autorul ei, Heine ,mânuia limba germană cu o dibăcie ce egalează pe cea a lui Montaigne, e bine să se sublinieze faptul că un arian suspect, desfată după trei veacuri şi mai bine, urechea sensibilă la limba lui maternă, a unui arian pur.

Iar concluzia logică, evidentă: că ideia de rassă aşa cum este înţeleasă mecanic şi aplicată cu automatism de robot, este menită nu numai să răstoarne, dar să şi nimicească marile valori culturale ale trecutului, temeliile pe care s'a clădit şi s'a înăiţat cultura europeană, ba chiar cea omenească...

O altă mărturisire preţioasă ce merită reţinută, tot cu privire la Montaigne, este aceia pe care ne o împărtăşeşte d-na Alice Voinescu (în cuprinzătoarea şi excelenta carte „Montaigne — omul şi opera" apărută în „Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II").

„De când, în ultimul timp, impulsiunea nestăpânită spre un nou ideal de viaţă desorientează conştiinţa tineretului nostru, tot mai des mă cerceta dorinţa, de a vorbi unei generaţii ce-şi caută o călăuză despre acest mare prieten cumpătat şi luminat. *In ziua în care un tânăr dar foarte învăţat student a osândit în faţa mea pe Montaigne ca pe un superficial*, dorinţa s'a închegat într'un imperios sentiment de obligaţiune".

Cât de superficial a fost acest nobil — care a depus ani de trudă, ca să scrie câteva sute de pagini şi să traducă alte câteva sute, după ce se pusese la curent cu tot ce se cunoştea şi se gândia pe vremea lui — se poate oricine încredinţa urmărindu-i serpuitoarea cugetare.

S'ar putea încredinţa până şi anonimul, învăţatul şi infatuatul student simbolic, dacă ar binevoi să cetească pe Montaighe, înainte de a-l osândi, fără drept de apel.

„Lucrurile nu sunt atât de dureroase, nici atât de grele în ele însile pe cât le face slăbiciunea şi laşitatea noastră. Pentru a judeca lucrurile mari şi măreţe, e nevoie de un suflet asemănător; altfel, le atribuim viciul care e al nostru. Vâsla dreaptă pare totuşi strâmbă în apă. Nu-i numai să vezi lucrul, ci şi cum îl vezi".

N'aveţi impresia că de sub cenotaful lui de cavaler, din veşnicie, Michel de Montaigne răspunde ironic prea învăţatului student care nu-l admite? Omul acesta care a scris la temperatura vieţii, care a ştiut împleti, în dulcea armonie a prozei sale anecdotică, istorică şi curentă, paremii şi fraze neutre, a surâs în viaţă, surâde şi după moarte cu bunul, îngăduitorul surâs al înţelepciunie a prozei sale, anecdotică isnoranţa trivială ca şi cruzimea simplă sau cea deprinsă prin studii n'o descumpăneşte şi n'o intimidează.

ACTUALITATEA LUI MONTAIGNE

Doi oameni cari stau cam pe aceiaşi poziţie ideologică — studentul învăţat şi gazetarul francez — doi oameni cari împărtăşesc cam acelaş punct de vedere, râvnind la acelaş stil de viaţă, au vederi atât de diferite despre Montaigne. Ce dovedeşte acest fapt alta, de cât că marele scriitor francez este actual?...

In ultimii ani apar nenumărate studii despre Renaştere şi Reformă — cea dintâi mare răspântie a civilizaţiei şi a culturii cărora le-a dat naştere rassa albă. Lectorul are impresia că se face un bilanţ al valorilor, în vederea unui control epocal sau de teama unei catastrofe ce va să vină.

Se încearcă parcă, a se aduce aminte lumii ce lecţii ale istoriei trebuie să repete şi ce anume evenimente trebuiesc ocolite. Lozinca zilelor noastre: pacea e indivizibilă este un adevăr atât de vădit şi mereu confirmat că poate fi tradusă în fel şi chip şi aplicată în toate împrejurările. Se poate afirma de pildă că: dacă pe planul politic e adevărat că pacea este indivizibilă, pe planul universal al vieţii lumea e unitară, chiar sub aspectele ei cele mai contradictorii. Când se cutremură undeva pământul, se simte şi aiurea, mai curând sau mai târziu. Când stilul de viaţă se primeneşte este firesc să ne aşteptăm ca primenirea să se facă în toate compartimentele. Organizarea şi împărţirea de astăzi a lumii îşi trage obârşia în ideile Renaşterii. Generaţia noastră e menită, fie să ducă până la ultimele consecinţe premisele de atunci, dacă va fi vrednică, fie să îngăduie întoarcerea la trogloditism, dacă va abdica dela misiunea ei şi dacă forţele tenebrelor o vor copleşi. Este deci nespus de firească această abundenţă de lectură despre *Renaştere* şi *Reformă* — ca puncte de orientare pentru vremurile noastre. Este deci firesc ca un scriitor care a reprezentat spiritul Renaşterii— ca nobilă şi universală curiozitate şi ca tendinţă de liberă înţelegere — să fie actual. Evident că Montaigne a fost un spirit ponderat şi moderator, ca mare artist şi moralist ce a fost, dublat de un diplomat care a avut de îndeplinit misiuni însemnate. Dar el a fost un moderator, nu fiindcă nu a identificat în germene curentele de intoleranţă, cruzime şi distrugere a vieţii, curentele menite să coboare la om până la brută. Dimpotrivă: el este o piatră de hotar în libera cugetare a Europei, un aventurier al spiritului liber, într'o vreme când biserica dela Roma putea să-i impună tăcerea sau obiectivitate dirijată în sens unic şi forţele deslănţuite ale ţărei sale să-l reducă la veşnică tăcere. Este un moderator, fiindcă are simţul relativismului, ca omul ce trăieşte din comparaţii şi îi face vieţii creditul unei superioare şi senine îndoeli. El ştie câte seminţii, religii şi mari personalităţi s'au perindat lăsând sau nu urmă şi nu-şi dă părerea în nici o privinţă decât numai atunci când este dinaintea asigurat că nu va căşuna pagube iremediabile...

Dar nu asupra sensului învăţămintelor lui Montaigne sau a marelui stilist vrem să stăruim, ci asupra cărţii lui Fortunat Strowski...

ORIGINEA ŞI VIAŢA LUI MICHEL EYQUEM SEIGNEUR DE MONTAIGNE

Nu-i o carte despre Montaigne, deşi autorul este profund cunoscător în materie. Este însă o carte despre viaţa lui, privată şi publică, viaţă care este un roman, alcătuit din episoade cu adevărat epice.

O bună parte din tineretul contimporan, crescut la şcoala şi fanatizat de mistica sportului, a impus ca tip reprezentativ al epocei pe omul cu pumnul tare şi abil sau pe retorul înflăcărat. Alţii tineri — intelectuali, dragă Doamne! — ca să-i facă pe plac tipului sportiv, pun în circulaţie idei, dătătoare de bază ideologică ereziei. Sub cuvânt că din trecut ca şi din prezent nu iau drept pildă decât pe oamenii ce reprezintă tipul de bărbăţie integrală, ei ciuntesc pe om de una din cele mai nobile calităţi ale lui: raţiunea. De ar fi fost numai un stoic catolic, sau o brută talentată şi mărginită, cum l-ar mai fi adorat pe Montaigne! Dar el n'a vrut să renunţe la privilegiul de a gândi şi raţiona cu toate că a dus o viaţă integrală de cavaler nobil, soldat şi magistrat, om de curte şi diplomat, practicant catolic şi senin înţelegător al destinului şi posibilităţilor omeneşti.

Deobicei, în istoria literaturii se afirmă că Michel de Montaigne descinde „din Pierre Eyquem, care a părăsit comerţul şi a făcut războiul din Italia, s'a căsătorit cu o femeie de origine israelită şi a devenit consilier de Curtea de ajutoare şi primar la Bordeaux în 1544".

Fortunat Strowski precizează obârşia celor două familii — sau triburi cum zice el — din care a ieşit Montaigne, cu date, fapte şi deducţii logice ce nu suferă contrazicere. Familia Eyquem, după tată, nu era nici celtică, nici scoţiană, nici portugheză. Era o familie de mari negustori. Străbunicul lui Montaigne, Ramon Eyquem, era un mare armator, înnobilat la bătrâneţe „când a cumpărat domeniul Montaigne". După ultimele cercetări — din 1938 — se pare că această familie, Eyquem, de burghezi bogaţi era de origine evreiască; însă trecută la catolicism. Familia Lopez de Villanuova, adică Antoinette de Louppes de Villeneuve, mama lui, descindea din Moise Pacagon, evreu din Saragossa, convertit la catolicism şi instalat la Bordeaux. Din împerecherea celor două triburi s'a născut totuşi unul din cei mai autentici scriitori francezi, care sfruntează cu substanţa şi accentul său specific perigourdin veacurile. Cu drept cuvânt d. Fortunat Strowski scrie în această privinţă: „Acum, cât priveşte de a cântări cât datorează sângelui gascon sau evreesc care s'au amestecat în vinele lui, o las în seama acelora care se simt în stare să rezolve astfel de probleme. Unii pretind că în geniul său are un element de instabilitate, de nelinişte, de scepticism şi de distrugere în care se poate vedea nu ştiu ce specific evreesc. Dar acest element nu este oare partea multor oameni din oricare rassă? Nu este oare însăşi condiţia umană? „Condiţia omului: inconstanţă, plictiseală, nelinişte" zicea Pascal, creştin de veche rassă creştină. Spinoza, cu magnifica sa certitudine constructivă nu este oare, dimpotrivă, evreu"?...

Din această familie care rezuma atâtea tradiţii, influenţe şi culturi, s'a născut Michel de Montaigne. Tatăl său avea idei originale despre educaţie. Ca să nu-i ajungă feciorul o femeiuşcă moleşită şi, poate, ca să-l înrădăcineze în solul perigoudin, — el l-a trimis să fie alăptat de doică ţărancă şi crescut de ţărani, într'un cătun de pădurari aspri. Dat apoi pe seama profesorilor celor mai buni ai timpului, latineasca ajunsese să fie limba de toate zilele a lui Michel. (A fost obligat s'o înveţe ca pe o limbă vie deoarece tatăl său îi tocmise un profesor neamţ care nu ştia boabă de gasconă ci vorbea numai latineşte). Până la 13 ani, când fu dat la facultatea de arte din Bordeaux învăţase latineşte, muzică, cetise pe Ovidiu, Terenţiu şi Virgil şi jucase în tragediile latineşti ale lui Buchanan şi Muret. A făcut dreptul la Toulouse şi la 23 de ani a fost numit (slujbă cumpărată, cum se obişnuia pe atunci) consilier la Curtea din Périgeux, unde îl cunoscu pe poetul La Boétie, omul care tindea să joace în Franţa rolul pe care l-a jucat aiurea Erasm din Rotterdam. Prietenia între Montaigne şi la Boétie a rămas de pomină. Este aceiaşi prietenie pe care a exaltat-o Socrate, Shakespeare în sonetele lui, Michel-Angelo şi André Gide, poate. Dela Curtea din Périgneux a fost mutat la Curtea din Bordeaux. In cursul celor şaisprezece ani cât a fost magistrat şi a ocupat funcţia îndeplinindu-şi — se pare — datoria conştiincios, dar fără prea mare exces de zel. A făcut dese călătorii la Paris, la curtea din Bar le Duc şi la Roma. Trecut de treizeci de ani — după stăruinţele familiei — el se însoară cu o femeie ştearsă dar inteligentă, fiica lui Francois de Chassaigne.

După sfatul tatălui său el traduce „Teologia naturală" — cartea monumentală a profesorului catolic catalan Ravmond Sebond — şi care avea să aibă o mare influenţă asupra atitudinei sale filosofice de mai târziu şi a atitudinei sale politice în raport cu luptele civile dintre protestanţi şi catolici.

La vârsta de 37 de ani Michel de Montaigne, socotindu-se bătrân, se retrage din magistratură pe domeniul dela Montaigne şi compune cele dintâi „essais"-uri — în sihăstria lui, din „librăria" plină de cărţi şi cu grinzile împodobite cu inscripţii latineşti...

Dar nici la castel, cu toate îndelungile sale meditaţii asupra destinului omului, cu toată poezia locului, şi poezia cosmică pe care el însuşi o desprinde din desfăşurarea vieţii, nu găseşte împăcare cu sine. După ce tipăreşte cele dintâi două cărţi, porneşte într'o lungă călătorie prin Elveţia, Bavaria, Tirol şi Italia. La întoarcere se pomeneşte ales primar al oraşului Bordeaux şi după doi ani ales iar, tocmai când prin provincia lui bântuia războiul civil, din pricina certurilor cu aspect religios — dar în fond politico-economic — dintre regele de Navara, viitorul Henric al IV-lea şi Henric al III-lea al Franţei. In acest timp Montaigne a îndeplinit funcţia de primar, de soldat şi de diplomat. Din Raymond Sebond ca şi din prietenia cu La Boétie el învăţase că omul politic nu trebuie să devină partizanul uneia din taberele religioase, ci arbitrul lor. Este ceiace a încercat el tot timpul şi ne confirmă dacumentele rămase.

După ce renunţă iar la viaţa politică — deşi nu definitiv, fiindcă misiuni la curte a mai avut dânsul şi pe vremea lui Henric al IV-lea, după moartea lui Henric al III-lea — se retrage iar în „librăria" castelului şi compune mai departe „essais"-urile.

Am enumerat datele principale din viaţa lui Montaigne fără să intrăm în amănunte. Ar fi trebuit schiţat un tablou al vieţei cotidiene de atunci, al frământărilor politice din Franţa şi de aiurea care se manifestau pe tărâmul religios. N'am făcut-o, numai fiindcă ne-ar fi luat prea mult spaţiu. Ceiace trebuie însă neapărat subliniat este că un tip complex ca Michel de Montaigne este rezultatul unor încrucişări de rasse şi culturi şi o scânteie ţâşnită din frecarea unei mari personalităţi cremenea evenimentelor contimporane lui.

SFARŞITUL ŞI SENSUL VIEŢII ŞI OPERII LUI

Michel de Montaigne închide ochii, la 13 Septembrie 1592, după o viaţă de sbucium, de călătorii, de studii şi onoruri. El a suferit în anii din urmă ai vieţii sale de boli — cari au apropiat poate desnodământul — dar nu s'a jeluit, n'a umplut lumea de plângeri ca marele, în veci neconsolatul Pascal.

„El avusese — scrie biograful său Fortunat Strowski — precum am văzut, mai multe vocaţiuni; dar toate se reduceau în a iubi viaţa. Această dragoste era partea lui pe lume.

El iubia viaţa, nu viaţa în imagini şi sisteme, nici acea din spiritul filosofilor sau imaginaţia geometrilor; nici viaţa în simboluri şi idei, dar viaţa vie, diversă, nenumărată cu coaja ei parfumată şi aspră, cu necontenitele ei schimbări: viaţa aşa cum ne-o dăruie maica noastră bună Natura. El iubia cu o universalitate miraculoasă, dar fără să se piardă, ca făpturile slabe, lipsite de libertate voluntară şi judecată... Era Eyquem, cu sânge de Lopez, era gentilom şi francez, instruit, viteaz, devotat oraşului şi ţării sale. Avea o nevastă, o fiică, vecini, o casă nobilă (unde şi regii veniau în vizită n.n.) avere, pe regele său, pe parohul său, cărţile sale, bolile, gândurile. Toate acestea în dragostea pentru viaţă, în vastul său al Naturii"...

Michel de Montaigne este cel dintâi strălucit şi nobil exemplar al unei clase care nu avea curajul să-şi spună numele: marea burghezie. Din această pricină tindea către universal, căuta un loc în spaţiu şi nu l-a găsit în viaţa propriu zisă, ci în opera lui.

...Pe care cetitorul o va găsi în librării, şi pe care, noi nu ne-am încumeta s'o rezumăm în aceste simple note pe marginea unei biografii.

ION CALUGARU

Cenotaful lui Montaigne

Frontispiciul primei ediţii, primul tiraj din „Essais"

Funigei

de MYST

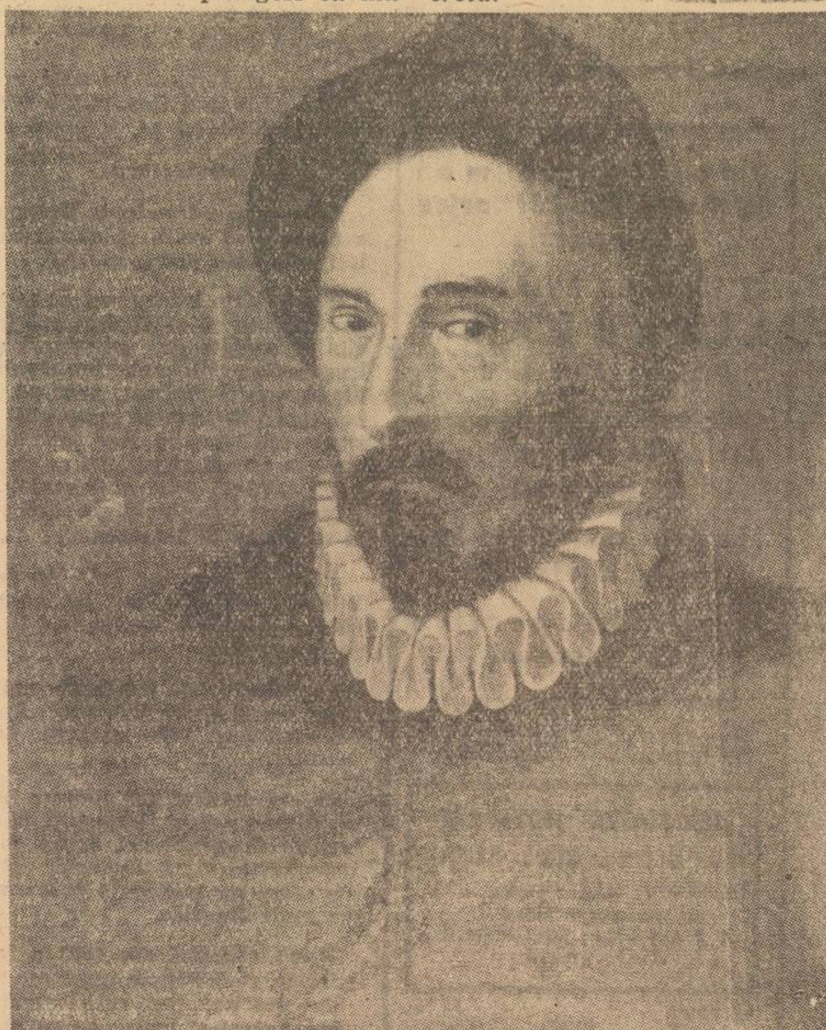
— E atât de uşor, să nu-ţi mai aminteşti de tine însuţi!..

— Cei cari s'au iubit, nu trebue să se mai vadă; cu cât se revăd mai des, cu-atât se uită mai mult...

— Omul tare este acela, care nu regretă nimic.

— A fi iubit, înseamnă a fi învingător; cel ce iubeşte, este învins dela început.

— Trebue mult tact, pentru ca discreţia să nu întreacă măsura, devenind, prin exagerare, indiscretă.

portretul lui Montaigne

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Protanarea lui Baudelaire

Sunt scriitori străini, de opera cărora nu e admisibil oricui să se apropie ca traducători. Dacă acest lucru e adevărat pentru proză, cu atât mai mult apare exact în ceeace priveşte poezia. Nu-i îngăduit oricui ştie franceza să se arunce cu inspiraţia-i proprie în orice carte franceză şi să o masacreze după gustul lui; or, acest lucru nu vor să-l înţeleagă o seamă de oameni cari ţin cu tot dinadinsul să-şi vadă numele lor legat de acela al scriitorilor celebri.

Când e vorba însă de Baudelaire în special, dacă n'ai talentul lui Phillipide cel puţin, a încerca să redai în româneşte oricare din poeziile celui care a scris „Les fleurs du mal", înseamnă pur şi simplu un sacrilegiu.

Citâm, pentru exemplificare, următoarea strofă dintr'o „interpretare liberă", cum prudent se numeşte traducerea celebrului „Albatros":

Dintr'un capriciu, adesea, prind corăbierii
Acele păsări mari, zise albatroşi, de mare,
Ce întovărăşesc, alaiu ştiut plecării,
Lunecătoarea navă pe hăurile-amare.

Problema traducerilor trebue rezolvată pentru prestigiul şi al nostru, dar şi pentru apărarea operelor străine de profanarea la care sunt expuse.

Mâna

Intr'o revistă „Tribuna Tineretului" a apărut această apologie a... mânii:

„Mâna aceasta mică, ce-mi mângâie părul, obrajii şi fruntea; mâna aceasta mică, ce-mi îndoaie'n grădinile dimineţilor reci rozele genelor şi-mi toarnă din ulcica zorilor veselie'n suflet, mâine poate va creşte un crin înalt sau o zambilă, sau o nalbă, şi'n scurta-i dăinuire prin vremelnicie, parfumul petalelor ei cine ştie pe câţi trecători va'mbăta'n amurguri şi'n dimineţi; cine ştie pe câţi va veghea în taină, câte şoapte sincere şi perverse va auzi sub pridvorul lunei".

Monstruoasă mână, care are până şi urechi — de oarece „aude" şoapte sincere şi perverse...

Pentru psihiatri

Sub titlul „Stemă bizară", cineva publică următorul catren în aceeaşi revistă:

„Pe tâmpla cerului de fosfor coclit:
„pasăre cristal cu — aripi de nufăr şi ger
„Chip de domniţă, crin, străvezie lumină de mit
„şi-un şarpe volută cu solzii de fer".

E într'adevăr bizar. Şi în acelaş timp îngrijorător pentru cei cari vin în contact cu poetul, altfel decât numai prin intermediul tiparului.

Pasărea-oae

Citim strofa aceasta în „Pagini literare", revistă ce apare la Turda:

Să umble oile privirii mele sure,
Ca păsările vara'n crâng, printre cuvinte,

In boturi să adune rimele preasfinte,
Şi să le prindă'n părul brun, ca o pădure.

Cum adică? Privirile celui care a scris versurile umblă ca oile şi aceste oi sunt ca nişte păsări cu bot? De când e lumea, nu s'au întâlnit în nici o grădină zoologică asemenea monştri cari, dacă ar exista nu numai în imaginaţia poetului, ar speria credem pe biata lui muză când i-ar vedea apropiindu-se de ea să-i prindă în păr fie şi ceva atât de inofensiv ca rimele „preasfinte".

Preocupări... poetice

Intr'o revistă provincială în ale cărei patru file găsim nu mai puţin de patrusprezece poezii, — ceeace se va recunoaşte că e cam prea mult şi dovedeşte o pronunţată manie versificatorie a colaboratorilor, — un tânăr scrie aşa:

„Apa nopţii negre, nopţii pline
S'a slobozit de undeva şi vine"...

Un altul, într'un poem cu titlul „Poemul prosternării mele sub zodii, face următoarele destăinuiri asupra preocupărilor sale solitare:

„Mă reculeg în mine când zilele mă chiamă
„şi-s plin de nostalgia amurgurilor calme,
„simt liniştea în suflet bolnav cum se distramă
„şi anii mi s'alintă extatic între palme".

Chestia cu alintarea extatică între palme — fi şi a anilor, cum se exprimă poetul — e în orice caz de natură să ne pună pe gânduri. Mai ales când vedem rezultatul confuz al „reculegerii în mine".

Consacratul Destinului

Tot în „Tribuna Tineretului" găsim un fel de schiţă filosofică întitulată: „In trecere prin Timp", din care vă dăm câteva „mostre".

Ascultaţi una:

„Un chin netrebnic îmi dezolează bruma de speranţe ce întrevăd în negura ce-mi întunecă zările.

„Sunt consacratul destinului care se pierde în avalanşele lui nebuloase".

Aţi băgat de seamă: brumă, negură, avalanşe... Acesta nu mai este articol, ci adevărat buletin meteorologic. Apoi, cine se pierde în avalanşele lui nebuloase, consacratul sau destinul? Nu e de loc lămurit. Nu de alta, dar să ştim şi noi, că dacă-i vorba de d-l consacrat, apoi nu-i nici o pagubă această pierdere în avalanşe nebuloase. Dimpotrivă...

Aerisire

Ascultaţi acum altă mostră:

„De ce alunec zburdalnic pe la ferestrele gândurilor şi apoi sfios mă opresc la o răscruce de drumuri neumblate?".

Decât să-ţi pui întrebări de felul acesta, mai bine ai deschide, vorba d-tale, „ferestrele gândurilor" să se mai aerisească puţin... Că tare se simte nevoe!

Nobilitate şi hara-kiri

In sfârşit, ultimele două:

„Ce gând i-a zdruncinat criteriul de selecţionare al oamenilor?

Unde e maturitatea în apreciere? Şi mai ales cum se împacă pretenţia de a valorifica când se depreciază nobilitatea sufletească?".

Vorba dumnealui, cum se împacă pretenţia de a valorifiCA CAND se depreciază „nobilitatea" sufletească?

Şi:

„Rândurile mele nevolnice le-am adresat ultimatul sorţii. Nu reneg din ceeace am spus nimic. Căci ele mi-au fost inspirate din propria experienţă. Trimit din vârful munţilor mei dorinţa de a mă fi înşelat şi eu voiu fi acela cari să-mi fac Hara-Kiri gândurilor mele".

Numai să ai cui să faci Hara-Kiri...

Balada

Pomeneam în numărul trecut despre un reportaj turistic „Cabana de munte" apărut în „Vremea" şi în care era vorba de tot felul de năzbâtii: ceaiuri războinice, grupuri formate dintr'o singură persoană, geografie olfactivă, etc. Autorul perseverează. In numărul apărut săptămâna trecută ne dă o continuare a acestui reportaj, iar la sfârşit ne înşiră o serie întreagă de alte reportaje pe cari le va scrie. Avem deci toate motivele să ne veselim... Şi cetitorii la fel. Iată, de pildă, în numărul ultim al „Vremei", d. reporter scrie:

„Şi câte turme de capre negre n'am văzut eu păscând prin poenile acestor balade verzi — întunecate de munte...".

Că a văzut turme păscând, aceasta nu ne miră. Fiecare este atras în mod deosebit de câte un peisaj, iar d. reporter este desigur, atras de... iarbă, dar că balada este de culoare verde întunecată, aceasta n'o mai credem. Se poate să nu ştii măcar atât: balada aparţinând genului epic, este doar de culoare... portocalie!

Puteri pale

Mai departe:

„Dar frumuseţea aceasta e frumuseţea la ea acasă. S'o lăsăm deci, ca să n'o profanăm prin palele noastre puteri de prezentare".

O! Atât de pale sunt aceste puteri de prezentare, că sunt cu totul invizibile. Le-ar trebui o cură de supra alimentare... logică, gramaticală şi, dacă se poate, de talent.

Comparaţii

In sfârşit:

„...Tăcerile au fost sfâşiate de ţipătul tăios al unei pajure. Când m'am uitat în sus, în loc de una, erau trei, care în nişte evoluări line şi dulci ca veşniciile...".

De ce nu „în nişte evoluări line şi dulci ca un cataif". Cel puţin cataiful dacă e proaspăt, ştii sigur că e dulce.

„Tineri corupţi"

Cine i-a stârnit pe atâţia tineri, în fond probabil băeţi sănătoşi şi din părinţi asişderea, să scrie neapărat versuri ce vor să îmbrace un fond decadent, desabuzat? De ce tinerii aceştia când iubesc, în versuri, strâng în braţe „fantasme", „idoli", „icoane" şi deraiază alături de viaţă?

Iată un exemplu, dintr'o mie:

Goneşte, sângele meu, pe sub piele,
Ca un şuer de schijă, ca o cădere de stele,
Porţile cele nouă ale coapselor roz-albe
Trece-le în zăngănituri de salbe...
Goneşte, sângele meu, prin subterane,
Prin coapse de argint morfinomane.

Ce înseamnă duhul acesta de nebunie? Ce sens are chestia cu sângele care trece „prin cele nouă porţi ale coapselor roz-albe" şi apoi prin „coapsele de argint morfinomane"? Oricât am încerca să înţelegem, ne e cu neputinţă. Ce e aia coapsă morfinomană? Unde a întâlnit versificatorul aşa ceva? Să răspundă, să explice cu cuvinte simple, să vorbească adică româneşte şi omeneşte.

Dar, ceea ce e mai grav, e că asemenea aberaţii îşi găsesc loc în revistele din provinciile alipite, acolo unde e nevoe de altceva decât de producţii abracadabrante, pentru a face massele largi ale populaţiei româneşti şi minoritare să cunoască şi să guste adevărata literatură românească.

Se pare că acest elementar lucru nu e înţeles de conducerea revistei „Viaţa Basarabiei" din paginile căreia am spicuit versurile ce fac obiectul acestei note.

Reînvierea lui Villiers de l'Isle Adam

Théophile Briant, directorul lui „Goëland", a sărbătorit în mod fastuos pe Villiers de l'Isle-Adam la Saint-Brieuc, unde s'a născut, acum o sută de ani, acest strălucitor favorit al soartei, care l-a împodobit cu cele mai luminoase daruri.

Copilăria lui a fost legănată de legende asupra originii şi vechii glorii a familiei sale, căci tatăl său a fost un personagiu ciudat, credul în orice himeră, vânzându-şi bunurile din Bretania, bucată cu bucată, pentru a cumpăra petece de pământ în care spera să găsească, ascunse din vremuri turburi, cine ştie ce bogate comori. Până în cele din urmă s'a ruinat şi a trăit la Paris din afaceri foarte nelămurite.

Mathias-Auguste de l'Isle-Adam sosi deci la Paris cu ferma hotărîre de a mai adăuga, pe lângă strălucirea rassei sale nobile, singura glorie care era nobilă pe acea vreme— gloria de scriitor.

Dar momentul nu era bine ales. Romantismul era pe sfârşite, Victor Hugo era la Guernesey, lira lui Lamartine se oprise în „Reculegeri" Vigny se izolase, Balzac murise, Musset era şi el pe moarte, Barbey d'Aurevilly cu „L'Ensorcelle" părea colorat, prea ţipător pentru acele vremuri cenuşii. Sainte-Beuve intrase în învăţământ şi fraţii Goncourt scotoceau încă prin fantaziile secolului al XVIII-lea.

Pe de altă parte Banville cu „Stalactites" şi „Cariatides", Leconte de Lisle cu „Poemes antiques" nu atrăgeau încă decât atenţia unui cerc foarte restrâns de admiratori. Era epoca în care triumfa falsa literatură, vodevilul, foiletonul şi opereta.

Două cărţi apărură atunci, orientând realismul romantic pe căi noi. „Les Fleurs de mal" de Baudelaire şi „Madame Bovary" de Flaubert. Villièrs fu mai ales impresionat de Baudelaire şi el făcu cunoştinţă cu poetul satanic, de la care a învăţat valoarea efortului sever în materie de artă şi a căpătat revelaţia lui Edgard Poe.

Şi aceasta i-a înlesnit formarea, căci până atunci vorbise, trăise, gesticulase în operele sale, fără a le fi putut găsi forma.

Debutul lui Villiérs a fost ca o intrare triumfală în glorie, tronând la berăria Ponsset, din Rue des Martyrs, în mijlocul unui cerc de camarazi şi admiratori cărora le declama poemele sale

Marea sa operă „Isis" romanescă şi filosofică apăru în 1862.

Foarte strâmtorat pe acea vreme, aflând că tronul Greciei era vacant, se zice că poetul ar fi cerut o audienţă la Napoleon al III-lea spre a-şi pune candidatura...

Intre timp a terminat „Morgane" şi a început să scrie Elen, dramă în trei acte care apăru în 1865.

O activitate înfrigurată şi fără răgaz îl făcea să se cheltuiască în vizite şi şedinţe cu camarazii şi să frequenteze saloanele Parnasului şi ale Augustei Holmes, vorbind, scriind opere literare şi compoziţii muzicale (pe care nu le-a editat), scoţând reviste şi ziare „Revue du Progrès", „l'Art" care a formulat doctrina Parnasienilor şi ale cărei şedinţe se ţineau la Lemerre.

Până la moartea lui Baudelaire Villiers a fost nelipsit de lângă căpătâiul poetului, asistându-l în lunga sa agonie.

Povestirile sale publicate întâi sub titlul de „Poémes moroses", fură apoi reeditate sub acel de „Contes Cruells".

In ele spiritul lui Villiers hoinăreşte prin nereal, transmiţând, alaiuri de descripţii exterioare, viziuni îndepărtate şi halucinaţii stranii, ale căror magnificenţă şi frumuseţă are mult din vise.

După războiul din 1870 a fost în mizerie, căci Villiers rămăsese tot vechiul vizionar, fără spirit practic, pe când fiecare-şi vedea de nevoi.

Villiers scoase în această epocă „Axel" pentru care el studiase în fond „Kabbala" şi ştiinţele oculte.

Mizeria lui din epoca aceasta este spăimântătoare: locuia încăperi goale, scriind pe parchet, murind de foame şi subţiindu-şi cerneala cu apă. Astfel a scris „Eve Future".

Dar din 1878 opera lui Villiers de l'Isle Adam începe a pătrunde. El se leagă într'o strânsă prietenie cu Shepano Mallarmé, cu Barbey d'Aurevilly, tinerii se adună în jurul său atribuindu-i o semnificaţie legendară. Dar pentru cine vrea să-l înţeleagă, visătorul trebuie cu totul despărţit de satiric.

Nenorocul l-a urmărit însă până la moarte. La cincizci de ani, când viaţa părea a-i surâde, muri de un

cancer la stomac, în stabilimentul fraţilor Saint Jean, unde a fost condus de Hugomans.

Inainte de a închide ochii, după îndemnul camarazilor şi prietenilor, se căsători cu Marie Dantine, tovarăşa devotată a vieţii sale zbuciumate,cu care avea şi un băiat. El fu întovărăşit la cimitirul din Batignolles, în 1901, pe o zi umedă, ploioasă şi cu vânt, de către tot ce avea Franţa mai strălucitor în literatură; Huvs Mans, Mallarmé, Léon Dorx, Catulle Mendès, Paul Hervieu, Georges Rodenbach, Coquelin Cadet, Hérédia, Jean Richepin, etc.

Realitatea mai fantastică decât orice imaginaţie

DE VORBĂ CU AVIATORUL LINDBERGH LA CLUJ

Cele mai originale curse alergări de melci... în Bucureşti

Modă, curiozităţi, jocuri, etc. etc.

Fotografiile sportive de Duminică

Toate în excelenta revistă

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRŢI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori şi
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOŢI"

48 pagini 10 lei

Fabule pentru adulţi

Intâlnirea peste veacuri

De mult, acum câteva sute de ani trăia într'un mic orăşel din centrul Europei un individ, pe nume Micael Grotzius. Acest personaj, pe care istoria nu-l pomeneşte, deşi s'ar fi cuvenit să fie pomenit, a fost toată viaţa călăuzit de o mare credinţă: în pace şi în înfrăţire. El şi-a iubit semenii mai mult decât pe sine însuşi şi, ca toţi acei cari au simţit şi făptuit astfel, a trebuit să moară pentru ei. Micael Grotzius a suferit cumplit pentru credinţele lui şi, de cât să le părăsească, a preferat să fie ars de viu.

A sfârşit pe rug. Arderea lui de viu s'a desfăşurat, cum se obişuia pe atunci, cu deosebit ritual. In piaţa publică în care fusese ridicat rugul, era adunat popor mult.

Tobele băteau, clopotele sunau prelung iar norodul îşi manifesta zgomotos participarea: huiduia şi fluera. Micael Grotzius, cu vestmintele rupte, cu mâinile legate la spate păşea spre rug, drept, aproape mândru. Nimic nu-l înconvoia.

In clipa când fu legat de stâlp, din mulţime se desprinse o bătuţă urâtă, măruntă şi sbârcită, Marhta Goda, căreia îi plăcea rachiul şi care aruncă un braţ de gâteje peste rug, să ardă mai bine...

Istoria mai cunoaşte un asemenea caz: la arderea lui Ioan Huss, tot aşa s'a apropiat o bătrânică de foc şi a aruncat câteva surcele. Ioan Huss ar fi rostit atunci. (O! sfântă simplicitate) „O sancta simplicitas!" Spre deosebire de Huss, Grotzius nu s'a exprimat în latineşte, ci a grăit simplu şi tare, spre a fi auzit şi înţeles de toţi cei de faţă: „O omenire proastă, eu mor pentru tine, ca să ai o soartă mai bună!"

Apoi flacările au prins să se încolăcească peste trupul lui ca o ederă de foc, clopotele sunau prelung şi jalnic, tobele răpăiau, norodul huiduia şi fluera, iar Martha Goda s'a dus repede să mai aducă un braţ de vreascuri pe care să le arunce peste vălvătae...

Şi au trecut ani peste ani, decenii peste decenii, veacuri peste veacuri... Printr'un fenomen care nu este metempsihoză şi căruia ştiinţa modernă nu i-a iscodit taina, sufletele lui Micael Grotzius şi al Marthei Goda au purces din nou pe pământ şi s'au întâlnit la o răscruce a timpului: în mult frământatele noastre zile. Micael Grotzius, deşi fiziceşte nu se schimbase prea mult, era trist şi decepţionat; iar Martha Goda era aidoma cu aceia de acum câteva veacuri; micuţă, urită, zbârcită şi beţivă.

Paşii lor îi purtau prin lume, fără ţel... Când Martha Goda l-a zărit pe Grotzius, a căscat ochii mari, s'a clătinat pe picioare şi a rostit stins, pierdut:

— Vai! Micael Grotzius...

Dar acesta, i-au răpuns blajin, aşa cum i-a fost întotdeauna firea:

— Da, eu sunt. De ce te temi?

— Apoi... eu... eu, începu să se bâlbae Martha...

— Da, ştiu. Tu ai adus două braţe de vreascuri, să ard mai bine, ripostă Grotzius zâmbind. De emoţie, băbuţei începu să-i tremure bărbia şi să-i curgă lacrimi grele.

— Dece plângi?

— Vai, iartă-mă... iartă-mă... şi vru să-i cadă în genunchi şi să-i sărute mâna.

— Nu... Te rog... N'am ce să-ţi iert. Dreptatea a fost de partea ta. Eu sunt acela care te-am insultat. După câteva sute de ani după ce am fost perpelit pe rug, m'am convins că cele rostite atunci: „omenire proastă", mi se potrivesc în primul rând mie...

Am greşit, oamenii sunt la fel de cruzi şi sălbateci şi nu merită nici un sacrificiu.

Desigur Martha Goda n'a înţeles prea mult. Faptul însă n'are prea mare însemnătate. Martha Goda era tristă şi îngândurată Cunoscându-i slăbiciunea, ca s'o înveselească, Gratzius o pofti la o locantă unde o cinsti cu rachiu vechi şi tare, din care bău chiar atunci şi el câteva păhăruţe.

Apoi, cum în oraşul în care se întâlniră, era în ziua aceia o mare serbare populară: se ardeau câteva biblioteci şi doi indivizi cari erau convinşi că pot salva omenirea prin credinţă în pace şi înfrăţire, Micael Grotzius şi Marhta Goda, amândoi cu chef, se apropiară de imensul rug şi aruncară câteva braţe de vreascuri... După care ispravă, râzând nebuneşte, s'au încins şi ei în sarabanda din jurul focului. Pe urmă, obosiţi, s'au îmbrăţişat ca doi buni prieteni şi fiecare s'a pierdut pe drumul său în timp şi în spaţiu.

ŞTEFAN TITA

Mărunte

■ A apărut PE UURMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planşe lei 70. Ed. „Adevĕrul" S. A.

■ VARTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflec a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul" S. A. Preţul lei 70.

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revistă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

A APARUT Nr. 88

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

PERICOLUL OBEZITĂŢII

FURUNCULUL ŞI FURUNCULOZA

Omul e o sonerie electrică

Cumpătare în consumul zahărului

URMĂRILE ONANISMULUI

ARTRITISMUL NASO - FARINGIAN

CUM SE POT EVITA ŞI VINDECA BOLILE MOŞTENITE

VIAŢA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI

16 PAGINI 5 LEI

Editura IDEIA

a trimis în librării ediţia II din volumele:

ISTORIA DOCTRINELOR POLITICE

ARTA POLITICĂ | OAMENI ŞI FAPTE

de PETRE I. GHIAŢĂ

500 pag. Lei 220

CĂRȚI

UNICA IUBIRE A LUI LUDOVIC AL XIV-LEA

„Nu e atât de frumoasă", ziceau femeile geloase despre ea, dar ce drăgălașe e cu părul său creț și bogat, umflat pe tâmple ca o bonetă neagră, ce ochi mari și umezi, ce gură mică și dulce. Astfel era Maria Mancini. Mama sa o găsea prea osoasă și prea smeadă, și nu voia să creadă prezicerea horoscopului că fiica sa va întoarce într'o zi lumea pe dos.

Intr'o zi însă unchiul ei, Mazarin, o invită la Paris. Maică-sa ar fi vrut să trimită pe Hortensia, pe care o prefera, dar mica încăpățânată eși dela mânăstire și nu vru să cedeze cu nici un preț.

Ludovic al XIV-lea avea șaptesprezece ani și Mazarin domnea asupră curții și asupra Anei de Austria; dar regența era pe sfârșite și băiatul acesta care se ținea toată vremea de femei, avea să fie în curând rege.

In fața Mariei Mancini el rămase înmărmurit: ochi frumoși, colorit strălucitor, mâini subțiri și ușoare, corp mlădios de dansatoare. Când căzu bolnav la asediul Dunkerkului

Maria Mancini

și se credea că va muri, Maria Mancini plânse cu deznădejde. El află și amândoi înțeleseră că se iubeau. „Fericirea lor era atât de mare și de gravă, în cât uitară de intrigile dela curte și chiar de existența ei și nu se gândeau măcar să-și aranjeze viitorul".

Totuși regele trebuia însurat și dacă nu se gândeau ei la aceasta, se gândeau cu atât mai mult alții. Cui însă i-ar fi trecut prin minte o căsătorie cu mica Mancini?

Când Ludovic al XIV s'a dus la Lyon să se întâlnească cu o ducesă de Savoya în vederea căsătoriei, Maria l-a întovărășit copleșită de durere și tremurând de mânie. Dar de data aceasta căsătoria nu se făcu. Princesa nu era o partidă strălucită și apoi avea un cap mare și un trup slab și deviat. Regele poate n'ar fi observat, dar Maria Mancini îi zise:

— Ce vrei să fii de batjocura Europei?

Nu, desigur că Ludovic nu voia așa ceva, iar princesa gheboasă plecă cu mama ei care plângea. Fu însă apoi vorba de Infanta de Spania.

— Ai să sfârșești prin a o lua, îi zicea Maria cu ciudă. El se scuza, amâna:

— Ca să mă însor cu Infanta ar fi nevoe de un tratat. Gândește-te că suntem în războ. Asta o să ceară timp. Niciodată spaniolii nu vor consimți să ne cedeze teritoriile pe care le pretindem...

— Dar dacă cedează, ce vei face?

Ludovic plângea, de altfel plângea ușor și mult. Ana de Austria și Mazarin se certau mult pe socoteala acestui rege căruia va trebui să i se lase puterea în curând. Mazarin voia ca cel puțin să-i zdrobească inima. El nu se gândise niciodată la o căsătorie cu nepoata lui. Știa că Franța nu i-ar erta-o nici odată și atunci o exilă la Rochelle.

In ziua plecării ei, Ludovic plângea din nou. Dar ea nu vărsă nici o lacrimă și privirea-i era poruncitoare:

— Ești rege și plângi, iar eu plec.

Iar când îl văzu după câtva timp la Saint Jean d'Angélus, unde venise să o vadă, îi zise: „De ce te mai zbați atât, dacă nu ai puterea să vrei?"

Ludovic plecă fără ca ea să fi putut obține dela el refuzul de a se căsători cu Infanta.

După câteva luni el se căsători cu Infanta la St. Jean de Luz. Se povestea că s'a retras cu ea în camera nupțială de la orele zece.

„Era dragoste sau deznădejde?" și Maria Mancini se întreba cu disperare cum a putut-o abandona pe ea pentru acea infantă-avorton..."

Intâlnind din nou pe Maria la Brouage, regele plânse din nou și încercă să o convingă a-i fi metresă. Ea însă dorea să pună între ei ireparabilul, să se mărite.

— Ești încă liberă, îi zise el întâlnind-o din nou la Paris, cu măreața inconștiență a bărbatului.

— Da, dar d-voastră nu mai sunteți.

Și îl refuză din nou, iar el — după cum era și normal — cu cât era refuzat, cu atât o iubea mai mult.

Ea se logodi în fine cu disperarea omului care se aruncă în apă să se înece. Ultima oară îl văzu pe rege prin geamul cupeului ei de mireasă, iarăși cu fața înecată în lacrimi.

LITERATURA AMERICANĂ

Sfârșitul veacului trecut a fost pentru America inaugurarea realismului cu Frank Norris, H. B. Fuller, Upton Sinclair, care evocau scene reale din viața americană. Ca toate produsele americane literatura sa se prezintă în tomuri masive, alcătuind „romane fluvii" și cititorul le cântărea în mână cu îngrijorare înainte de a le deschide.

A venit apoi o perioadă în care fluviile s'au transformat în râuri și care a dat o serie de autori foarte buni: Fitzgerald Scott „The Beau tipul and The Damned", Sherwood Andersen, „Winesburg, Ohio", Wille Cather „My Antonio", apoi Hamlyn Garlaud și mai ales Sinclair Lewis. Acești autori aveau psihologie, vigoare și splendide descripții.

După războiu operele literare americane devin romane condensate cu stil vioi și ager, putere de invențiune, colorit și dorința de a da lucruri trăite până la cruzime, deși se simte pe unele locuri procedeul și artificiul. Printre aceștia putem cita pe Erskin Caldwell, Wilhelm Faulkner, James Furrel, Hemingway și alții.

Din prima echipă de literați Teodor Dreiser, în vârstă de 68 de ani este încă în plină putere de creație și numără cei mai mulți admiratori.

Cu prilejul unui congres internațional pentru pace, ca un bun și leal american, și-a părăsit casa din Mount Kisco, în apropiere de New-York și, împotriva tuturor intențiunilor, a venit la congresul ce se ținea la Paris. Pasiunea și plăcerea vieții sale a fost și a rămas scrisul. In clipa în care camarazii săi literați i-au scris că „se bombardează orașe deschise și sunt multe cauze nobile de apărat, deci este nevoie de el", era sigur că nimic nu-l va putea scoate din refugiul său unde autorul lui „Sister Carrie", „An American Tragedy", „Jennie Gerhardie", „Financiarul", „Une Gallerie de Femmes", scrie al cinsprezecelea roman al său „The Bullwarke".

Nu se gândise să scrie niciodată. Din familie săracă, el a trebuit să lucreze, dela șaisprezece ani, în prăvălia unui negustor de fierărie pentru cinci dolari pe săptămână, în Indiana, locul său de naștere. Apoi timp de cinci ani a exercitat meșteșugurile cele mai diverse în Chicago. Apoi cu ocazia unei încăerări la care a fost martor, făcând un reportaj foarte realist și, având norocul să placă celor dela Chicago Daily Globe, a intrat în ziaristică.

Timp de opt ani (1892—1900) a lucrat ca ziarist la toate rubricele și a redactat până și un jurnal pentru femei „The Delineator".

In 1900 a terminat „Sister Carrie", care — dimpreună cu „An American Tragedy" l-au făcut celebru în lumea întreagă. La această celebritate a contribuit și cenzura, care a oprit vinderea romanului „Sister Carrie" la câteva zile după apariție, iar după 27 de ani și-a repetat gestul cu „American Tragedy".

In scrisul său Theodore Dreiser amintește pe Zola și pe Mirbeau, având dela Zola geniul creator, arta de a dezvolta subiectul, grija de a creia lucruri adevărate, iar dela Mirbeau disprețul pentru compromis și trăsătura iute, metoda lui de a satiriza constând în a expune faptul în toată goliciunea sa.

DESENELE COPIILOR

E bine să ne întoarcem la izvoarele vieții. Nimic nu-i mai instructiv și mai fermecător decât o expoziție cu desene de copii. Din două puncte de vedere o asemenea expoziție poate fi revelatoare: Ce păstrează un copil privind un spectacol cotidian? Cum își exprimă el impresiile? Incercarea este și mai interesantă când avem în fața ochilor lucrări provenind din aceiași localitate. Ansamblul lor ne dă o imagine a orașului ori a satului, imagine pe care o simțim mai adevărată decât toate de până atunci.

S'a scris foarte variat și mult asupra desenului copiilor, dar majoritatea autorilor se referă la o vârstă ce nu depășește 8 ani. Este o epocă a unei conștiințe primitive și totul este reprezentat printr'un fel de schematism stângaciu, ținând de geometria plană. Capetele personagiilor sunt cercuri, rochiile triunghiuri, membrele simple linii drepte. Apoi diferitele elemente ale imaginei nu sunt legate între ele.

Dincolo de această vârstă găsim notația artistică în compoziție, rezultând în urma învățăturii sau a studiului individual. Iar după 14 ani, copilul vrea să facă opere de artă. I se pare că știe toate trucurile meșteșugului, dar de fapt împrumută o manieră și, neînțelegând-o își falsifică sensibilitatea, trișează am putea spune. Privind două desene executate de acelaș copil la distanță de numai un an către această epocă de tranziție, ar părea că ne aflăm în fața a două tehnici, în fața a două viziuni străine una de alta. Deobiceiu nu mai găsim niciuna din calitățile epocii precedente, ci o dorință pretențioasă de a vedea ca oamenii mari. Sunt lucrări fără nicio valoare și vina este a profesorilor ori a părinților care nu știu să călăuzească copiii, nu știu să-i deprindă să continue a vedea prin propria lor sensibilitate.

In afară de excepții, numai între 8 și 14 ani, copilul poate face desene reprezentative, socotind și epoca evoluată dar încă ferită de orice influență, epocă în care copilul simte trebuința de a lucra mereu mai bine, adică de a se apropia din ce în ce mai mult de adevăr.

Intre această voință de a pătrunde adevărul și imposibilitatea mijloacelor tehnice se naște atunci un conflict amuzant. Putem spune că fiecare notație a copilului dela 8 până la 14 ani, reprezintă o descoperire, o atitudine luată asupra lumii, o victorie asupra lui însuși.

Conturarea personalității nu va veni decât mai târziu. Deaceia într'o expoziție de desene copilărești nu vei cunoaște care lucrare este opera unui băiat și care opera unei fete. Desenul copilului nu-i nici bărbătesc, nici feminin: n'are decât vârste succesive.

Copilul apoi, nu cunoaște variațiile senzațiilor colorate. Ajunge destul de repede să deprindă regulile sau cel puțin necesitățile perspectivei. Distribuirea luminii, jocurile dintre lumină și umbră depășesc posibilitățile sale. De unde lipsa totală de modelaj și platitudinea desenului și a coloritului. De unde, deasemenea, o primă impresie de mașinal care se desprinde din lucrările copiilor. Am putea chiar să spunem o impresie de monotonie, dacă nu privim cu atenție ca să descoperim atâtea mici lucruri de minunată ingenuitate. Dar e evident că aproape toți copiii au acelaș fel de a reda un zid sau o casă, de a vedea o piață sau o stradă mai mult în plan decât în elevație și că întrebuințează un gri dens, amestec din tot felul de culori. Tot ceia ce n'are un ton precis, tot ceia ce implică oarecare sensibilitate cromatică, tot ceia ce vibrează cum spun pictorii, devine la copii o suprafață gri.

Așa dar, cele mai interesante opere de desen ale copiilor sunt acelea care conțin notații intacte, observații în stare pură, care împrospătează privirea noastră, a celor mari, obosită de prea multă educație și obișnuință.

REVISTE

RICHARD STRAUSS CÂNTĂ PACEA

Marele compozitor în ajunul de a împlini 75 de ani, în apogeul carierii sale fecunde și a gloriei, a reprezentat pe scena teatrului din München, patria sa natală, „Zi de Pace", noua sa lucrare, ce a dovedit pe lângă vigoarea sa intelectuală și noblețea ideilor care l-au inspirat în toată viața.

Vom indica aci pe scurt senzul acțiunii, datorită lui Josef Gresens, care ne transportă în 1648, într'o cetate asediată de dușmani. Comandantul pieții știe că nu mai are muniții. Totuși e decis să-și îndeplinească misiunea încredințată lui de împărat, până la capăt: să facă să sară în aer orașul, dar să nu capituleze.

In zadar își strigă suferințele. Poporul în fața lui și soldații îi declară că ei nu-și urăsc adversarii care suferă la fel cu ei. In zadar se încearcă soția lui, Maria, să-l îndupleце într'o scenă admirabilă. El le declară că, la primul atac, cetatea va sări în aer.

Trei lovituri de tun anunță atacul și toți se duc la posturi gata să moară. Dar nu se produce niciun atac. In tăcerea mormântală se aud însă clopote sunând pentru pace, pe care o propune inamicul.

După o dramatică desbatere de conștiință, comandantul primește condițiile. Maria triumfă, drapelele se încrucișează, și mulțimile adunate sărbătoresc binefacerile păcii.

Muzica lui Richard Strauss comentează această frumoasă temă cu o putere magistrală și imnul e cântat cu un avânt extraordinar. Cântecele soldaților, dialogurile și cântecele de dragoste alternează cu o artă și o măestrie extraordinară, amestecate cu invocațiile poporului și ruga notabililor.

Dar odată cu intrarea în scenă a Mariei, tonul se ridică și ia un colorit dramatic din ce în ce mai pronunțat în duo pasionat al celor doi soți, cu o putere crescândă și o exaltare care se susține în toată vasta scenă finală.

O operă mare, mai mult — zice criticul din „Marianne", — un act măreț. Teatrul din München i-a amenajat o reprezentare la înălțime. Doi „artiști complecți", Hans Hotter și compatrioata noastră, Doamna Viorica Ursuleac, „ale căror mijloace vocale egalează autoritatea scenică" și au dat personagiilor, comandantul și Maria, un deosebit și impresionant relief. Dar și cele mai mici roluri sunt jucate de artiști buni. Orchestra a fost dirijată de Klement Krauss, șef de înaltă clasă, care a lucrat fiecare frază din admirabila partitură spre a pune în valoare frumusețile ei, lirismul și extraordinara sa instrumentare.

Totul și în deosebi punerea în scenă prin deosebita înțelegere a decorului cași prin magia iluminatului au contribuit la efectul formidabil al piesei. Richard Strauss va rămâne, în prezent, după părerea tuturor, cea mai mare și mai reprezentativă figură a muzicii contimporane.

CRONICA MUZICALA

Despre un fel de a înțelege muzica

Prietenul meu, un violonist, îmi spuse următoarele:

— Vezi s'ar părea că muzica e făcută să câștige pe oameni. Cel puțin așa credeam la începutul carierei mele. Socoteam că cineva, pe care-l consideri nu lipsit de pricepere muzicală, ar trebui să-ți mulțumească când îi dai prilejul de a asculta o bucată ce ți se pare frumoasă, cântându-i-o.

Dar nu e așa. Am cântat odată unui prieten, care începuse împreună cu mine viora pe vremuri, o parte dintr'un concert, cu deosebire melodioasă și delicată. Prietenul ascultă cu încordare, scrutând încruntat notele, ceeace evident mă făcea să cânt cu mai multă plăcere: Aveam deaface cu un cunoscător. Dar nu terminasem bine, când el se repezi:

— Aha, făcu el cu satisfacție, arătându-mi un pasagiu, — vezi aici sunt doi de p, adică „pianissimo", iar tu ai cântat cel mult „piano" ceiace se scrie cu un „p.".

Rămăsei uluit de acest „efect al artei". Observația amicului era de altfel și în sine neîntemeiată.

Altă dată am cântat o „Bourrée" plină de vigoare și vioiciune. Prietenul urmări tot așa de încruntat notele, dar de data asta nu mai zise nimic, rămânând închis și enigmatic. Totuși, eu am înțeles că piesa pe care i-o cântasem, îl impresionase tot așa de mult ca altă dată concertul, și că „Adagio" sau „Bourrée", pentru el însemna acelaș lucru: Să încerce să-mi descopere vreo greșală, cât de infimă, de execuție.

De atunci nu mai cânt când mă roagă un „cunoscător" și împart lumea în două categorii: muzicanți și public.

NADI

UN IMN AL VIRTUȚILOR STRĂJEREȘTI ESTE ROMANUL

SUFLET DE STRĂJER

AVENTURILE EROICE A TREI STRĂJERI, SANDU, TOMA ȘI NICU, PE CĂILE PRĂPĂSTIOASE ALE BUCEGILOR, VITEJIA ȘI SPIRITUL LOR DE SACRIFICIU, VOR ENTUZIASMA PE TOȚI CITITORII.

SUFLET DE STRĂJER

PRIMUL ROMAN DIN VIAȚA STRĂJEREASCĂ

DE VANZARE LA TOȚI LIBRARII ȘI DEPOZITARII DE ZIARE, PREȚUL LEI 30. COMENZILE SE PRIMESC LA EDITURA „ADEVERUL", C. MILLE 9-11 BUCUREȘTI

ANTINEVRALGIC
Dr NANU MUSCEL
INTREBUINȚAȚI CONTRA
GRIPEI, MIGRENEI, NEVRALGII, etc.
Se vinde numai în cutii originale, conținând 2 buline și cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

„Ce să mâncăm azi?"

Acesta e strigătul gospodinelor în fiecare dimineață când trebuie să alcătuiască faimosul „menu".

Alarma lor este îndreptățită din mai multe puncte de vedere. Dintre cele trei necesități ineluctabile ale vieții — hrană, îmbrăcăminte și adăpost — hrana e cea mai importantă. Fără ea, viața e cu neputință, creșterea este împiedicată și puterile se macină, dacă suntem subalimentați. Dar și când suntem prea alimentați sau nepotrivit alimentați, prețioasele zile ale vieții sunt pierdute în mici neplăceri și sănătatea se strică cu totul, dacă nu băgăm de seamă la timp.

Stăpâna casei își dă foarte bine socoteala că venitul cași sănătatea familiei este în mâna sa. Grija mesei, a hranei familiei nu stă numai pe sufletul gospodinei cu mijloace reduse, care abia își înoadă capetele ca să se ajungă de azi pe mâine, ci și pe sufletul stăpânei în destul de conștientă pentru a-și da seama că nu e numai vorba de a alege felurile cele mai plăcute pentru a trezi, prin gustul, aroma și înfățișarea lor, pofta de mâncare a unor oameni, care nu au știut de obiceiu, mai niciodată, ce înseamnă a-ți fi foame. Se înțelege că „masa" este și un obiceiu social, nu numai o necesitate fiziologică, așa că stăpâna casei suferă când mesenii sunt nemulțumiți.

Dar preocupate de aceste considerații și influențate de diverse tradiții și false interpretări, gospodinele uită în alcătuirea meniului că: trupul omului e o mașină care lucrează fără încetare și are nevoie de combustibil și ca diferitele materii comestibile își au fiecare valoarea lor în funcționarea mașinii ce este corpul uman.

Acesta nu numai că lucrează mereu pentru a produce energia sub formă de muncă și calorii, dar este și un construitor al propriei sale substanțe, un reparator al părților deteriorate prin uz, prin boală sau alte accidente, deci trebuie să i se dea anume material de care are nevoie.

Acest material trebuie să conțină 16—17 diferite elemente printre care carbon, fosfor, sulf, fier, calciu, magneziu, potasiu, calorină, iodină, etc.

Sugarul de șapte kilograme crește prin aceste mijloace până ce ajunge la greutatea omului matur de ex. o sută de kilograme. Omul matur pierzând prin uzură zilnic părți din această greutate, ca preț al zilelor existenții sale, nu-și poate ține o greutate uniformă de cât punând la loc ce a cheltuit.

Hrana este mijlocul de a da corpului mijloacelor de care are nevoie pentru aceste scopuri.

Caloriile sunt datorite alimentelor care conțin carbon, oxigen și hidrogen; dar de aceste elemente nu avem să ne îngrijim, căci ele sunt conținute în orice alimente.

Proteina însă care monopolizează nitrogenul, merită toată grija noastră. Ea fiind necesară vieții fiecăruei celule și constituie partea cea mai importantă a țesutului muscular. Un copil nu poate crește și nu poate căpăta mușchi fără ea, sănătatea adultului nu poate fi conservată fără ea, căci prin faptul că trăește pierde, cu fiecare celulă și oră cu oră, mici cantități de nitrogen; și aceste pierderi se pot acoperi numai cu alimente ce conține proteină.

Deci nu trebuie să lipsească din meniul nostru, oul, carnea, laptele, peștele, cereale, vegetale, ca „pietrele" ce pot construi diferitele părți ale corpului după nevoie.

Dar sunt unele proteine, gelatina de pildă, sau altele ce se găsesc ca bază în compoziția unor vegetale care nu posedă prețiosul „amino acid", adică o compoziție chimică a substanțelor conținând nitrogen.

Dacă aceste proteine incomplecte se întrebuințează ca singură alimentare în dieta copiilor, de exemplu, ei nu cresc și nu se desvoltă. Efectele proteinei incomplecte s'au constat din experiențe asupra șoarecilor.

Câtă vreme ei au fost alimentați cu lapte sau puși la un regim mixt, au crescut și s'au desvoltat. Au fost apoi supuși la o alimentație cu o singură proteină necomplectă (gliadin de ex.).

Le mergea bine, dar nu creșteau astfel un șoarece pus la dietă gliadinei a crescut în 140 de zile cât au crescut frați săi, supuși la dieta laptelui sau dieta mixtă, în 34 zile. Iată de ce e necesară o alimentare în care laptele, oul, peștele, carnea și diferite vegetale, bogate în proteină, sunt atât de necesare în meniul copiilor mai ales.

Dar atât nu e de ajuns de știut pentru a alcătui meniul familiei. Elementele chimice, care construesc corpul, trebuiesc bine echilibrate, căci altfel urmează turburări grave. Corpul omenesc e compus din mai multe unități, fiecare cu activitatea sa, dar contribuind toate la sănătatea generală. Sunt glande care contribuesc în modul cel mai important la coordonarea activității generale. Acestea sunt pancreasul și glanda tiroidă.

Dacă, de pildă, pancreasul este serios bolnav, organismul pierde puterea de a arde carbo hidratele și astfel una din substanțele cele mai de valoare în producerea caloriilor, este pierdută pentru economia sa. Tot astfel și cu tiroida, dacă e prea activă: organismul consumă mult mai multe calorii decât poate produce.

Un echilibru este absolut necesar pentru ca sângele să-și mențină neutralitatea, inima bătăile regulate, nervii și mușchii puterea de reacțiune, iar acesta depinde de prezența fosforului, calciului, magneziei, sodiului și potasei, în anumite cantități, în țesuturile și fluidele din corpul omenesc.

Iată de ce e nevoe să avem un regim în care toate aceste producătoare de calorii să fie reprezentate.

Apa ajută la concentrarea și transportarea elementelor minerale în țesăturile și lichidele corpului.

De aceia e necesară prevederea ei în programul de alimentare.

In sfârșit sunt, pe lângă toate aceste substanțe alimentare, unele care — deși există în cantități foarte mici în alimente — exercită o influență enormă asupra nutriției corpului omenesc: Vitaminele...

Gospodinele simt în mod instinctiv câtă răspundere au în distribuirea hranei familiei, cu cele trei prânzuri, având în mâna sănătatea familiei și echilibrul ei în viață. Alcătuirea meniului este o preocupare ce merită toată atenția femeii. Vom căuta să ne orientăm puțin în această încurcată chestiune, supunând-o discuției cititoarelor noastre.

IS. SR.

Adevĕrul
LITERAR și ARTISTIC

Profesorul : — **De ce tremura Damocles la ospățul cunoscut, când avea deasupra capului o spadă atârnată de un fir de păr ?**

Elevul : — **Se temea să nu-i cadă părul in farfuria cu mâncare.**

Soțul : — **Slavă Domnului ! Eu nu sunt un om cu zece fețe.**

Soția : — **Ai dreptate. Cu mutra ta, e deajuns că ai numai una.**

X și-a asigurat mobila. Ii spune aceasta soției lui care il dezaprobă.

— Dar, draga mea, cred că am procedat bine. Ce ne-am face in caz de incendiu ?

— La noi nu va arde niciodată.

— De ce?

— Pentrucă suntem oameni fără noroc.

PITIGRILLI

Despre medici și medicină

Trebue mai mult să credem in empirism decât in știința oficială, care nu are altă menire decât de a schimba numele boalelor și care, după ce a cerut chimiei și fizicei toate miracolele, se intoarce fără rușine, la rădăcina plantelor, la mațele animalelor și la tainele țiganilor, in timp ce chirurgia iși datorează succesul său novocainei, invenție providențială, care a ingăduit oricui să devină chirurg.

Intâiul lucru pe care doctorul curant il intreabă pe bolnav când intră in odaia lui e, dacă a executat rețeta; a doua intrebare: la ce farmacie?

Dacă aşi fi bolnav, m'ar interesa știința doctorului și nu barba lui. Nu tot așa e și cu unii bolnavi. Persoana lui fizică și știința lui sunt un intreg absolut.

Dacă ne intoarcem cu câteva secole inapoi, vedem că inainte de orice, doctorul e un sacerdot. Câteva secole de evoluție nu au șters ultimile urme ale acestui concept in creerul oamenilor așa ziși progresiști sau civilizați.

Nu cred că spun ceva nou, dar doctorul și nu chinina, e acela care scade temperatura.

Ilizibilitatea și imposibilitatea de a rosti numele unor medicamente reprezintă continuarea misterului. Un farmacist serios german susține intr'una că salvarsanul lui e diodoeminoarsenobenzolmonometilensulfosilaț de sodiu. Cuvânt greoiu pentru cei neinițiați, care insă nu inseamnă nimic, fiindcă chiar și neînsemnatul mușețel sau inofensivul revent, descompunându-le in elementele lor, ar putea da naștere la nume tot atât de lungi, spinoase și cu neputință de rostit. Dar acest cuvânt are o inrâurire asupra clientelei.

Orice doctor găsește intotdeauna vătămătoare, șarlatanească sau in cel mai indulgent caz, neeficace, prescripția unui coleg.

Ca să mori cum trebue, ai nevoe de un mare notar, de un doctor vestit și de un mormânt luxos.

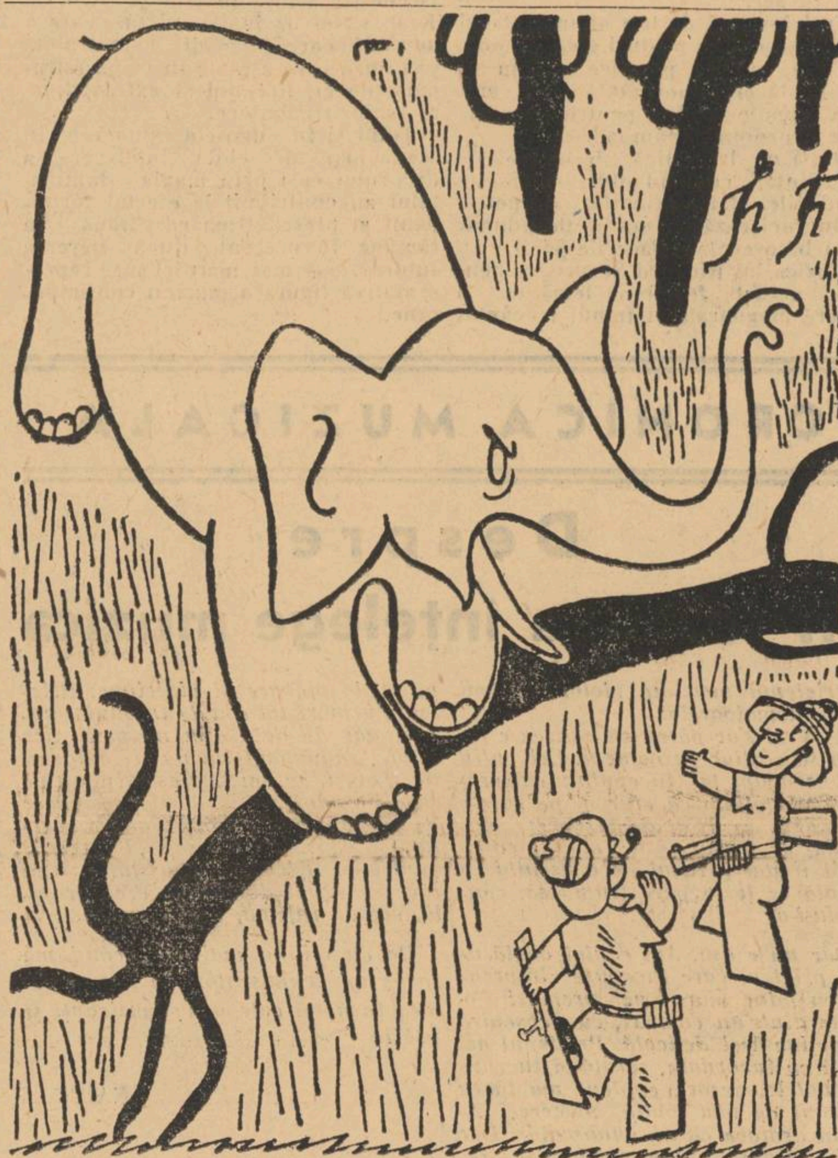
Pretutindeni există oameni cari intârzie plata doctorului dar plătesc regulat șarlatanului.

Altădată pământul acoperea greșelile medicilor, dar acum greșelile medicilor acoperă intreg pământul.

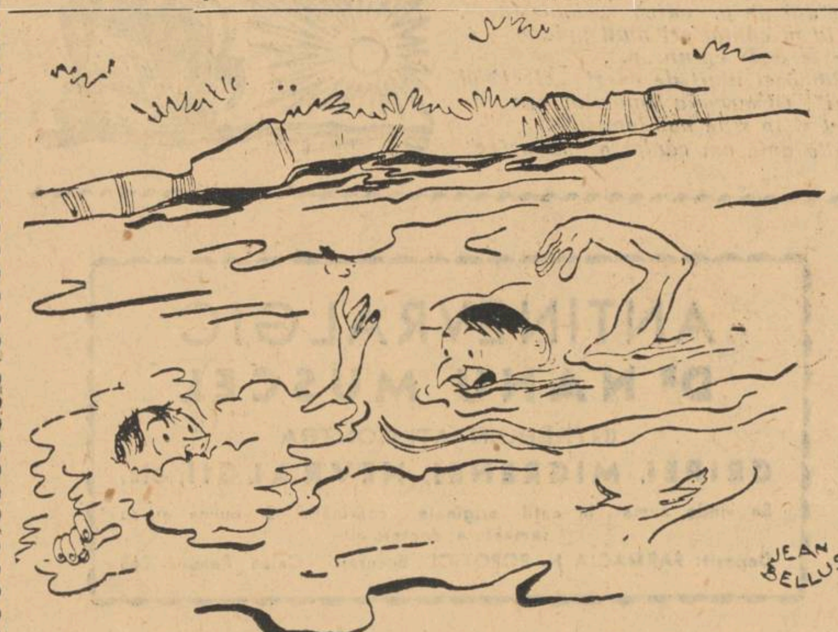
J. K.

— Vă rog să mă arestați imediat ; am aruncat o mașină de tocat carne în capul neveste-mi!
— Și ai omorît-o?
— Nu, acuși o să fie și ea aci!

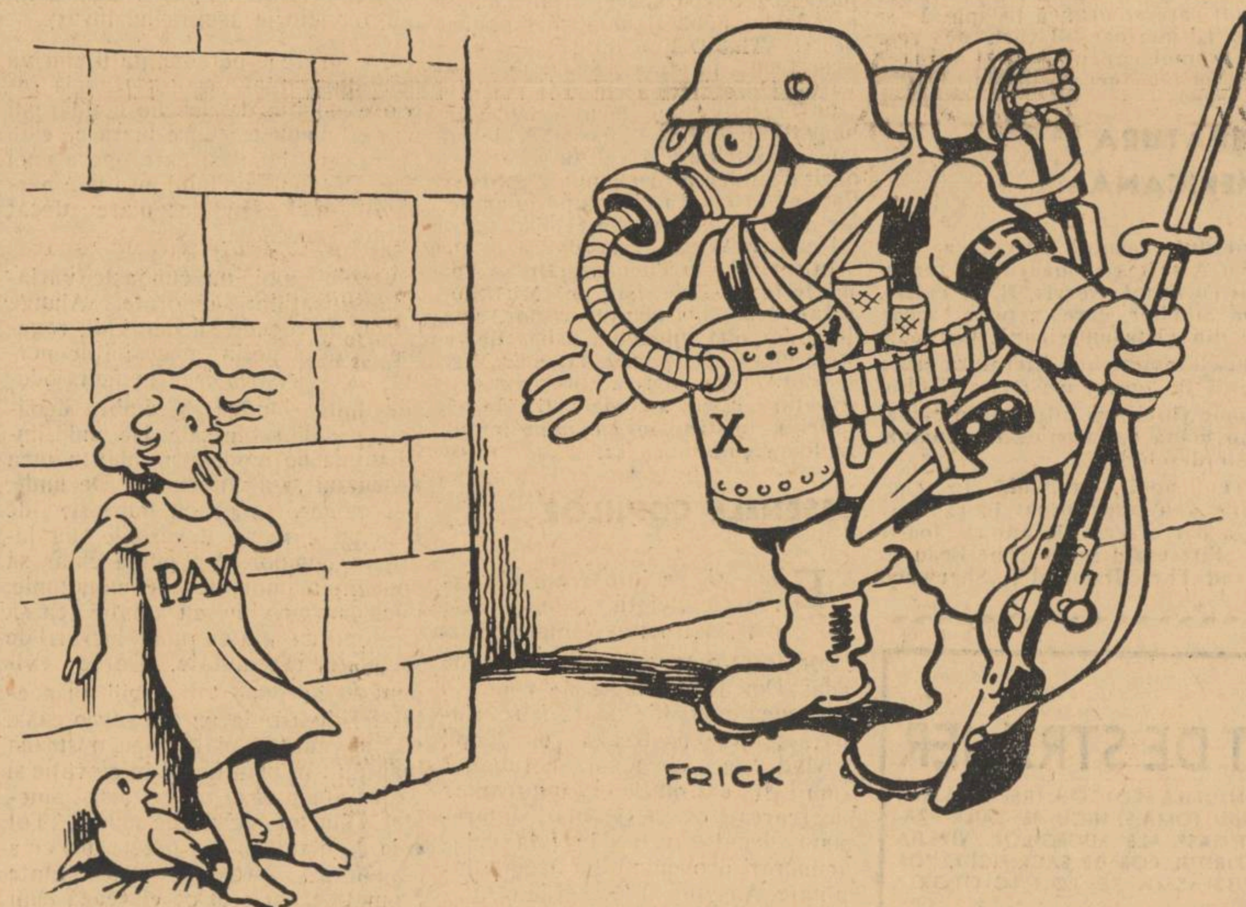
POLITEȚE
— Vă rog, trageți, domnule Conte.
— O, nu! După d-voastră, domnule Marchiz!

CONFUZIE
— Credeam că știi să innoți.
— Și eu credeam...

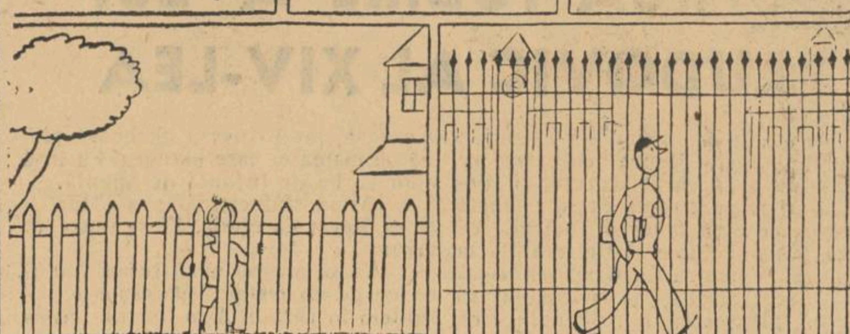
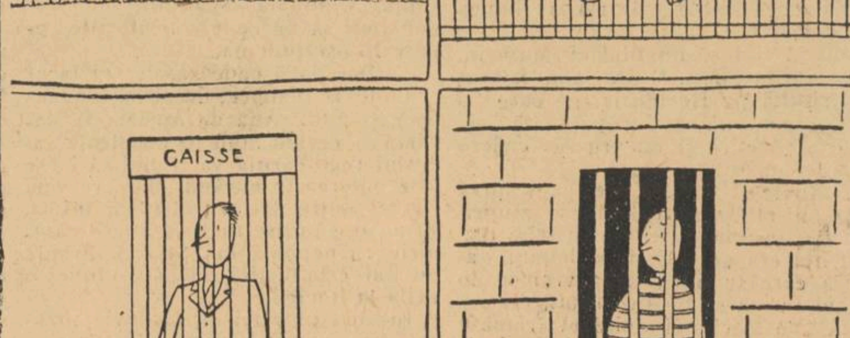
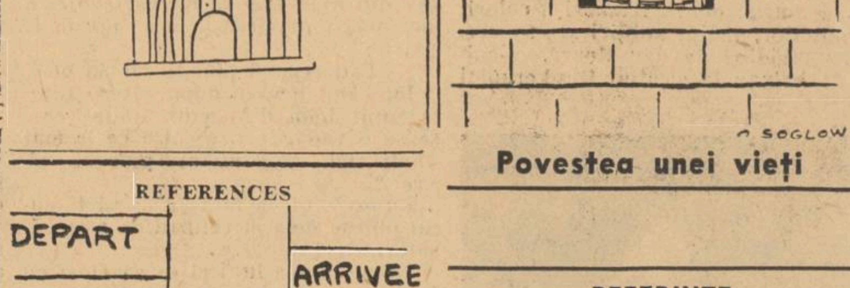
— Hei ! Hamal !

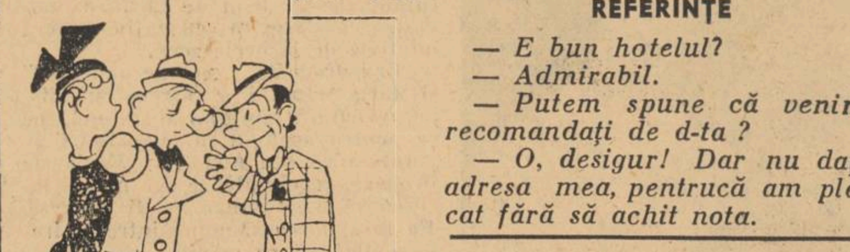
DECEPȚIONAT !
— Vai, mititica! Ce prostuță! S'ar spune că-i este frică de mine!

LECȚIE DE INNOT
— Dacă doamna ar vrea să-mi plătească lecția anticipat... Marea e astăzi atât de rea !

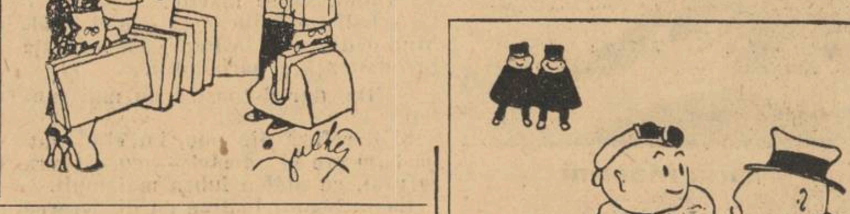
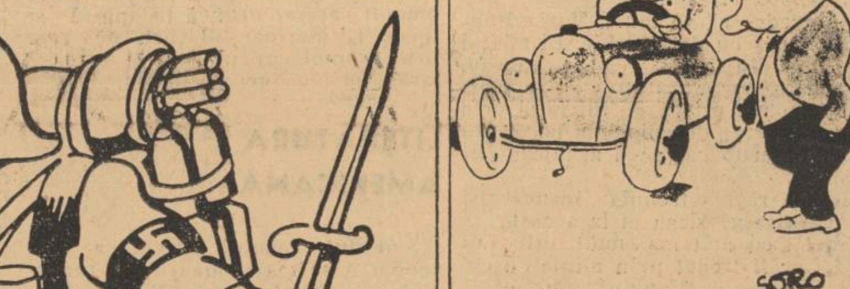

Povestea unei vieți

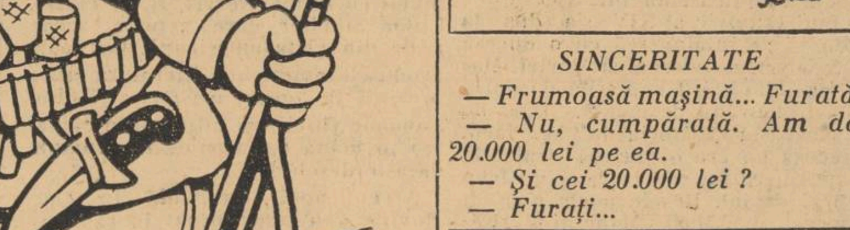
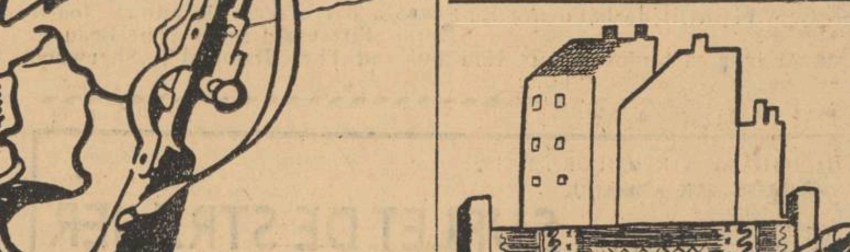
REFERENCES

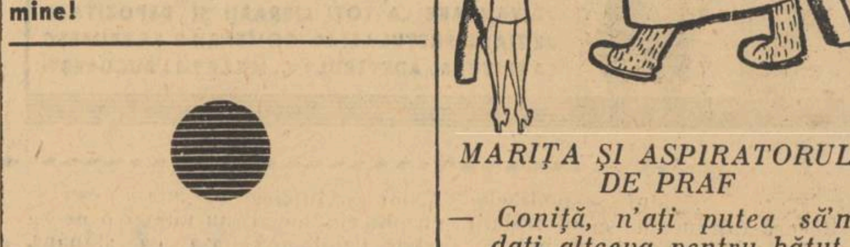
REFERINȚE
— E bun hotelul?
— Admirabil.
— Putem spune că venim recomandați de d-ta ?
— O, desigur! Dar nu dați adresa mea, pentrucă am plecat fără să achit nota.

SINCERITATE
— Frumoasă mașină... Furată?
— Nu, cumpărată. Am dat 20.000 lei pe ea.
— Și cei 20.000 lei ?
— Furați...

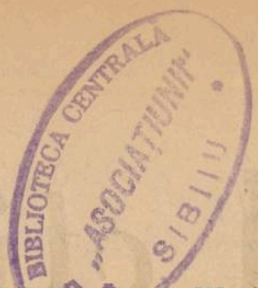

MARIȚA ȘI ASPIRATORUL DE PRAF
— Coniță, n'ați putea să'mi dați altceva pentru bătut covoarele ?

— Ce fericită sunt că ne-am mutat aici. Am scăpat de grija de a-mi feri mereu copiii de primejdiile străzii.

IMPRIMERIILE „ADEVĔRUL", S. A., BUCUREȘTI

DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov

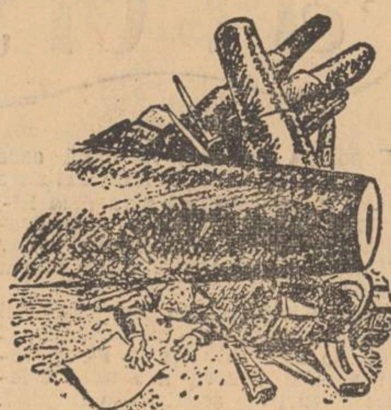
12 PAGINI, ILUSTRATE

Anul XIX, Seria III, No. 928 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 18 Septembrie 1938

Adevĕrul

LITERAR ȘI ARTISTIC

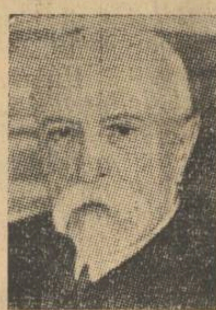
BIETUL OM...

...SUB VREMURI

1938?

OPERA LUI MASARYK IN PRIMEJDIE

Acum un an — în fine de 14 Septembrie — a murit Thomas Guarrigue Masaryk, președintele întemeetor al Republicii cehoslovace. Nici odată, poate, conducător de stat n'a fost mai regretat de poporul său decât a fost Masaryk; și e explicabil: Masaryk a plămădit timp de decenii conștiința națională a poporului său, printr'o operă uriașa de gânditor și om de acțiune în acelaș timp, el a elaborat principiile de bază ale unui viitor stat cehoslovac și a luptat — la propriu, nu la figurat — pentru realizarea la momentul oportun a acestui stat.

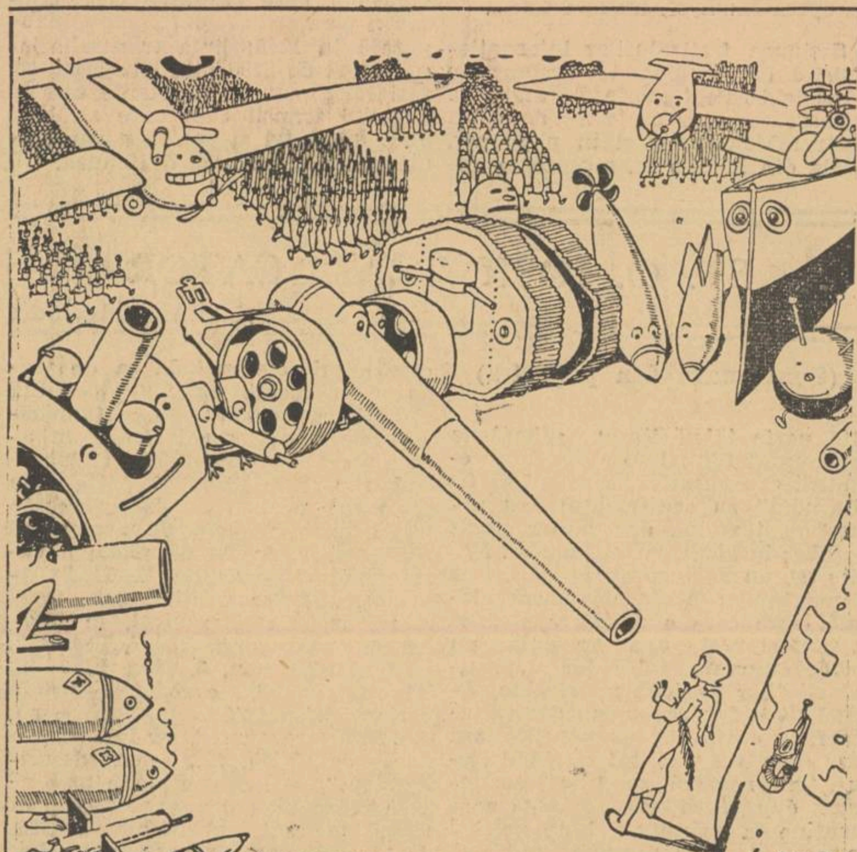
Fiu de oameni săraci — tatăl său a fost vizitiu — Masaryk a slujit democrația largă, în adevărata accepțiune a cuvântului. Aceasta a fost doctrina politică pe care și-a întemeiat întreaga activitate de om politic și organizarea ce a dat-o Cehoslovaciei și-a rezemat principiile pe această doctrină.

Actualul președinte al Cehoslovaciei d. Eduard Beneș — colaborator și continuator al operei lui Masaryk—a definit astfel această operă.

„Masaryk, prin filozofia sa istorică, a căutat să câștige poporul său pentru ideea umanității și să-l îndrepte în așa fel încât în lupta pentru propriile sale interese, să nu uite marele interes al omenirii; a căutat să-l determine a tinde spre armonia dintre idealurile umane și cele naționale".

Și într'adevăr, sub egida acestor precepte, vreme de două decenii aproape, Cehoslovacia s'a consolidat și a progresat, ocupând în lume un loc de frunte. Și ce elogiu poate fi mai de invidiat pentru un stat decât acela de a fi denumit „ a doua Elveție" așa cum este denumită Cehoslovacia? Era fatal însă, ca tendințele de expansiune ale Germaniei totalitariste să considere ca o primejdie pentru ele vecinătatea unei republici democratice: și astfel — sub pretextul eliberării Germanilor sudeți de sub „jugul" cehoslovac — să se încerce distrugerea statului creat cu atâta trudă de Masaryk. Aici trebue căutată explicația acțiunii pornită de maestrul de gimnastică Henlein împotriva statului întemeiat de filozoful Masaryk.

(Continuare în pag. 2-a)

Va putea fi salvată?

ST. O. IOSIF TRADUCATOR

de Șerban Cioculescu

Incă de la primele-i începuturi, în Revista Școalei de la Craiova, St. O. Iosif manifestează o activitate îndoită și paralelă, de traducător și de producător original. El posedă în acea vreme (1891) la vârsta de 16 ani, o seamă de lecturi literare streine, care, prin mijlocirea traducerilor, îi servesc să-și desvolte aptitudinile lirice. Se pare că, înainte de a fi deprins în școală limba maghiară, necunoscută de acasă, se familiarizase cu limba germană. De altfel, el nu simte atragere decât pentru Petőfi, din câmpul literaturii ungurești, cât timp lirica germană îi este mult mai simpatică, deși predilecția lui statornică va fi mereu lied-ul lui Heine. Mai târziu, în colaborare cu D. Anghel, intim cunoscător al simbolismului francez, Iosif se apropie ocazional de Verlaine și de alți compatrioți ai sărmanului Lelian. In sfârșit, făcându-și din plăcerea de a traduce, o a doua natură, și îndemnat, prin notorietatea dobândită în această direcție, de a stărui într'însa, poetul atacă brav texte dramatice întinse, încumetându-se astfel de a tălmăci și indirect, pe Shakespeare, din text german. Nu ne vom opri asupra unor astfel de întreprinderi, în esența lor discutabile, ci ne vom mărgini a considera traducerile lirice și epice, din limba germană. E locul să ne întrebăm dacă Iosif era călăuzit și de un interes filologic, care să-i suplinească necunoașterea limbii engleze, bunăoară. Astfel, cu ajutorul unui dicționar, prevăzut și cu indicații fonetice, el ar fi putut urmări, paralel cu textul secund, german, structura lexicală a poemei lui Scuthey „Cataracta Lodorei", o adevărată comoară de aliterații și onomatopee. Se pare însă că traducătorul român nu era susținut de o asemenea pasiune filologică și că se mulțumea cu textul german, care, ca orice tâlmăcire tedescă, garantează „pentru conformitatea" originalului, nemții clasificându-se cei dintâi, prin fidelitatea redărilor, din alte limbi. Iosif nu făcea parte, de altfel, dintre acei traducători, chinuiți de grija autenticității filologice a duplicatului. El nu se socotea dator să păstreze, ci se credea îndreptățit să adauge. Ca traducător, își asuma un rol de adaptator liber, neconstrâns de obligația strictă a echivalenței. O bună parte din tălmăcirile lui îl trădează, chiar din subtitlul poeziilor: „după" cutare autor. Din perspectiva culturală a literaturii noastre, procedarea sa îl părea îndreptățită prin necunoașterea limbilor străine, în straturile întinse ale poporului nostru. De

(Urmare în pagina II-a)

OAMENI ȘI FAPTE

Omagiu pentru presă

O veche și nedesmințită tradiție, — și se știe cât sunt de tradiționaliști englezii, cere ca oamenii politici în funcțiune și în special primul ministru să facă declarații doar pe două căi: printr'un discurs pronunțat într'o ocazie oarecare sau printr'un comunicat oficial. In nici un caz asemenea declarații nu se fac prin intermediul interview-urilor acordate ziariștilor.

Or, importanța declarație a d-lui Chamberlain cu privire la atitudinea Angliei într'un eventual război provocat de Germania, a fost făcută la o adunare a ziariștilor convocați în mod special pentru acest scop.

In vremea când, în atâtea țări, presa e supusă unui aspru regim de restricții, atenția acordată ziariștilor englezi e un omagiu adus presei în genere, recunoscându-i-se marele rol în desfășurarea evenimentelor mondiale.

Un colaborator al lui Jaurès

A murit Jean Longuet, unul din fruntașii partidului socialist francez. Longuet, nepot al lui Karl Marx, a fost intim colaborator al lui Jaurès înainte de război și tot timpul unul din luptătorii pentru menținerea socialismului pe linia tradițională.

Longuet, avocat de valoare, ziarist de seamă, era considerat ca unul dintre cei mai buni cunoscători ai problemelor imperiului britanic și cuvântul lui forma autoritate în Franța de câte ori se puneau chestiuni în legătură cu diversele acțiuni politice sau cu diversele manifestări economice și sociale din Anglia și din Dominioane.

Longuet a fost unul dintre importanții autori ai marei Enciclopedii socialiste.

Amor și politică

Roberto Farinacci e unul dintre ziariștii a căror influență asupra d-lui Mussolini e îndeobște cunoscută. Multe din măsurile edictate de Duce se datoresc sugestiilor lui Farinacci căruia — pentru motive cari vor fi cunoscute cândva — d. Mussolini nu-i poate refuza nimic.

Or, fiica lui Farinacci, cu ocazia unei călătorii în Germania, s'a cam îndrăgostit de Rudolf Hess, locțiitorul fuehre-ului la conducerea partidului — și cum signorina Farinacci se bucura de toate atențiile părintelui său, i-a cerut un lucru: să-l facă pe Duce mai înțelegător pentru anumite interese ale Reich-ului.

Cercurile bine informate afirmă că atitudinea d-lui Mussolini în chestia Anschluss-ului și recenta campanie rasistă se datoresc demersurilor signorinei Farinacci care a ținut să-l servească pe alesul inimii sale, Rudolf Hess.

Amânare?

Departe de-a aduce liniștea așteptată de unii optimiști, discursul fuehrerului a provocat o explicabilă îngrijorare. Intențiile Reichului nu se cunosc. Pacea pare mai amenințată ca oricând, mai ales de când agenții hitleriști se dedau la tot felul de provocări pe teritoriul cehoslovac.

E vorba numai de o amânare a spectacolului sângeros, pregătit cu sânge rece de seniorii războiului. Ca la toate spectacolele, biletele reținute rămân valabile.

Uniunea Sacră

Abia s'a schițat la frontieră amenințarea prusacă și patriotismul luminat al francezilor a reacționat. Ziarele de dreapta ca și cele de stânga nu mai au înainte decât interesele patriei. Cu excepția hebdomadarului „Je suis partout" care vrea să convingă că Franța trebue să abandoneze Cehoslovacia — toată presa e unanimă în a recunoaște că nici o slăbiciune nu mai poate fi tolerată în fața vreunei agresiuni germane, ori unde s'ar produce și împotriva oricui — căci toate aceste agresiuni nu pot sfârși altfel decât prin atacarea Franței.

Politicește, Franța se pregătește. Guvernul ei de mâine, nu poate fi decât un guvern de uniune sacră, adică un guvern al mântuirii publice.

Excepții...

Italia musoliniană se așează tot mai mult sub influența spirituală a Germaniei. De la prima mare înfrângere a Ducelui — anexarea Austriei de către Reichul hitlerist, Italia a continuat să meargă, supusă, pe linia politică trasată de Fuehrer. Era deci de așteptat, ca mai de vreme sau mai târziu, Germania să ceară aplicarea „principiului" rasist în politica aliatei sale.

Se observă totuși că rasismul italian e mai puțin intransigent ca cel german. E adevărat că au fost scoși din învățământ profesorii evrei — dar până azi nici un general de origine evreiască n'a fost silit să părăsească armata.

...Cu toate că d. Iulius Streicher în „Der Stuermer" a dus o atât de aprigă campanie antisemită împotriva mareșalului Grazziani!

Regentul Horthy și privilegiile

Regentul Horthy, oaspete al d-lui Hitler, a pronunțat la Kiel un discurs în care a spus printre altele și următoarea frază: „Dacă lumea vrea pace, va trebui să admită că pe terenul drepturilor, n'ar trebui să existe popoare privilegiate".

Oare înainte de 1918, când Austro-Ungaria era formată din atâtea teritorii aparținând pe drept altor popoare, amiralul Horthy ar fi ținut limbajul dela Kiel?

In acest număr:

Victor Eftimiu, St. Antim, G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Tache Soroceanu, Ion Călugăru, Gh Nenișior și alții

Diplomație cu... cântec

Cu ocazia uneia din ultimile întrevederi dintre sir Neville Henderson, ambasadorul Angliei la Berlin și mareșalul Goering, acesta din urmă a atras atenția lui sir Neville asupra unui pasaj dintr'un imn cântat de germani în lagărul de muncă.

— L'ați citi? întrebă Goering?

— Nu, răspunse ambasadorul.

— Citiți-l, insistă mareșalul, vă asigur că merită.

Iată traducerea pasajului pe care Goering ținea cu orice preț să-l cunoască ambasadorul Marii Britanii:

Sângele este mai tare decât puterea vrăjmașă
Și ceeace este a Germaniei trebue să aparțină Germaniei.

Mareșalul Goering nu e lipsit, cum se vede, de umor...englezesc.

„Aventurieri de geniu"

Mareșalul Ciang-Kai-Sek, are un consilier secret, ale cărui sfaturi le urmează, se spune, cu sfințenie. Acest consilier, e un preot budist, Ciao-Kun.

Dar Ciao-Kun nu e altul decât celebrul aventurier Trebici-Lincoln, de origine evreu maghiar. Trebici-Lincoln a fost rabin, preot catolic, pastor protestant, membru al Camerei Comunelor, spion la Intelligence Service în timpul războiului mondial; a fost condamnat la ocnă, a evadat și în cele din urmă s'a refugiat în China îmbrățișând religia budistă și a ajuns starețul uneia din cele mai importante mănăstiri din insula Ceylon.

Astăzi, Trebici-Lincoln, alias Ciao-Kun, e sfătuitorul lu Ciang-Kai-Sek. Și cei cari cunosc viața lui aventuroasă, se întreabă ce personagii va mai încarna și ce roluri importante va mai juca acest „aventurier de geniu" cum e denumit în presa mondială?

Forțele morale

Marele scriitor german Heinrich Mann, publică în „Journal des nations" un articol asupra mobilizării germane. Printre altele, Heinrich Mann comentează un simptom extrem de grav: creșterea numărului dezerțiunilor în armata germană. Scriitorul german atribue aceste dezerțiuni „necunoscute altădată în armata germană", unei evidente scăderi a sentimentului național.

Apoi Heinrich Mann arată că marele stat major german posedă un laborator de psihologie care studiază „părțile slabe" ale popoarelor spre a le putea „învinge" mai ușor. Incheindu-și articolul, scriitorul german afirmă că în patria sa mai sunt forțe morale în care trebue să avem încredere, deși ele sunt disprețuite de actualul regim.

Un precedent primejdios

Nu mai încape nici o îndoială că prin „autodeterminarea" cerută pentru sudeți, Germania înțelege un plebiscit. Sunt oameni de bună credință cari înșelați de aparențe, înclină să creadă că un asemenea plebiscit n'ar avea nimic supărător pentru pacea lumii. Nimic mai greșit. Adevărul este că un asemenea plebiscit, dac'ar fi admis de guvernul cehoslovac, ar echivala cu sfârșitul independenței republicei cehoslovace. Un stat nu poate accepta legea pe care i-o impune un stat strein — iar constituția cehoslovacă nu prevede plebiscitul.

DUPA DISCURSUL DELA NÜRENBERG

Inceputul sfârșitului

de ST. ANTIM

In conflictul dintre Germania și Cehoslovacia, chestia sudeților este și rămâne un simplu pretext. Fondul controversei e cu totul altul și pe care d-l Hitler l'a atins numai în treacăt, în discursul rostit la Nuerenberg. Adevărul, că după Anchluss, Cehoslovacia a ajuns un pericol pentru Reich; ea pătrunde ca un cui în trupul imperiului, și desparte aproape complect Austria de vechea Germanie. Faptul acesta este extrem de supărător, mai cu seamă acum, imediat după anexarea Austriei, când starea de spirit din Viena și din restul țării, dă încă atâtea griji Berlinului.

Apoi, cadrilaterul Boemiei și-a păstrat întreaga lui valoare strategică, cu toată superoritatea atacului asupra apărării. In așa condițiuni, e lesne de priceput de ce Germania dorește desființarea republicii cehoslovace și anexarea ei la imperiu.

Conducătorii Germaniei de azi, au putut crede că această anexiune va merge tot atât de ușor ca cea a Austriei. Succesele de până acum i-a încurajat. Până în prezent, Germania a făcut tot ce a dorit. A desființat aproape complect tratatul dela Versailles iar prin anexiunea Austriei, a modificat până și statutul teritorial al Continentului nostru, socotit intangibil, fără ca cei interesați în apărarea lor să se fi mișcat. Aceste precedente, care constituesc tot atâtea abdicări din partea învingătorilor din răsboiul mondial, au încurajat Germania. De-aceia, imediat după lesnicioasa alipire a Austriei, a crezut că poate întinde mâna și asupra Cehoslovaciei.

Incercarea a dat greș și s'a dovedit extrem de periculoasă. Anglia și Franța au îngăduit anexiunea Austriei cu gândul nemărturisit de a crea ireparabilul între Germania și Italia. D. Hitler a vorbit la Nuerenberg despre imperiul german și cel roman. D-sa obicinuește să măsoare timpul nu cu anul și nici cu secolul ci cu mileniul. Asemenea cronologie în mare, scurtează epocile, apropie parcă trecutul și actualizează cele mai vechi epoci ale istoriei omenirii. Istoria aceasta ne arată, care a fost soarta imperiului roman atunci când a venit în contact cu lumea germanică. Cei dela Londra și dela Paris s'au dovedit buni cunoscători ai istoriei, dovadă că în conflictul actual, Italia a de-

(Urmare în pag. II-a)

artistice

Expoziția de artă iraniană care a fost evenimentul seziunii artistice din Paris, continuă să atragă la Biblioteca Națională unde este deschisă, nu numai marele public dar și ilustre personalități din lumea artelor.

Astfel zilele trecute conservatorii marelor muzee engleze, germane, și elvețiene s'au întâlnit la Paris, veniți special pentru a studia celebrele picturi ale școalei din Bagdad.

Tot la Biblioteca Națională ai surpriza să întâlnești pe Edouard Herriot, președintele camerii franceze în sala publică la al treilea volum care, ca un simplu lector, lucrează la opera sa: Lyon nu mai este....

Seziunea festivalurilor internaționale din Versailles se prelungește până la 30 Septembrie. In afară de numeroase reprezentații date la teatrul Montansier și în plin aer, Scala din Milano va reprezenta Aida, iar Lohengrin se va cânta afară, în minuntul cadru al parcului. Vor urma concerte conduse de Bruno Walter, o gală închinată lui Mozart, cu concursul baletelor rusești din Monte-Carlo și spectacole date de Baletul teatrului regal din Danemarka, de trupe coriografice hinduse, spaniole și cehoslovace.

Alte linii lungi sunt: linia care leagă Damascul de Medina, măsurând 1307 kilometri și care a fost construită de turci pentru a ușura pelerinajul musulmanilor la Meca; linia transcaspică lungă de 1900 kilometri care parcurge 200 kilometri prin nisip și care a fost inaugurată în 1888; linia transsahariană lungă de 2200 kilometri. Dar cel mai lung parcurs din toate este al trenului transiberian care străbate 8.000 kilometri și pentru a cărui linie au trebuit 11 ani de muncă.

ST. O. IOSIF TRADUCATOR

(Continuare din pag. I-a)

altă parte tălmăcitorul subordona amănuntul formal, la substanța emotivă sau narativă, căutând să fie „în notă" cu sentimentul sau atmosfera textului, dar cât se poate de liber în alegerea mijloacelor. Mai ales, el nu se încurca în păstrarea elementului specific, de culoare locală, care cere o adaptare strânsă la text și presupune totodată un public cultivat, cunoscător al particularităților naționale străine. Având de a face cu un mediu cultural fără orizonturi cosmopolite, așa cum era către sfârșitul secolului trecut, țara noastră, rolul traducătorului, după Iosif, era acela de a se menține la mănunchiul de noțiuni comune, de care dispune publicul. Metoda lui era așadar conformistă, interzicându-și ieșirea din sfera de cunoștințe a cititorilor. Să ilustrăm cu un exemplu, tendința lui de adaptator, de traducător liber. Astfel, în „Viața", revista lui Vlahuță, el publică, sub pseudonimul Abel, o „imitație", cu titlul „Mugur, mugur, mugurel..." (30 Aprilie 1895). Aceeași poezie e retipărită, cu foarte mici modificări, dar de astădată ca o traducere din Petöfi. Tema celebrei poeme, cu titlul Szülőföldemen („In locul natal") este revederea, după douăzeci de ani, a locului de baștină, părăsit la vârsta de 5 ani și simțirea intensă a copilăriei, regăsite. Din capul locului ne isbește materialul verbal al traducătorului, care vorbește de „doina doicei"... lui Petöfi și se folosește de refrenul popular românesc: „Mugur, mugur, mugurel...". De bună seamă că doica poetului maghiar, ea însăși maghiară, nu-i va fi cântat „doina", ci un cântec de leagăn unguresc, iar refrenul, în limba poetului, suna: „cărăbuș, galben cărăbuș" (cserebogár, sárga cserebogár). Și dacă, într'o „imitație", fără nume de autor, ca aceea apărută în „Viața", orice libertate e îngăduită, aceleași licențe nu mai sunt permise când traducătorul arată isvorul, aparținând unui poet de alt climat național. Pentru Iosif, o asemenea elementară constrângere rămâne însă prea apăsătoare, tocmai pentrucă el nu se sinchisește de original, gândindu-se numai la publicul românesc, căruia i se adresează tălmăcirea. Norma cea justă este cu totul alta și anume respectarea specificului din original și sensibilizarea acestui specific, așa fel, încât publicul cel mai deosebit ca structură națională, să-l poată intui.

Până și în producțiile populare străine, traduse de Iosif, transpare procedarea inversă, de spoire a textului, cu culorile naționale românești. In „dainele" lituane, întâlnim pe „mândruța" și pe „bădiță" dela noi, într'o aclimatizare din cele mai nerecomandabile. Iar „dorul" nostru, cu care ne fălim, ca de un element sufletesc ireductibil, dintre acelea prea puține, care nu-și găsesc un perfect echivalent, nicăeri, dorul nostru, zicem, îl regăsim în „populare maghiare", la Iosif.

Dar să nu pierdem cu vederea grupul de „Romanțe și Cântece", din Heine, cari au statornicit renumele de traducător al lui St. O. Iosif. Frecventarea timpurie a lui Heine și statornicia tălmăcitorului pentru același poet, îndeamnă pe oricine să creadă într'o afinitate sufletească, într'o consubstanțialitate, sau, cum spun ardelenii, o „congenialitate". Ea va fi fost, într'o măsură apreciabilă, dar până la un prag, pe care traducătorul român nu l-a atins niciodată: alianța sentimentalismului cu umorul, pe întreaga lui scară (Iosif stăpânea numai primul termen sufletesc, celalt lipsindu-i aproape cu desăvârșire). Ca și majoritatea traducătorilor, experiența specială a lui Iosif încadrându-se așadar în regula generală, el reușea mult mai bine în baladă, în povestire, decât în lirismul pur. Aci, el redă conținutul emoțional, dar mult mai puțin timbrul lui Heine, sunetul său particular. Rareori i se poate aduce invinovățirea că schimbă structura versului și a strofei, ca în „Lyrisches Intermezzo, 26" (Wir haben viel für einander gefühlt — Noi ne iubirăm) sau „Verschiedene, 51" (Es ragt ins Meer der Runenstein — Spumegă marea), că adaogă sau suprimă versuri ori strofe. In ceeace privește metoda sa de traducere, se poate surprinde o vădită evoluție cronologică, de la tălmăcirea relativ mai credincioasă, la aceea mereu mai liberă. Dar și sub acest raport întâlnim excepții, care răstoarnă pretenția de a închide într'o formulă, demersul capricios al traducerilor. Avem, de pildă, o variantă din 1895 (Viața, II, 11, 23 Aprilie), „Cântec vechiu", care figurează, modificată radical, în „Romanțe și Cântece" (1901). Versul 2, în textul german, 3, „Der Frühling ist erschienen", e redat în prima variantă, „Cântați (umplutură, n. r.), — primăvara apare", iar în forma a doua, definitivă, „...., — s'a desprimăvărat". — lecțiune poate provincialist exactă, dar nepotrivită, în sensul general al limbii noastre, deoarece înseamnă exact contrariul; deci, prima lecțiune e mai bună. Nu același lucru se poate spune despre forma originală a primelor versuri din strofa a doua („Der Lerchengesang erweicht mir—Das winterlich starre Gemüt"): „In inima-mi tristă — E iarnă, e urlet de vânt", — traducere primă în contrasens cu textul german. Mai aproape de text e forma a doua, din „Romanțe și Cântece": „Tresare inima-mi pustie — Din toropeala-i de mormânt". Mai aproape, dar nu se suprapune lecțiunii germane, care, în traducere exactă, are acest înțeles: „Cântecul ciocârliei îmi înmoaie — Intepenirea sufletească iernatică". Să se mai țină socoteală apoi de nenumăratele umpluturi cerute de rimă, deoarece numai versul alb îngădue traducerea exactă și scutește pe poet de asemenea adăogiri, alături de text. Dăm un singur exemplu de „umplutură", cerută de rimă: versul lui Heine „Das sing ich im grünen Haine" („Il cânt — cântecul — în dumbrava verde") e în prima formă „Si-l cânt, când mi-e dor (străin de text), când mi-e frică" (traducerea aci încalecă versul următor, pentru ca să urmeze un vers cu totul străin de text „Deapururi tovarăș mi-a fost") — iar în a doua: Il cânt pe câmpuri, vara 'ntreagă", cu o alterare (câmpuri în loc de dumbravă) și un adaos (vara 'ntreagă).

Dacă așadar tălmăcirile din Heine sunt pline de atâtea abateri dela forma originală, ce merit mai recoltează mult lăudatul traducător? Isbutit-a să încorporeze limbii române, nuanțele inefabile ale liedului heinian? melodia insinuantă, melancolia colorată cu umor și sarcasm, luciditatea sentimentală, sinceritatea îndrăsneață? Desigur că nenumăratele valențe ale cântecelor lui Heine ies foarte împuținate în tălmăcirea lui Iosif, care e simplificatoare, când nu este nesemnificativ adăogitoare. Totuși, traducerile lui servesc, prin experiența efctuată, în vederea unor încheieri categorice: întâi, ele dovedesc că tălmăcitorul l-a redus pe Heine la măsura propriei sale simțiri (mai puțin polivalentă) și apoi, că l-a adaptat la scara de simțire a unui public, ca acela românesc, din preajma anului 1900. Infăptuirea lui Iosif nu e așadar o biruință de sensibilitate filologică — o captare a cuvântului german în echivalențe lexicale românești, așa cum ar fi reusit un poet totodată filolog —, dar ea realizează un nivel apreciabil de îndoit conformism: odată, la portativul moral al autorului și apoi la gama de simțire românească. Firește este de ales, între două pedagogii estetice, dacă se poate spune: una, care nu năzuește să transforme nivelul moral al publicului, ci să-i adapteze structuri sufletești străine, prin potrivirea lor la constituția lui proprie — și alta, normativă, care ar tinde să îmbogățească sufletul național, în atingere cu zări noi, cu alte continente morale. Șt. O. Iosif a fost un excelent pedagog al conformismului, în ordinea lirică. Ii rămâne întreg meritul că a simțit eposul legendar al Germaniei păgâne și medievale, cu parfumul lui local, pe care nu l-a risipit, prin eventuale adaptări la folclorul nostru haiducesc. El a intuit mai bine geniul german colectiv, care se răsfrânge în poveștile lui Heine, decât imponderabilele de ordin individual ale poetului din Düsseldorf.

ȘERBAN CIOCULESCU

VIAȚA TEATRALA

„APĂ VIE"

de Victor Ion Popa la Teatrul Regina Maria

Teatrul Regina Maria și-a deschis larg porțile Sâmbăta trecută, pentru a oficia inaugurarea noului an teatral, cum și deschiderea celei de a 25-a stagiune a companiei dramatice cu acelaș nume.

Cu această ocazie s'a jucat o piesă inedită a d-lui Victor Ion Popa, intitulată „Apă vie".

Pe d. Victor Ion Popa, autorul „Mușcatei din fereastră", îl cunoaște toată lumea. In noua sa calitate — aceia de părinte al piesei „Apă vie" — nu cred să-l fi recunoscut nimeni. E atâta distanță între admirabilul autor dramatic al atâtor succese, excelentul regisor care a montat „In amurg" și omul de teatru care a plămădit textul și a realizat spectacolul piesei „Apă vie", încât nu ne-a venit a crede că era vorba de d. Victor Ion Popa. Un om ca d-sa, care-și cunoaște meseria de minune, și care a dat nenumărate probe până acum, e imposibil să nu fi vrut cu tot dinadinsul să realizeze aceea ce a realizat. Suntem convinși că d. Victor Ion Popa a fost conștient în clipa când scria „Apă vie", de ceeace are să iasă, dar, furat pe semne de calitățile sale atât de mari, s'a pasionat pentru o experiență pe care o știa dela început sortită insuccesului, dar pe care n'a putut-o lăsa din mâini.

Astfel se explică cum o lucrare atât de îndepărtată de ceeace cu toții ne-am obișnuit să definim arta dramatică, a fost realizată de d. Victor Ion Popa cu o luare aminte, cu un interes, cu o grije de a nu lăsa nimic la voia întâmplării, care ne-au minunat.

Că d. Victor Ion Popa vrea să facă experiențe, nimeni nu-l poate împiedica. Numai că d-sa are de dat socoteală unui trecut în teatru așa de glorios, încât ar fi trebuit să fie mult mai circumspect.

Experiența pe care a tentat-o d. Victor Ion Popa e simplă. D-sa a vrut să facă teatru în afara teatrului. Lucrul era o absurditate, evident și „Apă vie" constitue tristul rezultat al acestei încercări, pe care nu ne-o putem explica.

Să lăsăm deoparte toate frazele consacrate și să nu-i facem o vină d-lui Victor Ion Popa că piesa d-sale nu are acțiune. (E un termen care supără foarte mult pe autori, dar persistăm în a crede că esența teatrului este în mișcare, deci în dinamism, deci în acțiune). S'au văzut și piese fără acțiune. Dar o piesă care să n'aibă nici personagii, nici conflict, nici măcar legătură între diferitele elemente care o compun, și care să n'aibă decât cuvinte și numai cuvinte, mărturisim că nu ne-a fost dat să mai vedem.

Imperecherea acestor cuvinte e mai întotdeauna pitorească bogată în imagini de tot felul și vrednică de luat în seamă. Dar această „literatură" nu poate ține loc și de spectacol. Elementul literar este bine venit într'o piesă, atâta vreme cât el nu apasă și mai cu seamă nu exclude celelalte elemente. De îndată ce, însă, literatura invadează scena, și gonește personagiile, caracterul lor, acțiune în care era integrat conflictul care-i mișca, punând stăpânire pe un spectacol, acel spectacol se transformă automat într'o lectură publică, în care actorii își citesc rolul, neavând posibilitatea să-l joace, fiindcă personagiile pe cere sunt chemate a le întruchipa, nu mai sunt decât biete păpuși, care nu fac decât să vorbească.

Și cât de frumos se arătaseră lucrurile la început. Un prim act plin de făgădueli, plin de mișcare, plin de viață, într'un cuvânt un act care logic trebuia să pregătească o piesă de d. Victor Ion Popa. Se vede însă că d-sa scrisese demult acest prim act și-l lăsase în părăsire. Când după un oarecare timp a vrut să-l continue, mecanismul se rupsese. Actul al doilea scade brusc, stă pe loc și se refugiază în literatură. Cât despre al treilea, e mai bine să nu mai vorbim. Acolo, d. Victor Popa parcă deplin conștient de eroarea pe care o săvârșea, s'a îndepărtat mai mult, aproape cu o poftă sadică, de teatru, scriind cuvinte după cuvinte, care nu aveau în ele nici o legătură cu drama pe care o așteptam să isbucnească și care nu isbucnea până în cele din urmă,, pe scenă, într'o ambianță de teatru, ci în cuvintele rostite de personagii, cuvinte ce se băteau între ele cu o forță și o vitalitate într'adevăr remarcabile, dar care aveau darul să ne lase indiferenți, total indiferenți.

Un tânăr moșier, Puiu Balș, pleacă la vârsta de douăzeci de ani, lăsând în țară o dragoste nepricepută. Se întoarce peste un sfert de veac, schimbat, îmbătrânit, cu speranța de a găsi intact ceeace lăsase. Cum e și normal, nu mai regăsește nimic. Imbătrâniți toți, se schimbaseră în absența lui. De aci s'ar fi putut naște un conflict perfect valabil. D. Victor Ion Popa deși pornit pe această cale, se răsgândește brusc și nu mai ține seamă de conflictul ce i se oferea cu atâta generozitate și pe care-l pregătise cu atâta pricepere în actul dintâi. Mai mult, își schimbă natura personagiilor. (unul din ei mai cu seamă, pe care-l chiamă Neacșu, și care în actul al treilea apare cutotul altfel decât era la inceput), caracterul lor, aspectul lor. Spectacolul devine astfel din ce în ce mai greoi, mai obositor de urmărit. Te lași doar dus de dialogul pe care-l auzi mecanic, un dialog în care imaginile se succed cu o viteză vertiginoasă, dar care nu mai pot spune nimic, fiindcă însăși personagiile au încetat de a mai trăi pe scenă.

Mai e încă un lucru. Subiectul pe care l-a ales d. Victor Ion Popa are prea mult realism într'însul, spre a putea fi investmântat într'un dialog atât de poetic cum l-a realizat d-sa!

E prea multă poezie acolo unde am fi dorit să vedem mai degrabă simplicitatea naturei și forța vie a unor oameni tăiați dintr'o bucată și care se agață de pământul lor, de pământul pe care-l îndrăgesc până într'atâta, încât pot să devină răi, escroci fără scrupule.

Un ansamblu excelent și-a dat multă osteneală pentru interpretarea acestei piese.

In primul rând trebuesc subliniate eforturile pe care le-a făcut d. Tony Bulandra într'un rol în care cuvintele, de s'ar fi putut măsura, s'ar fi înșirat pe câțiva km. Acest mare actor a jucat cu o conștiinciozitate și un suflu, care ne-au încântat. Dar ce păcat de atâta energie risipită zadarnic, pentru debitarea unui text — de toată frumusețea, o recunoaștem — dar atât de gol, atât de puțin adaptabil cerințelor scenice.

D-na Lucia Sturdza Bulandra, cu o ținută clasică, demnă de toată lauda, a jucat cu acea reținere ce îi caracterizează talentul.

Admirabil, d. Jules Cazaban, care s'a căznit cât s'a putut să își priceapă personajul (juca rolul lui Neacșu) și a reușit să-l precizeze mult mai mult decât îi îngăduia textul.

D. G. Storin a avut un rol ingrat. S'a achitat cu multă trudă.

D-nele Maria Mohor, Nora Piacentini, Elvira Petreanu și d-nii M. Iordănescu, Bruno și N. Antoniu, au integrat perfect ansamblul.

D. Victor Ion Popa nu se poate plânge de interpretarea pe care a avut-o, toți actorii jucând cu o rară măestrie.

Dar, am avut impresia precisă că nu se putea salva nimic și ne-a părut rău, foarte rău. Intâi de munca imensă pe care au depus-o interpreții, apoi d. Victor Ion Popa, care ne-a desamăgit într'atâta.

Trebue să sperăm însă într'o reabilitare. Autorul „Mușcatei din fereastră" e dator să ne-o dea cât de curând.

GH. NENIȘIOR

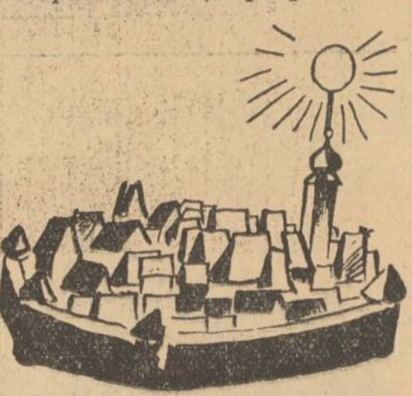
științifice

„SOARELE NOCTURN"

Un electrotehnician grec, Papanicolos a brevetat de curând în Atena un interesant dispozitiv, pe care l-a numit foarte sugestiv „soarele orașului".

E vorba de un procedeu destinuat să înlocuiască cu desăvârșire actualul sistem de iluminare a străzilor.

Papanicolos își propune să ilumineze un oraș întreg dintr'un singur punct înalt, prevăzut cu o singură sursă puternică de lumină. El ne asigură că astfel va reuși să transforme „noaptea în zi".

Primele încercări au stârnit — pe cât se pare — un deosebit entusiasm în Atena.

DE UNDE VIN UNDELE COSMICE ?

Profesorul Piccard a publicat de curând un rezumat al rezultatelor dobândite în cursul ultimei sale ascensiuni în stratosferă. Spre deosebire de ceea ce se putea aștepta, razele cosmice nu par să crească necontenit pe măsură ce ne ridicăm în înălțime.

„La marile înălțimi — scrie savantul explorator — nu găsim nici o creștere mai considerabilă, nici chiar o creștere constantă, ci dimpotrivă, o creștere mai mică decât aceia pe care am putea-o bănui după legile cunoscute".

Pentru a explica această aparentă anomalie, Piccard formulează două ipoteze, anume : 1) Razele cosmice nu vin din spațiul intersideral, ci sunt produse în straturile înalte ale atmosferei. 2) Numai undele foarte pătrunzătoare provin din spațiul intersideral, pe când „razele moi", foarte ionizante, sunt în realitate radiații secundare, iesite din moleculele de aer, atunci când sunt bombardate de „razele dure". Absența „razelor moi" în regiunile înalte ale atmosferei este datorită probabil răririi moleculelor de aer, precum și deviației elementelor ionizate din câmpul magnetic terestru.

Pentru a stabili dacă undele cosmice au o anumită direcție, profesorul Piccard a folosit un aparat denumit „ionometru", capabil să măsoarea intensitatea undelor cosmice, după gradul de ionizare ce-l produc. A constatat astfel că la suprafața solului radiația cosmică pare să vie de sus, ceeace e logic. In stratosferă însă, n'a putut găsi o anumită direcție privilegiată. Rezultă deci că aceste unde bizare iau naștere chiar în sânul stratosferei. Ipoteza explică în special pentru ce radiația este independentă de direcția pământului în spațiu, iar timpul astral depinde de timpul solar.

Astfel, a fost atinsă una din cele mai delicate probleme de cosmogonie.

După discursul dela Nuerenberg

(Urmare din pag. I-a)

clarat că nu dorește o schimbare în situația Europei centrale iar în caz de războiu ar fi alături de Germania numai dacă aceasta ar fi provocată.

Sistemul de-a înghiți țară după țară, n'a găsit aprobarea lumii civilizate, nici în Europa nici dincolo de ocean. Până și Japonia, aliata Germaniei, a declarat că nu-i va da nici măcar sprijin moral. Franța și Rusia au declarat deschis că mobilizează dacă Germania se atinge de Cehoslovacia. Anglia e pentru concesiuni dar nici ea nu permite un atac asupra Cehoslovaciei. La 24 Aprilie, d. Chamberlain s'a exprimat cu destulă limpezime dacă nu și cu destulă energie; sir John Simon a vorbit ceva mai energic la 27 August iar acum în urmă, d. Chamberlain a fost și explicit și energic.

Situația a ajuns la o încordare extremă, și toată lumea a așteptat cu înfiorare cuvântul, pe care avea să-l rostească d. Hitler la Nuerenberg. Cu o zi înainte de-a vorbi Fuehrerul, a luat cuvântul mareșalul Goering. Discursul său a fost de o extremă violență, dar n'a lămurit situația. D. Hitler a vorbit aproape un ceas și jumătate. A învinuit și a atacat toată lumea; s'a arătat dornic de pace, deși s'a lăudat cu uriașele măsuri militare luate de Germania și a isprăvit prin a cere dreptate pentru sudeți, declarând că Germania nu va desarma până ce dreptate nu se va face. Intr'un cuvânt, situația nesigură de azi se va prelungi dar Germania e departe de a declara războiu.

Acesta e începutul sfârșitului. In adevăr, din punct de vedere extern, Germania este azi complect izolată. Ea nu poate conta, în împrejurările actuale, decât cel mult pe Ungaria. In interior, regimul național-socialist nu se poate menține decât pe prestigiul pe care i-l dau succesele în afară. D. Hitler s'a străduit până acum să procure poporului german asemenea succese.

Până în prezent i-au reușit toate și i-au reușit din plin. Acum însă, d. Hitler se găsește în fața primului său insucces, care acoperă și face uitate succesele de până acum. Situația regimului național-socialist a devenit intenabilă în Germania. D. Hitler va trebui să-și procure prilejul unui nou succes, și aceasta repede de tot. Care va fi victima? Profeții nu facem, dar viitorul cel mai apropiat ne va desluși.

ST. ANTIM

Opera lui Masaryk în primejdie

(Urmare din pag. I-a)

saryk. E de altfel semnificativ pentru vremurile noastre faptul că pot fi oameni cari să prefere să trăiască într'o țară-cazarmă condusă de un maestru de gimnastică, decât în republica liberală a unui filozof!

Comemorarea morții lui Masaryk coincide cu zile de grea frământare pentru poporul pe care l-a eliberat. Amenințat să-și piardă libertatea fără îndoială că poporul cehoslovac va găsi ocazia să aducă amintirii aceluia care l-a scos din robie supremul și unicul omagiu cu putință: manifestarea hotărită a voinței de a rămâne liber pe pământul pe care președintele Masaryk i l-a dat și i l-a lăsat în pază, convins că poporul lui il merita.

Cehoslovacia nu-l va trăda pe Masaryk și-i va păstra intactă și amintirea și opera.

G. S.

UN IMN AL VIRTUȚILOR STRĂJEREȘTI ESTE ROMANUL

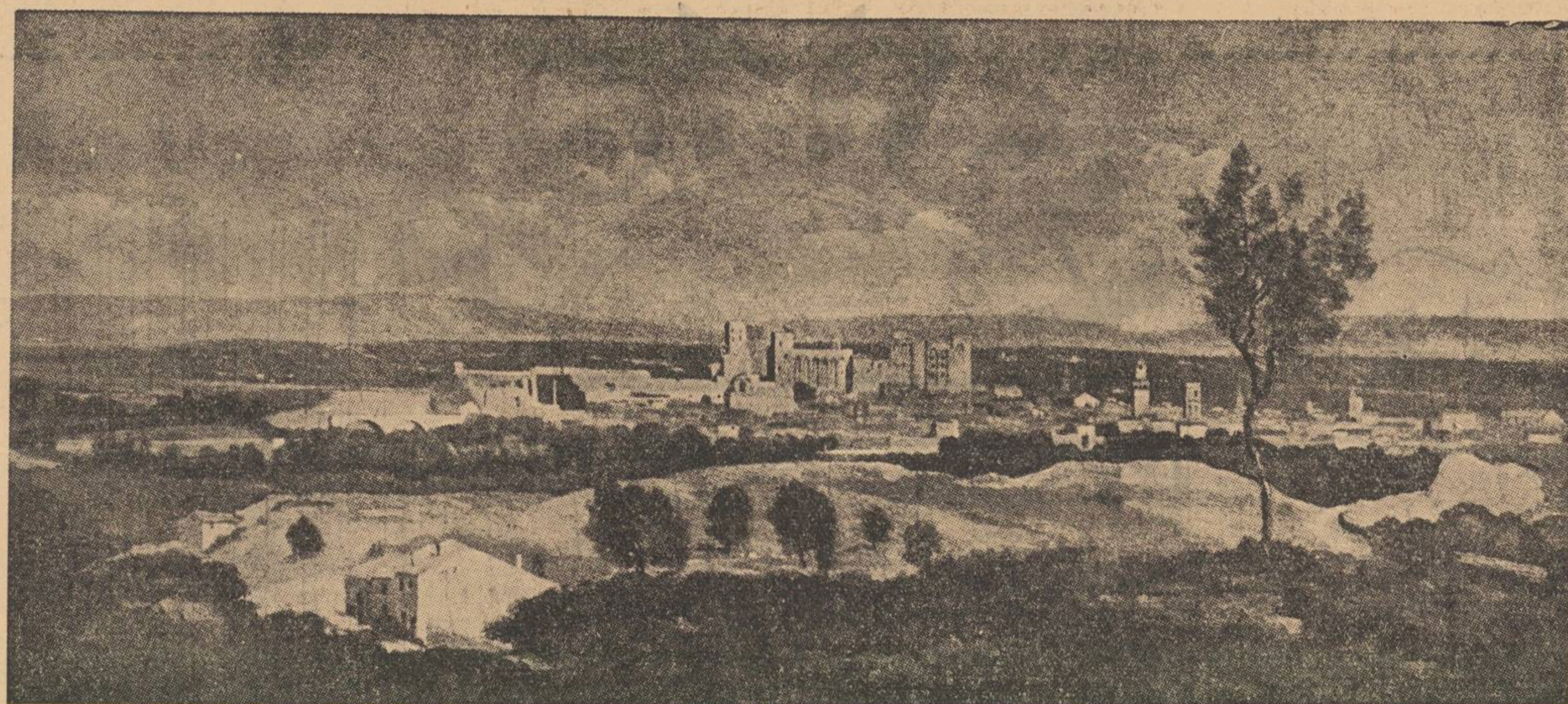
SUFLET DE STRĂJER

AVENTURILE EROICE A TREI STRĂJERI, SANDU, TOMA ȘI NICU PE CĂILE PRĂPĂSTIOASE ALE BUCEGILOR. VITEJIA ȘI SPIRITUL LOR DE SACRIFICIU, VOR ENTUZIASMA PE TOȚI CITITORII

SUFLET DE STRĂJER

E PRIMUL ROMAN DIN VIAȚA STRĂJEREASCĂ

DE VANZARE LA TOȚI LIBRARII ȘI DEPOZITARII DE ZIARE, PREȚUL LEI 30. COMENZILE SE PRIMESC LA EDITURA „ADEVERUL" C. MILLE 9-11 BUCUREȘTI

COROT: Avignon

J. B. COROT

In zilele frumoase de vară, la Ville-d'Auray, puteai asista la unul din cele mai mișcătoare spectacole pe care un artist le-a dat vreodată vremii sale", istorisește un scriitor contimporan.

„Un bătrân, ajuns la apoteoza unei vieți lungi, îmbrăcat în bluză, adăpostit sub o umbrelă de pânză ale cărei reflexe încadrau părul alb într'un fel de aureolă, venea acolo, în fața frumosului peisaj, atent ca un școlar, încercând să surprindă o o nouă taină din vre-un colț ignorat al naturii, care ar fi putut să scape celor 70 de ani ai săi. Zâmbea la ciripitul păsărelelor și le trimetea din când în când refrenul unui cântec vesel, așa, ca o inimă de douăzeci de ani, fericită de a trăi, înflorită sub poezia infinită a câmpurilor. Ori cât de bătrân era acest mare artist, socotea că mai are încă multe de învățat — de jumătate de secol contempla natura și fiecare zi îi aducea o nouă revelație. Pentru dânsul măestria absolută nu exista în pictură și gândea că viața oamenilor, ori cât de lungă, nu ajunge pentru a înțelege frumusețea unei priveliști, sub toate aspectele și sub întinsa ei varietate".

Bătrânul acesta era Jean Baptiste Corot.

După o viață de luptă, în care de multe ori mediocritatea l-a lăsat în urmă, putea privi acum satisfăcut și la opera lui ajunsă la mare glorie, și la viața sa de om cu suflet de aur. A trecut printre nedreptățile și răutățile lumii cu acelaș surâs de totdeauna și anii nu i-au scăzut nici entuziasmul de artist și nici bunătatea sa tinerească.

Fermecătoare bătrânețe! „Asta e grozavă! își decerna cu voce tare el singur elogiul; „Asta trebue reîncepută, băețașule!" Și satisfacțiile și supărările nu mai erau ale tristeții și oboselii obișnuite unei vieți de 70 de ani.

Corot a trebuit să fie în tinerețe negustor, după voința tatălui său. Apoi a urmat la una din cele mai nefaste școli de pictură a lui Victor Bertin, tot după aceiași voință părintească, dar a ajuns prin el însuși unul din cele mai incontestabile genii ale Franței.

Corot a găsit drumul care duce prin inima naturii și odată acolo, l-au încântat toate: și umiditatea nopții care vine, și freamătul frunzelor, și jocul vântului capricios printre crengile copacilor. El este pictorul prin excelență al seninătății naturii. Gândul lui dus de frumusețile pământului se afundă în mister și atunci, în peisagii de o incomparabilă grandoare în realismul lor, el traduce foșnetul frunzișului prin aparițiile supranaturale ale nimfelor și faunilor, cum poetul crede că aude vocile misterioase ale spiritelor în murmurul vântului.

In fiecare pânză, alt cântec al câmpurilor și al copacilor, sub puterea unei alte emoții — întotdeauna redându-ne nu numai o amintire, mai mult ori mai puțin fericit artistică, ci natura însăși, cu vibrația și atmosfera ei Alții au văzut aspectele creației lui Dumnezeu mai sever decât Corot — nimeni nu le-a contemplat însă cu mai multă poezie și emoție adevărată ca el.

Pictorul acesta mare, care-și pleca urechea la foșnetul frunzelor, a înțeles tot așa de bine pe oameni și a făcut totul în viață ca să le ușureze suferințele. Intr'o zi, Honoré Daumier, marele caricaturist, nu mai avu cu ce să-și plătească chiria și era nevoit să se mute. Corot nu stătu mult pe gânduri: plăti proprietarului costul casei și i-o oferi amicului său drag. „Tu ești singurul om pe care-l stimez atât, pentru a putea accepta ceva fără să roșesc", îi mulțumi Daumier.

Ată dată, un pictor dintre prietenii săi veni să-i ceară cinci mii de franci. Il găsi însă pe Corot rău dispus. Fu refuzat scurt. Dar după câteva momente, după ce prietenul plecase, Corot se gândi, se îmbrăcă repede, alergă după el și se scuză: „Nu sunt decât o canalie: ți-am spus adineaori că n'am cinci mii de franci — am mințit și proba e că ți-i ofer acum".

In ultimii ani ai vieții, vându unui negustor de artă pe sumă mare câteva tablouri. Din teancul întreg de hârtii trase zece bilete și spuse cumpărătorului: „Păstrează astea: când nu voi mai fi, vei da timp de zece ani o pensiune de o mie de franci văduvei bunului meu prieten Millet".

Când Corot a murit, Jules Dupré a putut să spue aceste vorbe simple, care sunt mai frumoase decât ori care altă cuvântare de despărțire, pentrucă ele rezumă viața lui Corot: „Va fi greu de înlocuit pictorul; niciodată nu va fi înlocuit omul".

TACHE SOROCEANU

J. B. Corot, după bae

Corot: la izvor

Corot: Peisaj

Un pictor de pe alt tărâm

Aparține unei epoci feroce. Germania secolului al 16-lea, fărămițată în mici principate, servea drept câmp de bătae dinastiilor europene. Era vremea lui François I și a lui Carol Quintul. In Franța scria Rabelais, în Italia trăia Aristo — Evul Mediu agoniza, un vânt nou începea să sufle: Leonardo refăcea vechile metode de artă și de știință, Bacon scria tocmai „Novum organum", Copernic revoluționa astronomia.

Când, în 1472, Lucas Cranach — bătrânul vine pe lume nicio rază de soare nu lumina încă întunecimele acestei epoci — licăreau doar câteva stele. Și cât a trăit omul acesta, burghezul acesta, maestru al picturii, primar al Wittenberg-ului, colaborator al lui Luther și traducător al bibliei, cât a trăit acest artist ortodox n'a pus niciodată pensonul ori acul de gravor decât în slujba naturii și a adevărului.

A fost adesea lăudat pentru tendința sa umoristică, dar nu-i decât o părere. Parcă lipite pe carton brun și pictate cu amestec de ulei și acuarelă, chipurile sale au o intensitate de viață care ne obsedează. Cranach le-a pictat ca un naturalist cu ochi necruțători. Aceste fotografii ale sufletului — le putem numi astfel — au o expresie îngrozită și îngrozitoare în acelaș timp. Insăși tehnica întrebuințată împrumută figurilor o serioasă învecinare cu sinistrul.

Cu părul tăiat scurt și cu gura brutală, fără urmă de surâs, oamenii lui Cranach sunt grași și respingători. Chiar trăsăturile copilărești ale unui tânăr prinț saxon par triste, îngândurate, deja îmbătrânite. Ochii lui caută o fericire îndepărtată, de neajuns și severă. Iar chipul unui bătrân pare că nu gândește decât la plăcerile războiului și ale vânătoarei. Ghicești că dacă buzele strânse s'ar deschide, ar face-o numai pentru a da drumul unui râs violent și scrâșnit.

Printre toate portretele care formează ansamblul unei expoziții deschisă la Paris, este numai unul singur de femee, acel al Sybillei de Clèves. Este o bucată mai veche, amintind prin tehnică unele portrete ale Renașterii. Nu-i urâtă Sybilla, dar are mai întâi ceva aspru în figură. Poate că era o soție vrednică, dar noi ghicim că a fost șireată, seducătoare, ascunsă.

Origina acestor portrete extraordinare, vreo 25 la număr, a fost discutată.

Fernand de Montholan, călător pasionat și colecționar le-a adunat printre altele, lăsând o galerie de imagini vii ale unei Germanii de altă dată.

Cranach bătrânul: Prinț saxon

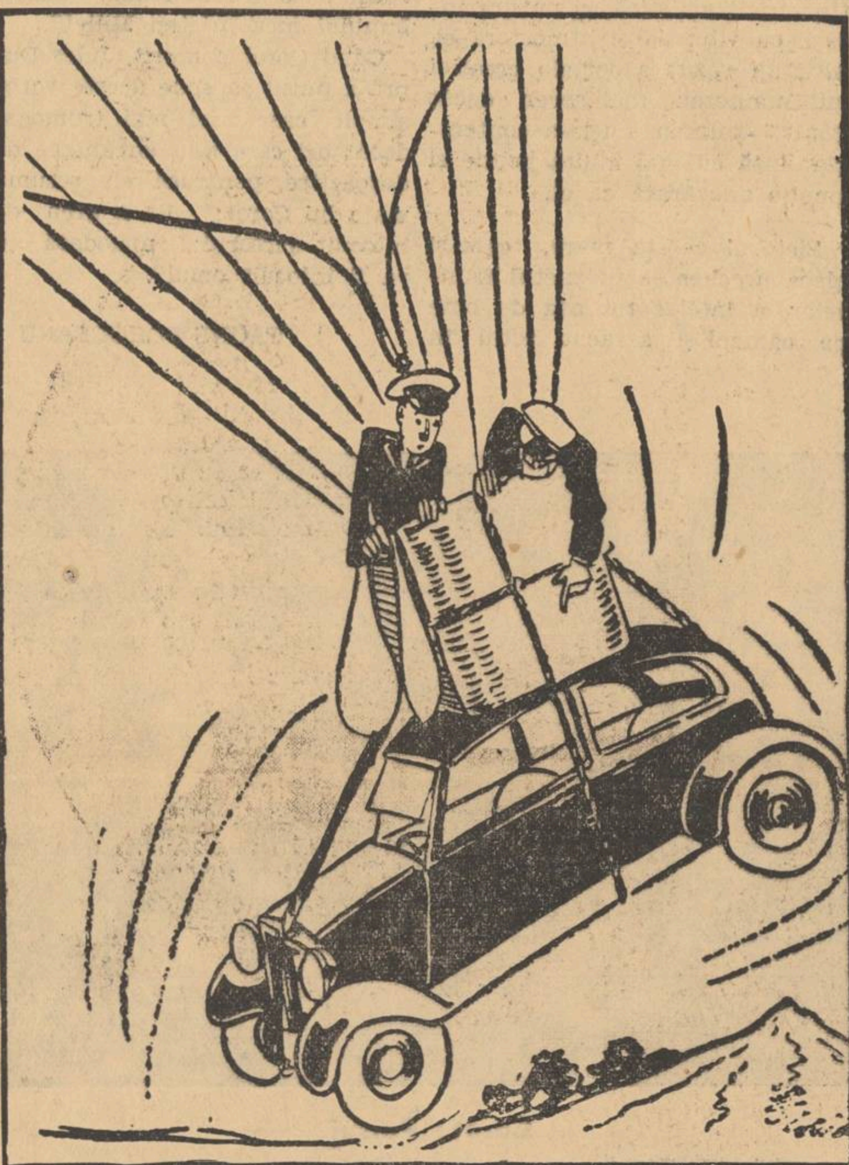

Cranach bătrânul: Sibillă din Cleves

HUMOR

— Costumul vărgat e o veche obicinuință a mea... Știi, am stat douăzeci de ani la ocnă...

— E absolut necesară încărcătura. Mai totdeauna aterizez în câmp, dacă nu chiar în mijlocul deșertului.

DEFORMARE PROFESIONALĂ

— De ce ciupești femeile în tramvai?
— De, domnule comisar... Sunt crupier.

GOSPODĂRIE

— Cum? Avem la masă numai brânză?
— Da, dragul meu. S'a întâmplat o nenorocire. Fleicile s'au ars căzând în compot și ca să sting focul am turnat supa peste ele...

Campionul de biliard la vânătoare...

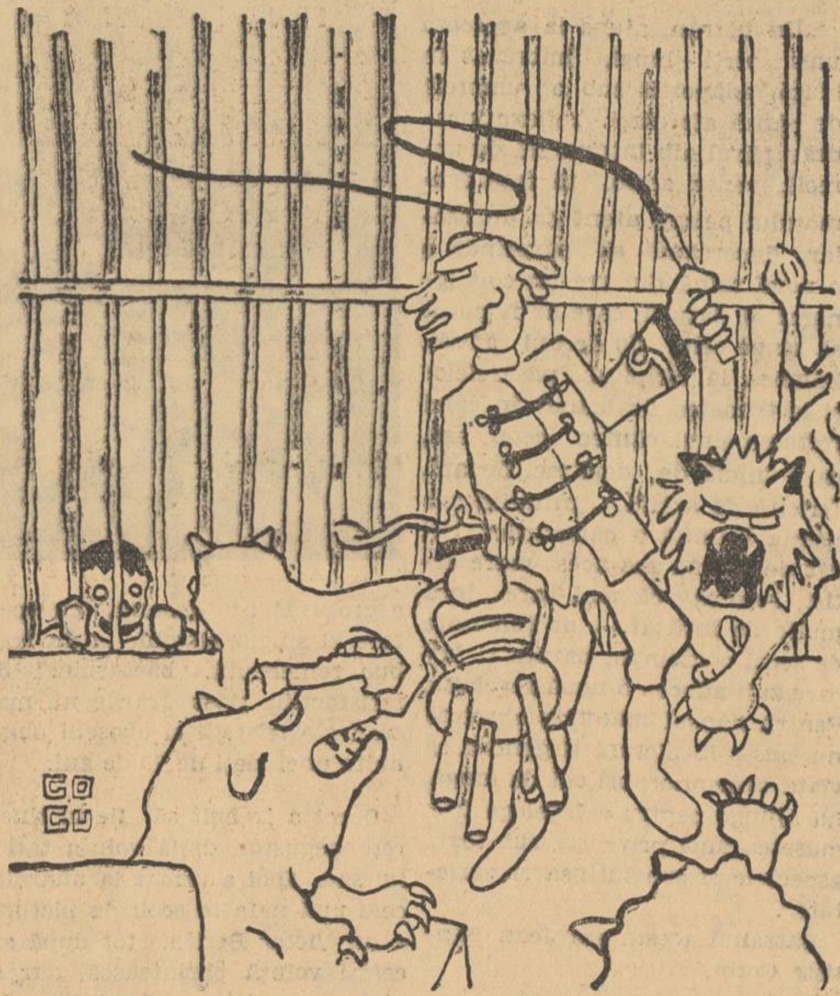
— Harpista prevăzătoare a insuccesului.

— Ioneștii ne invită la dânșii la țară.
— Trebue să refuzi. Cum tu nu ești tare la bridge, ne va costa mai scump decât la hotel.

— Nu așa puiule! Trebue să ții trena mătușei.
— Păi, eu iubesc mai mult pe unchiul.

DRESORUL

— D-le Costică, vă caută soacra.
— Să intre!

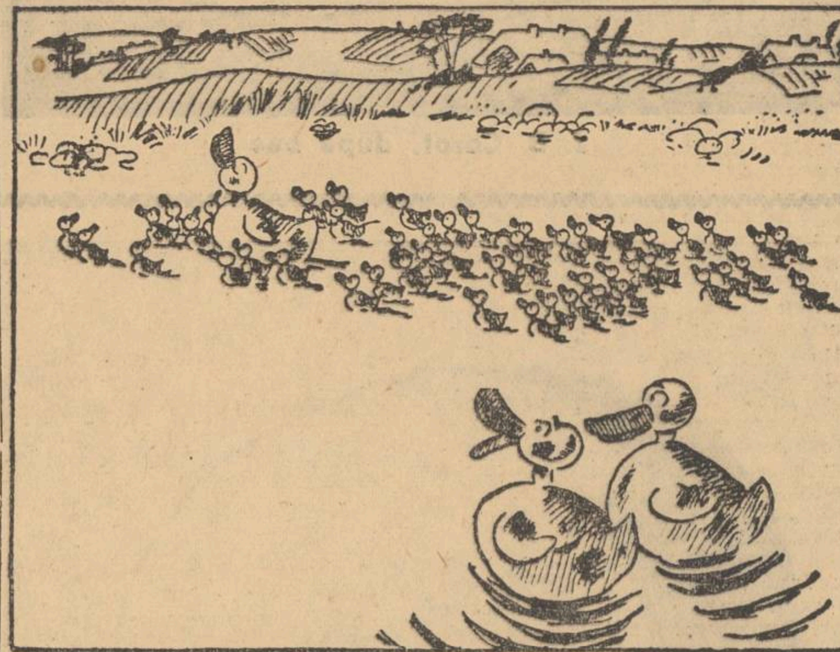

ECONOMII

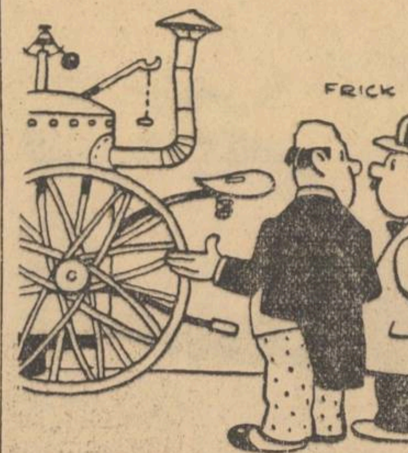
— Să chem un taxi?
— O, nu... împrumută-mi umbrela!

— Bună idee să așezi cortul în copac!
— Nu eu, vântul...

— Cum se fudulește cu cei cincizeci de boboci!
— Și când te gândești că au fost scoși cu clocitoarea...

SUPRA PRODUCȚIE

— E o mașină extraordinară... Distruge 1500 tone de grâu pe oră...

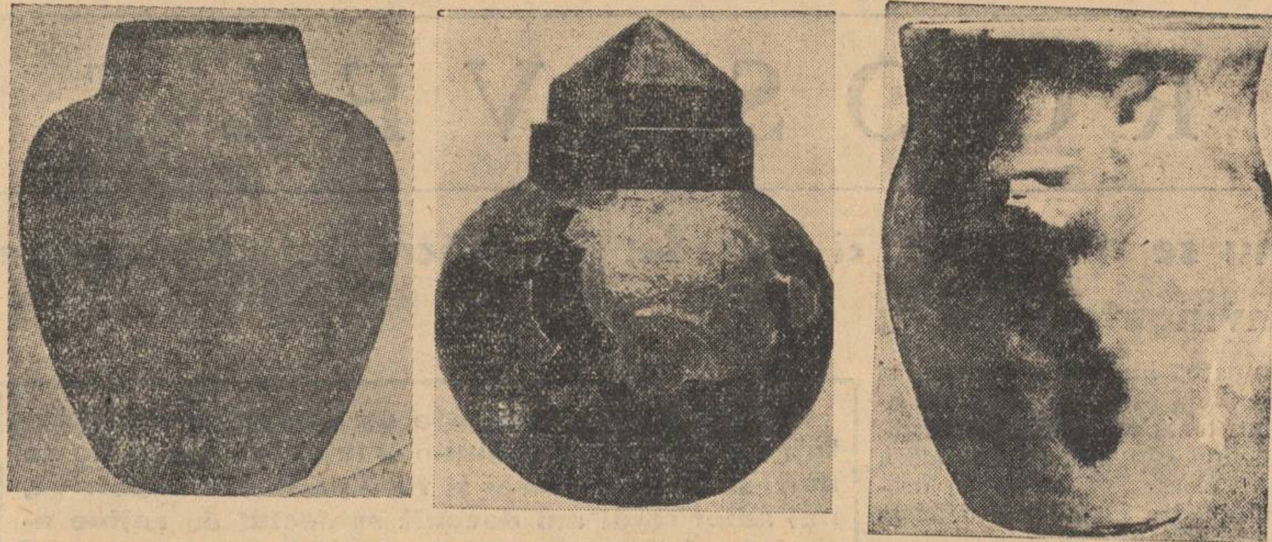

— Știi, gangsterii mi-au răpit soția. Să nu uiți să-mi aduci aminte mâine să anunț poliția.

INTRE COPII

— Ionel a îmbătrânit. I-a crescut aproape tot părul.

DOUA SUTE DE ANI DELA INFIINŢAREA MANUFACTURII din SEVRES

Istoria uneia din cele mai vestite industrii de artă, manufactura regală, mai apoi Manufactura Naţională din Sèvres, dela a cărei fondare s'au împlinit 200 de ani, este plină de pitoresc. In adevăr, în anul 1738 a fost înfiinţat în turnul din Vincennes un atelier de cercetări, unde ceramiştii francezi au studiat mijloacele de luptă contra concurenţii făcută faianţei franceze de porţelanurile chinezeşti importate de Compania Indiilor.

Primele porţelanuri naturale au venit în Europa din China. S'a crezut multă vreme că Chinezii au fabricat porţelanul tare. Dar porţelanul cel mai vechi cunoscut, acel din timpul dinastiei Tang, a fost făcut din pastă moale. Adevăratul porţelan tare, ars la o temperatură mare, a fost descoperit ceva mai târziu, sub domnia dinastiei Sung, datorită aproape întâmplării: din argila albă, bogată în siliciu, supusă la temperaturi din ce în ce mai mari, s'au obţinut pe nesimţite treceri de la pasta poroasă la pasta netedă şi apoi la pasta lucioasă, adică la porţelan. Substanţa pe care Europenii au vrut s'o imite după ce navigatorii portughezi şi veneţieni au adus din Indiile Orientale acele minunate vase, era deci un produs al unor experienţe succesive, la care a colaborat şi întâmplarea, alături de gustul şi îndemânarea chinezilor.

Un alchimist prusian, Böttger, are meritul de a fi găsit cel dintâiu în Europa materia porţelanului tare. Faptul merită să fie povestit. Böttger era pe la 1701 tânăr asistent la laborator la un farmacist din Berlin. A fost remarcat de un anume Laskanis, arhimandrit la o mânăstire grecească, care, atras de inteligenţa tânărului alchimist, îi dărui câteva grame dintr'o tinctură având proprietatea de a transforma compoziţia metalelor. Noutatea este aflată de regele Frederic al Prusiei, care, cuprins de o frică groaznică la gândul că în oraşul său se află un vrăjitor, ordonă să fie arestat. Böttger, înştiinţat, se refugiază la curtea regelui August al Saxoniei, care nu visa decât fabricanţi de aur şi care îl pune sub pază, ca să nu fugă. Existenţa aceasta a lui Böttger dură până în 1709. La acea dată, disperat că toate încercările lui de a descoperi secretul compoziţiei aurului au dat greş, începu alte experienţe şi obţinu un fel de porţelan roşu, înainte de a reuşi să descopere preparaţia adevăratului porţelan alb. In această epocă a vieţii lui se petrece un fapt neînsemnat în aparenţă, dar care îl va ajuta în cercetările sale. Intr'o dimineaţă, pe când frizerul îi pudra peruca, Bottger, care n'avea nimic altceva de făcut decât să privească jocul luminei în nouraşul stârnit de puful de pudră, se gândi că poate aceasta era materia care a servit chinezilor la fabricaţia porţelanurilor lor.

Şi, în adevăr, găsise taina: era kaolinul. Astfel a fost înfiinţat la Meissen prima fabrică europeană de porţelan natural. Böttger, muri încărcat de glorie şi după o viaţă dezordonată, la 34 de ani.

După cum am arătat la început, în Franţa, primul atelier de cercetări în domeniul porţelanului se înfiinţează în 1738, în turnul din Vincennes, atelier protejat de rege şi în special de Doamna de Pompadour. Trebue să ne urcăm în timp, pe la anul 1689, pentru a înţelege motivul fondării acestui atelier. De când argintăria de masă a familiilor nobile sau burgheze ia drumul monetăriei statului, spre a fi transformată în bani şi pentru a ajuta

astfel finanţele secătuite, de când însuşi regele s'a supus ordinului din 3 Decembrie 1689, dăruind monetăriei Parisului toate obiectele de argint şi de aur din palatele sale, fiecare familie a fost nevoită să înlocuiască argintăria prin tot felul de vase de ceramică. Dar pe deoparte, faianţa franţuzească modelată în humă indigenă, de aspect mediocru şi de întrebuinţare vulgară şi pe de altă parte preţul ridicat al porţelanurilor chinezeşti, nu puteau mulţumi lumea.

Datorită cererilor, fabricile de faianţă dela Rouen, Nevers, Marsilia, se iau la întrecere în invenţiuni tehnice şi în fantezii decorative. In toate atelierele se desfăşoară o activitate intensă. Pierre Chicaneau este primul care după lungi şi grele încercări ajunge să obţie o pastă moale, albă, lucioasă, imitând porţelanul chinezesc. Din nenorocire, el moare înainte de a destăinui taina descoperii sale.

Atunci atelierul din Vincennes găseşte formula definitivă a acestei materii minunate care a fost numită porţelanul moale şi a cărui frumuseţe a dus la triumful ceramicei franceze în secolul al 17-lea şi la alte succese, răspândind în lumea întreagă faima Manufacturii Naţionale din Sèvres.

Un film cu fete de măritat

Fetele de măritat sunt totdeauna interesante, cu elementara condiţie: să aibă zestre. Aşa a hotărît societatea organizată. O fată fără zestre este ca o undiţă fără momeală: nu prinde peşte. Dacă se'ntâmplă totuşi să prindă, întâmplarea ţine de miracol: „închipueşte-ţi, a luat-o fără un ban"...

Acest adevăr banal enunţat mai sus, înfăţişează totuşi o stare de paradox.

Precum ştie oricine, societatea organizată condamnă şi combate prin legi şi postulate prostituţia femenină. Iată însă că pe cea masculină o încurajează efectiv. Fiindcă a te căsători cu zestre, însemnează a fi retribuit la propriu pentru oficiul de soţ. Şi plata se face totdeauna anticipat: actul de căsătorie este făcut numai după ce în prealabil s'a autentificat actul dotal. E vorba deci de o prostituţie autentificată de tribunal şi vămuită de fisc.

Desigur, până a se ajunge aici se desbate de-a fir a păr problema inventarului dotal: căsuţă de locuit, ceva venit, mobilier, pian, cadouri...

După opinia unui cinic: căsătoria de convenienţă ar putea fi ideală, dacă până la urmă n'ar trebui să iei şi fata...

In realitate căsătoria de convenienţă este ideală din alte consideraţiuni: vii liber de orice iluzie. Şi, fireşte, dacă izbuteşti să descoperi şi calităţi acolo unde nu vedeai decât interes meschin şi calcul, nu eşti prea departe de fericire. Ceiace se întâmplă tocmai invers într'o căsătorie din dragoste: începi să descoperi interes meschin şi calcul acolo unde erai convins că-s numai calităţi... O statistică, nici vorbă întocmită de un american, dovedeşte că procentul cel mai mare de divorţuri, îl furnizează căsătoriile dir dragoste. *Quod erat demonstrandum!*

In rândurile de faţă ne-am propus să vorbim şi despre un film foarte amuzant pe care-l reprezinta cinematograful „Carlton" şi care aduce nu problema fetelor de măritat, ci întâmplările a trei surori în căutare de soţ. Nu vom povesti anecdota puerilă, dar stârnitoare de voe bună a filmului. Vom sublinia numai că în rolul principal apare Loretta Young, despre care o revistă de specialitate a afirmat sentenţios că este cea mai frumoasă femee din Hollywood. Este, în adevăr, o femeea seducătoare. Şi, surprinzător lucru, talentată. Şi iarăşi încă mai surprinzător lucru pare inteligentă, desmintind astfel adagiul popular care stabileşte un conflict între inteligenţă şi frumuseţe... Din acest punct de vedere, cinematograful este o născocire minunată. Este cea mai desăvârşită propagandă pentru frumuseţe. Intâiu o selecţionează prin concursuri, o duce până la maximum de perfecţiune prin şlefuirea oamenilor de specialitate, apoi o colportează în toată lumea prin proectare. Un film cu vedete urâte, chiar dacă sunt talentate, este un film astenic. Urâţenia o întâlneşti la tot pasul, începând cu viaţa şi sfârşind tot cu ea. Un film nu tocmai reuşit, dar cu interpreţi frumoşi este în orice caz un tonic sufletesc. Când oamenii's frumoşi, lumea e zună, ergo devii optimist. Nu degeaba a spus marele Stendhal: „La beauté c'est une promesse de bonheur".

Filmul „Fete de măritat" aduce nu numai pe cea mai seducătoare artistă a Hollywoodului: Loretta Young, ci încă două artiste talentate şi frumoase: Marjorie Weaver, o ingenuă cu mult farmec şi încă una al cărei nume nu l-am reţinut. Apoi o serie întreagă de spirite bune şi situaţii amuzante. Ceia ce este nu numai o promisiune de fericire, după cum afirmă Stendhal, ci chiar fericirea însăşi. Desigur, fericirea pe care o poţi găsi la cinematograf...

ŞTEFAN TITA

CINEMATOGRAFUL

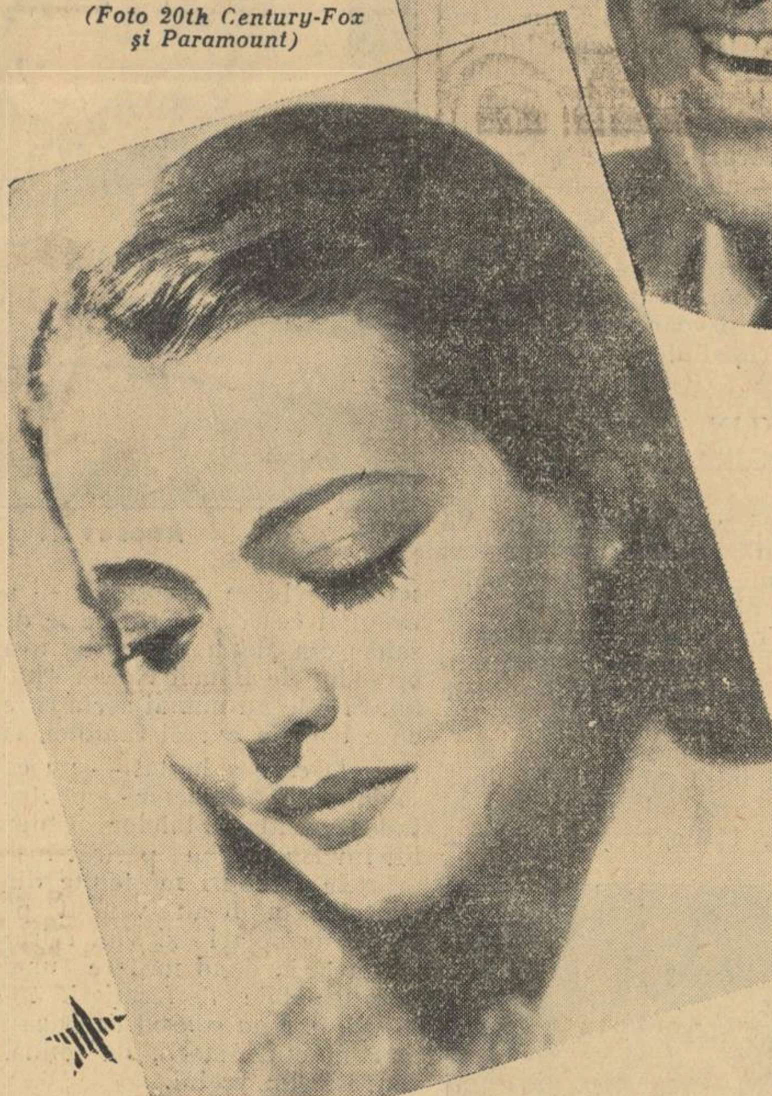

Tyrone Power

Victor McLaglen

Sylvia Sidney

(Foto 20th Century-Fox şi Paramount)

Filmul în culori place foarte mult în America. Americanii sunt totdeauna dispuşi să primească o inovaţie. Numai că, dacă filmul sonor, care a pornit dela ei, a fost de la început o realizare reuşită, filmul în culori mai are încă multă cale de parcurs până să fie pus la punct.

Publicul cunoştea de mult pathefonul şi începuse să fie popularizat radio; cu sunetul şi vocea redate prin mecanisme publicul se obişnuise. Veţi spune că şi filmul în culori a fost precedat de pictură. Nu-i tocmai aşa, — pictura este organizată după legi cu totul diferite de imprimarea mecanică. Pictura ţine de voinţa creatorului, de puterea lui de a însufleţi materia. Un artist plămădeşte viziuni noi, poate da frâu liber fanteziei sale, scoate în evidenţă ceiace crede că merită şi lasă în umbră contribuţia complimentară a subiectului.

In filmul colorat, toate părţile componente ale unei imagini au aceiaşi intensitate cromatică — cerul e albastru puternic, pământul verde, casa roşie, costumul personagiilor multicolor. De unde greutatea spectatorului de a desprinde o suprafaţă principală; ochii sunt copleşiţi de varietatea culorilor şi chiar după sfârşitul filmului, spectatorul nu poate spune că a rămas cu o singură expresie precisă pe care s'o ducă cu el şi a cărei amintire să-l urmărească.

Un film colorat îţi oferă în adevăr o încântare vizuală, o desfătare de poveste care se distramă însă, repede, ca o spumă. De aceia culoarea nu se poate aplica decât filmelor decorative unde jocul actorilor e secundar şi unde totul e ansamblu. Dar şi aici materia colorantă întrebuinţată ţine prea mult de concepţia litografici sentimentale. Prea sunt eftin frumoase efectele şi jocurile cromatice, chiar când se petrece o dramă sângeroasă, ca să te mai impresioneze ceva cu adevărat.

La fiecare film colorat care ni se va prezenta, vom căuta să analizăm câte una din problemele puse de acest gen de technică cinematogr[illegible].

Filmul „Alarmă în India" *este mai îngrijit lucrat ca altele, are uneori culori mai transparente, mai vii, mai expresive, dar şi destule stridenţe, îmbâcseli şi, opacităţi; el nu înseamnă, în general, nici un pas mai departe.*

Reuşit filmul: „Mi-am regăsit iubirea". *Titlul îndepărtează prin banalitatea lui şi începutul preveşteşte urmarea, — ceiace ar putea fi un defect dacă scenariul n'ar avea abilităţi sau cum se spune, lovituri teatrale, care redeşteaptă interesul pentru acţiune. Ii administrează baloane de oxigen, încât spectatorul are iluzia că s'a înşelat asupra desnodământului şi când, la urmă, vede că tot aşa s'au petrecut lucrurile după cum bănuise, constată totuş că nu s'a plictisit.*

Meritul e şi al actorilor care au măşti expresive, utilizând în deosebi marile posibilităţi ale ochilor. Capetele actorilor sunt puse aproape tot timpul în prim plan, astfel că, deşi se vorbeşte mult, ceiace se spune e întărit prin plasticitatea chipului. E vizibilă această plasticitate, întârzie în faţa ochilor noştri, ni se lămureşte şi nu-i furtunos dinamică aşa cum au obiceiul actorii şi regisorii americani să ni-o arăte.

TACHE SOROCEANU

FRANKLIN D. ROOSEVELT

Preşedintele a 120.000.000 de oameni, care totuşi nu se încruntă, ci surâde; nu răcneşte ci vorbeşte familiar şi convingător...

„...Ştim că vaste armamente răsar din toate părţile... Ştim că naţiunile capabile de astfel de nebunii ajung neapărat la un moment când trebuie să întrebuinţeze armele lor de distrugere împotriva vecinilor sau economia lor bolnavă să se nărue ca un castel de cărţi. In amândouă cazurile noi suferim deopotrivă. Putem noi, noi republicanii lumii nouă, să ajutăm lumea veche ca să evite catastrofa ce se apropie? Da. Cred că putem...“. **(ROOSEVELT, 1938)**

Sistemul capitalist se afla la cea mai dramatică răscruce a existenţei sale. O catastrofă universală se deslănţuise abia la zece ani după încheerea păcii care pusese capăt înfiorătorului război mondial. După crahul bursier dela New-York, din toamna lui 1929, îşi făceau socoteala, mai cu seamă bancherii şi technicienii financiari europeni, că criza se va localiza în compartimentul valorilor de speculat la bursă. S'au înşelat. Criza a depăşit cadrul bursier paralizând mai toată agricultura, industria şi comerţul american, iar din America a trecut treptat-treptat, în celelalte continente. Catastrofa părea egală cu un sfârşit al lumii. Până şi susţinătorii cei mai aprigi ai sistemului — ce adusese mare prosperitate în lume, şi trezise la viaţă dinamică straturi inerte ale societăţii omeneşti — păreau să se fi convins că regimul capitalist duce inevitabil fie la război fie la criză fără remediu.

In acel moment unic prin patetismul său dramatic, ţara cea mai industrializată depe glob, care fusese cea mai sdruncinată, — şi până în temelii — de criză şi-a ales ca preşedinte, adică, şef care s'o smulgă din marasm, pe un infinu! U.S.A. a făcut o alegere în anul 1932: Franklin D. Roosevelt la preşedinţie înseamnă cocoţarea în vârful piramidei ce se clatină a unui bărbat ce nu se poate ţine măcar pe picioare! Şi totuşi acest invalid s'a dovedit mai cutezător în fapte decât şefii sportivi şi teferi cari au doar curajul vorbelor mari; s'a dovedit mai clar-văzător decât acei ce se declară însărcinaţi cu misiune divină mai just decât parveniţii ridicaţi din popor şi cari n'au cunoscut o tinereţă ca a lui, opulentă şi fericită. Franklin D. Roosevelt n'a intrat numai în istoria patriei sale, ci şi în istoria lumii, ca deschizător de căi nouă, ca un dătător de optimism, în cea mai întunecată şi mai pesimită dintre epoci.

Cartea lui Emil Ludwig *„Roosvelt-Essai sur le bonheur et le pouvoir*” (Plon Paris 1938) are ca teză esenţială: Roosevelt ştie mânui puterea — cu care l-au învestit alegătorii — cu graţie şi voie bună, pentru că este omul fericit care n'are nimic de răzbunat, ci numai de îndreptat şi de adaptat un sistem vechi la condiţii nouă.

Tema este destul de ingenioasă şi dacă Ludwig ar fi aplicat cu adevărat metoda lui Plutarc — al cărui elev se declară — o paralelă dintre Roosvelt şi dictatorii totalitari, de pildă, ar fi învederat de minune teza. Dar Ludwig a fost şi rămâne doar maestrul biografiei romanţate, agreabile şi uşurele, lectură corespunzătoare unei epoci de calm şi relativă stabilitate, precum a fost acea de acum zece ani, epoca succeselor lui răsunătoare. Deaceia — încercarea lui — dacă ne furnizează oarecari anecdote amuzante, unele date preţioase sau ne oferă şi unele pagini bine chibzuite — nu ne explică nici omul, nici cauzele experienţei roosveltiene, experienţă istorică, vastă, care a deslegat şi a legat iar destinul Statelor Unite de cel al lumii întregi.

Alegerea lui Roosevelt la preşedinţie, după gestiunea lui Hoover, a fost un uriaş semn de întrebare, iar experienţa lui de revalorizare a capitalismului, alt semn de întrebare. Numai realizările lui — consimţite sau nu de forurile legale şi clasele avute — au răspuns la imensul semn de întrebare ce îl reprezenta silueta lui profilată peste o ţară paralizată.—Să reconstituim şi noi, după Ludwig şi după alte isvoare, imaginea marelui preşedinte.

FRANKLIN TREBUIA SĂ SE NUMIASCĂ ISAAC...

...după străbunicul său. Vă închipuiţi ce admirabil pretext de glume nesărate şi de polemici veninoase ar fi fost acest nume, în zilele noastre, când Franklin Roosevelt are atitudinea pe care o are faţă de statele rasiste! Şi totuşi nu l-ar fi chemat Isaac, fiindcă ar descinde din fiii lui Israel. Căci după mamă, actualul preşedinte al Statelor Unite, ca şi după tată este de origine olandez. Mama lui — care trăieşte şi astăzi, ba a vizitat anul trecut şi Expoziţia dela Paris — se mândreşte că descinde din familia Delanos, olandezi stabiliţi în America de aproape trei veacuri; unde au fost generaţii întregi marinari şi apoi fermieri, de un secol încoace.

După tată, descinde din olandezul Clas Martensen, care a pus piciorul în colonia Noul Amsterdam, la îmbucătura fluviului Hudson, în anul 1650. Urcând cursul fluviului, acest străbun s'a stabilit fermier şi a luat numele de „van Roosvelt” după satul său natal. Abia o jumătate de veac mai târziu un nepot al acestui Claes Martensen „van Roosvelt” coborî din nou spre Noul Amsterdam, care îşi schimbase în acest timp numele în New-York. Acest strămoş făcu avere, deveni bărbat de vază şi fu ales în consiliulu oraşului. A murit în anul 1742. Străbunicul lui Franklin Roosevelt — Isaac Roosevelt — a înfiinţat cea dintâi rafinerie de zahăr din Manhattan şi a fost preşedintele Băncii New-Yorkului. El este nu numai acela care puse temelia averei familiei, ci şi acela care a luptat — nu ca soldat, ci ca financiar — pentru Independenţa Statelor Unite. Fii lui Isaac n'au păstrat însă uriaşele terenuri moştenite din Harlem, ci le-au vândut pe 25.000 de dolari şi s'au retras iar la ţară, dând naştere unei familii nobile de fermieri, înstăriţi, dar nu colosal de bogaţi precum sunt Astorii, de pildă, dă, foştii lor vecini.

Roosevelt şi nepoţica sa

Tatăl preşedintelui Roosevelt era fermier la Hyde-Park — pe malurile fluviului Hudson — dar şi vice preşedinte al unei companii de drum de fier din New-York.

Copilăria lui Franklin, între o mamă frumoasă şi elegantă, mult mai tânără decât soţul ei — şi tatăl, om aproape bătrân, a fost una din acele plăcute şi îmbelşugate copilării, pe care şi le-ar râvni oricine. Menită să formeze un caracter robust şi optimist, ea a lăsat amintirea unei feerii miraculoase viitorului şef de stat. Dacă până la opt ani el prinsese gustul pentru marinărie, pe malurile măreţului Hudson, de la această vârstă, până la cincisprezece ani, cunoscu Anglia, Franţa şi Germania, în desele călătorii pe care le făcea cu părinţii în Europa. In anii când se imprimă trainic în minte impresiile Franklin Roosevelt „avu prilejul să cunoască şi să compare libertatea engleză şi disciplina germană—şi îşi va aminti toată viaţa că l-au arestat funcţionarii germani, fiindcă a cules cireşe pe marginea drumului şi a intrat cu bicicleta într'o sală de aşteptare”.

Când tatăl său muri, la 1900, în vârstă de şaptezeci şi doi de ani, Franklin avea optsprezece ani şi era un adolescent de o mare frumuseţe. Mama lui s'a instalat cu dânsul la Boston, unde Franklin avea să-şi urmeze studiile universitare, ţinut sub supraveghere ca pe un prinţ.

La 20 de ani tânărul se însoară cu o verişoară de al şaselea grad. A. Eleanor Roosevelt, nepoata preferată a preşedintelui Theodor Roosevelt, şi care fusese crescută de acesta, ca o fiică adevărată a lui. Această femeie timidă şi tristă, dar activă şi plină de pasiune, a însemnat nu numai o minunată tovarăşă de viaţă, ce completa pe bărbatul robust şi optimist, nu numai o mare relaţie cu lumea de sus, ci şi o adevărată binecuvântare, dovedită mai cu seamă, în vremuri de restrişte.

Dacă e adevărat că popoarele fericite n'au istorie, apoi mai adevărat este pentru inşii, luaţi în parte, naturi fericite şi dăruiţi cu zile paşnice şi fericite. Intâia tinereţă a lui Roosevelt este străvezie, neutră, ca orice tinereţă fericită. Viaţa lui începe să prindă contur din clipa când se pot fixa date pe întinsul ei.

Şi datele principale din viaţa lui până la atingerea supremei magistraturi în stat ar fi:

In universitate el face o colectă în favoarea burilor cari în apărarea independenţei lor naţională împotriva englezilor cari le cotropiau ţara, dovedind astfel un spirit iubitor de justiţie;

La 25 de ani se instalează avocat în New-York (în 1907);

La 28 de ani se alege senator, cu toate că nici el nici acei care îi puseseră candidatura nu sperau să se aleagă. Tânărul Franklin Roosevelt se dovedise, debutând în viaţa politică, un mare elector şi un inovator în materie electorală, în afară de faptul că gloria marelui său unchi, preşedintele „cow-boy” Th. Roosevelt, îl preceda pretutindeni.

La 31 de ani este subsecretar la marină şi colaborator al preşedintelui Wilson, în timpul războiului mondial;

La 40 de ani, după ce este înfrânt la alegerea ca vice-preşedinte şi după ce trece în viaţa particulară ca director de societate de asigurare, este atins de paralizie infantilă la ambele picioare.

Acum începe cu adevărat a viaţă de crâncenă şi patetică luptă a minţii împotriva trupului ce nu vrea să se supună. Până atunci omul fusese copleşit de toate fericirile, de toate onorurile. Născut dintr'o familie bogată — din acele familii care însemnau ceva nu numai în America, ci şi în lumea întreagă—şi-a făcut ascensiunea în viaţă, pe o scară de mătase, fără piedici. Fire sportivă şi leală luase din viaţă ceiace avea bun şi se dăruise ei cu generozitate de bărbat robust, care n'are de ce se teme. Dar între 1920 şi 1924 a fost silit, — damblagitul de picioare — să-şi ascundă suferinţele fizice de ochii lumii, să se lase uitat de massele pe care vroia să le conducă. Părea un om sfârşit. Sfârşit, înainte de a fi dat tot ceiace se aştepta dela marea lui energie. Două făpturi au veghiat însă asupră-i şi i-au păstrat, prin scrisori şi propagandă, relaţiile: soţia şi micul jurnalist Howe, ajuns mai târziu „eminenţa cenuşie a preşedintelui”. Ei au păstrat mitul rooseveltian şi l-au sporit, într'o vreme când nimeni nu se mai aştepta ca omul să se înalţe depe patul său de suferinţă. Dar boala, dacă a fost o cumplită încercare pentru bărbatul sportiv şi dinamic, pentru cugetătorul politic a însemnat o epocă de reculegere. In timpul celor patru ani de boală, când durerile nu-l slăbiau, prietenul său Howe îi cetia ceasuri şi nopţi întregi. Nu însă romane poliţiste şi literatură facilă de magazin—lectura preferată a lui Franklin Roosvelt — ci cărţi de sociologie şi de economie politică. Până atunci omul făcuse politică empirică. Se lăsase mai mult dus de instinct şi hazard. Acum punea o temelie solidă teoretică cunoştinţelor practice. Aceşti patru ani de suferinţă prometeică au fost providenţiali pentru viitoarea acţiune politică a lui Roosvelt...

„America nu mai este un continent îndepărtat, pentru care furtunile şi luptele de dincolo de mări sunt fără interes şi fără pericol. Dimpotrivă, noi americanii am devenit subiectul ce reţine atenţia oricărui oficiu de propagandă şi oricărui stat major de dincolo de mare. Uriaşa creştere a resurselor noastre, vigoarea comerţului nostru şi puterea oamenilor noştri au făcut din noi factori vitali ai păcii universale, cu sau fără vrerea noastră“. (ROOSEVELT, 1937)

El revine în viaţa politică şi socială cu surîsul pe buze, surîsul ce-l caracterizează, dar şi cu o bază teoretică puţin comună în America.

La 1929 se alege guvernator al statului din New-York. La 1932 — preşedinte al Statelor Unite.

Cam astea sunt datele sumare ale vieţei unui om sortit să fie cârmaciul unei mari naţiuni, la o răspântie primejdioasă a istoriei.

NEW-DEAL

America se îmbogăţise după urma războiului. Nicicodată prosperitatea ei n'a fost mai mare. Preşedintele Coolidge, se putea lăuda, în 1928 că Statele Unite au depăşit faza satisfacerii minimelor necesităţi ale lucrătorului şi că a ajuns acolo că trebuiesc create articole de lux pentru massa mare a consumatorilor.

După un an isbucneşte crahul. Lumea se clatină. Preşedintele Hoover, ales de partidul republican şi susţinut de marele capital, vrea să rezolve criza cu mijloace clasice, mai precis, aşteaptă să treacă criza de la sine. America trăeşte cele mai dramatice momente din existenţa ei istorică. Şomajul în creştere, producţia în necontenită scădere, marşurile foamei şi disperării asupra capitalei, creditul public şi privat ruinate, situaţie fără ieşire.

Alegerile preşedinţiale: Hoover contra Roosvelt.

Hoover lansează cele patru principii:

„1. Nici un bărbat, nici o femeie, nici un copil nu trebue să rămână fără hrană şi adăpost.

2. Societăţile de binefacere şi asociaţiile de educaţie ale copiilor nu trebue să-şi înceteze munca.

3. Principiul absolut al libertăţilor individuale trebue menţinut.

4. Acei care sunt dornici şi dau bani trebue îmboldiţi să facă noi sacrificii”.

Precum se vede, un program vag. Cu atât mai vag şi puţin făgăduitor cu cât catastrofa s'a deslănţuit sub preşedinţia lui şi el — omul bancherilor şi marei industrii — nu numai că n'o prevenise, dar nici nu încercase să-i oprească cursul. Cine ştie ceti printre rânduri observă cu uşurinţă că Hoover tindea să arunce greutatea crizei numai în spinarea claselor munci-

(Continuare în pag. 10-a)

Preşedintele Roosevelt vorbind la microfon

Preşedintele Roosevelt glumind cu ziariştii

EROII LUI CARAGIALE

de G. CALINESCU

Neliniştea lui Stavrache

Cazul lui Stavrache din *In vreme de războiu*, este înrudit. Acolo nu e vorba de frica acută, de groază, ci de o temere surdă care ţine sufletul multă vreme încordat. Stavrache suferă de anxietate morală. Stavrache hangiul, a avut un frate popă, care s'a înhăitat cu o bandă de tâlhari. Răufăcătorii fură însă prinşi, iar popa nebănuit încă de nimeni, se mărturisi fratelui său mai mare Stavrache, cu ajutorul căruia intră voluntar în armată tocmai pe vremea războiului dela 1877. In sufletul lui Stavrache încolţeşte un sentiment puţin lăudabil: lăcomia. Popa lăsase să i se piardă urma şi în chipul acesta, el, Stavrache, ca frate, rămânea stăpân şi pe averea lui. Dacă popa s'ar fi întors, atunci cădea în mâinile justiţiei. Cu nelinişte lăuntrică află Stavrache că la procesul hoţilor nu fusese deloc chestiune de popă. Aşadar, s'ar fi putut ca fratele mai mic să se'ntoarcă, nevătămat, şi să-şi ceară înapoi averea. O veste liniştitoare soseşte însă: popa, devenit sublocotenent a murit în luptă. Trec ani de zile de când Stavrache stăpâneşte averea fratelui, dar sufletul îi e plin de îndoială: dacă cumva popa n'a murit şi se'ntoarce? Această aşteptare în nesiguranţă, sbuciumă sistemul nervos al hangiului, care începe să aibă obsesii şi iluzii morbide. Aşteptarea lui Stavrache se aseamănă cu aceea a lui Zibal, decât că se întemeiază pe o ipoteză vagă în care intră şi un ascuns sentiment de necinste. Voinţa lui Zibal, pusă în faţa unui fapt cert, e silită să ia o hotărîre, aceea a lui Stavrache se macină în incertitudine. In psihopatologia hangiului, e ceva şi din cazul lui Mackbet: asupra lui apasă o prevestire rea, dar împrejurările se joacă a convinge pe pacient că se poate înlătura catastrofa. Iată însă că, într'o bună zi, poposesc la han doi drumeţi, dintre care unul stă tot timpul culcat cu faţa la perete. Hangiul se străduieşte fără folos să-i descoase, până ce deodată se petrece un lucru neaşteptat.

„După o pauză, în timp ce musafirul bău unul după altul două pahare de vin:

— Bravo! bun vin ai, domnule Stavrache.

— De unde ştii că mă chiamă Stavrache?

— Mi-a spus prietenul.

— Da!... dumnealui... de unde ştie?

Ştiu eu? Mi-a spus pe drum, că mi-era frică să înoptăm pe aşa vreme; zice: n'ai grije; mânem aici aproape, la han, la neica Stavrache.

Pe semne că m'o fi cunoscând dumnealui! zise hangiul şi dete să se apropie de pat, să vadă mai bine pe omul care dormea cu faţa la perete. Când, deodată:

— Cum să nu te cunosc neică Stavrache, dacă suntem fraţi buni? zise omul de pe pat, râzând şi ridicându-se drept în picioare în faţa hangiului.

Reapariţia, deastădată neîndoelnică a popei produce asupra lui Stavrache o comoţiune asemănătoare cu aceea suferită de Leiba Zibal la vederea mâinii lui Gheorghe. Sistemul lui nervos mâncat de anxietate se sdruncină şi omul dă semne de alienaţie. Fratele îi explică venirea: era în neregulă cu banii regimentului şi-l ruga să-i dea cincisprezece mii de lei, nu mai mult, de altfel din averea lui proprie.

„Drept orice răspuns, Stavrache se ridică în picioare foarte liniştit; se duse drept la icoane; făcu câteva cruci şi mătănii; apoi se sui în pat şi se trânti pe o ureche, strângându-şi genunchii în coate.

„Pe când musafirii stăteau nedomiriţi, uitându-se când la unul, când la altul, când la omul ghiemuit, acesta începu să horcăie tare şi să geamă.

„Dormea?... Visa urît?... Aşa de repede s'adoarmă?... Se preface?...

„Dar, n'apucaseră să-şi pună din ochi atâtea întrebări şi horcăeli se porniră ca un clopot, întrerupte de gemete din adânc, în timp ce trupul tremura tot mai tare şi mai tare, clănţănind din dinţi.

Fratele se apropiă de pat şi atinse cu mâna umărul omului chinuit de cine ştie ce vis. La acea uşoară atingere, un răcnet, — ca şi cum i-ar fi implântat în rărunchi un junghiu roşit în foc — şi omul adormit se ridică drept în picioare, cu chipul îngrozitor, cu părul vâlvoi, cu mâinile încleştate, cu gura plină de spumă roşcată. Ca o furtună se repezi, apucă masa şi o trânti de duşumea făcând tot ţăndări.

„Lumânarea, căzând, se stinse, şi odaia rămase luminată numai de candela icoanelor şi de tăciunele din vatră.

„Stavrache rămase o clipă cu mâinile ridicate cât mai nalt, dete alt răcnet zguduitor şi se năpusti asupra lui frate-su: îl doborî la pământ năruindu-se peste el.

—Săi, că mă omoară!

Insfârşit, cei doi, izbutiră să pună stăpânire pe nebun şi să-l lege. Dar orice înţelegere cu el era acum cu neputinţă.

— „Nam noroc, răspunde fratele.

„Sdrobit de luptă şi de gânduri, omul se aşează mut pe pat şi privi lung asupra celui ţintuit jos, care cânta'nainte, legănându-şi încet capul, pe mersul cântecului, când într'o parte, când într'alta".

Nuvela este foarte dramatică şi dovedeşte un mare talent de prozator. Faptul în sine, iarăşi poate fi adevărat. Dar din punct de vedere literar ne interesează numai două aspecte: acela uman şi acel „psihologic" sau ca să spunem aşa observaţia tipologică şi observaţia cauzală. Ca să ne dea imaginea vieţii sau ca să explice, autorul nu are nevoie să se ţină de adevărul istoric ci numai să observe condiţia verosimilităţii. Fără îndoială, sunt în nuvelă şi aspecte tipologice, dar luate în sine rămân nesatisfăcătoare. Ca să dea viaţă lui Stavrache, Caragiale n'avea nevoie să recurgă la factorul patologic, chiar dacă un astfel de caz s'a întâmplat cândva. Stavrache e un lacom onctuos, cu intuiţia momentelor profitabile, care ştie să stea la mijlocul balanţei, între onestitatea legală şi interes. Când popa a fost pe punctul de a cădea în mâinile justiţiei, Stavrache a dovedit un simţ de tranzacţie solid: şi-a scăpat fratele, trimiţându-l la un loc de ispăşire nobil, la războiu, dar a pus stăpânire pe averea lui. Ce ne-am fi aşteptat să facă un astfel de om, de o categorie destul de clară? Să-şi piardă cumpătul, el omul calm al socotelilor? Putea să răspundă mieros drumeţului că nu se înlesneşte numaidecât, că n'are bani; sau să-i dea banii, dar să-i ceară un înscris, precum că şi-a primit cu asta toate drepturile sale (prilej pentru Stavrache de a-şi recăpăta liniştea); sau, însfârşit, după câteva momente de reculegere putea că declare ipocrit, că Iancu popa murise bietul, în războiu, că el nu recunoaşte în călător pe fratele lui. Ce-ar fi putut face fostul popă? Dacă s'ar fi plâns autorităţilor, ar fi fost desvăluit şi înfunda puşcăria pentru vechile hoţii şi pentru mistificarea şi excrocarea regimentului. Şi Stavrache ar fi rămas cu înfăţişare candidă faţă de lume, fiindcă ar fi mărturisit că nu şi-a închipuit că frate-său nu murise, ori că un popă poate fi căpetenie de hoţi. Caragiale ne-ar fi zugrăvit un tip de „frate" adâncind conflictul etern dintre egoism şi moralitate. In nuvela lui, dimpotrivă, în faţa ochilor trebue să stea limpede înlănţuirea cauzală între nebunia lui Stavrache şi procesele lui sufleteşti anterioare, de altfel ca şi în cazul lui Leiba Zibal. Pusă astfel, pe teren ştiinţific, problema e de natură să ridice obiecţii, ca orice problemă de ştiinţă, oricât de îndemânatecă ar fi expresia literară. Oare este cu putinţă ca un om, cu atât de puţin sentimentalism să înebunească la vederea fratelui? Uimirea, necazul ascuns, sau dat pe faţă acestea sunt reacţiunile normale, credibile. Pentru ca un om să înebunească subit la apariţia unui frate crezut mort, din frica de a trebui să-i înapoieze averea, trebue să ne închipuim o altă cauză, organică, degenerescenţa, leziuni ale sistemului cerebro-spinal. Revenirea presupusului mort ar fi numai o cauză ocazională. Poate că însuşi Caragiale s'a gândit la un factor morbid congenital. Căci un preot care se face cap de hoţi şi apoi ajuns ofiţer cade în recidivă şi delapidează banii regimentului e un tip de delicvent, dintre acela definiţi, după ştiinţa modernă (Darwin, Haeckel, Lombrozo) de medicinistul din *O făclie de Paşte*, semn al preocupărilor, autodidacte, ale marelui prozator în acea vreme. Explicaţia ar fi deci: „Atavismul... Alcoolismul, cu urmările-i patologice... Viţiul de concepţie... Deformarea... Paludismul... Apoi nevroza!" Fratele unui degenerat ca popa Iancu nu poate fi nici el un om întreg. Un indiciu al anormalităţii este întunecarea simţului moral, al iubirii frăţeşti. Ca hangiu, e de presupus că Stavrache va fi fost şi alcoolic. Toate aceste lucruri Caragiale nu le spune. Totuşi, nuvela nu pare lipsită de verosimilitate şi întru nimic nu rezultă că ar avea mai puţină valoare. Ceeace apare de netăgăduit, este că atenţiunea cititorului este îndreptată asupra cazului patologic, asupra raportului dintre obsesia acumulată şi izbucnirea nebuniei. Stavrache nu e un tip de umanitate ci un caz ce interesează pe psihiatri.

Caragiale de Iser

„Cazul" Anghelache

Tot din câmpul psihiatriei este întâmplarea casierului Anghelache din *Inspecţiune*. Şi aci, ca şi în *O făclie de Paşte* şi *In vreme de războiu* se analizează o varietate de fobie. Anghelache este un funcţionar model, încât anunţarea unei inspecţiuni trebue să-l lase indiferent. Totuşi, Anghelache este anxios şi întâiul semn al anxietăţii, suspect pentru prieteni, este deplângerea unui casier delapidator:

— „Fireşte că nu este el de vină, zice d. Anghelache. El ste o victimă a neglijenţei altora!".

— ! ?

— De câtă vreme nu a fost controlat? De câţi ani nu a venit vreun inspector să-i verifice casa?... Mizerabilii!

— Dă-mi voe! care va să zică, dacă mânueşte cineva bani publici şi nu este controlat la vreme, asta înseamnă că delapidarea, că necinstea lui ar fi scuzabilă!... Să mă ierţi!

— Ba nu te iert deloc! strigă foarte tare d. Anghelache bătând cu pumnul în masă, nu te iert de loc, pentru că d-ta nu înţelegi, n'ai idee de ce vorbeşti"!

Va să zică lui Anghelache îi e frică de inspecţie. Al doilea îndiciu al fricii este alterarea caracterului. Anghelache devine iritabil şi grobian:

— „Ştiţi dv. câţi bani îmi trec mie prin mână?

— Mii!

— Vezi că eşti prost?...

— Nene Anghelache!

— Mii, ai?... Sute de mii, boule!

— Nene Anghelache!

— Ce nene Anghelache? ce, nene Anghelache?... Ţal! Ţal!! Ţal!!!

— Nene Anghelache, spargi paharul!

— Nu vezi că bat de un ceas, şi nu vrea să vie mizerabilul!... Ţal!!!

In sfârşit, mizerabilul vine... D. Anghelache îşi plăteşte consumaţia plus un pahar care trebue să vie.

— Milioane, neghiobule! strigă d. Anghelache. De când crezi d-ta că n'a mai dat pe la mine cineva să-mi verifice casa?

— De când?

— De acum unsprezece ani, de când am luat-o, în primire... Mişeii!

— Pentrucă te cunosc toţi că eşti un funcţionar corect.

— Corect! strigă d. Anghelache fierbând... Corect! De unde ştiu dumnealor că sunt corect?... Canaliile!

Şi aduce paharul la gură.

— Cine poate crede de dumneata că nu eşti om cinstit?...

Cinstit!... Când aude acest cuvânt d. Anghelache se scoală drept în picioare cu paharul ridicat în sus, şi, în culmea furiei:

— Nu vă permit să faceţi glume proaste pe socoteala mea, măgarilor! că vă sparg capul!

Trânteşte paharul de masa de marmură, prefăcându-l în ţăndări, şi iese turbat pe uşă"...

Apoi Anghelache începe să colinde localurile de noapte şi în cele din urmă se spânzură de un pom la şosea. Fireşte toată lumea crede că nenorocitul casier a sustras bani din casă şi temându-se de inspecţie, şi-a pus capăt zilelor. Dar cercetările dau un rezultat surprinzător.

— „S'a deschis casa...

— Ii lipseşte mult?

— Nimic nu lipseşte!

— ! ?

— S'a găsit în plus un pol de aur românesc din 70, învelit într'o foiţă de ţigară.

— ! !"

Prietenii se duc la morgă să vadă cadavrul şi unul din ei pune această îndreptăţită şi tardivă întrebare.

— De ce?... de ce, nene Anghelache?..."

„La întrebarea la care nu pot răspunde amicii, trebue să răspundă însă cititorul inteligent, căci scopul autorului a fost fără îndoială să înfăţişeze un caz de anxietate. Niciun casier cinstit, oricât de îngrijorat, nu se sinucide în preziua inspecţiei. Pentru ce s'ar sinucide? Un casier îşi face în fiece zi la închidere o socoteală de cassă sumară, încât el îşi poate da seama, mai bine chiar decât inspectorul, dacă lipseşte ceva. Cel mult un casier suferă mânuind mai cu seamă monedă metalică mici pierderi din erori de numărare. Insă oficiile prevăd pentru casier, în privinţa aceasta, o toleranţă. Anghelache nu putea avea decât lipsuri neinsemnate ce ar fi fost îngăduite, sau măcar uşor de umplut. In niciun caz nu s'ar fi născut absurda bănuială a delapidării. Dacă prin urmare Anghelache s'a sinucis pricina e alta. Inspecţia e doar o cauză ocazională care a desvăluit o structură psihică morbidă. Casierul era un bolnav de anxietate, cu simţul de realitate alterat, unul dintre acei indivizi cu o frică nebună de răspundere, mergând până la paralizarea voinţei, şi când izbitura e mare, până la demenţă. Că Anghelache nu e un om normal, reise din solicitudinea lui socială. El, om de 40—45 de ani, este flăcău, stând împreună cu soră-sa şi cu mamă-sa. Ori frica de răspundere îl face să aibă oroare de căsătorie, ori un sentimentalism familiar exagerat îl împiedică să se despartă de ai săi. Oricum Anghelache e un pacient pentru psihiatru.

Nae

Un caz de anxietate aproape normal îl formează Nae din *Situaţiunea*. Comicul dialogului nu trebue să ne înşele. Caragiale face şi aici observaţie psihologică, scoasă poate din analizarea propriului său temperament. Nae a circulat pe o zi călduroasă de vară din berărie în berărie până după miezul nopţii. Acum îl întâlneşte amicul. Nae acuză o surescitare căreia însă într'un limbaj foarte pitoresc îi dă o motivare obiectivă:

— „Ce mai nou?

— Prost monşer... Este o criză, mă'nţelegi, care poţi pentru-ca să să zici că nu se poate mai oribilă... S'a isprăvit... E ceva care poţi pentru-ca...

— Lasă, Nae, că se mai şi exagerează...

— Ce se exagerează, nene? Este o criză, care ascultă-mă pe mine, că dv. nu ştiţi, care mă'nţelegi. Statul cum a devenit acuma, eu după cum văz ce se petrece, că nu sunt prost, înţeleg şi eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, care când te gândeşti, te apucă groaza, monşer, groaza!...

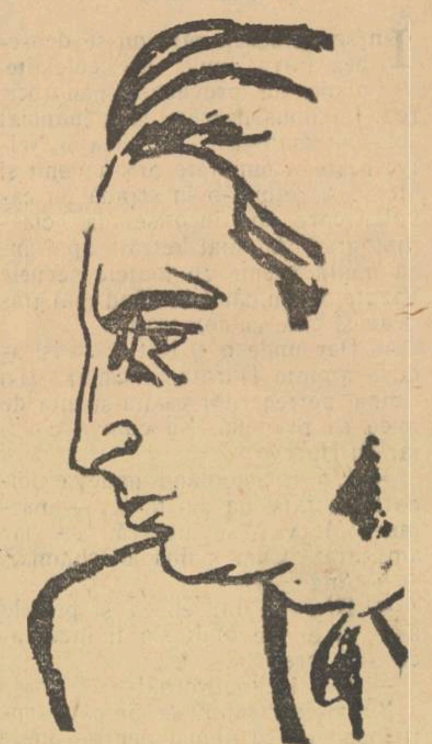
Nae, foarte afectat, bea paharul lui de bere până'n fund, apoi după ce oftează adânc.

— Eu pot pentruca să-ţi spui pe parola mea de onoare că-mi pare foarte rău! dar ştii? ...foarte rău!! foarte rău!! pentru-ca să ajungem să vedem ţara mea, care era peste putinţă ca să prevază cineva o situaţiune foarte tristă, fiindcă le-am spus, şi dumnealor...

— Cari dumnealor...

— Dumnealor cu cari am fost zic: pot pentru-ca să spui că nu se poate ceva mai trist, ca să vie un moment orişi cât ai zice, când vezi că bate falimentul la uşă şi nu mai e nici un patriotism...

Nae face o figură foarte mâhnită; e aşa de obidit, încât ai crede că vrea să plângă.

D. G. Călinescu

— Bine Nae, zic eu, nu trebue să fie omul aşa de pesimist. Lucrurile or să se'ndrepte... este o recoltă admirabilă.

Nae, schimbând figura şi zâmbind cu compătimire de ignoranţa mea.

— Ce recoltă, nene, ce recoltă? D-ta n'ai văzut rapiţa?

Şi convorbirea continuă aşa mai departe, cu intenţie, obiectivă, crescândă din partea lui Nae. Vasăzică Nae nu se întoarce acasă, colindă localurile de consum în căutare de prieteni şi-şi varsă focul inimii într'o direcţiune ce s'ar părea că nu-l priveşte. Intocmai ca şi Anghelache casierul. In fond pesimismul economic al lui Nae ascunde un sbucium personal. Când amicul propune întoarcerea acasă Nae rezistă:

— „Unde mergem? întreabă Nae.

— Eu, zic, mă duc spre casă.

— Ai la o simigerie, trebuie să scoaţă covrigi calzi.

— E târziu, Nae...

— Eu nu mă duc d'aci acasă, zice Nae... Mai umblu prin oraş, pân'o face.

— Cine să facă?

— Nevastă-mea.

— Ce!

— O apucase aseară durerile

— ?...

— Nu pot, monşer, pentruca să stau când face... Mă plimb aşa de colo până colo; mai beau o bere, un mac-mahon, un şvarţ, mai vorbesc cu un prieten, trece vremea; şi când mă întorc... gata".

Vasăzică lucrul s'a lămurit. Nae suferă de anxietate în preajma facerii şi atunci această nelinişte se traduce în nervila de ambulaţiuni şi în volubilitate şi preocupări obiective.

Cea mai comică observare psihologică asupra fricii este aceea în legătură cu durerea de măsele, care se vede că l-a supărat sau interesat pe marele prozator, căci a repetat ideea. Candidatul, bunăoară, combate durerea prin comoţia fricii de cleşte.

„Cum intru, zic serios: ştii s'o scoţi? scoate-mi-o! De par, exemplu, adineaori la d-ta... D-ta nici nu înţelegeai ce vreau eu... Şi pe urmă, mă dau în vorbă, mai de una, mai de alta... Dar când intru, simţ odată ca un cuţit (arată la falcă) cald, şi pe urmă rece; pe urmă din vorbă'n vorbă vii d-ta, sub-firugul, cu cleştele; atunci de odată simt iar un cuţit... rece şi pe urmă numai decât cald... şi pe urmă nu mai simt nimic.. Vezi d-ta,, pesemne, nu ştiu cum devine care va să zică de este al naturii lucru, ceva, că măseaua, în interval de conversaţie, de frică trece... Ei al dracului italianul"!

G. CALINESCU

Andre Dauchez: In timp de furtună

Funigei

de MYST

— Iubirea cea mai repede uitată, este aceea care ne-a făcut să suferim mai mult.

— A nu avea nimic de regretat, înseamnă a nu fi trăit.

— Cel mai simplu şi mai sigur mijloc de a minţi, este de a spune adevărul... în glumă!

— Dreptul de a spune adevărul — în serios — oricând şi oricui, aparţine oamenilor tari. Minciuna este pavăza şi arma celor slabi.

— Purgatoriul există şi în religia ortodoxă: e Viaţa.

— Uneori cumpătarea nu e decât o lăcomie rafinată.

— De ce ne sunt uneori atât de antipatice persoanele, faţă de cari avem să ne reproşăm ceva?

— Nu există om mai plicticos, decât, acela, pe care-l plictiseşti.

JOCUL DE-A DRAGOSTEA

de LEW GUMILEVSKY

Autorul desvălue, însfârşit taina aproape şi fără de asta deslegată de cititor

CAP VII

In scara aceea care nu se deosebea întru nimic de celelalte, nimic nu prevestise nenorocirea. La douăsprezece s'au înapoiat dela cinematograf Dorthea şi Nelly; peste o jumătate oră a venit şi Mery. A reţinut-o în stradă un cavaler care o însoţise la cinematograf. Au mai retrăit apoi încă multă vreme cu toatele scenele văzute şi din când în când mai trăgeau şi câte un fox-trott.

— Dar unde o fi Ketty — îşi aduse aminte Dorothea. Chiar şi'n timpul petrecerilor ea nu-şi uita de mica sa prietenă. Nu cumva c'o fi iar cu Harry?

— L'o fi aşteptând undeva, idioata, ca fata aia din film... — murmură Mery şi se încurcă, — iar am uitat. Cum naiba o chiamă?

— Angelica?

— Desigur. Iar el, ca şi peştele ăsta al ei, de mult s'o fi încurcat cu alta, cred

— Mai incape vorbă!

Nelly, întinzându-se în pat, şopti încet, parcă numai pentru sine:

— Ce tablou! Toată noaptea o să stau de veghe. Voiu aştepta până ce va începe visul...

Mery scoase un suspin.

— Măcar o zi să trăesc aşa. Ce de slugi...

— Dar baia! Un adevărat palat, nu zău...

— Dar costumele! Doamne, numai o rochie — o mie de ruble.

Ele vorbeau cu melancolie, şi desnădejde ca prepeliţele amorţite în semănăturile îngheţate. Nelly se ridică în pat şi-şi privi prietenele.

— Dar cum iubesc! — exclamă dânsa. Pe noi parcă aşa ne iubesc? Oh, ce mai cavaleri avem şi noi! Dacă, — adăogă ea solemn, — ar fi venit cineva la mine şi mi-ar fi spus: „iată, îţi dăruiesc o zi din viaţa asta", eu aş fi primit, şi pe urmă moarte! Eh! Aş fi trăit şi eu o zi şi apoi aş fi luat otravă.

Mery o întrerupse indeferentă:

— Ne-ai plictisit cu otrava ta.

— Dar la ce bun o astfel de viaţă?

— Du-te la naiba! Dora, hai să încercăm puţin figurile alea de acolo... Ştii tu... Dar să începi mai elegant... Nelica, ce-ai adormit, da? Vrei să te rugăm, să-ţi cădem în genunchi?

— A început deja să viseze! — strigă Dora dispreţuitoare.

Amândouă stăteau acum în picioare, strâns înlănţuite, într'o poză elegantă. Iar Nelly s'aşează pe marginea patului, îşi scoase pieptenele de sub pernă, îl înfăşură cu o foiţă de ţigare şi făcu tovarăşelor sale un semn posomorît din cap. Tremurătoare de parc'ar fi fost smulsă din vocea omenească, hârâita muzică începu să îmbie fetele la dans. Dându-şi sălbatec ochii peste cap şi frământând idioteşte din şolduri, ele băteau mereu pe loc, abia riscând să facă un pas.

Vecina care le atrăsese până atunci atenţia cu pumnii în perete, bătu de astădată furioasă în uşă şi se năpusti înăuntru. Fetele îşi urmau ţopăitul în strâmtul loc ţărcuit de paturi. Nelly cărâia din pieptene un motiv alandala, discordant şi fără noimă. Vecina se înfăşură în şal şi se pregăti de atac.

— Daşca! — răcni ea, — tu ştii doar că-mi dorm copiii. Ce nuv'ajunge ziua!

Dorothea îşi ridică privirea asupra ei, dar ochi-i pustiiţi nu exprimau nimic. Işi văzu înainte de ţupăit, frământându-se şi strivindu-şi furtunoasa-i respiraţie în piept. Nici Mery n'o învrednici măcar cu o privire. Nelly nu se îndura să-şi întrerupă urletul.

Vecina făcu un pas înainte.

— Ce-aţi înebunit oare? — ţipă ea. —Doamne, oare când o să vă mai vină mintea la cap! Când o să v'astâmpăraţi! Uite cu ce-şi pierd ele timpul. Numai cinematograf şi dans le stă în cap. Lumea se mai duce la cursuri, la şcoală, la bibliotecă, la cerc, lume-ici, lume-colo, numai ele terchea-berchea...

Nelly se deslipi, înfuriată de pieptene.

— S'avem iertare! — bolborosi ea, — astă iarnă niciun balet nu mi-a scăpat...

Şi cu o nemaipomenită obrăznicie îşi reluă cărâitul. Vecina plesni din mâini şi-i ţipă în ureche:

— Dar la lecţii ai fost vreodată? Ai fost?

Şi iarăşi Nelly nu se putu stăpâni. Desprinzându-se de pieptene şi ştergându-şi buzele cu mâneca, cu un debit ameţitor începu să-i ţipe vecinei:

— Dacă s'ar fi dat la lecţii şi niscai prăjituri de pomană, atunci, fii sigură — toţi proştii ar fi dat năvală.

Pieptenele hârâia asurzitor. Era cu neputinţă să i se acopere sgomotul. Dorothea şi Mery îşi urmau ţupăitul. Nici nu le păsa de femeia care spumega de furie în uşă. Aceea scuipă şi ieşi afară, ameninţând:

— Mă duc chiar acum să chem pe comandant, uite, pe crucea mea!

Trânti uşa. Tabla de locatare, în ramă roşie cu geam, ce atârna în perete, începu să se clatine, gata să cadă. Nelly svârli pieptenele cât colo şi se prăbuşi gemând în pat.

— Nu mai e de trăit aşa, nu mai e de trăit! — ţipa ea isteric. E imposibil. Imposibil! Asta nu mai e viaţă, ci ocnă... O să vedeţi zău, său o să vedeţi c'o să mă otrăvesc! Uite aşa, în ciuda tuturor, în ciudă!

Se îngropă în perne şi amuţi. Dorothea se desfăcu, însfârşit de prietenă şi, oftând din adâncul inimii, îşi şterse fruntea udă de sudoare.

— Dobitoaco — şueră ea, — niciodată nu-şi termină cântecul!

Mery îi ţinea isonul.

— Şi când dracu îşi va înghiţi otrava, nenorocita!

— Curând! Curând! — horcăi aceea de sub perne, — curând!

Dorothea îşi făcu patul şi se contempla în oglindă.

— Haideţi să dormim! — propuse ea şi din nou îşi aminti deodată: — dar pe unde o fi încremenind Kety, zău? Rătăceşte ca strigoii!

După aceea schiţă o serie de surâsuri şi grimase în oglindă, cochetă cu ochii şi cu melancolie întrebă într'un târziu:

— Ia să-mi spuneţi fetelor, semăn eu puţin, oricât de puţin, cu Lya Mara?

— Nu! Nu, nu.

— De loc! — bufni de sub pernă.

— Blestemată viaţă! — suspină ea.

Şi, posomorîtă, se desbrăcă, se culcă în pat. Mery, înfăşurându-se în plapomă, o consola.

— Tu nu eşti vinovată. De ai fi trăit şi tu ca ele, ai fi fost şi tu aşa. Ştii că ele fac băi de lapte. Şi câte altele. Dar dormitorul i l'ai văzut?

Dorothea tăcea. Mery, cu mânile aduse după ceafă şi cu privirea fixată în tavanul alb, uniform, ca viaţa, murmura visătoare:

— Ei, ce-i cu asta, dacă bărbatul îi e bătrân. Ii rabdă colo cinci minute, şi restul timpului? Trăeşte ca o împărătească!

— Şi de iubit, va găsi ea un bărbat pe care să-l iubească, — răspunse Dorothea ca un ecou.

— Ba încă ce bărbat... — interveni Nelly, apoi, amintindu-şi probabil, de lacrimile abia vărsate, adause ursuză: — mâine va trebui să ne sculăm până a nu se crăpa de ziuă. Uneori aş vrea să fac aşa: să mă culc şi să dorm, să dorm mult, odată pentru toată viaţa. Da, să dorm o zi, două, trei... Cât voiu putea. Apoi să mă deştept şi să iau otravă!

— Uf, Doamne! Că mult ne-ai mai plictisit cu otrava ta!

Mery se acoperi cu plapoma. Dorothea răcni:

— Hai, încetaţi odată cu sgomotul. Culcaţi-vă.

— Dar unde o fi Ketty? Vai ce strigoaică! Şi mâine o să moţăe la lucru.

Spectrul zilei de mâine şterse amintirea despre Ketty. Şi deodată, noaptea fu sfâşiată de o tăcere chinuitoare, şi înaintea fiecăreia se ridică spectrul încetoşat al zilei de mâine: o bătaie în uşă a unei vecine gentile, care-şi luase obligaţia de a trezi pe fete; apoi sunetul prelung şi răguşit al sirenei, spălarea la robinet a ochilor obosiţi, lipiţi de somn şi pe care nu-i poate înviora nici apa rece ca ghiaţa, şi la urmă, o zi posomorîtă, ce te apasă chinuitor pe piept, ca o povară şi te leagă de mâini ca nişte cătuşe grele.

Mery îşi trase plapoma peste cap. Dorothea se întoarse pe partea cealaltă, caşicând şi una şi alta ar fi căutat să se ascundă de spectrul fioros. Nelly îngână încet de tot:

— Dormiţi fără grijă. Voiu deschide eu.

Patul ei era lângă uşă. La cel mai uşor sgomot sau foşnet ea se deştepta cea dintâi. Dorothea ar fi vrut să-i răspundă ceva, dar o uşoară ameţeală îi învălui capul şi buzele-i învinse fără vrere de somn nu mai avură puterea să se mişte.

Mery şopti: „bine, Nelly, mulţumesc şi scăpată de ultima grijă, era gata să se cufunde, ca într'o bae caldă de lapte, în somnul care spăla toate grijile lumeşti.

In secunda aceea apăru şi Ketty. Străbătuse pe furiş coridorul şi deschisese fără sgomot uşa. Ţâşnise din întuneric ca o stafie, şi căzu pe patul lui Nelly la picioare: aceea se cutremurase. Infăţişarea fetii era groaznică. Pe jumătate goală, slăbită de chinuri şi ruşine, era mai jalnică decât puiul căzut din cuibul cald în drum. Şi toca ei, şi ochi-i încercănaţi, măriţi, aproape rătăciţi de spaimă, şi nasu-i ascuţit de slăbiciune, şi gâtu-i lung şi gol, şi braţele-i subţiri şi goale, şi dantela-i ruptă la cămaşă — totul, totul îi dădea această asemănare.

Plină de teamă şi groază, Nelly se depărtă de ea. Presimţise un răspuns înfricoşător, şopti abia înţeles:

— Ketty de unde vii în halul ăsta? Ce s'a întâmplat?

Atunci Ketty, fie că se desmeticise, fie că-şi dăduse seama că e în zadar a se mai ascunde şi a tăinui mai departe, îşi duse deodată mâinile la cap şi, clătinându-se, se îndreptă spre patul ei. Picioarele-i desculţe lipăiau cu sgomot pe podeaua rece, — de parcă s'ar fi luptat din greu să meargă şi să nu cadă.

O poemă de Victor Eftimiu

FABULA DE FLORIAN

Trei tinere, jivine: un mistreţ,
Un pui de castor şi o hermină
Ducând, printre bătrâni, o viaţă plină
De greutăţi, au hotărît, într'un elan isteţ
Să-şi lase tot: părinţii şi pădurea,
Norocul să şi-l caute aiurea.

Şi duşi au fost, şi drumul lung, plin de păţanii..
Dar îşi aflară visul mult dorit,
Ţinutul plin de roade, înflorit
Cu ape limpezi... Nici Enea şi troianii
N'au fremătat mai bucuros din liră
Sosind la porţile regatului lavinian
De cum se'nveseliră
Cei trei fugari ajunşi la noul Kanaan.

Dar vai! Ostrovul fermecat era încins
De-o baltă groasă cu noroi şi broaşte
Cu şerpi şi cu şopârle, gata să te 'mproaşte
Şi din biruitor să facă un învins.
Pe-acolo trebuia trecut şi cele trei jivine
Incremeniră lângă şanţ de scârbă şi ruşine..

Hermina şi-a întins lăbuţa, cea dintâi
Dar repede şi-a tras'o înapoi
Sărind un pas în urmă „Nu-i de noi!
„O fi frumos aicea să rămâi
„Dar trebuie să trecem prin noroi
„Iar eu, mă ştiţi, sunt fire delicată
„Mai bine mor decât să am o pată!

— Eu cred (răspunse castorul, domol şi rar)
Că poţi ajunge uneori şi fără să te murdăreşti
Dar trebuie cu minte şi răbdare să porneşti.
De felul meu, cum ştiţi, eu sunt zidar
In cincisprezece zile vă ridic un pod — şi gata!
Vom trece dincolo frumos, feriţi de pata
Noroiului, feriţi de ura
Şopârlelor, de muşcătura
Şi de veninul şerpilor, feriţi de broaşte!

— Cum? Cincisprezece zile?! Se cunoaşte
Că n'aveţi cap! strigă mistreţul, îndârjit...
„N'am vreme de-aşteptat. Eu sunt grăbit
Şi-am să v'arăt îndată cum se face!"

Zicând acestea, puiul de mistreţ
Sări 'n mijlocul scârnavei băltoace
Se cufundă'n adâncu-i, îndrăsneţ
Lovind în dreapta, stânga, şerpii, broaştele, guzganii
Inaintând mereu, muşcând duşmanii,
Şi-ajuns unde vroia, plin de noroi,
De sânge şi de bale, se uită la ceilalţi doi,
Rămaşi năuci pe ţărmul dimpotrivă,
Se scutură de-al mlaştinei altoi
Şi le strigă:
— Invaţă tu, hermină costelivă
Şi tu, măi castore nătâng şi bleg, învaţă,
Cum se taie drum prin viaţă!...

VICTOR EFTIMIU

Deşteptată din somn Dorothea strigă:

— Cine e? Cine?

Ketty se apropie de ea.

— Uite, priveşte-mă, — spuse ea, arătându-i cămaşa sfârtecată, juponul tăvălit în praf, picioarele-i desculţe, — priveşte... Acum totul e sfârşit.

— Ce este? Ce-i sfârşit?

Ketty se retrase la locul ei şi s'aşeză pe marginea patului. Dorothea vârâtă în plapomă, ca într'un cort, se ridică buimăcită. Mery scoase capul de sub perne. Şi toate trei, într'un glas, întrerupându-se una de alta, începură s'o descoasă, caşicând toată importanţa era, în adevăr, în cele ce pătise, iar nu în ceea că'n faţa lor stătea un om distrus.

Ketty scâncea încet. Dorothea îi puse mâna brutal pe umeri.

— Oare nu cumva şi-a bătut joc cineva de tine? Da? Spune-mi. De ce taci?

— Ah, mai bine s'ar fi întâmplat aşa ceva!

Ketty gemu şi privi cu imputare fetele care erau strânse în jurul ei.

— Da ce oare voi nu vedeţi c'am rămas goală, că m'au jefuit de tot? Ce oare asta nu se vede?

Işi scutură fusta din care curgea numai zdrenţe şi se prăbuşi în pat. De sub sdrenţele cămăşii ieşeau la iveală colţuroşi-i umeri goi şi se sguduiau de plâns. Atunci Mery isbucni deodată: „bluza ta cea de mătase, da?" — şi toate împietriră îngrozite.

— Erai cu cea de mătase?

— Aia de plimbare, da?

— Aia de mătase, soro?!

— Te-au jefuit, da?

Nely plesni din mâini şi s'aşeză pe pat alături de Ketty.

— Eu n'aş fi putut să îndur una ca asta, — şopti ea.

— Ketty, asta-i îngrozitor! Aia de mătase? Tu erai în ea?

Ketty şopti încet, abia înţeles:

— In ea!

Tăcerea se prelungi câteva secunde apăsătoare. Niciuna n'avea curajul ipocrit de a mângâia pe nefericită. Toate îşi dădeau seama de situaţia ei disperată. Insfârşit Dorothea grăi:

— Nu-i nimic! Iţi vei face alta!

Ketty atunci conteni din plâns.

— O alta? Cum s'o fac? Din banii cui? — strigă ea, plină de revoltă, — dar Hary, Hary, crezi c'o să m'aştepte... Ii mai trebuesc eu aşa fără mătase? Se va mai uita el la mine? Oare puţine funcţionare are el pe la birou? ai?

Işi înălţă capul pentru a se uita la prietenele ei, şi arăta mai jalnică ca puiul de coţofană care se sbate speriat în mâinile răutăcioşilor copii.

Dorothea întoarse capul ca să nu mai vadă pe această creatură şi iarăşi mormăi:

— Ah, răspunse Ketty înfuriată, — dar nu vezi ce prostii spui! O alta, când asta m'a costat aproape o sută de ruble!

— O sută de ruble! Această comunicare le uluise ca o lovitură de trăsnet.

— O sută de ruble... Dar de unde ai avut atâţia bani?

— De unde, da?

Neîncrederea lor rănise adânc pe Ketty. Nu mai avea încotro: nu mai era nevoie de a se ascunde acum, trebuia să dea cărţile pe faţă. Nu mai avea ce pierde condamnatul al cărui cap era sortit să cadă peste câteva clipe pe eşafod.

— De unde bani? — ţipă ea, — voi nici nu bănuiţi. Mi-am vândut puterea. Căpătasem puterea pentru casa de odihnă, fiindcă eram slabă, prăpădită, dar eu nu m'am servit de ea şi i-am dat-o lui Hary, care mi-a vândut-o pentru o sută de ruble. Şi mi-am făcut rochia de mătase. La ce-mi foloseşte mie casa de odihnă când eu n'am ce îmbrăca pe mine! Pe urmă Hary a început a ieşi la plimbare cu mine. Şi acum?

Şi iarăşi se răbuşi în pat. Mânia-i se stinse. Şi iarăşi puiul de coţefară, jumulitul, chinuitul pui de coţofană se svârcoli în groapa patului sub ochii prietenelor.

— La ce bun să mai trăesc acum? La ce bun? Oare mai trebuesc acum lui Hary, uite, în sdrenţele astea! — La aceste cuvinte îşi scoase combinezonul şi-l rupse în bucăţi, — îi mai trebuesc lui Hary fără mătase? Va mai ieşi el cu mine acum pe stradă?

— Da, sigur, Hary... — bufni ursuză Dorothea, — da. Lui numai d'al d'astea-i trebuesc. Ah, — strigă ea cu răutate, — de ce dracu te-ai fi înădit cu el!

— Eu n'aş fi putut suporta una ca asta, — grăi Nelly.

— Groaznic, groaznic, groaznic! — repetă Mery.

— O să mă sinucid, — spuse Ketty liniştită, — o să mă sinucid. Nelly, dă-mi otrava ta.

— Otrava mea?

Nelly păru ncurcată.

— Otrava mea Ketty? Dar eu ce să fac? Nu, nu pot. Nu. Tu crezi că pentru mine viaţa-i mai uşoară?

Ketty se repezi spre ea. Şi mai nainte ca cineva să fi putut interveni, ea îi şi căzu în genunchi şi întinse mâinile rugătoare.

— Nelly, dă-mi-o mie, — şopti ea, — dă-mi-o mie, Nelly. Tu ţi vei procura alta, Nelly.

Neliy privea mişcată la prietenele sale. Ii era nespus de milă de nefericita aceasta. Işi da seama că'n clipa aceasta soarta tragică a prietenei în mâinile sale. Se credea asemenea unui regisor care regisează drama ce rulează înaintea operatorului, şi tremurând ca'n friguri, îşi strânse la piept punguliţa.

— Nelly, dă-i-o! — zise Mery.

— Dă-i-o Nelly! — o susţinu Dorothea.

Nelly îşi scoase punguliţa.

— Să i-o dau?

— Dă-i-o Nelly.

Ketty fără a se scula din genunchi, aştepta. Nelly rupse şnurul şi puse în mâna nefericitei pacheţelul învelit în mătase udat de lacrimile-i proaspete. Ketty îl strânse în palmă şi ridică o privire plină de recunoştinţă asupra bunei ei prietene.

— Pune-o pe limbă şi apoi bea-o, — o sfătuia aceea, — dar culcă-te mai întâi. Işi face grozav de repede efectul!

— O să mă culc.

— Când vrei s'o iei?

Kety se înfioră.

— Ceva mai târziu, voi plecaţi. Culcaţi-vă. O voi lua, când veţi dormi. Să nu vă uitaţi la mine!

— Bine, o să ne culcăm.

Răspunse pentru toate Nelly, şi nici una nu îndrăzni să protesteze. Ciudat lucru! Şi într'o clipă nespus de scurtă, şi tocmai de aceea mai impresionantă, nu ştiu ce înstrăinare se aşternuse între fata care se pregătea să moară şi prietenele sale. Nimeni niciodată n'o crezuse pe Nelly, dar toate erau convinse de aceea că Ketty va lua otrava.

Ketty se înveli cu plapoma. Fetele se împrăştiară pe la locurile lor. Strângând punguliţa în pumni, cu respiraţia reţinută, ea-şi urmărea cu privirea, de sub plapomă, camaradele. Ele se culcară fără a murmura şi fără a mai face o mişcare chiar. De parcă ar fi fost fermecate: era destul să le atingi perna, pentru ca ele să se cufunde într'un somn de piatră.

Ketty îşi scoase capul. Prietenele îşi opriră respiraţia. Ca într'o sală de cinematograf cufundată în întuneric, când publicul aşteaptă plin de emoţie tragicul desnodământ. In clipa aceea, ferească Dumnezeu să rupă panglica mecanicul imprudent. Ce de urlete în sală! Ce tropote furioase de picioare, ce lovituri de bastoane, ce trânteli de scaune, pentrucă ţăcâitul aparatului a încetat!

Mi s'a întâmplat odată să văd cum au snopit în bătaie pe directorul unui „Panteon". Acesta tăiase din film bucata care veşnic produsese până atunci printre spectatorii sălii, acese de isterie, urlete şi gemete.

Oare poţi cunoaşte omul?

— Urmează —

CITIŢI

ROMANUL-SUCCES

Poate fi pianistul Barow, orb de războl, asasinul romancierului Haviland? Lupta titanică pentru adevăr şi dreptate. Cele mai pasionante surprize umplu paginile acestui cu adevărat frumos şi original roman.

15 Lei — La chioşcari librar. ş. în găr.

NOU! CEREŢI

AVENTURA
ROMANE DE ACTIUNE ŞI PASIUNE
ROBERT-JEAN-BOULAN
ÎN ÎMPĂRĂŢIA MORŢII ALBE

Prin gheţurile Groenlandei, eroii romanului trăesc ore de aprige lupte şi emoţii dintre care fiecare ar fi de ajuns ca să umple o întreagă existenţă!

Veşnic tinere!

Ivem în primul rând pilda acelei americane din Baltimore, de 41 de ani, pentru care un rege a renunţat la tron! Din nefericire însă şi pilda a mii de femei care îndată ce au trecut de patruzeci de ani renunţă la viaţă şi se cred bătrâne... Sunt şi multe altele îndestul de... mature ca să poată privi pe Ducesa Wallis ca pe o fetiţă şi care sunt convinse că vârsta socotită în ani nu are nici o importanţă.

Bătrâneţe? Mai mult o chestie de obişnuinţă. Poţi primi acest obiceiu adăugându-l pe lângă altele pe care le-ai luat până atunci, dar poţi şi să-l refuzi. Câte femei nu rămân tinere păstrând farmecul, energia şi o tinereţe generală, numai prin o anumită atitudine sufletească. Femei celebre, artiste de teatru şi de cinema, scriitoare, conferenţiare, femei de afaceri, rezistă bătrâneţii prin curajul şi disciplina mintală pe care şi-au impus-o.

Actriţa americană Lynn Fontaine fascinează încă spectatorii prin frumuseţea şi alura ei tinerească, deşi a trecut de mult peste vârsta de matură înflorire a Ducesei de Windsor. Cei mai vechi dintre admiratorii săi o găsesc mai bine acum de cât cu zece ani în urmă. Caracteristic e că ea nu pare mai tânără de cât vârsta ei, ci mai degrabă s'ar putea zice că realizează cea mai bogată expresie a vârstei în care se găseşte. Ea are o capacitate de a trăi din plin şi complect clipele în care se găseşte, fără a se uita în urmă, calitate pe care o au multe dintre femei.

Cunosc o doamnă medic, care, în tinereţe, absorbită de datoria profesională şi de necesităţile vieţii, nu era de cât o modestă femee şi profesionistă. Azi, ajungând celebră, a devenit o personalitate plină de interes, nu numai în profesiunea sa, ci şi în legăturile sale cu prietenii, în casa sa unde îşi primeşte oaspeţii, arătându-se, nu numai de o candoare plină de vioiciune cu ochii ei mari, deschişi asupra lumii, dar şi de o veselie şi o bună voie fantastică, spirituală, amuzantă şi glumeaţă. Mult mai tânără decât în prima ei tinereţe.

In clipele de muncă grea a vieţii sale o fi fost şi ea ispitită să ia o slujbă la stat, dar a rezistat luptându-se împotriva sentimentului de groaznică nesiguranţă care opreşte orice iniţiativă femenină. A privi viaţa ca un tot şi a trăi complect fiecare clipă din ea, urmărind un scop apropiat şi bine definit, pe care trebue să-l atingi pentru ca să treci apoi mai departe, iată secretul personalităţilor femenine care rămân tinere, în anume înţeles până la sfârşitul vieţii.

Nu trebue să traduci gravele preocupări ale minţii, interesele mari ale vieţii prin atitudini posomorîte, acţiuni fără iniţiativă şi pline de monotonie. O uşoară frivolitate în felul nostru de a fi, preocuparea de a se ţinea, pe cât e cu putinţă, în lumea modei, ca îmbrăcăminte, fără a cădea în extravaganţă şi ridicol, a lua contact cu lumea şi a merge cu ea înainte, iată secretul „tinereţei" femeilor în vârstă.

Feriţi-vă de monotonia vieţii, ea veştejeşte mai mult decât necazurile şi lacrimile. Nici în trecut nici în viitor să nu fim cu mintea, ci în clipa în care suntem, pe care să o trăim intens, căci putem fi sigure că nu se va mai întoarce.

In vremurile aceste în care spiritul oamenilor condamnă pe cei bătrâni la inacţiune pensionând oameni în plină experienţă şi putere de muncă, daţi-mi voie să vă vorbesc de unele Americane, care au avut curajul să înceapă întreprinderi şi să ia o iniţiativă la o vârstă când la noi e adevărat indecent ca o bătrână să se mai arate în lume.

Iată pe Missis Edith Bornstein din Boston, înscriindu-se în barou la vârsta de şaizeci şi şase de ani când şi-a luat licenţa la Northeastern Law College. Se măritase la optsprezece ani, părăsind Grammar school şi întreprinsese apoi două mari afaceri în manufactură, când a băgat de seamă că adevărata ei vocaţie a fost avocatura. Nu a găsit prea târziu să se înscrie la Universitate la 58 de ani, să lucreze şapte ani nu numai la drept ci şi la diferite cursuri pentru complectarea unei culturi superioare.

Părerea generală în America este că numai după patruzeci de ani o femee îşi dă seama de scopurile reale ale vieţii, când se eliberează de vechi inhibiţii şi refulări. De aci înainte abia începe pentru ea viaţa ca expresie a personalităţii sale depline. Iar, cum Americanii iau toate în serios, Teacher's College, de la Universitatea din Columbia, a şi studiat în laboratoarele sale de psihologie prin „teste" potrivite diferinţa între aptitudinile celor tineri şi ale celor bătrâni de a învăţa, dovedind că puterile sufleteşti rămân intacte în cele mai multe cazuri până după vârsta de 66 de ani.

Iată de ce trebue să fim de părerea lui Gillet Burgess, care zice în cartea „Look Eleven years younger", că bătrâneţea este „un obiceiu", un „urât obiceiu" putem adăoga noi. El crede că zahariseala, nevoia de odihnă şi aplicarea spre o uşoară emoţionare, pot fi combătute. Trebue să respingem deci cu energie ideea că bătrâneţa este inevitabilă.

Vârsta, zice acest preţios autor, nu se scrie în zbârciturile feţei şi curajul să păşeşti cu siguranţă în realitate şi vei rămânea tânăr. Doamnelor, care nu vreţi să fiţi bătrâne, nu fiţi:

Neîndurate în critica altora.
Nu fii cicălitoare,
Nu vă închideţi numai acasă,
Nu uitaţi că pentru a rămânea tinere, trebue să aveţi sufletul tânăr adică plin de interes şi atenţie pentru tot ce se petrece în lume, plin de aşteptare pentru tot ce se vesteşte.

OLD LADY

Despre dragoste

Dragostea fericită nu durează niciodată prea mult. Dacă e fericită, se transformă repede în prietenie. Dragostea are nevoe de drame, de violenţă, de acţiune. Vă imaginaţi în mod serios că dragostea poate fi gândită? Dacă ar fi aşa, n'ar mai fi dragoste, deoarece ar fi lipsită de iluzii. Dragostea n'are duşmani mai mari decât adevărul şi clar-viziunea.

Câţi dintre cei pentru cari o iubire e toată raţiunea vieţii lor, sunt gata să moară pentru această iubire? Există unii şi aceştia sunt nişte idealişti greşiţi, chiar dacă e vorba de o iubire sensuală şi mai ales când e vorba decât de acesta. E dovada unui desechilibru. Dragostea ca şi mânia e o nebunie, dar o nebunie puţin mai îndelungă.

Dacă ar privi aventura lor în raport cu realitatea, s'ar lecui repede. Dar caracteristica dragostei este că te face să pierzi noţiunea realului.

In dragoste, unul din lucrurile cele mai crude sau — dacă vreţi — mai desamăgitoare, este constatarea pe care o faci deodată, într'o zi, că te-ai înşelat în privinţa femeei iubite. O credeai un idol şi ea nu era decât o femee!

Crezi că ai pătruns perfect pe făptura care ţi-a dat ceeace este mai de preţ: inima. Un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, ai crezut că n'a avut pentru tine nici un gând tăinuit. Ai citit în ochii ei beţia bucuriei împărtăşite. Femeea aceea sau bărbatul acela au trăit din viaţa ta şi tu ai trăit din a sa.. Aceasta era pe vremea iubirii, adică a iluziei. Când a trecut iubirea, s'a spulberat şi iluzia. Şi constaţi cu tristeţe că ceeace a fost mare pasiune, nu fusese decât o minciună care te-a vrăjit. Oare iubirea e altceva decât o minciună uneori delicată, alteori răutăcătoare?

Cât poate fi de veritabilă o blană?

Nimic pe lume nu poate fi mai camuflat şi mai falsificat de cât blana, nici chiar bijuteriile. Un bogătaş de la noi a cumpărat cu un preţ fabulos un pled de blană de leopard de o frumuseţe unică, de la un presupus nobil refugiat din Rusia, în timpul revoluţiei.

Plecând la Londra pentru afaceri şi-a luat preţiosul pled cu sine, dar cum trebuia să călătorească pe la diferite fabrici din Anglia, a căutat să lase blana la o prăvălie asigurând-o pe un preţ potrivit cu valoarea sa.

După o lungă şi minuţioasă cercetare cu luminile experţilor în comerţul cu blănuri i s'a răspuns că faimosul pled de leopard, cu numărul 2467893, nu poate fi asigurat cu preţul cerut deoarece nu e de leopard, ci de o blană oarecare admirabil camuflată. Falsificarea blănurilor constitue o adevărată industrie. Se colectează bucăţi de blană, unele vechi de când lumea şi altele noui, se asortează şi se lucrează. Dacă blana e prea slabă ca să fie cusută, se lipesc bucăţile laolaltă, se vopsesc cu anumite culori, dând cu pensula pe ici pe colo, adăugând câte o pată de negreală de fum pe unde trebue şi se fabrică astfel bucăţi atât de artistic fabricate, încât, dacă nu eşti cunoscător îţi ia ochii şi te face să crezi că e veritabilă.

Leopardul, ursul şi lupul sunt blănurile care se prepară cel mai mult pe această cale. Dar câte din vulpile zise argintii şi de alte feluri, care sunt la modă, tigru şi alte blănuri ce fac concurenţă la preţ blănurilor adevărate, nu sunt decât minunate transformări din blană de muflon, de capră, epure şi altele.

In oraşele mari sunt chiar în centru prăvălii care fabrică şi vând la lumina zilei asemenea blănuri. De pildă se fabrică vulpi albe din muflon electrificat, lutră Hudson din blană de epure, astrahan de Persia din mici bucăţele şi capete de blană rămase ca resturi.

De câte ori nu întâlnim doamne care poartă cu mândrie o blană de Hudson veritabilă, care nu e decât blană de epure sau o blană arogantă de leopard veritabil ce nu e, în realitate, decât o veritabilă blană de capră! Ele sunt atât de convinse de valoarea blănurilor acestora, pe care le-au plătit, uneori, foarte scump, încât ar fi păcat să li se deschidă ochii.

Foarte mult fabricate sunt blănurile de sângeap. Fabricanţii cei mai îndemânateci n'au izbutit însă să fabrice imitaţii destul de izbutite ale sângeapului din Rusia, dar au introdus în loc stocuri de imitaţii ale sângeapului de Japonia sau de China, pe care deghizându-l cu pensula pe ici pe colo, îl dau drept Amursky veritabil, amatorilor.

Totuşi cele mai căutate dintre blănuri sunt acele de lutră veritabilă, lutra de Hudson, care sunt falsificate cu o abilitate şi o îndrăzneală nemaipomenită, pentru a fi vândute ca veritabile cu preţuri enorme. Se cere pentru astfel de blănuri, în magazinele din Londra, de pildă, 100 de lire, 275 sau 67 şi 50, pentru „haine de lutră veritabilă de Hudson".

De fapt lutră veritabilă sunt numai blănurile acele care vin din Insulele Psibiloff, sub controlul american şi din alte insule împrăştiate în apele oceanului. Ele sunt de culoare neagră sau brună şi haina confecţionată din ele valorează între 250 şi 650 lire.

Afară de aceste blănuri, toate celelalte ce se vând ca Hudson veritabile, sunt imitaţii, oricât de ridicate le-ar fi preţurile şi oricât de bine ar fi prezentate.

Cum se poate cunoaşte blana adevărată?

Lutra, de pildă, are o culoare brună nuanţată mai deschis, care nu apare decât când suflăm asupra părului mătăsos şi atât de moale, încât, dacă numai odată ai pipăit blana nu o mai poţi confunda cu imitaţia cea mai desăvârşită. Tot astfel şi cu vizonul adevărat, care are pe lângă aceasta dungile sale de pe spinare, a căror inegalitate şi neregularitate naturală nu se poate niciodată imita. De altfel nici nu se fac imitaţii de vizoni de cât în calităţi mai uşoare şi mai eftine. Cele mai scumpe dintre imitaţii se fac din blănuri de vizon de mlaştină, mici, care sunt lucrate apoi cu deosebită artă şi cu acestea pot înşela mai uşor clientul, vânzându-le cu preţuri formidabile, de la 500 până la 2000 lire!...

Din fericire asemenea haine, plătite cu greutatea lor în aur, nu rezistă la soare nici la ploaie şi ele se fanează, vopseaua oxidându-se foarte repede.

Cine cumpără deci o haină, nu numai la noi unde blănurile adevărate aproape nu există, ci chiar în prăvăliile cele mai mari din Apus, trebue să fie foarte atent ca să nu ia o blană veche prefăcută, vopsită, mascată, drept una nouă şi să nu aibă decepţie cu vreo vulpe argintie care nu ar fi în realitate decât o vulpe bădărană de ale noastre ce şi-ar arăta arama după câteva săptămâni de purtătură... Consultarea unor experţi în care să avem încredere se impune.

De ce mor mamele?

Statisticile, în ţările în care ele se fac cinstit şi după metode ştiinţifice, dovedesc că ele mor în primul rând, din cauze care ar putea fi prevenite şi deci ar fi putut fi salvate de la moarte.

Astfel, în America, s'a constatat că o treime din mortalitatea femeilor la naştere este datorită septicimiei, adică intoxicării sângelui prin pătrunderea bacteriilor printr'o rană; altă treime se datorează prezenţei albuminii în timpul sarcinii şi numai o treime poate fi atribuită la cauze diverse. Cine este vinovat? Nimeni şi toată lumea. In primul loc comunitatea care nu vrea să-şi ia răspunderea faţă de organizarea sanitară a ţării, în care prevenţiunea este cu totul nesocotită, apoi întreaga stare economico-socială în care o mare majoritate din popor, sărăcăcios adăpostit, sărăcăcios îmbrăcat şi mai ales nehrănit sau rău hrănit, este lăsat pe mâna unui personal medical nepregătit şi neutilat pe mâna acelor moaşe ignorante şi necontrolate care trimit cu multă uşurinţă pe lumea cealaltă, a treia parte din mame la naştere în decurs de un an, fără a mai vorbi de acele ce nasc pe câmp, ca nişte animale, fără nici un un fel de ajutor.

Mortalitatea mamelor are însă un nivel ridicat nu numai printre mamele disperat de sărace ale satelor şi mahalalelor ci şi printre mamele din alte pături ale societăţii, unde ai aştepta o altă stare de lucruri.

Indiferenţa şi ignoranţa publicului, sunt aci factorii care contribuesc la extraordinara creştere a acestei mortalităţi, chiar în America unde organizarea serviciului obstetrical, pus în serviciul publicului, este cela mai desăvârşită din lume.

Consultaţii prenatale, supravegherea medicală a sarcinei, îngrijirea lehuzei la maternitate şi la domiciliu, în condiţii excelente, sunt la îndemâna fiecăruia după mijloace sau chiar după lipsa de mijloace. Totuşi, la Philadelphia, s'a constatat că o treime din numărul mamelor moarte la naştere se poate atribui neglijenţii şi ignoranţei, a lipsei de colaborare între public şi efortul formidabil al serviciului social. La „Childrens Bureau", s'a constat din relatările primite că 51% din mamele moarte la naştere au murit din cauza lipsei de supraveghere prenatală şi că zece la sută din aceste femei, decedate la naştere, nu au consultat nici odată un medic.

*

Ce să mai zicem noi în care abia 10% consultă un medic în timpul sarcinei, la oraş unde au avut medici la fiecare pas şi unde tot se găsesc atâtea ocazii de a primi consultaţii gratuite sau pe un preţ destul de convenabil pungilor celor mai modeste. Chiar acele ce consultă un medic în timpul sarcinii nu îl consultă aşa cum ar trebui, ci după fantezie şi capricii.

Capete de copii

Intervine pe lângă aceasta şi avortul, făcut adeseori în condiţii barbare şi care dă un proces considerabil mortalităţii materne, nu numai la noi, ci şi în toate ţările cele mai civilizate. In epoca de la 1918 la 1932, indexul avortului s'a ridicat mult mai sus de cât indexul naşterilor, crescând cu o repeziciune formidabilă. Astfel la New-York (ne servim de America acolo fiind ţara statisticilor, din aproximativ trei mii de sarcini, numai 30% au ajuns la termen, restul au fost întrerupte prin avort nelegal. Şi încă trebuie să ţinem seamă că nu se cunoaşte de cât o mică fracţiune din numărul total, căci ele sunt foarte secrete. Intre factorii mortalităţii femeii la naştere poate fi socotit şi sifilisul, dar, din fericire, progresele ştiinţii şi introducerea certificatului prenupţial şi a dovezei analizei din laborator, pentru eliberarea certificatului de căsătorie, ca în statul connectical, influenţa sa a fost mult redusă.

Ce s'ar putea face? In primul loc trebuie să uşurăm povara sărăciei şi pentru aceasta e nevoie să avem o comunitate care să se simtă răspunzătoare. Ea trebuie, sub forma de comitete, să-şi ia sarcina de a ajuta şi a controla sforţările serviciului sanitar obstetrical, pentru ca să se dea un minimum esenţial de îngrijire femeii înainte şi la naşterea copilului. Această colaborare pentru perfectarea instituţiilor de îngrijirea mamelor, şi răspândirea lor sub o formă cât se poate de eficace în mahalale şi la sate ar fi în acelaş timp şi cea mai bună propagndă împotriva indiferenţii şi a neglijenţii de care vorbeam. Să lăsăm vorbăria, conferinţele, discursurile banchetele şi să trecem pur şi simplu la fapte — până ce nu este prea târziu.

ÎNSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Moartea lui Josef Bedier

Felul său de a fi era un amestec de calități opuse, timid, delicat în simțire, foarte scrupulos cu alții din acest punct de vedere, el era în ordinea ideilor îndrăzneț și inflexibil. Nu se sfia să ia în cercetare adevărurile zise consacrate și să le controleze fără nici o sfială. Se oprea în fața oricărei probleme care i se părea rău rezolvată, reflecta până ce găsea punctul slab. Atunci, înarmat cu toate probele, denunța greșala și dărâma astfel multe construcții fălnice dar fără bază. Spiritul critic era puterea sa cea mai mare și cu atât mai mult cu cât era înăscut.

Iată câteva pilde care ilustrează caracterul acesta fin și plin de tărie. Un literat de renume a găsit un manuscris al operei „Paradoxe sur le Comédien", scris de mâna lui Naigeon și pe această bază se face mare gălăgie și se tăgăduește paternitatea lui Diderot, publicându-se o ediție în care ea este restituită lui Naigeon. Bédier ia lupa și cercetează scrisul timp mai îndelungat, apoi, în câteva pagini ingenioase și pline de vigoare, redă opera lui Diderot, fără nici o putință de îndoială. E aceeaș metodă pe care a întrebuințat-o el în primele timpuri ale renumitei sale anchete cu privire la legendele epice. Spiritul său însă nu era numai critic, ci și constructiv. Dărâma templele, dar reconstruia imediat alte edificii atât de îndrăznețe în concepție, încât surprindeau în primul moment. Dar îndată se impuneau și prin solidaritatea bazei și prin siguranța cu care se ridicau spre cer. Astfel a relevat el lumii literatura evului mediu, arătând cât se înșală opinia curentă socotind evul mediu ca o noapte intelectuală. Reconstituirea „Remanului lui Tristan e Iseult" a făcut din această operă, necunoscută cu totul acum o sută de ani, un „amestec unic de vechime peste puterea aducerii aminte și de prospețime veșnic nouă, de melancolie celtică și grație franceză, de naturalism puternic și fină psihologie". In lucrările sale de istorie, el a realizat o operă poetică. El a restituit Franței singura și unica sa epopée, cu „Chanson de Roland" pe lângă care toate încercările de a scrie o epopee națională dela Ronsard la Victor Hugo trecând pe la Voltaire, nu sunt decât slabe și puerile compoziții artificiale.

Dacă am vrea să-l caracterizăm, în mod definitiv, zice P. Hazard în Nouvelles Littéraires, ar trebui să recunoaștem ca trăsătură a fizionomiei sale morale și intelectuale, nostalgia de „a spune" cât mai bine, „voința absolută de perfecțiune".

Un mare și pasionat muncitor, retragerea lui la pensie nu a fost decât începutul unei munci și mai intense. Mergând odată la Nissa, a văzut la o masă de joc de cărți mai mulți foști profesori, dintre cari unii savanți, jucând bridge. Spectacolul acesta l-a umplut de groază: „Cum? să intru printre invalizi?! să nu mai trăesc decât printre felul acesta de bătrâni? Să citesc în chipul vecinului propria mea decrepitudine? Nici odată! Vreau să mor muncind". Și într'adevăr, a murit muncind la 74 de ani. Voința ideală de perfecțiune se răsfrângea în toate actele sale și aceasta explică stima și venerația de care a fost înconjurat până la urmă, în ultimul său efort conducerea publicației „Histoire ilustrée de la Litterature Française". „A prelungi sforțarea până la ultima limită, pentru a nu da nimic nedesăvârșit" a fost maxima vieții sale. „A reînvia trecutul nesocotit în măreția gloriei lui, a face să triumfe rațiunea pe care prejudecățile și ignoranța cată să le înăbușe, a trăi în sferele cele mai înalte ale spiritului și a-ți îndeplini totuși umila datorie a vieții de toate zilele, a nu te îmbăta de glorie, ci a rămânea uman, sensibil și bun, a forma spirite austere și disciplinate, a fost preocuparea până la sfârșitul vieții a acestui om și maestru iubit, cu adevărat Cavaler al Franței".

Ne-a părăsit și Kuprin

După revoluție Kuprin s'a stabilit pentru scurtă vreme în Europa centrală, apoi a venit la Paris. Era însă un rus adevărat, care nu se putea acomoda cu nici un preț în altă țară decât a sa. Nu s'a putut obișnui deci nici la Paris, cu toată dragostea și succesul de care se bucura.

— „Un romancier", zicea el, „nu poate via despărțit de poporul său, nu mă pot resemna să scriu din memorie și imaginație".

A cerut și a obținut autorizația să se reîntoarcă în Rusia. Dar nici la Moscova nu și-a mai regăsit patria. Condițiile de viață s'au schimbat cu totul, deci nici aici nu și-a stins dorul de țară. A murit în umbră și singurătate.

Era mare admirator al literaturii franceze. Citea de când era în celebrul corp al cadeților pe Zola, Flaubert, ca și pe Tolstoi și Dostoiewski, în „Revue de Petersbourg", unde fuseseră introduși de prietenul lor Turgheniev.

— „Originalitatea mea", zicea el, este în faptul că am introdus în romanul rusesc, metodele romancierilor francezi. In adevăr, ca și Flaubert și Zola, el a împins mania documentului până la ultimile limite. După nevoile operei sale, s'a făcut pe rând cântăreț la biserică, lucrător, chelner de cafenea, comedian și funcționar la poștă.

La noi e cunoscut mai ales prin cartea sa „Groapa cu fete".

Noapte

Din puzderia de poeme și poezii apărute în ultimul număr al unei reviste literare, ne-a reținut în deosebi atenția una, care nu-și desminte câtuși de puțin titlul. Știți cum este intitulată? „Non Sens"... Poezia începe astfel:

Voi auzi și'n ora asta cum
ieși-va întunerecul din mine,
ca un tâlhar cu tălpile de scrum
din casa prefăcută în ruine.

Intre autor și cititorii acestei opere „poetice" este o mică deosebire de ordin senzorial: poetul aude *cum iese întunerecul din dumnealui, pe când cetitorii* văd aceasta...

Invazie

„Non sensul" continuă astfel:

în urma lui luminile vor sta
— deasupra obiectelor întoarse, —
Ca o cădere minimă de nea
pe arborii cu ramurile arse.
Apoi va ninge 'ntr'una și va fi
un strat mai gros de nea și de lumină
în casa 'n care — noaptea — poposi
tâlharul s'o prefacă în ruină.
Și nu va fi nici marele tumult
nici marea 'ntunecoaselor înfrângeri
când — refăcut — voi încerca s'ascult
Cântarea sumedeniei de îngeri!

Credem că lectorii au remarcat frumusețea clasică a expresiunilor pur poetice: cădere minimă, luminile vor sta (desigur, picior peste picior și cu havana în gură...), sumedenie de îngeri, etc. „Frumusețea" culminează însă în această strofă finală:

Dar pân'atunci ce chinuri va avea
cumplita mea invazie de sânge,
când furia torentelor din ea
va clătina caicul și-l va frânge?

Ei da, asta-i întrebarea! Ce chinuri va avea invazia cumplită de sânge, când furia torentelor din ea, va frânge caicul poetului?

In orice caz, până la soluționarea acestei capitale probleme, n'ar face rău poetul să-și cerceteze o lecuță „invazia"...

Salată

Tot în aceiași revistă găsim poezia „Ancorare depărtată":

Fir blond, suav prelins,
Peste declin de August aromit,
Catarg cu fâlfâiri către zenit,
foc fin pe braț ca lebedele nins.
Iși înverzește seara untdelemnul
Și amintiri rostogolesc brățări —
Când din atâtea calde ancorări
Navigatori pe vis culegem somnul.

Mă rog, dacă seara își înverzește untdelemnul, atunci se chiamă că salata este gata: amintiri rostogolesc brățări, ancorări calde, foc fin de braț ca lebedele nins, etc. Salată, firește, de non sensuri...

Secetă

In aceiași revistă găsim și următoarele „imagini" în cuprinsul unui poem în proză.

„Când te revăd trecând prin grădini de amurguri blânde, prin tre'nmlădieri de maci, spre strana templului zărilor, te-asemăn cu un înger din vechea poiană a visului meu. Și, dacă-mi flutură privirea — flăcări— peste razele părului tău, e semn că-i secetă mare'n suflet!".

Ei dac'ar fi numai secetă mare'n suflet, treacă meargă. Dar vezi că la fel de mare este și seceta de talent..... Și de nicăeri, cu toată grămada de imagini, nu se vede urmă de ploaie.

Clipe de destindere

După războiu, acum vre-o cincisprezece ani în urmă, un roman de Horst Wolfram Geizler, „Scumpe Augustin" ca și opereta „Hanul Calului Alb", au avut un succes fantastic, în Germania și Austria. Atât romanul cât și opereta au adus, după crâncenul războiu, o atmosferă pașnică, învechită, anachronică, evocând mai mult epoca rococo de cât romantismul.

Povestirea lui H. W. Geizler începe în secolul al XVIII-lea și se termină sub Imperiu. Eroul a avut chiar prilejul să-l întâlnească pe Napoleon în cursul unei negocieri diplomatice. Cadrul romanului este lacul Constanța, cu toată fineța și nuanțele în gri ale peisagiului său. Din acest roman se vede alături de Germania cu cască și pinteni, o Germanie duioasă și blândă, prietena păcii burgheze.

Aceste trăsături de caracter se găsesc și la „scumpul Augustin" fabricant nevinovat de cutii cu muzicuță, Don Juan local; îndrăgosti mai mult de o principesă „Abate", de cât de farmecele cam țărănești ale soției sale Suzana. Epizodele istorice trecerea lui Mesmer și a lui Talleyrand prin această povestire îi dau un ritm de viață ticnită, spirituală și ușor duioasă. Romanul a fost tradus de Anne Géhendez-Denis (edit Stock) și a apărut într'o vreme când lumea are nevoie de destindere mai mult de cât ori când.

Pace

Intr'o revistă de provincie destul de curățel prezentată din punct de vedere tehnic cât și redacțional, găsim totuși acestei versuri:

Haiduc peste hotare și fur de liniști blonde
Nu las un colț de pace fără să nu-l sărut;
Mă știu luceferi, zâne, Diane vagabonde
Și smeii din desișuri cu care m'am bătut.

Apoi, dacă iubește atât de mult pacea, încât îi săruți toate colțurile de ce „poetul" nu se gândește și la pacea altora? De pildă a acelora cari se'ntâmplă să citească revista care i-a publicat — „versurile"...

Le turburi pacea, domnule, cu râsul pe care-l provoci.

Muzeul Pușkin

Cu ocazia expoziției organizată la Moscova când s'a sărbătorit centenarul morții lui Pușkin, s'au pus bazele unui muzeu de stat închinat operei și vieții marelui poet.

Muzeul a colecționat 333 manuscrise de poezii ale lui Pușkin, printre ele se află originalul manuscrisului operelor „Ruslan și Ludmila" „Eugeniu Oneghin", „Pollara", „Erzerum", „Țiganii", „Călătorii la Erzerum", și „Prizonierul din Caucaz".

Muzeul a primit din partea bibliotecii Saltyhov-Scedrin din Leningrad manuscrisele „Boris Godunov", „Istoria lui Pugacev", „Ingerul" și numeroase note și însemnări. Muzeul care a devenit centrul de cercetări științifice asupra lui Pușkin, adună acum toate manuscrisele poetului, documente asupra vieții lui, ilustrațiile cărților lui și orice materiale referitoare la Pușkin, pentru a face o colecție cât mai bogată la dispoziția specialiștilor și marelui public.

Comemorarea unei poete poloneze

In Polonia a fost comemorată — cu prilejul împlinirii a zece ani de la moartea ei — poeta Bronislava Ostrowska.

Lirică, poezia Branislavei Ostrowska a îmbrățișat variate aspecte ale vieții și naturii, cântând marea cu o rară măestrie. Ostrowska poate fi considerată ca un precursor al poeziei moderniste în care se reflecteaza aspectele orașului mare. Dar opera scriitoarei nu s'a limitat la poezie: ea a creat minunate povestiri pentru copii și a fost o excelentă traducătoare din literatura străină.

Branislava Ostrowska e unul din marile nume ale literaturii polone.

Ernst Glaeser și regimul nazist

Printr'o recentă decizie a guvernului nazist, i s'a ridicat cetățenia germană lui Ernst Glaeser, autorul celebrelor cărți „Contingentul 22" și „Ultimul civil".

Ernst-Erich Noth, cunoscut scriitor și esseist german, în exil și el, definește astfel sentimentele lui Glaeser pentru patria care astăzi îl exclude din sânul ei.

„Glaeser n'a încetat să se simtă hotărât solidar cu întregul popor german, dar el nu îngădue ca această dragoste să fie confundată cu adeziunea la acele doctrine cari exclud din comunitatea germană fracțiuni însemnate ale populației. Această linie de demarcație, mai mult spirituală și umană decât politică, este importantă. Ernst Glaeser este patriot și nu naționalist. El se teme— și această preocupare îl onorează— ca o anumită exasperare, născută în străinătate ca urmare a unei politici brutale asupra căreia nu mai trebue să insist, să nu degenereze mai curând sau mai târziu într'un sentiment de ostilitate și de neîncredere față de Germania însăși în loc să se manifesteze față de un singur regim. Intr'un cuvânt, el se teme până la obsesie să nu se confunde anmite aparențe oferite de Germania de azi cu esența Germaniei eterne, care nu e tocmai acea „eternă Germanie" despre care unii gânditori politici vorbesc cu atâta frică".

Dar tocmai pentrucă are asemenea concepții despre dragostea de patrie, regimul nazist l-a considerat pe Glaeser nedemn să facă parte din rândurile uniformizate ale germanilor de azi.

Se caută o poezie bună

Juriul instituit pentru cercetarea lucrărilor trimise la concursul organizat de comitetele corurilor tipografice din Cluj, Sibiu și Timișoara, pentru textul unor versuri cari să poată fi puse pe note, după o amplă studiere a acestora, a constatat că în afară de lucrarea „Proverbe", nici o altă lucrare nu întrunește condițiunile concursului.

In consecință se deschide un nou concurs pentru poezie care să poată fi pusă pe note, având un caracter social, în formă de imn sau marș, fără să depășească 16 rânduri. Se acordă trei premii, în valoare de 1200, 600 și 300 lei, iar lucrărilor însoțite de compoziție muzicală două premii de 1500 și 800 lei.

Lucrările prevăzute cu un motto" iar în alt plic alăturat lucrării pe care se va scrie aceIaș „motto" se va indica adresa axactă a autorului, se vor trimite cel mai târziu până la 1 Noembrie 1938 *d-lui George Urzică, Cluj, Strada Memorandului 23, indicând pe adresă „Lucrarea pentru concurs"*

Lucrările premiate rămân proprietatea susnumitelor coruri, acestea având dreptul de a le traduce și în alte limbi fără altă încuviințare din partea autorului.

---

toare. Intr'o țară unde nu se cunoștea alocația de șomaj, el făcea apel la generozitatea bogătașilor și numai atât, fără a se gândi măcar ca statul să intervină.

Programul lui Roosevelt nu era mai precis. Dar campania se desfășura sub magica lozincă de „New-Deal"— ordine nouă— pentru care trebuia să intervină statul. Ca guvernator al statului New-York Roosvelt se dovedise un adept al economiei dirijate și intervenise cu succes în favoarea consumatorilor. El se alege cu majoritate covârșitoare. Dar alegerea și instalarea lui se face în clipa când băncile închid ghișeele iar trupele federale trebue să intervină, pentru a opri iureșul deponenților cuprinși de panică. Sub imperiul derutei congresul îi acordă depline puteri. Dar depline puteri au și Mussolini în Italia, iar Reichstagul le-a acordat și lui Hitler în Germania. Președinția lui Roosvelt se deschide sub auspicii cât se poate de suspecte. El se adresase în campania electorală straturilor sociale ușor de cucerit de fascism. Capitalul îi acordase — vrând-nevrând încredere — cu gândul de a salva proprietatea individuală. In jurul lui Roosvelt se adună „Trustul creerilor" (Brain Trust) care trebuia să-i slujiască drept consiliu privat technic. Nu se vede lămurit și nici nu se bănuește măcar calea ce o va urma. Va instaura o dictatură cu aspecte populare dar menită să salveze privilegiile capitalului? Va instaura o dictatură personală fără orizont? Măsurile lui dela început,

FRANKLIN D. ROOSEVELT

(Continuare din pag. 6-a)

deși luate în favoarea claselor muncitoare lipsite de lucru, nu dovedesc nimic. Nici devalorizarea dolarului, nici marile lucrări publice inaugurate, în vederea resorbirii șomajului nu înseamnă o ieșire democratică din criză. Fiindcă aceste operații au fost efectuate și în statele totalitare, sub diferite forme și în diferite etape. Intre atâția candidați la dictatura de tipul lui Hue Long, de pildă, Roosevelt pare cel mai norocos, fiindcă are un nume răsunător, și succes mai mare, pe baza campaniei prin care anunța renunțarea la prohibiție și lupta împotriva gangsterismului simplu ca și a celui politic...

In epoca dela început, cu prilejul conferinței mondiale economice dela Londra, din 1933, lordul laburist Snowden scria despre Roosevelt că s'a făcut de râsul lumii. (Vezi Le mois din 1933 pe Iulie-August). Aceasta, fiindcă i se păruse irascibilului lord că Roosvelt a torpilat conferința economică din motive de egoism național american.

Cu timpul s'a văzut însă că Roosevelt nici nu se visase dictator deși Constituția îi conferă puteri dictatoriale. El înțelege să fie președinte și numai atât, iar măsurile pe care le-a luat au fost luate numai în vederea redresării economiei naționale, a ridicării standardului de viață al mulțimilor și a reintrării în normalul unei orânduiri liberale.

După ce a asanat agricultura, a normalizat, pe baze umane, raporturile dintre patroni și muncitori, după ce a pus la punct problemele interne, rezolvate în spirit democratic, președintele care semnase legea neutralității — prin care America se desinteresa de restul lumii — a pornit să facă politică mondială, politică mondială democratică, pentru apărarea păcii și a patrimoniului civilizației. Evident că, deocamdată ne aflăm în faza pregătirii opiniei publice americane și a trecerii dela desinteresare la politică activă.

Astăzi, omul care putea fi dictator, șeful providențial în jurul căruia se putea polariza un partid fascist, este șeful unei mari și active democrații. Ford și bancherii din Wall-Street îl combat. Curtea supremă de justiție îi pune mereu bețe în roate, iar massele americane îl aclamă.

In pragul evenimentelor mondiale ce se pregătesc, cuvântul bărbatului de stat care a scos din marasm un continent, a fost colaboratorul și adeptul lui Wilson, va cântări, de bună seamă, greu. Este dealtminteri ceiace se va vedea în lunile și anii cari vin, căci, șeful celor 120.000.000 americani, care surâde în loc să se încrunte, știe să vrea și să-și impună voința împotriva acelora care tind să distrugă civilizația și cultura lumii".

ION CALUGARU

A apărut **No. 521**

RADIO-Adeverul

cu următorul sumar:

STATISTICA RADIODIFUZIUNEI

Numărul abonaților la Radio în România, în cursul anilor și în diferite ținuturi ale țării

NOUTĂȚI IN TELEVIZIUNE

Reportaj ilustrat asupra televiziunei la expoziția din Berlin

MIGNON 2+1

Aparat simplu și economic pentru începători

MASTER SHORT EMIȚĂTOR

Emițător de 5 wați pentru amatorii pe unde scurte

Programul posturilor europene pe săpt. 11 — 18 Septembrie 1938

PE EI DE CE I-A UITAT DOMNUL HITLER?

CHEMAREA MORȚII

CÂND LA BUCUREȘTI ESTE ORA 12, ȘTIȚI CÂT ESTE LA...?

SIMONE SIMON BLONDĂ SAU BRUNĂ?

SCANDALUL BARBARA HUTTON

TOATE IN EXCELENTA REVISTĂ

„Realitatea Ilustrată"

„REALITATEA ILUSTRATĂ", CUPRINDE:
24 PAGINI MARI TIPĂRITE LA HELIOGRAVURĂ IN CULORI și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"

48 pagini 10 lei

CĂRȚI

Erich Maria Remarque: „Camarazii“

Erich Maria Remarque, la 20 de ani după încheerea războiului mondial, trăește încă în atmosfera câmpului de luptă, a tranșeelor, a adăposturilor de

cârtiță în cari și-au dus viața patru ani soldații marilor armate. Pentru Erich Maria Remarque războiul n'a fost o „experiență” cum se obicinuește să se denumească — atât de impropriu de altfel — cumplita încleștare care a răsturnat o lume și ale cărei dramatice consecințe se prelungesc până astăzi; pentru Remarque, războiul a însemnat o trecere prin infern și și de aceea el a rămas — pentru totdeauna și iremediabil — legat de ceiace a văzut, impregnat, dacă putem spune, de duhul tragicei călătorii pe care a făcut-o Ca și Dante care s'a putut transporta în infern cu o imaginație unică și pe urmă n'a mai pusă se smulgă scenelor de groază, Remarque rămâne înfipt în mijlocul războiului și opera lui nu poate fi altceva decât transpunerea scenelor de groază trăite, evocarea tovarășilor de suferință și — dacă totuși viața îi impune să ia contact cu realitățile de astăzi, — el nu le vede decât prin prizma sa de fost luptător și în raport cu această neuitată calitate.

„Era unul dintre acei cari au pentru războiu o memorie sinistră, așa se definește Remarque însuși, vorbind despre unul din personagiile ultimei sale cărți „Camarazii„. Obsesia războiului, memoria lui sinistră le are Remarque și de aceea și ultima lui carte e cu oameni din războiu.

Dacă în „Pe frontul de vest nimic nou”, Remarque ne-a dat frământarea clipă cu clipă a omului-soldat, creind — mai mult decât Barbusse în „Feu”, Dorgeles în „Croix de bois” și Von Unruch în „Verdun” — adevărata și întreaga presă a războiului, dacă în paginiile triste din „Intoarcerea depe front” a redat drama desrădăcinării foștilor combatanți, în „Camarazii ne oferă alt aspect al acestei drame imposibilitatea de adaptare la orice credință, lipsa de atașament pentru orice, înfrângerea totală, definitivă a unor oameni cari sperau că jertfa lor nu va fi compleet inutilă, așa cum o dovedesc întâmplările de fiecare zi și evenimentele răsunătoare.

Și totuși, în această pustietate care se face tot mai simțită în jurul generației războiului și în special al acelora cari nu i-au trădat năzuințele, rămâne o unică mângâere: evocarea camaraderiei de pe front, a acelei minunate frății de arme și mizerie, de glorie și decadență, de iluzii și desnădejde, frăție care rămâne să facă dovada că omul — împotriva atâtor meschinării și a atâtor experiențe din ultimii ani - omenirea e capabilă încă de simțire și în mijocul oamenilor mai sunt mulți cari își pot strânge frățește, mâinile.

Remarque în „Camarazii”, a ridicat prietenia la locul ce i se cuvine — alături de dragoste — și purtându-și eroi în perioada tulbure care a precedat instaurarea regimului nazist în Germania, opunându-i cu sufletul lor uman roboților insensibili ai milițiilor brune și negre, scoate în evidență lumea minunată ce ar fi putut fi creat de „camarazi” dacă, așa cum erau în drept să aștepte ei, li s'ar fi dat putința să-și realizeze visul durat în nopțile tranșeelor unde a crescut minunata floare a prieteniei.

Cartea lui Remarque, în vremurile acestea străbătute de patimi și de ură, e o îmbărbătare pentru cine păstrează încă încrederea în om. Și nu e chiar de prisos un asemenea act, când de pretutindeni te cuprinde ezitările și renunțările.

G. SP.

A APĂRUT Nr. 84

MEDICUL NOSTRU

SUMAR:

TRATAMENTUL OBEZITĂȚII

— CÂTEVA REGIMURI DE SLĂBIRE —

Omul descinde din maimuță?

CHISTUL DE OVAR

MUSCA VINDECĂ RĂNILE CELE MAI PERICULOASE

Complicațiile blenoragiei

COPILUL EREDO - ARTRITIC

Falsa frigiditate la femei

VIAȚA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE

CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOȘI ȘI SĂNĂTOȘI

16 PAGINI 5 LEI

Ce citește George al VI-lea

Regele George al VI-lea, și-a făcut studiile la Cambridge, ca și bunicul său Eduard al VII-lea.

Părinții săi însă nu i-au pretins ca Regina Victoria fiilor săi, să nu citească nici un fel de cărți.

Lui Eduard al VII-lea, viitorul făuritor al Antantei Cordiale, îi era interzis să citească până și pe Walter Scott, pe pe care-l adora.

George al VI-lea este un mare cititor, dar în opoziție cu tatăl său căruia-i plăceau îndeosebi romanele polițiste, actualului rege îi plac lucrările de sociologie și istorie.

Regina Elizabeth, este și ea foarte cultivată. In familia Bo-wes-Lyon din care se trage, au fost mulți scriitori și intelectuali. Suveranii Angliei și-au luat obiceiul de a se retrage amândoi într'o cameră, pentru a scrie și a citi.

Regele citește adeseori și Biblia într'un exemplar peste care regele Eduard al VII-lea a răsturnat odată un flacon cu arome prețioase care nu miroseau de loc a sfințenie. Se zice că Biblia regală nu și-a pierdut nici acum aroma vieții de lux și de petrecere a galantului Rege.

Câteva romane ce se citeau înaintea răsboiului

Secolul al XIX-lea a fost secolul romanului, cu Balzac, Flaubert, Stendhal, Zola. Scriitorii contimporani au căutat la rândul lor să scrie romane, însă nu imitând pe predecesori, ci căutând să preinoiască genul. Astfel în 1914 au apărut: „Les Caves du Vatican” de André Gide, „intermediar între romanul de aventură și romanul aventurierului” (Thibaudet). Suprarealiștii s'au reclamat ca făcând parte din școala lor și s'a făcut mult sgomot pe această chestie, revelând publicului mare pe André Gide. Pe de altă parte „Lafcadio” prefigurează în destul de bine generația de intelectuali din 1925, fără nici un fel de principii morale, trăgând profit fără scrupul din cinismul ei. Crima lui Lafcadio, îmbrâncirea victimii sale din tren, fără nici un motiv, este prima din acele acțiuni gratuite care a exaltat imaginația suprarealiștilor.

Alt roman de mare răsunet a fost „Le Grand Meaulnes”, cu personagii tot atât de naturale pe cât sunt de artificiale cele din Lafcadio, dând o impresie de prospețime și poezie tot atât de pură ca acea care se desprinde din Tristan și Iseult.

„Meaulnes” al lui Fournier este de un romantism ameliorat, desbrăcat de vorbire pompoasă și grandeloquență. Prin aceasta el se vădește din aceiași familie ca și cinicul lui Gide, fiind ambii sinceri și disponibili, adică având ambii aceiași ethică, deși sunt opuși, la antipozi, unul de altul.

Proust nu se poate compara cât de puțin cu Alain Fournier sau cu Gide din „Caves du Vatican”. Ca și Balzac, Proust a creiat o lume a sa, căci există o „lume prostuiană”, după cum există o lume balzaciană. Proust și-a ales personagiile cele mai snobe, adică acele a căror lume interioară coincide în totul cu cea exterioară și totuși din mediul acesta, atât de îngust și de puțin rezistent, a scos o capod'operă de psihologie și umanitate.

Acești trei autori pot fi considerați ca străbunii literaturii contimporane și descendenții lor vor forma literatura viitoare.

America eternă...

Ne reprezentăm America ca sub aspectul unor orașe „cu zgârie nori”, cu abatorii imense și uzine uriașe și asurzitoare. Totuși ca să poată mânca pâine atâta lume din aceste centre, trebuie să fie și „o glie” îndărătul fațadei. Louis Bromfield, în cartea sa „Ferma”, ne povestește întreprinderea unui astfel de uzină rurală, cu toate peripețiile sale, pline de patetism, diverse și pitorești, mai interesantă de cât chiar istoria unei genealogii princiare. Vedem țarinele întinse, imense, mărețe în întinderea lor, nu prea diferită decât era puțin după colonizare, după ce au transformat-o prin munca lor primii pioneri.

America aceasta este cu totul alta în cartea lui Louis Bromfield, de cât America de pe afișele mari și violent colorate ale Cinema-ului.

S'a zeflemesit îndestul părerea lui Jean Jacques Rousseau că omul primitiv e bun. Dar dacă ne dăm seama la ticăloșie a spus omul civilizat prin progres, ești ispitit să te dai de partea lui Jean Jacques. Cartea lui Louis Bromfield pare a ilustra cel puțin un punct din doctrina lui Rousseau și anume că omul în contact cu natura primitivă se purifică, recăpătând înțelesul adevărat al unor adevăruri elementare și mai ales cu cel frumos dintre toate, acela că munca ogorului îl poate elibera de infernul exploatării oamenilor prin oameni.

De aci vine fascinația pământurilor virgine și frumuseța Americei primitive precum și influența ei moralizatoare (ori ce s'ar spune) asupra Americanilor de pretutindeni.

De fapt America s'a schimbat foarte mult, aceasta nu o poate împiedica de a fi fost, timp de un veac, pământul vârstei de aur, Raiul regăsit al oamenilor, curajul acelei fericiri de la începutul veacurilor de care omenirea nu se poate lipsi.

Și cine ne poate garanta că nu-l va regăsi din nou când se va lichida inflația industrială.

Mărunte

■ A apărut PE UURMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe lei 70. Ed. „Adevĕrul” S. A.

■ VARTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflec a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938. Ed. „Adevĕrul” S. A. Prețul lei 70.

■ Fotografiile tuturor vedetelor de cinema apar minunat reproduse în excelenta revistă CINEMA, 24 pagini tipărite la heliogravură 5 lei.

LA DURERI

DE CAP, NEVRALGII, GRIPĂ, RHEUMATISM

INTREBUINȚAȚI NUMAI

ANTINEVRALGIC Dr NANU MUSCEL

în cutii originale, conținând 2 buline și numai cu semnătura doctorului.

Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, București, Calea Rahovei 265

REVISTE

Dr. Ilie Stoinel „Asigurările Sociale“

Problema asigurărilor sociale, veche în țările occidentale cum este: Germania, Anglia, Franța, etc., la noi nu s'a impus guvernanților decât mult mai târziu, pe măsură ce țara trecea din faza unei producțiuni pur agricole în aceia a producțiunii industriale.

Astăzi, când condițiunile economice s'au schimbat și industria națională a luat un promițător avânt, chestiunea protecțiunii lucrătorului în contra riscurilor inerente muncii (boală, accident, invaliditate, etc.), a devenit una din cele mai actuale.

A face o analiză amănunțită a unui studiu de pură specialitate, în cadrul acestei reviste este desigur foarte greu. Nu putem însă să nu semnalăm măcar unele din punctele analizate cu atâta competință de autor. Astfel într'o primă parte a lucrării, d-sa se ocupă pe larg de cele trei mari principii care stau la baza asigurărilor sociale: obligativitatea la asigurare, repartiția tripartită (muncitor, patron și Stat) a sarcinelor de asigurare și, în fine, principiul autonomiei asigurărilor sociale. Tot în această parte autorul combate, cu argumente serioase obiecțiunile ce s'au adus împotriva regimului de asigurare obligatorie, de către mutualiștii francezi, precum și obiecțiunile aduse împotriva autonomiei, de către partizanii gestiunii etatiste a asigurărilor sociale.

In fine, cu ocaziunea analizei principiului repartiției sarcinelor de asigurare, se face o luminoasă expunere a teoriei incidenței reale, arătându-se, că oricare ar fi repartiția legală a sarcinelor, aceasta poate fi modificată prin jocul factoriior economici.

Trecând peste partea a treia a studiului d-lui dr. Ilie Stoinel, unde se face examinarea reglementării internaționale a asigurărilor sociale comparativ cu regimul legal din România, ne oprim la ultima parte în care sunt analizate câteva probleme speciale și de actualitate. Semnalăm în deosebi chestiunea asistenței medicale în asigurări. Se știe că în această materie este o veche discuție dacă este mai bine ca îngrijirea medicală să se facă printr'un medic oficial al asigurărilor sociale, sau printr'un medic particular, ales în mod liber, de asigurat.

Avantajele și desavantajele celor două sisteme sunt amănunțit arătate de d. dr. Ilie Stoinel.

Alte probleme aci analizate sunt: problema plasării fondurilor de asigurare a regimului de pensii, invaliditate și de accident, a unificării organizațiilor de asigurare într'o mutualitate unică, etc.

Toate acestea sunt chestiuni de actualitate, cari însă nu pot fi desbătute în cadrul unei recenzii.

D. dr. Ilie Stoinel are marele merit de a fi știut să le expună în mod totodată științific și atrăgător, interesând pe toți aceia care au contact cu vastele probleme ale muncii.

Luigi Pirandello
(Doi ani dela moartea lui)

Era în anul 1932. Mă aflam într'un oraș universitar din sudul Franței. Aveam 18 ani. Eram student. Locuiam într'o mică mansardă, unde rareori mă deranja cineva. Puteam să citesc, să scriu, să visez nestânjenit de nimeni. Adeseori se lăsau nopți fermecătoare, cum numai sudul le cunoaște. Lumina argintie a lunei inunda odaia. Stăteam la fereastră. Departe se profilau trunchiurile svelte ale palmierilor. De undeva de jos se ridicau sunete triste de vioară; vecinul meu, un student ceh — tuberculos — își cânta romanța lui preferată de Tschaikovski.

Eram tânăr. Lumea îmi părea un parc înflorit. Toți oamenii — frați. Simțeam cum în vinele mele curge în loc de sânge — soare. Iar inima-mi era plină de o băutură spumoasă— entuziasmul. Pășeam mândru, puternic, plin de speranțe, cu ochii lacom de cer, de soare, de viitor..

Odată, am deschis o carte a unui scriitor necunoscut mie— Pirandello. Am început s'o citesc. Am citit-o până când s'a stins lumânarea. M'am ridicat. M'am apropiat de fereastra deschisă. Era târziu. Luna își ducea majestoasă universul ei plin de mistere. Străzile albe dormeau. Și în momentul acesta am simțit că s'a frânt ceva în mine. Cu ultimele pagini ale acestei cărți am închis pentru totdeauna cartea de aur a tinereței mele. A venit cineva, care a tras perdeaua azură depe realitatea hâdă, îngrozitoare. Templul meu plin de flori și cântece-ofrande aduse Soarelui — s'a prăbușit. Și am rămas singur, cu suflet pustiit, printre ruinele unui Trecut...

Aceasta a fost prima mea întâlnire cu Luigi Pirandello.

Niciodată nu l-am văzut. Nici fotografia lui. Dar imaginea lui mă urmărește pretutindeni. Imaginea creată în mine de opera lui. Văd capul lui mare, fruntea lui înaltă, ochii lui pătrunzători. Fața-i e calmă. Numai buzele lui se strâng într'un zâmbet trist, amar. Zâmbetul unui om care a aflat totul —toate suferințele, toată ticăloșia, tot egoismul omenesc. **Așa** îl văd pe Pirandello. Poate arată altfel. Poate, fruntea lui nu e înaltă și ochii lui nu sunt pătrunzători. Dar așa mi-l reprezint **eu.** Aceasta e imaginea zămislită în inconștientul meu. Viața lui nu o cunosc. Dar sunt sigur că a suferit mult. A suferit enorm. Astfel de opere puteau să se nască numai în sufletul răzvrătit, chinuit, al unui om care a pășit pe Golgotha. Crucea lui trebuia să fie grea. Ca și crucea lui Christos. Ca a lui Beethoven, ca a lui Leopardi. Și drumul tot atât de spinos.

Mă gândesc la Pirandello-**nuvelistul,** despre care nu s'a scris aproape nimic. Dramaturgul mi-e străin. Teatrul lui e original, profund, plin de efecte neașteptate. Dar e viață artificială, lampioane multicolore, magice, aprinse de o mână maestră cu scopuri anumite. Insă inima lui vie, sângele lui, pulsul lui bate sacadat numai în nuvelele lui. Ele sunt frânturi de oglindă, în care viața s'a reflectat cândva, și așa a și rămas acolo. Iar deasupra acestei vieți oglindite fâlfâie negrul steag al Destinului — aruncând o umbră deasă, gigantică.

Vederea lui Pirandello era ageră. A văzut realitatea așa cum este. Privirea lui a pătruns dincolo de stratul subțire a **unei** lumini amăgitoare. Dincolo era un întuneric profund, o noapte unde stelele s'au stins demult. Și unde lanțurile ruginte ale Nepătrunsului apasă din greu asupra oamenilor. Și oamenii sufăr. Nu știu să lupte. Dar știu să urască. Și urăsc...

„Așa nu se poate trăi!” — e titlul unui volum al lui Pirandello. Aceasta e leitmotivul care ne însoțește în timpul cetirii. Aceasta e concluzia care se desprinde din opera lui. Da, așa e imposibil de trăit! Intunericul e profund, atmosfera e insuportabilă, instinctele predomină — crudele instincte animalice — și dacă vine cineva cu ochii avizi de lumină, cu sufletul plin de dragoste, el se sufocă; întunericul îl orbește...

„Nu se poate trăi la o depărtare atât de mare unul de altul”,— spune Konovalov, eroul lui Gorki. Și caută să se apropie de oameni, să-i cunoască, să-i înțeleagă și să fie înțeles. Pirandello nu caută aceasta. Ii crede prea răi. N'are încrederea lui Gorki, a lui Tolstoi, a lui Rolland în Om. N'are sufletul răstigniților pentru Ideal. Sufletul lui e greu, întunecat, închis. Și în colțurile acestui suflet — sub candela stinsă a icoanei atârnă, ca zăbranicul morții, paianjenișul negru al urii.

„In mine s'a strâns atâta ură contra omenirii acesteia josnice, că mi se pare că ași putea să distrug cu privirea mea orașe întreg!” strigă eroul lui Pirandello. Pirandello se răzbună. El trage masca depe fața oamenilor și înaintea noastră apar fețe descompuse, zâmbete hidoase, priviri cari ne înfioară. Și Pirandello râde. Și râsul lui sarcastic e greu, apăsător. Dar nu urăște întreaga omenire. Cei cari suferă sunt frații lui. Sora lui e cocoșata aceea nenorocită, care nici nu mai poate **visa** fericirea; frații lui sunt acei țărani, a căror suprem ideal a devenit o bucată de pământ pentru morminte. Frații lui sunt toți acei cari suferă, cari nu mai cred, cari nu mai așteaptă nimica. Sunt naufragiații vieții, sunt copiii vitregi ai soartei.

...Prin ploaie și vânt, sub un cer mohorât, înaintează convoiul tristeței. Sunt oameni-fantome cu ochi plini de întunericul tuturor nopților, cu picioare însângerate pline de noroiul tuturor drumurilor vieții. Sunt eroii lui Pirandello — sunt frații lui Pirandello.

Incotro se îndreaptă? Incotro?...

D. VETROV

CALATORIA LUI MARCO POLO

PRELUCRARE de GH. I. GEORGESCU DUPA „VOYAGEURS ANCIENS ET MODERNES"

Să vă vorbesc acum despre Mulect. Acesta este ținutul unde locuia în vechime „Bătrânul de pe munte". Cuvântul acesta Mulect vrea să însemneze: nelegiuit, adică om fără religie. Dar să vă povestesc întreaga sa istorie, așa cum am auzit-o și eu, Don Marco. Cine era bătrânul care a stăpânit pe vremuri acest ținut? Numele său, spun localnicii, era Alaodin. El făcuse într'o vale dintre doi munți înalți cea mai mare și cea mai frumoasă grădină ce s'a văzut vre-o-dată. Aici se găseau cele mai bune fructe din lume și de orice fel, tot așa ca și cele mai frumoase case și cele mai strălucitoare palate cari au existat cândva. Acestea n'ar fi fost nimic, dar tot prin această grădină, el făcuse să curgă patru râuri: unul de vin, altul de lapte, altul de miere și abia al patrulea de apă. Pe lângă aceasta, el strânsese aici femei și fete tinere, cele mai frumoase din lume, cari știau să cânte și din gură și din orice instrument. Prin urmare, grădina aceasta era aidoma cu acel paradis al lui Mahomet, pe cari arabii îl cred paradisul adevărat. Cine pătrundea însă în această grădină? Numai cei pe cari Bătrânul voia să-i facă să devină asasini în slujba sa.

La intrarea grădinii era un castel atât de puternic, încât nimeni nu putea intra pe aici, tot așa după cum nici nu putea ieși, decât cu îngăduința Bătrânului. Aceasta era, de altfel, singura intrare și singura ieșire a acestei grădini. Dar ce fel de oameni prefera bătrânul? Numai tineri din ținut între doisprezece și douăzeci de ani. Și, dată fiind faima de paradis a acestei grădini, toți tinerii se îmbulzeau la intrarea ei. Bătrânul n'alegea însă dintre ei decât patru, zece sau douăzeci, după cum avea mai puțină sau mai multă nevoe. Nici unul nu-și mai amintea însă, cum pătrunsese înăuntru. Li se dădea mai întâi o băutură care îi adormea, iar a doua zi ei se trezeau în mijlocul acestei grădini. Iar, când se deșteptau și se vedeau între atâtea lucruri frumoase, de sigur că ei credeau că se află într'adevăr în paradis. Aveau aici tot ce doreau. Ce folos însă că niciodată nu aveau să mai iasă de aici, dacă ar fi dorit cumva să plece. Bătrânul avea în jurul său o suită atât de mare, cât și de frumoasă, ceea ce îi făcea pe oaspeții săi să creadă că el era profet. Iar, când Bătrânul voia să trimită pe unul din ei ca să-i răpună un dușman, îi dădea băutura adormitoare aceluia pe care-l credea mai nimerit, iar după aceea îl transporta în palatul său. Când acesta se trezea și se vedea aici, simțea că nu mai are pentru ce trăi și implora să fie dus înapoi în paradis. I se promitea că va fi dus, dacă el va fi în stare să comită cutare crimă pe care i-o cerea Bătrânul. Se înțelege dela sine că pentru această favoare, fiecare promitea că va omorî nu numai un om, ci pe toți oamenii, numai să mai guste odată din fericirea acestui paradis.

Pleca după aceea și se supunea orbește poruncii stăpânului său. Aceia cari scăpau reveneau în acest paradis. Câți dintre ei se mai întorceau însă, căci întotdeauna erau trimiși la o moarte sigură? Iar când vreunul scăpa ca prin minune și se întorcea, se prezenta la stăpânul său, îi spunea acestuia că și-a îndeplinit bine datoria, și-i cerea favoarea supremă. Bătrânul îi făcea toate bucuriile și-l sărbătorea, căci el știa bine că așa ceva întrecea ori ce cutezanță. Și îi era ușor să știe toate acestea, căci pe urma fiecăruia dintre asasini, el trimetea oameni cari să le urmărească pas cu pas activitatea și dibăcia cu care știau să ucidă. De altfel, cu toate că asasinul cădea și el, nu se lăsa însă niciodată până nu dădea gata victima care îi era cerută. Astfel că, nu scăpa nimeni din cei pe cari Bătrânul îi voia omorîți și din această cauză mai mulți regi și mai mulți hani îi plăteau tribut, numai ca să stea bine cu el și să nu cadă și ei victime asasinilor lui.

Și acum, după ce v'am descris isprăvile Bătrânului de pe munte și ale asasinilor săi, să vă povestesc cum a fost el nimicit și de cine. Dar înainte de a vă spune aceasta, să nu uit să adaog că acest Bătrân își avea supușii săi până în Damasc, pe de o parte, și până în Curdistan, pe de alta. Cine i-a venit, așa dar, de hac și când? Acesta fu Hulagu-Han, pe la anul 1262 d. H. Vestitul stăpânitor al Tătarilor Levantului, nu mai putu răbda răutățile acestui nelegiuit. De aceea el își propuse să-l nimicească. Pentru aceasta, trimise în mai multe rânduri căpetenii de-ale sale cu oștiri cari să asedieze reședința unde se ascundea Bătrânul. Castelul era însă așa de întărit, încât rezistă timp de trei ani în șir. Și nici atunci n'ar fi căzut în mâinile lui Hulagu-han, dacă nu s'ar fi terminat proviziile dinăuntru și asediații n'ar fi fost astfel amenințați să moară de foame.

Așa i se puse capăt Bătrânului cu numele Alaodin și oamenilor săi. Iar de atunci și până astăzi nu se mai ivi nimeni care să-i ia locul și, cu siguranță, nici nu se va mai ivi vreodată. Dar să lăsăm aceasta, și să trecem la altceva.

. . . .

Vă voi vorbi acum de Samarcan. Aceasta este o cetate mare și însemnată. Locuitorii ei sunt creștini și sarasini. Ei ascultă de nepotul Marelui-han. Să nu credeți însă că dacă acesta este nepotul Marelui-han, ei ar trăi amândoi în bune raporturi. Dimpotrivă, se învrăjbesc mai rău decât doi streini și nu rareori se războiesc împreună.

Dar să vă povestesc o mare minune, care se întâmplă aici. Nu de mult, era stăpânitor al acestui ținut și al mai multor altora dimprejur Cigatan, fratele Marelui-han. Iată că acesta se creștină, spre marea bucurie a creștinilor din cetatea Samarcan. Pentru preaslăvirea acestei clipe, aceștia ridicară atunci o biserică în onoarea sfântului Ioan-Botezătorul, căruia îi și dădură, de altfel, acest hram. La baza coloanei din mijlocul bisericii, ei puseră, cu voia lui Cigatan o piatră tare mare și frumoasă care aparținea Sarasinilor. Ori, se întâmplă că Cigatan muri. Sarasinii atâta așteptară doar. Ei se și gândiră din această clipă să ia înapoi piatra care le fusese răpită de creștini ca să fie așezată sub coloana din mijlocul bisericii lor. Ca să-și atingă această țintă, le era foarte ușor, căci ei erau de zece ori mai mulți decât creștinii. Așa dar se duseră în biserică și cerură creștinilor piatra. Aceștia îi rugară să se gândească că scoaterea acesteia de sub coloană însemna pur și simplu dărâmarea bisericii, căci coloana aceasta era toată susținerea ei.

Ei le promiseră orice ar fi dorit în schimb, numai să le lase piatra. Sarasinii răspunseră că nu vor nici aur, nici argint, nici absolut nimic altceva, decât piatra lor. Domnitor era atunci nepotul Marelui-han. Ei se adresară, deci, acestuia să dea poruncă creștinilor să le restituie piatra în cel mai scurt timp, căci, altfel, vor lua-o cu forța. Acesta le dădu dreptate și ordonă ca numai în termen de două zile să fie puși în posesia obiectului reclamat. E ușor de închipuit desnădejdea pe care o semănă în sufletele creștinilor această hotărîre. Ei își văzură de pe acum biserica dărâmată, căci n'aveau cum face s'o poată salva. Dar ascultați minunea care se întâmplă. In dimineața zilei hotărîte, coloana sub care era piatra, se ridică singură mai bine de trei șchioape și rămase suspendată, stând așa de par'că n'ar mai fi avut nevoe de nimic sub ea. Domnul nostru Isus Hristos își salvase biserica sa, spre uimirea tuturor dușmanilor cari erau de față la această minune. Se înțelege dela sine că după aceea piatra putu fi scoasă fără nici o greutate și fără să i se facă bisericii nici cea mai mică stricăciune. Iar de atunci coloana rămase mereu suspendată și biserica dăinui în veacuri, așa mândră cum era.

Iată-ne ajunși la o cetate care se află la începutul unui mare deșert. E vorba de cetatea Lop, de unde se intră în deșertul cu acelaș nume (deșertul Gobi). Ea e sub stăpânirea Marelui-han, iar locuitorii de aici se închină lui Mahomet. Cei ce trec spre deșert, fac aici un popas de o săptămână pentru a căpăta forțe noi, atât ei, cât și animalele lor. După aceasta, își iau provizii pentru o lună pentru ei și pentru animale, și pornesc. Se pretinde că acest deșert este atât de mare, încât în lungime ți-ar trebui un an să-l străbați în întregime. In lățime este însă mai mic, iar prin acest drept este mai strimt și poate fi trecut, cu chiu, cu vai, într'o lună de zile.

Pe aici nu sunt decât munți goi, văi sărace și nisipuri și iar nisipuri, încât nu se găsește nimic de mâncare. După o zi și o noapte de mers, întâlnești, e drept, o apă dulce și care este din destul, căci cu ea își poate potoli setea o sută de oameni și animalele lor. In colo, dacă până aici mai dai peste apă în trei sau patru locuri, aceasta este amară și sărată. După aceea, isvoarele de apă dulce se înmulțesc și astfel le întâlnești în vreo douăzeci și opt de locuri. Nici urmă, însă, de animale sau de păsări, și aceasta din cauză că ele n'ar avea cu ce trăi. Dar să vă povestesc o altă grozăvie a acestui deșert. Dacă se întâmplă ca noaptea cineva să rămână în urmă de caravană, atunci acela e pierdut. Străduindu-se să-și ajungă tovarășii de pe urmă, el mai rău se depărtează de ei, căci ce se întâmplă? Se aud voci cari par să fie ale tovarășilor săi și cari îl chiamă pe nume. El nu-și dă seama ce se petrece și se îndreaptă încotro e strigat. Cine l-a chemat, însă? Spiritele deșertului, cari de-abia așteaptă să le cadă victimă câte un rătăcit de aceștia. Dar grozăvia aceasta nu se întâmplă numai noaptea. Chiar și în timpul zilei se aud vocile acestor spirite, însoțite uneori de cântece de fel de fel de instrumente și mai ales de tobă. Prin urmare, după cum ați văzut, iată atâtea greutăți pe cari le întâmpini la trecerea acestui deșert.

Să lăsăm acum acest deșert, despre care v'am povestit ceea ce am știut, și să vă descriu provinciile pe cari le întâlnești după ce ai scăpat de aici.

. . . .

De aici tot mergând călare vreo treizeci de zile în șir, ajungi la o cetate care se numește Sacion sau Scha-cheu, ceea ce însemnează „orașul nisipului". Ea este sub stăpânirea Marelui-han și se află în provincia Tangut. Localnicii sunt aproape toți idolatri. Se găsesc totuși pe aici și creștini nestorieni și arabi. Idolatrii au un limbagiu particular. Ei au multe temple și mânăstiri, pline cu fel de fel de idoli, cărora le fac mari sacrificii și venerații. Printre altele, aflați că orice om are un copil, crește un miel în onoarea idolului. La sfârșitul anului, când are loc sărbătoarea divinității lor, ei duc acest miel în fața idolului căruia i se închină atât ei, cât și copilul lor. După aceea, coc animalul și-l asă aici, în care timp înalță fel de fel de rugăciuni către divinitate, ca să le aibă copilul în grijă. Când cred că a gustat și idolul din această carne, atunci ei o iau și o duc înapoi acasă sau în altă parte, unde își chiamă rudele ca la o pomană. Iar, după ce toată carnea a fost mâncată, ei nu dau oasele încolo, ci le adună și le pun într'o cutie bine închisă, unde le păstrează.

Să vă spun acum ce fac acești idolatri, când moare cineva dintre ei. Ei ard morții, dar iată cum procedează până la arderea lor: La moartea unui idolatru, rudele lui chiamă numai decât un astrolog. După ce îi spun anul, luna, ziua și locul nașterii mortului, acesta începe să-și facă farmecele lui ca să le spună ziua când idolul vrea să primească în lumea drepților pe cel răposat. Ei nu ard mortul în altă zi decât aceasta și, cum se întâmplă adesea ca vrăjitorul să fixeze ziua arderii mult mai târziu, mortul rămâne în casă o săptămână, o lună sau chiar și șase luni.

El e pus atunci într'un fel de sicriu care e făcut dintr'un lemn gros de o palmă, e bine legat la toate încheeturile și împodobit cu fel de fel de desemne. Apoi se toarnă peste el camfor sau altceva, ca să nu intre cadavrul în descompunere și să infecteze casa, și se acoperă după aceea cu un giulgiu. Și, în tot timpul cât mortul rămâne la locuința sa, rudele îi păstrează locul său la masă și-i dau să mănânce și să bea ca și când el ar fi în viață, căci ei zic că sufletul său continuă să trăiască. A ajuns, în sfârșit, și ziua arderii. Ca loc pentru aceasta, rudele pregătesc mortului o căsuță făcută din lemne și acoperită cu mătăsuri. El e condus deci aici și i se fac ultimele ofrande, cari constau din vin, de-ale mâncării, și apoi oameni, cai și cămile, toate acestea tăiate din carton, ca mortul să aibă din belșug sclavi și animale pe lumea cealaltă, cum a avut și pe lumea aceasta. Iar după aceea se dă foc la toate și funeraliile iau sfârșit. Să nu-mi scape, însă, un amănunt pe care nu vi l-am spus. De multe ori vrăjitorii cari fixează ziua arderii, găsesc de cuviință ca mortul să fie scos pe o altă ieșire decât cea obișnuită. Dacă se întâmplă ca locuința să nu dispună de ușa care se cere, atunci se sparge peretele și se face astfel loc pentru ieșirea recomandată de astrolog. Ce vreți? Altfel s'ar supăra idolul!

Să vorbim acum despre o altă provincie dinspre nord-vest, pe care o întâlnești când ieși din deșert. E vorba de provincia Camul, care odinioară fu un regat. Sunt, aici destule orașe și sate, însă cetatea principală este Camul, căreia indigenii îi zic Camil, iar Chinezii Hami sau Amil.

Provincia aceasta se află între două deșerturi, căci de o parte se întinde marele deșert, iar de alta un deșert mic care poate fi trecut în trei zile.

Localnicii sunt cu toții idolatri și vorbesc un limbagiu particular. Ei trăesc din roadele pământului, căci se găsește din berechet tot ceeace le trebue pentru mâncare și băutură. Ba le mai rămâne și de prisos ca să vândă călătorilor cari trec pe aici.

Băștinașii sunt oameni foarte veseli, căci nu fac altceva decât cântă din instrumente și din gură, joacă și-și fac toate plăcerile.

Dacă le vine un străin și le cere să-l găzduiască, ei sunt foarte încântați de aceasta. Ospitalitatea lor merge până acolo, încât poruncesc soțiilor să facă toate gusturile străinului. Și nu numai atât, dar ca să-și lase oaspeții în toată voia, își fac cale să plece de acasă ca să-și vadă de treburi și rămân astfel absenți două sau trei zile...

Dar să trecem la alte provincii cari sunt între nord și nord-vest.

Cinchintalas este o provincie situată tot în apropierea deșertului și anume între nord și nord-vest. Ea aparține Marelui Han și are o întindere destul de mare, căci îți trebuiesc vreo șaisprezece zile ca s'o traversezi. Cât despre locuitorii de aici, ei sunt de trei neamuri: idolatri, mahometani și creștini nestorieni.

Ceeace e mai de seamă în această provincie, este un munte situat spre marginea ei de nord și care conține o mulțime de vine de oțel și de zinc. Nu acestea îți atrag însă atât atenția, cât mai ales o vână din care se face salamandra. Să știți însă că salamandra aceasta nu este un animal, cum se pretinde, ci iată ce este:

Nici-o vită și niciun animal, după cum bine o știți, nu poate rezista în foc. Ori, fiindcă nu se știa ce este salamandra, se spunea și se spune încă despre ea că este un animal. Așa ceva nu e însă adevărat, după cum vă voi arăta.

Don Marco avea de tovarăș pe un anume Zurficar, un Turc, care era tare priceput. Acesta îi spuse că se afla în această provincie de trei ani, fiind trimis aici de Marele-Han ca să extragă această salamandră, zinc și oțel. Iată cum îi povesti tovarășul său că se procedează pentru aceasta, ceea ce văzu și Don Marco cu ochii săi:

Se sparg mai întâi stâncile, unde se găsesc aceste vine. Odată acestea scoase, sunt puse la uscat și apoi într'o căldare mare. După aceea sunt spălate de pământ și rămân niște fire ca și firele de lână și cari, tot așa ca și acestea, sunt țesute și se face din ele pânză. Pânza aceasta e pusă apoi la foc, unde e lăsată câtva timp, după care devine albă ca zăpada. Aceasta este minunata pânză de salamandră.

Iată, deci, adevărul asupra salamandrei. Toate celelalte ce se povestesc despre ea, sunt minciuni și născociri.

Să vă mai spun că la Roma se află o pânză de aceasta, pe care Marele-Han a trimis-o în dar Papei, înfășurând în ea sfântul giulgiu al Domnului nostru Isus Hristos,

Canpicion (Cancipu) este o cetate situată în provincia Tangut. Fiind capitala și fruntea acestei provincii, este, desigur, un oraș mare și însemnat. Băștinașii sunt idolatri. dar se găsesc printre ei și adoratori de-ai lui Mahomet, ca și creștini, cari au în acest oraș trei biserici mari și frumoase. Idolatrii au o mulțime de biserici și mânăstiri după credința lor, tot așa ca și cel mai mare număr de idoli. Aceștia sunt făcuți, când din pământ, când din lemn, când din piatră și printre ei se află unul gigantic, căruia toți ceilalți mai mici din jur par'că i s'ar închina și i s'ar pleca.

Să vă povestesc acum și ceva despre uzanțele acestor idolatri. Capii lor duc o viață mult mai cumpătată decât credincioșii. Ei se feresc de orice plăcere, pe care o privesc ca pe un mare păcat. Au și ei lunare, după cum avem și noi luni, și printre acestea este unul în timpul căruia niciun idolatru nu omoară vite sau păsări.

In ceeace privește căsătoria, bărbații sunt poligami. Ei au până la treizeci de soții, după cum sunt mai mult sau mai puțin bogați. După moarte le lasă acestora ca zestre animale, sclavi și bani după putere. Prima dintre soțiile lor este întotdeauna cea mai privilegiată. Ei pot lua în căsătorie chiar pe verișoarele lor sau pe soția tatălui lor, ceea ce la noi e privit ca mare păcat.

Deși Don Marco stătu aici un an întreg cu tatăl și cu unchiul său, nu i s'a întâmplat, însă, nimic altceva demn de reținut. Astfel că acum vom părăsi acest oraș și vom merge cale de șaizeci de zile spre nord.

După ce pleci din cetatea Canpicion, mergi călare vreo douăzeci de zile și ajungi la un oraș numit Ezina, care este la începutul deșertului de nisip, spre nord, și face parte din provincia Tangut. Aici te aprovizionezi cu de-ale mâncării pentru patruzeci de zile, căci spre nord de aici îți stă în cale un deșert pe care de-abia îl poți străbate în atâta timp și pe unde nu dai nici de urmă de iarbă, de locuințe sau de oameni. Iar după ce, cu chiu, cu vai, ai isbutit să treci acest deșert, ajungi într'un ținut despre care, iată! vă povestesc:

Caracorum (Kara-kûm=nisip negru) este o cetate care are trei mile înconjur. Aceasta fu primul oraș pe care puseră Tătarii mâna, când dădură buzna afară din țara lor. Vă voi descrie acum istoria Tătarilor, spunându-vă cum se formează puterea lor și cum se răspândiră ei în lume.

Trebuie să știți că Tătarii locuiau spre nord, pe lângă Ciorcia. In acest ținut sunt multe câmpii, dar pe aici nu se găsea nici urmă de locuință omenească, sate sau orașe. In schimb, se găseau pășuni bune, fluvii mari și izvoare la fiecare pas.

La început, ei nu aveau un domnitor al lor, ci plăteau tribut unui rege, care, în limbajul lor, se numea Uncan, ceea ce ar însemna „popa Ion"(Să știți că acest „popă Ion" era atât de vestit, încât toată lumea se temea de puterea sa. Tătarii îi plăteau tribut o vită pentru zece.

Ori, se întâmplă că acești Tătari se înmulțiră mult de tot. Din clipa când „popa Ion" îi văzu atât de numeroși, el înțelese că ei prezentau un pericol pentru puterea sa și deaceea hotărî să-i împrăștie în mai multe ținuturi. In acest scop, trimise la ei mai multe din căpeteniile sale. Când Tătarii aflară aceasta, porniră cu toții plini de mâhnire spre deșerturile dinspre nord, unde „popa Ion" nu le mai putea face nimic și astfel refuzară să-i mai plătească obișnuitul tribut. Și, în starea aceasta, ei rămaseră o bună bucată de vreme, până pe la anul 1187, când își aleseră ca han, pe unul dintre ei, al cărui nume, în limba lor, era Gingis-Han, om de mare valoare, tot atât de iscusit, cât și de crud.

Când fu ales el rege, veniră la el toți Tătarii împrăștiați prin aceste ținuturi și-l recunoscură ca domnitor al lor. Veni atâta mulțime de Tătari, că ai fi rămas uimit. Iar când Gingis-Han văzu că are atâția supuși se simți și mai puternic decât se credea. Și, într'adevăr, el știu să fie un mare domnitor. După ce le spuse la supușii săi să pună pe arcuri și pe celelalte arme, numai iată-l pornind în fruntea lor să cucerească celelalte ținuturi din jur și astfel puse mâna în scurt timp pe opt provincii. Ei nu răpeau însă nimic locuitorilor pe cari îi cucereau, ci doar îi luau cu vite cu tot, spre noile ținuturi încotro își îndreptau ochii. Și, în felul acesta, cuceriră această mulțime de țări despre care v'am vorbit.

In curând, se duse vestea despre dreptatea în care domnea Gingis-Han și multe ținuturi i se supuseră de bună voe. Iar când el văzu adunată în juru-i această mulțime de popoare, nu mai stătu mult la gânduri și-și propuse să cucerească cea mai mare parte a lumii. Și, de sigur, primul la care se gândi fu vestitul „popă Ion", care îi subjugase atâta timp semenii. Nu crezu însă nimerit să se arunce asupra acestuia să-l cucerească cu forța, ci trimise mesageri, pe la anul 1200, să ceară de soție pe fica acestuia.

Când „popa Ion" auzi cererea lui Gingis-Han, nu numai că n'o ascultă, dar o socoti ca o mare jignire. Cum a îndrăznit Gsingis-Han s'o ceară în căsătorie pe fica mea? declară el plin de mânie. Nu știe el oare că este sclavul meu? Intoarceți-vă și-i spuneți că mai bine aș arunca-o pe fiica-mea să ardă în foc de vie, decât să i-o dau lui de soție. Nu uitați să mai adăugați că ar trebui să-l condamn la moarte ca trădător și necredincios față de stăpânul său!" Apoi el le porunci mesagerilor să plece cât mai de grabă și să nu mai îndrăznească a doua oară să vină la el cu o asemenea misiune.

Aceștia se supuseră, se înțelege, și se întoarseră la stăpânul lor, căruia îi povestiră tot, din fir în păr, așa cum li se răspunsese.

(Urmează)

IMPRIMERIILE „ADEVERUL", S. A., BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" 9/3110

DIRECTOR:
M. SEVASTOS

Prețul abonamentelor:
Lei 200 pe an
„ 100 pe 6 luni
„ 50 pe 3 luni
în străinătate dublu

Editura „ZIARUL" s.a.r.
BUCUREȘTI
Inscrisă sub No. 232,
Tribunalul Ilfov

12 PAGINI, ILUSTRATE
Anul XIX, Seria III, No. 929 — PREȚUL LEI 5 — Duminică 25 Septembrie 1938

Adevĕrul
LITERAR ŞI ARTISTIC

IN AȘTEPTARE...

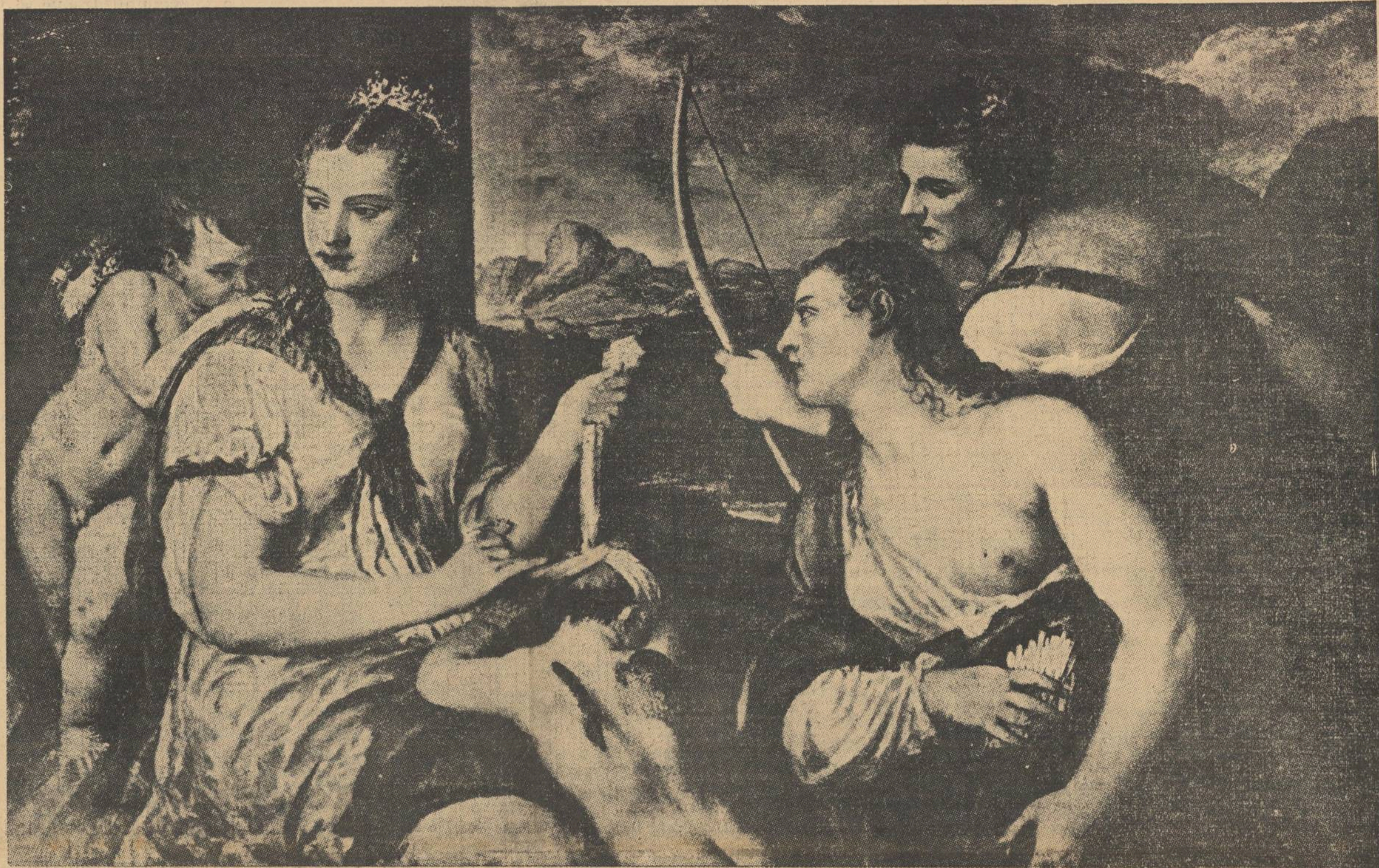
— Văd că voi aveți mult de lucru...

In acest număr:

Ionel Teodoreanu, Victor Eftimiu, St. Antim, G. Călinescu, Izabela Sadoveanu, George Lesnea, Take Soroceanu, G. Nenișior, Ion Călugăru, G. Spina, și alții.

●●●

Plastică, Cinematograf, Insemnări și polemici, Cărți și reviste, Viața teatrală, Varia.

TABLOU DIN COLECȚIA GALERIILOR BORGHESE (ROMA)

TRADIȚIONALISMUL ENGLEZ

de Izabela Sadoveanu

Pentru a înțege în ce constă tradiționalismul englez, în tot ce înseamnă el în viața socială, ca și în instituțiile, legislația și formele de artă și literatură ale acestui popor, trebuie să ne dăm seama că această noțiune nu este nimic din ceia ce numin noi și toate celelalte popoare prin acest cuvânt. La ei tradiționalism nu înseamnă „intoarcerea" la formele vechi și perimate ,în mod artificial. Ceia ce au câștigat, prin procesul încet și continuu al evoluției culturale ,s'a imprimat adânc, în esențialul lor, în spiritul colectivității ca și al individualităților și l-a însuflețit prin veacuri.

Sub formele trecătoare ale expresiunii sale, spiritul a rămas credincios valorilor pe care le-a dobândit printr'o necesitate organică, iar nu pentru a se supune unei porunci, unei reglementări exterioare, sau chiar unei formule clare dictate de rațiunea proprie.

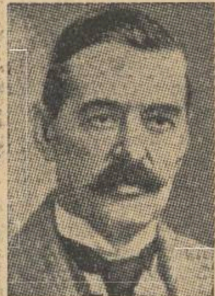
De aceia nici în literatură nu ne găsim vreodată în fața unei schimmări care să rupă cu totul legăturile dintre o epocă și altă epocă. Trecerea dela evul mediu la renaștere, de la barocul shakespearian la clasicism, dela literatura secolului al XVII-lea la perioada romantică, se face cu mult mai pașnic, mai lin și mai treptat, decât în ori ce altă parte a Europei.

In Franța, de pildă, ce legătură mai poate fi între Villon și Malehnerb, pe când Chancer (1340—1400) este încă o forță vie în epoca lui Shakespeare (1564—1616). De asemenea teatrul lui Shakespeare este mult mai aproape de misterele și farsele medievale, de cât teatrul lui Racine și al lui Corneille. Niciodată Dryden, (1631—1700) profund impregnat de spiritul clasic, sau raționalistul Pope (1688—1744) nu au tratat pe Shakespeare, cum a tratat

Continuare în pagina II-a

OAMENI ȘI FAPTE

Prețul Păcii

Nu mai încape nicio îndoială că de câțiva ani încoace Fuehrerul germanilor vinde Europei, Pacea. Și iarăși nu mai încape îndoială că Pacea aceasta, Fuehrerul înțelege s'o vândă din ce în ce mai scump.

In Martie 1938, Fuehrerul a binevoit să accepte ca preț al Păcii ce i se cere, Austria. Marile „democrații" apusene au socotit că prețul e pur și simplu exorbitant, dar au tăcut și au plătit.

In Septembrie 1938, Pacea a devenit și mai scumpă. Fuehrerul a cerut o parte dintr'o țară vecină a cărei politică nu-i place. Față de această țară,

Opinii engleze

D-nii Churchil, Eden, Atlle, Sinclair și ceilalți șefi de partide și fracțiuni parlamentare au tocmai convingerea contrarie și anume, că prețul Păcii va crește din ce în ce mai mult până ce Fuehrerul germanilor va cere un preț pe care Anglia și Franța îl vor socoti inacceptabil. Și atunci vor fi silite să obțină Pacea, fără a mai plăti nimic. Atunci, va fi războiul. Inevitabil. Războiul va redeveni „o fatalitate"...

Tactica țăranului nerod care spre a scăpa de lupii ce i-au încolțit căruța le aruncă pradă pe proprii săi copii, nu dă rezultatele așteptate. Până la urmă, lupii vor sări în capul imprudentului țăran...

O audiență istorică

Indată după terminarea consiliului de miniștri ținut la Paris, d. Georges Bonnet, ministrul de externe, a poftit în cabinetul său pe d. Osuski, ministrul republicei cehoslovace la Paris.

Pe un ton patetic, d. Bonnet i-a comunicat sentința dela Londra, înmânându-i textul hotăririlor luate.

— Domnule ministru, spuse d. Osuski cu glasul zugrumat de emoție, fără a mai aștepta hotărîrea guvernului meu, protestez din toate puterile împotriva acestei crime istorice. Țara mea este mutilată pentru vina de-a fi refuzat să denunțe alianța cu Franța, și această mutilare e aprobată de un guvern francez. Cum știți prea bine, în Martie d. Hitler ne-a propus o înțelegere care respecta frontierele noastre, cu condiția de-a denunța alianța cu Franța și Rusia — și noi am refuzat afirmându-ne încă odată lealitatea față de aliați. Acum două săptămâni, d. Hodza a voit să accepte cele opt puncte fixate de Henlein, și guvernul francez ne-a sfătuit să nu stăm de vorbă, asigurându-ne de sprijinul total al Franței. Astăzi, ne abandonați. Viitorul apropiat va arăta cât de imensă e greșala ce se face, iar Istoria va înregistra acest gest al Franței, neîntâlnit încă în Istoria ei.

D. Bonnet n'a avut de răspuns decât că interesele păcii cer acest sacrificiu, încredințând pe ministrul cehoslovac că Franța și Anglia vor garanta integritatea teritoriului Cehoslovaciei... pe viitor.

D. Osuski a părăsit cabinetul d-lui Bonnet, cu lacrimile în ochi:

— Țara mea a fost condamnată, fără a fi măcar ascultată, a declarat el ziariștilor.

Telefonul și politica internațională

Sub titlul: „Situația europeană după notele telefonice", un ziar din Praga publică o interesantă statistică.

Dacă statisticele telefonului în relațiunile interne dau o imagine exactă a situației economice a unui stat (deoarece — cum zice ziarul — o uzină unde nu se lucrează, nu telefonează), statisticile convorbirilor internaționale sunt expresia fidelă a situației politice.

Statisticile cehoslovace pe anul trecut arată, printre altele, o rapidă scădere a convorbirilor telefonice cu Germania și chiar cu Austria și Ungaria. Dimpotrivă: convorbirile cu Jugoslavia și România au sporit. Convorbirile cu țările cari nu sunt vecine Cehoslovaciei au crescut cu 15 la sută. Convorbirile au sporit însă cel mai mult cu celelalte țări în ordinea următoare: Anglia, Franța, Olanda, Elveția, Belgia, U. R. S. S., Turcia.

Se pot trage, din datele de mai sus, concluzii semnificative.

„Statele sudete ale lui Potemkin"

Cu prilejul unuia din recentele week-end-uri, petrecute de lordul Runciman în Boemia, agenții d-lui Henlein au ținut să arate trimisului Marii Britanii „mizeria economică a regiunilor germane". Dar, după cum spune ziarul „Slovensky Hlas", henleiniștii i-au arătat lordului Runciman „satele lui Potemkin" și mai ales „mizerie, după regizoratul lui Potemkin". Lordul Runciman a fost dus să viziteze uzine în cari lucrul încetase încă înainte de război, altele cari au fost închise din cauza speculei făcută de proprietarii lor, fabrici arse sau stabilimente industriale vechi lăsate în părăsire de proprietarii lor cari și-au construit în altă parte uzine moderne.

In special, i s'a arătat lordului Runciman ca pildă a mizeriei sudeților, o uzină de textile închisă, și anume: uzina Reidl din Ceska Kamenice. Or, președintele Asociației fabricanților de hârtie, germani, d. Robetin, a adresat o scrisoare deschisă lordului Runciman cu privire la situația reală a uzinei Reidl. Reese din această scrisoare, că uzina Reidl și-a închis porțile din faliment în 1929, într'o epocă în care toate industriile germane din regiunile sudete au cunoscut o adevărată prosperitate și aveau beneficii de 100 la sută. Intreprinderile Reidl s'au ruinat pentrucă proprietarul lor a făcut speculațiuni dezastruoase asupra mărcii.

Și d. Robetin, dând amănunte interesante asupra mersului uzinelor sale, amănunte din care se vede progresul lor material și buna stare a muncitorilor sudeți, închee astfel:

„Iată dovada că o întreprindere bine condusă, chiar în regiuni locuite de sudeți, poate să trăiască și să prospereze".

Adevărații arieni la index!

Cancelarul Hitler a hotărît să expulzeze din Austria pe toți țiganii; și e știut că în Austria — ca și în Ungaria de altfel — populația țigănească e foarte numeroasă.

Ceeace e curios însă în măsura luată de d. Hitler, e faptul că el nu ține seamă de constatările nedesmințite ale tuturor etnologilor, și anume că țiganii, a căror origine este în India de nord, sunt singurii locuitori ai Europei de cea mai curată origine ariană.

Probabil însă că una e teoria și alta practica în materie de rasism și de aceea bieții țigani, deși sută la sută arieni, pot totuși fi considerați rasă inferioară. Astfel că nici arianismul cel mai pur, nu e o pavăză împotriva măsurilor drastice din imperiul nazist

SOLUȚIA IN CONFLICTUL CEHO-GERMAN

PRESTIGIUL D-LUI HITLER A FOST SALVAT...

de St. Antim

După frământări dramatice care a pus pacea lumii în primejdie și care o amenință încă și după călătoria d-lui Chamberlain în Germania, s'a decis la Londra ca Cehoslovacia să cedeze Germaniei colțul nord-vestic al Boemiei, locuit în întregime de sudeți. Până în momentul când aștemnem aceste rânduri pe hârtie, nu se știe încă dacă guvernul dela Praga va ceda și dacă Germania va accepta soluția franco-engleză, și mai cu seamă, nu se știe care va fi atitudinea Rusiei în acest conflict.

In orice caz însă, e evident pentru toată lumea că această soluție nu rezolvă problema. Adevărul e că Cehoslovacia a devenit extrem de supărătoare pentru Germania, în special după Anschluss. D. Hitler s'a exprimat că ea e ca un revolver îndreptat spre inima Germaniei. Și așa fiind, conducătorii Germaniei nu urmăresc rezolvarea problemei sudeților, ci anexarea Cehoslovaciei, care trebuie să devină pământ german. Aceasta se știe tot atât de bine la Paris sau la Londra ca și la Berlin. Iar ca dovadă că așa stau lucrurile, e însăși atitudinea d-lui Mussolini. In primele sale manifestări, Ducele a fost de părere că Germania urmărește numai încorporarea celor trei milioane și jumătate de sudeți. In discursul dela Trieste, d. Mussolini a părăsit această teză și a îmbrățișat tema vagă a unor plebiscite, care ar pune în primejdie existența întregului Stat cehoslovac.

Toate aceste fapte și împrejurări dovedesc că problema sudeților e numai un pretext, de care Germania a încercat să se folosească pentru a desființa Republica cehoslovacă, devenită periculoasă pentru apărarea militară a Reichului. Iată dar pentru ce am putut afirma că

Continuare în pagina II-a

artistice

Orașul Odessa este dominat de ruinele unei fortărețe datând depe vremea cruciadelor. In curtea destul de bine păstrată a acestui castel ce înfruntă timpurile și vânturile deșertului, se află o fântână care, după o veche legendă, duce până în iad. Făcându-se sondagii, s'a găsit că fântâna este adâncă de peste 1000 de metri și constitue o curiozitate care, deși nu-i atât de interesantă după cum vrea legenda, nu-i mai puțin unică. In adevăr, fântâna propriu zisă n'are mai multe de 45 de metri dar dela această adâncime întâmplarea a făcut să plece o subterană mult mai lungă decât o arată măsurătorile efectuate până acum.

Cu ocazia unui proces între guvernul federal american și trustul cinematografic Hays, care grupează 8 din cele mai importante case de filme, au fost date la iveală câteva bilanțuri cu adevărat uimitoare. Aceste case producătoare întrebuințează 230.000 de persoane, furnizează pentru 17.500 de săli din 9000 de orașe și fac afaceri de 175 de miliarde de lei, pentru care plătesc un impozit de 17 miliarde de lei.

Orașul Amsterdam a sărbătorit împlinirea unei jumătăți de veac dela fondarea celebrei sale orchestre filarmonice. Infiintată în anul 1888 după modelul filarmonicei din Berlin, „Concertgebouw -‚Orkest" condusă fără întrerupere timp de 33 de ani de dirijorul Willem Mengelberg care a urmat dirjorului Kess, a cunoscut succes de mare răsunet.

Sesiunea actuală a concertelor ei a fost încununată printr'un prea frumos ciclu Beethowen.

Efectuându-se niște lucrări de terasament pe o proprietate particulară din Ajaccio, s'a descoperit alături de numeroase oseminte, un sarcofag gol, de marmoră fin sculptată. După alegoriile de pe pereți, experții cred că sarcofagul datează din secolul al 3-lea și provine din cimtirul creștin al vechiului Ajaccio părăsit după construirea orașului nou.

In acelaș loc au fost descoperite în anul 1739 morminte de regi mauri și în anii din urmă, amfora și monezi. Cercetările archeologice continuă.

Cărțile vesele în vremea de azi sunt foarte rare și de aceia noua carte a lui Géo London, „Manon l'Escroc" se bucură de un deosebit succes. Pe lângă că întrece în comic tot ce se poate imagina, Géo London se arată și aici ca totdeauna un excelent psiholog. Eroii lui par inventați, căci sunt puși în situații atât de încurcate, dar în realitate sunt luați din lumea delicvenților și cartea este ca un film al moravurilor unui tineret de aventură.

O recentă statistică arată că numărul castelelor din Franța se ridică la 761 — în nici o țară din lume nu se găsesc atâtea.

Nu sunt în toate regiunile; unele, ca ținutul Coucp. au suferit de pe urma marelui războl. In schimb, regiunile Bourgogne și Dordogne sunt bogate în castele solide de stil medieval, unele dintre ele având 6 secole de existență și urcând până în vremurile războinice ale Prințului Negru.

Se găesc apoi clădiri istorice rare: vechile fortificații din Carcassonne și din Fougères, cele 13 biserici fortificate, catedrala din Palavas-les-Flots, vechea moară din Nérac unde viitorul rege Henric al 14-lea își avea reședința.

VIAȚA TEATRALA

„Hagi Tudose"

de Barbu Delavrancea la Teatrul Național

Stagiunea Teatrului Național din București s'a deschis anul acesta, ca de altfel și în mulți alți ani, cu o piesă din repertoriul lui Barbu Delavrancea.

In materie de clasicism, teatrul nostru, în afară de „Scrisoarea pierdută" și „Vlaicu Vodă", nu are altceva mai bun decât producția dramatică a lui Delavrancea.

S'au scris în multe rânduri și s'a repetat de nenumărate ori, că teatrul lui Barbu Delavrancea este lipsit de dinamism, cum și de multe alte elemente trebuincioase. Nu vom insista deci din nou asupra acestor defecte, dar, fie-ne îngăduit să constatăm cu părere de rău, că, din tot teatrul lui Delavrancea, s'a ales lucrarea cea mai lipsită de valoare.

„Hagi Tudose" nu este o piesă de teatru : este pur și simplu o biografie, și ceeace e mai grav, o biografie romanțată. Personajul central — Hagi Tudose — tipul avarului peste care plutește ca o umbră Harpagonul lui Molière — ne este caracterizat și conturat cu elemente imprumutate romanului, și nu teatrului. Hagi Tudose ne este descris și atâta tot. Nu-l vedem în mișcare, nu-l zărim luând parte la un conflict dramatic din rezolvarea căruia am putea să-i aflăm caracterul. Il avem înaintea ochilor desbrăcat de orice haină sufletească, descriindu-se singur în fața spectatorului, ca și cum ar fi propriul său autor. Bunăoară, dacă nuvela din care Delavrancea a tras această piesă, cu mijloace atât de rudimentare, ar fi scrisă — să zicem — (nu avem textul nuvelei la îndemână, și mărturisim că lectura ei am făcut-o cu mulți ani în urmă) cam așa :

„Hagi Tudose era un om calic, cu gândul mereu la bani, nepreţuind în viață decât zăngănitul lor metalic, etc."

In adaptarea ei pe scenă nu s'a făcut decât să se inverseze descrierea făcută la persoana 3-a, într'o auto-descriere a personajului titular :

„Sunt un om calic, gândul îmi este mereu la bani, nu prețuiesc în viață decât zăngănitul lor metalic, etc.".

Timp de patru acte, Hagi Tudose ne povestește viața lui, cu un vocabular extrem de redus, care se reduce la cele două-trei fraze pe care le-am citat mai sus.

Acest monolog, identic îndelungul celor patru acte, ține loc de piesă de teatru. Este, trebue să recunoaștem, mult prea puțin.

Cu toate acestea d. V. Enescu, dovedindu-se un iscusit regisor, a reușit să înscenez̦e piesa lui Delavrancea într'un spectacol excelent. Ne-a redat cu o sobrietate desăvârșită și cu un calm perfect, acea atmosferă în care nu se întâmplă nimic, deoarece Hagi Tudose deși avar, nu suferă niciun moment, nu se sbate la lumina rampei înăuntrul niciunui conflict, fie el chiar de ordin moral, dacă nu dramatic.

Ceeace a reușit în special d. V. Enescu, a fost să mențină întregului spectacol un ton unitar și o muzicalitate care a impresionat.

Deaceea publicul a ascultat cu vădită plăcere disertațiunile bătrânului filosof al zgârceniei, nedând semne de oboseală decât în scena finală, în care Hagi Tudose se luptă cu moartea, timp de aproape un act.

In rolul avarului nostru național a apărut d. G. Calboreanu, care a cizelat personajul pe atât cât îi îngăduia textul, uneori chiar mai mult, reușind astfel să realizeze o adevărată creație artistică.

D. V. Antonescu în rolul lui Matache. Profilul a știut să râdă cu aceeași bonomie care cucerește. D. N. Atanasiu, deși cam caragelesc în atitudine și debit, a fost în notă. D-na Kitty Gheorghiu a interpretat cu mult bun simț rolul Leanei.

Din restul distribuției trebuesc menționați d-nii N. Săvulescu, N. Dimitriu, d-nele Sonia Cluceru și Tantzi Economu. Nu trebuesc menționate d-nele Mya Coco și Nadia Gheorghiu, care s'au învățat să joace pe copiii cu o disonanță din ce în ce mai accentuată.

„JOCUL DE-A VACANȚA" DE MIHAIL SEBASTIAN LA TEATRUL COMOEDIA

Debutul d-lui Mihail Sebastian în rândurile autorilor dramatici, a însemnat, credem noi, un moment în viața noastră teatrală : momentul reîntoarcerei la adevăratul teatru.

De câțiva ani arta dramatică românească se sbate pe căi greșite și dă rezultate din ce în ce mai slabe. Autorii noștri nu se gândesc niciodată că teatrul românesc este încă prea tânăr spre a-și fi format un repertoriu clasic, pe baza căruia să se lucreze și să-și caute drumuri noui. Autorii noștri vor să inoveze într'o artă care n'are încă nimic bătrânesc și deaceea reușesc atât de rar în domeniul teatrului.

D. Mihail Sebastian, romancier cunoscut și plin de calități, a pășit cu autoritate pe tărâmurile artei dramatice, dându-ne o comedie, care prin unitatea și prin construcția ei, se apropie de adevăratul teatru. De aceea prima reprezentație a comediei „Jocul de-a vacanța" a însemtinat pentu noi un pas câștigat în evoluția teatrului românesc.

D. Mihail Sebastian aparține literaturei. Darurile sale înăscute, întărite printr'un spirit vioi și limpede, cum și printr'o ușurință de exprimare îl indepărtau în mod normal de teatru. Grație unei înțelegeri depline, cât și desigur unor eforturi mari. D-sa a reușit să se îndepărteze de literatură, păstrând cu sine doar acea esență a dialogului, care constitue unul din elementele principale ale artei dramatice, dar nu, cum cred mulți înzestrați scriitori români, unicul element valabil. Importând deci din literatură acest bagaj de trebuință primordială, d-sa a descoperit celelalte elemente ale teatrului, plimbându-se în aceste domenii cu ușurința unui fin și vechi cunoscător.

D. Sebastian ne-a făcut impresia de a nu fi la prima sa lucrare de teatru (cine știe câte piese o mai avea d-sa ascunse în sertar), atâta ușurință și măestrie a demonstrat în compunerea acestei comedii.

„Jocul de a vacanța" isbutește să dramatizeze nu un conflict, ci o idee, dar ideia e cât se poate de gingașe: omul în vacanță trebue să lenevească, să aspire la repauz, la mediocritate, și dacă nu poate avea un cadru propice, trebue să și-l creeze; într'un cuvânt, fiecare trebue să învețe a se juca de-a vacanța.

Ștefan Valeriu venit la Pensiunea Weber, spre a evada din viața cotidiană, întâmpină o dârză opunere din partea celorlalți vilegiaturiști. Incetul cu încetul și cu ajutorul Corinei, — figura centrală a întregei piese — Ștefan îi convinge pe toți să se joace de-a vacanța. Se naște o mică familie, — ca într'o insulă — în care nimeni nu cunoaște pe nimeni decât în această viață de odihnă. O solidaritate egală animă pe toți membrii acestei familii în contra oricărei tentative de turburare. Lucrurile nu pot dura însă la infinit. Vacanța se termină, jocul trebue să se sfârșească și el. Idilele care s'au născut în timpul acestei vacanțe, prieteniile, micile dușmănii, toate vor trebui să înceteze, întrucât n'au fost valabile decât în atmosfera aceea specială ce a evadat din cotidian! In viața de toate zilele fiecare ar îmbrăca o altă haină și iluzia creată prin „Jocul vacanței" ar dispare.

D. Mihail Sebastian a reușit să concentreze întreaga forță dramatică asupra acestei idei, conflictul ce se exteriorizează scenic neînsemnând decât un mijloc spre a da viabilitatea necesară personagiilor. Toate întâmplările, toate caracterele, toate situațiunile se învârtesc ca mânate de o forță centripetă spre a se contopi în acea idee de iluzie creată artificial, care domină întreaga lucrare.

Imaginând un bogat material dramatic, d. Mihail Sebastian își desfășoară evoluția piesei pe mai multe tonuri, uzând de o serie nesfârșită de nuanțe, ce se împletesc totuși foarte armonios, grație unui ritm unitar ce nu scade la niciun moment.

Dialogul extrem de variat, bogat în imagini pitorești, susține toată piesa dându-i o strălucire specială.

Pusă în scenă de d. Sică Alexandrescu, cu priceperea ce-i este cunoscută, „Jocul de-a vacanța" s'a bucurat de o interpretare desăvârșită.

In primul rând trebue aplaudată creațiunea d-nei Leny Caller, care ne-a dat la iveală un joc nou, fin, pătrunzător și foarte variat. D-na Leny Caller a arătat astfel că poate interpreta atunci când vrea, și roluri cari exprimă stări sufletești complexe, reușind una din cele mai frumoase realizări ale carierei sale artistice.

D. G. Vraca i-a fost un partener excelent.

D. V. Maximilian a schițat tipul unui blând idealist, cu o admirabilă comprehensiune.

Excelentă apariția d-lui Mișu Fotino și a d-nei Renée Annie.

Ansamblul a fost fericit complectat de către d-nii M. Axente, C. Hociung, M. Anghelescu și d-nele Sandina Stan și Agnia Bogoslova.

Decorul d-lui Siegfried, în notă.

Un text desăvârșit și un spectacol admirabil. Gh. NENIȘIOR

științifice

TELEVIZIUNEA IN CULORI ȘI IN RELIEF

Cu prilejul unui discurs de curând ținut la Sidney, celebrul inventator englez John Baird, specializat în problemele televiziunii a declarat că în curând vom avea televiziunea în culori și chiar în relief.

El a explicat că problema televiziunii în culori este aproape rezolvată dar că această descoperire, întocmai ca și aceea a televiziunii, trebue să treacă mai întâiu printr'o perioadă de dibueli.

Baird a afirmat că se ocupă personal și în mod insistent de raporturile între stereoscopie și televiziune, dar că pentru moment, nu-i este încă permis să facă declarații în această chestiune, întrucât nu vrea să dea publicului o speranță pe care nu are încă posibilitatea s'o înfăptuiască.

SOARELE IN METROPOLITAN

După cum se știe, soarele nu pătrunde nici odată în subsoluri, neajuns resimțit în special în marile orașe unde subsolurile sunt foarte frecventate. E cazul multor magazine, depozite, pasagiilor subterane, metropolitanului, etc.

Pentru a înlătura acest inconvenient, o invențiune franceză, pusă la punct acum câțiva ani, va fi în curând aplicată la Londra în rețeaua subterană a metropolitanului. Principiul invențiunii folosește un sistem optic : soarele este captat pe acoperișul unui imobil, printr'o oglindă rotitoare, care urmează astrul în cursa sa diurnă.

O altă oglindă fixă primește razele solare și le transmite de sus în jos, până în stația subterană, unde o a treia oglindă repartizează orizontal lumina asupra unor reflectoare.

Se obține astfel o iluminare tot atât de intensă ca a lămpilor și de o calitate incontestabil superioară. Avantajul e dublu: o considerabilă economie și o higenă superioară.

Cu toate eforturile făcute în anii din urmă, automobilul n'a putut înlătura bicicleta în Olanda. Aici ciclismul nu este un sport sau un mijloc de turism, ci un instrument de transport al tuturor claselor sociale. In așa măsură încât automobilul nu-și poate face drum și intrebuințarea lui ajunge câteodată o adevărată tortură.

Sunt astăzi in Olanda două milioane și jumătate de biciclete la o populație de opt milioane de locuitori; și impozitul care este de doi florini și jumătate de fiecare proprietar aduce statului un venit de 720 milioane pe ..

Bicicleta olandeză nu seamănă cu cea obișnuită: r[illegible] furcă mare și un ghidon inalt care nu permit biciclistului nici un exces de viteză și-i impun o ținută gravă și burgheză. In Olanda toată lumea merge pe bicicletă: agenții de poliție, îndrăgostiții, mamele cu copiii lor, infirmierele și chiar muzica militară.

Acum câteva săptămâni, doi fiziologi dela Universitatea din Chicago s'au hotărât să încerce experiența următoare: voiau să știe dacă organismul omenesc poate suporta o existență cu zile de 28 de ore în loc de 24 și cu 6 zile pe săptămână în loc de 7.

Pentru a deslega această curioasă problemă, cei doi oameni de știință, Richardson și Klaitman, s'au instalat într'un subsol spre a nu fi influențați de mersul soarelui și de viața obișnuită a celorlalți oameni. S'a împlinit o lună de când cei doi profesori duc această existență de 28 de ore în pivnița lor; Klaitman își scrie impresiile, în timp ce Richardson își continuă studiile sale de fiziologie.

TEATRALE

D-ra Lizette Verea, ale cărei calități de artistă valoroasă s'au manifestat până astăzi pe scenele bucureștene, dar numai în genul ușor al revistei și comediei, a hotărît să se dedice teatrului serios. D-ra Lizette Verea, aplaudată la compania ‚Cărăbuș" și acum doi ani la teatrul condus de d. Iancovescu, a semnat un angajament cu teatrul „Regina Maria", unde va juca începând din actuala stagiune.

Domnișoara Lizette Verea — întoarsă de curând din turneul „Cărăbușului" la Istambul unde a înregistrat un deosebit succes — va reuși fără îndoială să ofere publicului numeroase creații în cari talentul, verva și eleganța ce o caracterizează, vor contribui la statornicirea acestei artiste într'un loc de seamă pe scena românească. 12

D-ra LIZETTE VEREA

Tradiționalismul englez

(Urmare din pag. I-a)

Voltaire pe Dante și pe Ronsard. Coleridge nu disprețuește și nedreptățește pe scriitorii ce l-au precedat, Byron este un fervent admirator al lui Pope, iar acești predecesori, spre deosebire de cei de pe continent, pregătesc prin opera lor inaugurarea romantismului. Ansamblul tradiției literare nu e niciodată întunecat sau atacat, deși, în fiecare clipă a evoluției, domină când unul când altul din curentele variate și chiar opuse ce alcătuesc viața literară engleză. Romanticii se îndreaptă mai mult spre epoca elisabethană, fără a neglija totuși pe Chancer. Scriitorii din epoca contimporană prețuesc în special pe Dryden ‚poet metafizician, aceasta nu înseamnă că nesocotim opera lui Shakespeare sau acoperă de dispreț pe romantici. Nu vor să rupă cu tradiția, dar nu îngăduie ca tradiția să se sleiască în forme rigide și să fixeze astfel o stare prezentă, împiedicând schimbările pe care le impune cursul vieții și trecerea vremei.

Literatura engleză nu evoluează brusc și nervos ca cea franceză, dar nu se pomenește vre-o instalație care să semene cu Academia Franceză, concepută de Richelieu ca o piedică pentru declanșarea evoluției impusă de necesitatea vieții și a desvoltării.

Schimbările aduse de ceia ce numesc ei „Commonwealth" sunt mult mai radicale decât cele impuse de Revoluția Franceză, dar Restaurarea Stuarților a fost mult mai puțin reacționară de cât Restaurarea Bourbonilor.

Ei caută în genere să evite marele și furtunoasele schimbări ale vieții fără a codifica și fără a sistematiza o stare prezentă, dar îngăduie schimbări parțiale, schimbările mici în unele puncte, schimbări impuse de necesități concrete, totuși nu în toate punctele deodată. In literatură ca și în toate manifestările vieții sociale, politice și familiare, aceasta e calea în toată Istoria Angliei.

Ei nu au mai avut războiu pe pământul lor din 1745, și chiar atunci a fost un războiu dinastic. Nu se poate spune însă că nu au avut multe și grele probleme de rezolvat în timpul acesta. Dar au căutat să le deslege cu răbdare, înțelegere adâncă, cu un curaj și o bună voie, chiar cu o bună dispoziție, pe care multe popoare nu o înțeleg. In mijlocul vieții artificiale a vremurilor de azi, Englezii caută să se țină în contact cu natura reală a omenirii și să păstreze ordinea și ritmul ei în care care măsură, să le susțină și să nu le brutalizeze numai, cu cizmele și cu bocancii. Dovadă dezvoltarea socială prin care s'a transformat profund Anglia de un secol încoace, fără teroare și fără revoluții sau războiu civil.

Cum am putea însă înțelege pe Englezi noi, popor tânăr care fierbem ca mustul în butoaiele din cramă, gata să facem să plesnească cercurile și să sară doagele în fiecare clipă.. Factorul timp este atotstăpânitor. Conservarea de veacuri a riturilor antice, a limbii străvechi ca acea din îngrozitorul glosar al justiției engleze, anglo normandul stâlcit în mod violent, vechile costume și obiceiuri, sunt, pentru ei, un fel de onoare națională, o aparență majestoasă sub care cultivă încet și cu răbdare, construind piatră cu piatră ‚făcând să crească zi cu zi, timp de secole, civilizația lor după cum fac să rămână vii și verzi printre construcțiile de beton armat, minunatele pajiște ale parcurilor lor. Continuitatea și permanența prin veacuri, iată ce reprezintă poporul englez în lumea șubredă și gata să se prăbușească ea singură, prin nesocotința și lipsa de simț a naturii, prin nerăbdarea și lipsa de perseverență a popoarelor care o alcătuesc.

„Stabilitatea Angliei este garanția securității lumii moderne" zicea Emerson, cu un lucid spirit de prevedere, acum opt-zeci de ani.

IZ. SD.

CITIȚI

ROMANUL - SUCCES

Noaptea de groază

15 LEI

Poate fi pianistul Barow, orb de războl, asasinul romancierului Haviland? Lupta titanică pentru adevăr și dreptate. Cele mai pasionante surprize umplu paginile acestui cu adevărat frumos și original roman.

15 Lei — La chioșcari librari și în găr.

Soluția în conflictul ceho - german

(Urmare din Pag. I-a)

soluția dela Londra, dacă supără pe cehi, apoi nu satisface nici pe germani.

Soluția aceasta e evident nesatisfăcătoare pentru ambele părți în conflict. Dacă ea va fi totuși acceptată de Praga, lucrul ar fi până la un punct explicabil. Cehoslovacia nu poate lupta singură contra Germaniei. Ea depinde în întregime de aliați, și dacă Anglia și Franța găsesc că nu se pot angaja într'un războiu pe chestia sudeților — indiferent de motive — e firesc lucru ca Praga să se supună oricât de dureroasă ar fi asemenea supunere. Dacă se supune însă și Germania, atunci lucrurile se schimbă fundamental.

In adevăr, în momentul când Berlinul a ridicat problema cehă, el știa cine se află la spatele Cehoslovaciei. Germania a riscat să înfrunte Rusia și Franța, și prin aceasta și Marea Britanie. Obiectivul Germaniei n'a fost și nu este reglementarea situației sudeților, care în definitiv, nu-i chiar atât de rea precum o prezintă presa Reichului și în orice caz, mult mai bună chiar decât aceea a Germanilor din Germania. Ținta Reichului a fost desființarea întregului stat cehoslovac și alipirea lui, în majoritate, la Germania. Dacă dar, Germania acceptă soluția dela Londra și se mulțumește cu cele câteva cantoane din nord-vestul Boemiei, partida pentru ea este pierdută, iar soluția ce s'a dat conflictului poate fi privită ca slujind numai pentru salvarea prestigiului personal al d-lui Hitler. Prea adevărat, prin discursul rostit la congresul din Nürnberg, d-sa nu s'a angajat prea adânc, și discursul acesta făcuse impresia cântecului lebedei. Poate tocmai deaceea și împins, fără îndoială, de oamenii cari-l înconjoară, Führerul s'a angajat mai direct și mai formal după Nürnberg. Vizita d-lui Chamberlain la Berchtensgaden i-au deschis ochii și l'au readus poate la realitate — și acum îi se înlesnește la Londra o dare înapoi.

In orice caz, dacă Germania acceptă soluția anglo-franceză, acceptarea aceasta nu poate fi îndreptată altfel, căci în fond soluția aceasta nu pune capăt unui conflict, pornit din cu totul alte motive și cu alte scopuri. Oricât de dureroasă ar fi această soluție pentru Cehoslovacia, pentru Germania ea a caracteristică în cel mai decisiv grad — căci revolverul rămâne tot îndreptat spre inima ei.

ST. ANTIM

O NUVELA INEDITA DE VICTOR EFTIMIU

SEARĂ MELANCOLICĂ

Seară melancolică? Poate. Dar numai pentru mine. Perechile tinere, cari trec smulgând frunza unei ramuri prea grele de foi şi de ploaie, soldatul acela care aleargă după tramvai, acest picolo ce face curbe graţioase, cu farfuria înaltului pahar de bere înspumată, sublocotenenţii cari trec, în grup, vorbind tare şi cravaşându-şi fără motiv, cismele — toată această forfoteală pe promenada Sibiului, în faţa lungului restaurant luminat cu globuri mari electrice, grăeşte intens bucuria nopţii de Iulie, răcoarea parfumată cu praf plouat şi floare de tei, ameninţarea unei alte ploi, atârnată în negrele fâşii fulgerate, pe coamele Carpaţilor din zare.

Sunt singur la o masă. Am trecut de cincizeci de ani, am rămas la patruzeci şi cinci, mi-am pierdut vocea (tenorii sunt cei mai repede sacrificaţi) am părul alb, faţa roză, sprâncenele negre, plac mult fetelor de optsprezece ani, talia mi-a rămas subţire, sunt înalt, svelt, port pălării de fetru cenuşiu şi mănuşi de piele galbenă foarte deschise şi sunt foarte trist, în această seară tânără şi foarte singur şi-mi vine să plâng şi nu ştiu ce-am să fac mâine şi zilele-s atât de lungi!

Vacanţă. Vacanţa altora, căci, de-acum, toată viaţa mea va fi o vacanţă...

Am venit la Sibiu să stau o lună. Oraş civilizat, oameni de treabă, traiul eftin, împrejurimi splendide. Vechi burg saxon. Are ceva romantic, ceva din oraşele germane ale tinereţei mele, un „stimmung" wagnerian, idile cu Margarete blonde, acum treizeci de ani, berării cu mezeluri eftine, sub turnuri medievale şi nostalgia unei vieţi noui, nădejdea absurdă a unei alte tinereţi, a unei cariere luată dela capăt, în alte condiţii, cu toată învăţătura unei experienţe de trei decenii, o caldă bucurie interioară, amestecată cu durerea că nu-i adevărat, că nu poate fi adevărat, că nu mai am nimic de aşteptat. *Finita la comedia!*

Amestecul acesta de nostalgii îmi întristează singurătatea. Nu cunosc pe nimeni. Acum zece ani m'ar fi salutat cel puţin o treime din bucureştenii instalaţi pe terasa restaurantului. Acum mi-a surâs numai un colonel gras, care s'a ridicat respectuos dela masă şi s'a înclinat. Nu-l cunosc. M'a confundat cu cineva. Probabil cu şeful siguranţei. Mi s'a spus de multe ori că seamăn cu domnul director general.

Pe urmă colonelul a întors capul, jenat, şi-a consultat comesenii, cari au privit în direcţia mea şi-au clătinat capul, negativ. Domnul colonel s'a supărat pe mine fiindcă l-am păcălit şi-a mutat scaunul, ca să-mi întoarcă spatele.

Şi iarăşi sunt foarte singur. Singur şi trist „ca frunza veştedă ce s'a prins în pânza unui păianjen", cum spune poetul anonim.

Şi'n clipa când mă simţiam mai singur ca totdeauna — poate această clipă se pregătise dinadins, era un gol creat de valul care va veni, un reflux al orizontului urnit să mă potopească,—am simţit, înainte de a vedea pe cineva, fluidul intens al unei prezenţe amice, o caldă revărsare de afecţie şi de gratitudine, emanaţiile unei simpatii, generos deslănţuite, o profunziune aproape materială.

— Maestre! Maestre!

Dintr'un grup de ofiţeri cari treceau pe promenadă şi se opriseră în faţa mesei mele, se desprinse o făptură blondă, o tânără femee pe care o cunoşteam şi nu-mi mai aduceam aminte de unde.

Explozia aceasta, această năvălire de fulger catifelat, roz şi blond spre izolarea mea, atrase atenţia câtorva persoane, cari se loviră cu coatele la mesele vecine. M'am ridicat surprins, în vreme ce primăvărateca făptură îmi strângea mâna cu amândouă mâinile, mi-o săruta, îşi punea filial capul pe pieptul meu. Inainte de a şti precis cine este, am adunat-o în braţe şi am sărutat-o pe frunte. S'a aşezat pe scaun, lângă mine, îmi prinse iarăşi mâna'n mâinile ei şi mă privia cu ochi dragi şi un surâs care tremura de emoţie.

De rândul acesta eram sigur că nu mă confunda cu şeful poliţiei generale, cum făcuse adineauri colonelul gras, care se întoarse iar cu faţa la mine şi mă privia, comentând scena.

— Vai, maestre, ce plăcere-mi face să te văd! Aşa mi-era dor de dumneata! Când ai venit? Cât stai aici? Eu sunt la Sibiu de doi ani. M'am măritat cu un căpitan de cavalerie. Acum e maior. Are pasiunea cailor. Toată ziua umblu călare. M'am lăsat de teatru. Dacă nu eşti la operă, nu mai ai ce face. Aşa de bine îmi pare, dragă maestre, că te-am văzut! Ţi-aduci aminte de ultimul nostru turneu?... Parc'a fost ieri. Opt ani, maiştre, ţi-aduci aminte?

Desigur că-mi aduceam aminte. Femeea aceasta blondă era mai tânără decât domnişoara grăsuţă, cu părul castaniu, care-mi fusese elevă cu zece ani în urmă. Elevă preferată cum au toţi profesorii de conservator, la patruzeci de ani, contact turburător al bărbatului, care nu ştie dacă cei optsprezece ani sunt ai unei fete a lui sau ai unei iubiri viitoare. Melancolice raze din amurgul lui Don Juan, sau afecţiune părintească?!

I-am fost profesor la Conservator, am scos-o premianta'ntâi. Când am plecat la Operă şi mi-am făcut trupă singur, am luat-o în turneu, să joace rolul anost al „Mickaelei" din Carmen. Mickaela aceasta e un blestem pentru toată lumea şi mai ales pentru începătoarele, menite să-i înfăţişeze nevinovăţia şi inutilitatea. Nu poartă noroc. O piază rea. Tot teatrul e plin de Mickaele, care nu mai au ce face: sfârşesc în cor sau se mărită.

—N'aş putea spune că sunt fericită. Dar sunt mulţumită. Rămăsesem singură. Serj nu s'a purtat bine. M'a pus să fac teatru de dramă, când la Cernăuţi, când în turneu, când la Craiova. Pe urmă a murit şi mama... Serj s'a însurat cu fata unui moşier. Acuma e prefect prin Oltenia!...

Nu ştiam cine e Serj, dar îmi aduceam f oarte bine aminte de Ioana Vârgolici, eleva mea, prima femee în faţa căreia am simţit brusc deosebirea de vârstă, tristeţea de a nu mai avea treizeci de ani. Când a absolvit conservatorul, avea douăzeci de ani, eu patruzeci şi doi. După examen am felicitat-o şi am pornit cu dânsa alături, prin Cişmigiul plin de irişi, pe'nserate după o ploaie de Iunie... Eram foarte îndrăgostit de Ioana Vârgolici, protejata mea. Mă gândeam să-mi unesc viaţa cu a ei, dacă mi-ar fi cerut-o. Dacă nu mi-ar fi cerut-o aş fi vrut-o prietena cea mai adorată, în fruntea celor zece mari iubiri, pe cari le trăisem eu, şi a sutelor de femei ce mă iubiseră până atunci, fără inima mea.

Dar Ioana n'a vrut nici una nici alta... M'a îngheţat felul ei de a ocoli vorbele mele de dragoste, de-a lăsa în vid aluziile, propunerile mele — făcute la urmă cu un aer de glumă, ca să nu mă despart cu impresia unei înfrângeri. Cine ştie ce bariton sau comediant de vârsta ei, îi zălogise viitorul, poate acel Serj din clasa de dramă şi comedie, unul din duzinele anuale de absolvenţi, meniţi să colinde câtiva ani provincia şi ateneele culturale din Bucureşti, să figureze printre marii preoţi, marinarii şi labdacizii Teatrului Naţional, ca să sfârşească în administraţie sau în armată.

Ioana Vârgolici, grăsuţă şi castanie, purta părul pe frunte şi avea o privire candidă, ca fotografiile din tinereţe ale împărătesei Elisabeta din Viena, sau ca ale Carmen Sylvei la sosirea în ţară. Nu mi-a spus nici un cuvânt jignitor, n'a avut nici o atitudine care să mă rănească, dar m'a alungat timid, surâzătoare, amabilă, numai cu superioritatea tinereţei ei, cu mândria generaţiei, cu superba indiferenţă a celor douăzeci de ani, cari îşi închipue viitoruri imense şi miriadare.

Iat-o acum lângă mine, blondă şi slăbită, cu aspect mai tânăr ca acum opt ani, iat-o învinsă, mai învinsă decât mine, căci oricât ar fi de maioreasă la Sibiu, primită în lumea bună, oricât ar călări şi oricâţi locotenenţi şi căpitani i-ar face curte respectuoasă, — nu şi-a îndeplinit visul de celebritate artistică, n'a strălucit pe scenele lumii, a sfârşit într'o garnizoană de provincie.

Ca să rămâie tânără, s'a pus pe slăbit. Probabil, înainte de-a o lua maiorul, fusese grasă deabinelea. Ştiu că încă din vremea turneului cu opera „Carmen" începuse să se rotunjească. Are predispoziţii. Va fi o luptă dârză pentru salvarea siluetei. O energie, o voinţă, pe care e greu să le duci până la capăt, necontenit. Vin renunţările şi vine iarăşi fatala ceară a anilor, printre muşchi, sub pielea care se întinde.

Are să se îngraşe iar şi iar o să slăbească şi o să-şi patineze părul astăzi blond, ca să ajungă peste câtiva ani, tipul standardizat al femeii moderne, încremenită un deceniu la douăzeci şi nouă de ani. Tot aşa, eu însumi, reprezint tipul standardizat al fostei celebrităţi. M'am îngrăşat şi am slăbit, în mai multe rânduri Acum sunt iarăşi la regim. Mi-e talia subţire, dar faţa sbârcită de atâtea umflări şi desumflări.

Desigur, marchez bine toate neajunsurile acestea. N'am făcut degeaba teatru, vreme de treizeci de ani.

Din combinaţia pălăriilor gris deschis, tăiate de panglici şi chenare negre, din părul argintiu şi dunga neagră a sprâncenelor, mi-am dat capului un aspect favorabil. Nu trece nimeni pe lângă mine, fără să mă remarce. Sub pudra care-mi albăstreşte chipul, sub bordul pălăriei, lăsat cochet pe un ochiu, ca să-mi umbrească umbrele, se ascunde oboseala tenorului-Don Juan, pleoapele cernite, privirile fatale, surâsul melancolic şi cuceritor — mai ales al minorelor — amintirea spiritualizată a atâtor triumfuri.

Dacă eu nu mai păstrez, pentru arta mea şi pentru focurile rampei decât un rictus de glorie încheiată şi un dispreţ suveran, un desgust aristocratic,— femeea din faţa mea a rămas cu toate entuziasmele, cu toate iluminările menirei neîmplinite. Pentru dânsa lumea culiselor este şi acuma pământul făgăduinţei, mirajul suprem.

— Nu e trupă la care să nu mă duc... Şi duc pe toţi prietenii bărbatului meu... pe toţi ofiţerii îi duc la teatru... Dar păcat că vin tot mai rar turneuri la Sibiu!

Cufundat'n adoraţia pentru tot ce e spectacol, concert, fast de metropole, Ioana a uitat unde se găseşte, a uitat că maiorul e nerăbdător, că lumea din jurul nostru comentează această scenă neobişnuită. Câte un domn se ridică dela masă şi trece la grupul de ofiţeri, în care se află soţul fostei domnişoare Vârgolici. O forfoteală stranie pluteşte între mese, o curiozitate oarecum indignată se propagă şi printre necunoscuţii ce se plimbă sub teii plouaţi ai acestui Corso minuscul. Doamna maior e o

femee de marcă, în acest oraş provincial. Incontestabil cea mai frumoasă, cea mai interesantă doamnă din Sibiu. A fost actriţă. Hâm! Hâm! Cine ştie câtă lume a cunoscut în viaţa ei! Hâm! Hâm!

Oricât ar fi de tânără, o femee care-a trecut prin teatru şi s'a măritat, trebue să fi avut cel puţin câteva duzini de aventuri! Hâm! Hâm!

Bănuesc că aceasta e preocuparea pietonilor de pe promenadă, a consumatorilor dela mese, a sublocotenenţilor pofticiori şi ironici, cari înconjoară pe domnul maior.

Nu mă simt bine. Aşi vrea ca Ioana să se ridice, să se reîntoarcă la grupul din care se desprinsese. Ii eram infinit recunoscător pentru efluviul afectuos cu care venise spre mine, pentru măgulitorul ei elan. Imi dădeam însă seama, că dacă o simpatie sinceră îi unia amintirea cu fostul ei profesor, tot acest elan nu-mi era consacrat atât mie, cât şi mai ales lumii pe care o reprezentam, celestului infern al rampei şi al culiselor, dorului ei neîmplinit. Acest dor prindea o viaţă mai intensă, îmbrăca aspecte fantasmagorice, în monotonia vieţii de provincie, cu procesiunea aceloraşi zile mohorîte, fulgerate de cancanuri sau de inspecţia unui general, animate vara de viligiaturişti bucureşteni, cari după câteva zile deveneau cunoscuţi şi tot atât de puţini interesanţi ca localnicii.

Eu venisem ca un Sfânt-George strălucit, omorînd balaurul bătrân şi plictisitor al provinciei şi mâine, însă, el va reînvia, în vreme ce lancia mea cu vârf de aur şi scutul meu de argint, vor păli din zi în zi, cositor fără vlagă şi fără lumină, eu cu toţi ceilalţi la fel, salutat în treacăt de Ioana; un surâs înalt, din mijlocul gărzii de ofiţeri, la masa mea singuratică, unde-mi voi cerne mâine, ca şi azi, cenuşa amară a crepusculului anonim.

Aş fi vrut ca Ioana să plece, fiindcă simţeam în jurul meu, de pretutindeni, ceva ostil, ameninţător. Toată această burghezie tihnită, militarii cu sentimentul onoarei mobilizat în permanenţă, nu mai puteau tolera idila publică a maioresei lor cu un necunoscut Mai ales că acest necunoscut avea aspectul canaliei, al aventurierilor din filmele americane, gangsteri şi don-juani, stricând liniştea căsniciilor onorabile. Ioana era din ce în ce mai aprinsă şi mai afectuoasă.

Inţelegeam toată nevoia aceasta a fostei mele protejate, de-a se cufunda câteva minute, în azurul trecutului ei, de-a scăpa un sfert de oră, de tirania căsniciei şi a meschinăriei provincale. Dar, fără să ştu cum, cu mai multă intensitate, mă transpuneam în sufletul soţului ei, maiorul, care îşi vedea nevasta alintându-se în cel mai public restaurant, cu un cabotin galeş, trecut şi elegant, care putea fi o veche legătură sau, în cazul cel mai bun îi cunoştea numeroasele vechi legături, din viaţa ei de teatralistă.

Mă strecuram sub uniforma acestui cumsecade ofiţer, care s'a îndrăgostit de Ioana la vreun spectacol al ei, şi-a zis „fie ce-o fi", a cerut dispensă, a luat-o fără zestre, spre mâhnirea unei mame care îl visa cu epoleţi de general şi cu automobil, prin căsătoria cu fata altui general. Pe urmă, cloncănitul rudelor, zvonurile de „mezalianţă", chiţcăitul fetelor nemăritate, mutarea la Sibiu, curiozitatea, amabilitatea cu care era primită o tânără şi frumoasă bucureşteană. Apoi, numaidecât, prin contactul cu o trupă în trecere, vestea că şi doamna maior fusese în teatru... Invidiile îşi scoteau ghiarele de pisică, noutatea se propaga, atmosfera de frivolitate, de suspiciune ţesea păienjeniş în jurul Mickaelei de odinioară.

Când o vedeau trecând călare, ca o amazoană blondă, nevestele obeze ale altor ofiţeri, sau ale funcţionarilor din loc, muriau şi înviau de supărare şi-i scorneau o mie de legende neplăcute, cari nu puteau să n'ajungă la urechea soţului.

Pe terasa restaurantului din Sibiu, printr'o stranie metamorfoză, eu încetam să mai fiu eu însumi. Şi deveneam maiorul de pe promenadă. Eram soţul ei acum, şi sufeream de toate svonurile, de toate bănuelile, de toate geloziile trecutului ei

Mă simţeam umilit de această purtare a femeii, atât de bârfită, care în loc să închidă gura lumii, printr'o purtare discretă, mă lăsa ca pe un caraghios printre ceilalţi ofiţeri şi se ducea cu o afecţie, pe care mie nu mi-a arătat-o niciodată, spre necunoscutul de pe terasa restaurantului, cine ştie ce amant de odinioară căruia îi săruta mâna, care o săruta în văzul tuturor. Ce va spune mâine tot oraşul?... Deja, vestea se răspândise, căci pâlcuri noui de tineri camarazi veniau să contemple scena. Câte o doamnă amică, însuşi colonelul, se ridicau dela masă şi-mi spuneau că scandalul trebue să înceteze. Scos din fire, întărâtat de atâtea priviri ironice, de intervenţiile cari mă înconjurau, mă biciuiau, din toate părţile, am simţit tot sângele urcându-mi-se în cap, am văzut roşu, m'am smuls din grupul camarazilor, m'am repezit la masa unde străinul acela, dintr'un film american, ţinea în mână, mâna soţiei mele. I-am strigat:

— Domnule, eşti o canalie!

Şi l-am plesnit cu cravaşa pe obrazul stâng. Toată lumea s'a ridicat în picioare. Palidă, Ioana mi-a strigat, cu o voce imensă, dramatică, pe care nu i-o cunoşteam:

— Bestie! Bestie! Bestie!

Străinul a şovăit. O dungă de sânge i-a şiruit pe obraz. A lunecat şi a leşinat. Ii spărsesem un ochiu.

De-atunci, acel om, din pricina căruia am fost reformat şi pentru care m'a lăsat Ioana, ca să-i devie soţia cea mai devotată, omul cel străin, despre care am aflat mai târziu că i-a fost profesor şi director, poartă un monoclu negru. Unii spun — şi el a lăsat să se împrăştie legenda — că acel monoclu era o simplă cochetărie, un element decorativ în plus, care să puncteze simfonia de gris-deschis a pălăriei, cu panglica neagră, a părului argintiu şi a sprâncenelor rămase tinere, în pofida anilor.

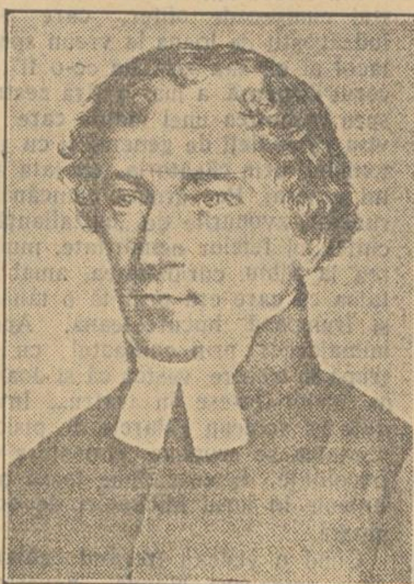
...Era o melancolică seară de Iulie pe promenada din Sibiu.

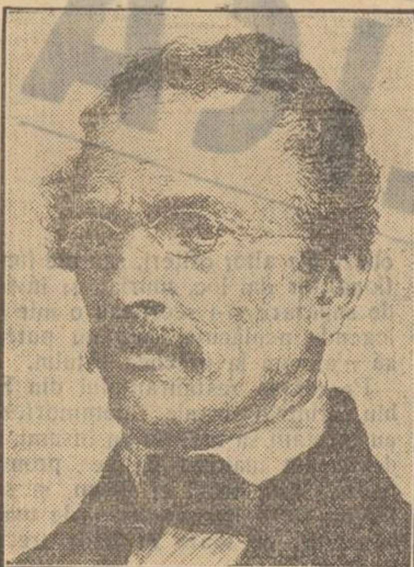
Const. Baraschi: Nud

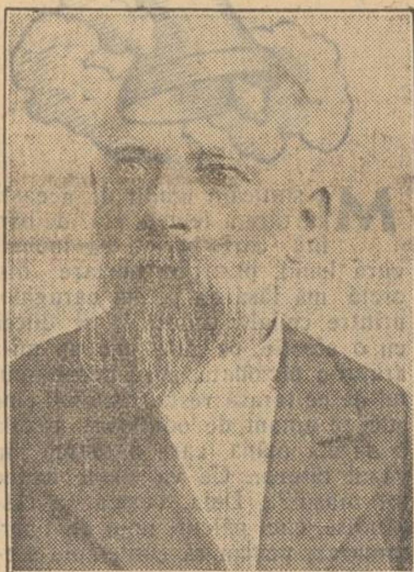
CULTURA CEHOSLOVACA

J. KOLLAV

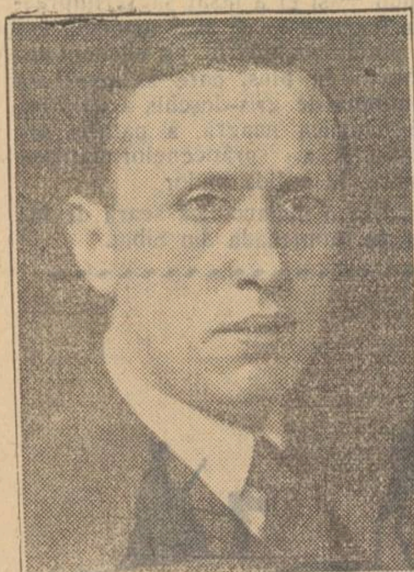
KAREL JAROMIR ERBEN

JAROSLAV VRCHLICKY

JOSEF HORA

KAREL CIAPEK

Publicând şi noi manifestul scriitorilor cehoslovaci cari vorbesc, de altfel în numele tuturor artiştilor şi intelectualilor din republica filozofului Masaryk, ne facem o datorie de onoare faţă nu numai de poporul cehoslovac şi de ţara lui unde libertatea de gândire şi de creaţie au fost înălţate la rangul de dogmă, ci ne îndeplinim datoria faţă de cultură în genere. Astăzi când cuceririle spiritului sunt ameninţate în atâtea părţi ale lumii de forţa brutală, când gândirea şi creaţia artistică sunt impuse de regimurile totalitare la cele mai cumplite restricţii şi arta e transformată în eftin material propagandic al scopurilor de moment urmărite de dictatori, apărarea unei vechi culturi ca aceea a poporului cehoslovac se impune oricui priveşte cu îngrijorare posibilitatea unui nou triumf al barbariei asupra civilizaţiei.

Cultura cehoslovacă are vechime de secole. In libertatea de demult ca şi în vremurile de subjugare, poporul cehoslovac a creat opere de artă şi literatura lui mai veche şi mai nouă e pătrunsă de specificul naţional, manifestând în modul acesta voinţa şi hotărârea de a fi singur stăpân al destinelor sale.

Proza, poezia şi teatrul cehoslovac — cu caracteristicile naturale ale celor două ramuri indisolubile unite: slovac şi ceh — constitue un aport valoros la cultura universală, numeroase opere ale scriitorilor cehoslovaci trecând de mult prin traduceri şi adoptări în patrimoniul cultural comun tuturor popoarelor.

Desigur că pentru un neam subjugat, cea mai mare parte a producţiei literare a trebuit să fie închinată luptei pentru câştigarea libertăţii. De aceea în operele mai tuturor poeţilor şi prozatorilor cehoslovaci din veacul trecut se găseşte exprimat dorul de libertate, se cântă şi se evocă marile figuri din istoria atât de bogată în fapte eroice ale bărbaţilor cari au încercat să redea poporului lor o ţară liberă şi mândră.

In baladele şi legendele epice ale lui Karel Jaromir Erben, în poemele evocatoare ale frumuseţilor Boemiei sudice scrise de Adolf Heyduk, în cărţile revoluţionarului Machar ca şi în vasta operă poetică a lui Jaroslav Vrchlichy, Kollar şi mai cu seamă în poeziile celebre ale lui Jan Neruda — considerat pe drept ca unul din redeşteptătorii conştiinţei naţionale şi îndrumător al tineretului — se reflectă variatele aspecte ale unuia şi aceluiaş ideal: libertatea.

Tot astfel şi în teatru. Profesorul Jaroslav Peter scrie următoarele în legătură cu teatrul: „Un loc aparte în dramaturgia cehă îl ocupă drama istorică. In toate epocile ea a prezentat cel mai mare interes pentru popor, deoarece vorbea sufletului lui. Ea şi-a îndeplinit misiunea mai ales în timpul războiului. Dramaturgii cehi: Alois Jirasek, Dworak, Fischer, Dyk, Mahen, Lom, Svarel, chiamă la viaţă din istoria bogată a trecutului ceh personagii de neuitat pentru faptele şi tragedia vieţii lor. Astfel reînvie Premyslovec, Carol al IV-lea, epoca lui Hus şi a husiţilor, timpul lui Ziska. Dramaturgii cehi descriu aceste individualităţi, formând o antologie modernă care totdeauna aduce o îmbărbătare, o învăţătură şi o pildă".

Dar literatura cehoslovacă n'a rămas limitată acestui ţel. Odată realizată independenţa patriei, scriitorii — chiar cei a căror activitate începuse încă în epoca dinaintea războiului — au abordat teme în afară de cele legate de idealul naţional al poporului lor şi au intrat cu talent în toate domeniile în care spiritul, fantezia şi imaginaţia au găsit totdeauna un bogat materiat pentru crearea operei de artă.

Karel Ciapek, — dramaturgul de notorietate mondială, autor al celebrelor piese „R. U. R." şi „Krakatit", — Franţişec Langer autor de piese înscrise în repertoriul tuturor teatrelor din lume, Otokar Ther, Arnost, Dvorak, Werner I. Ciapek, Stanislav Lom, Edmond Konrad, Otokar Fischer, Frantişek Zavrel, au desfăşurat înainte şi după război o activitate dramaturgică vastă făcând să evolueze teatrul ceh spre alte orizonturi decât acele ale trecutului în care se manifestează cu talent Ladislav Stroupeznicky — părintele dramei ţărăneşti, Iosef Stolba, Samberk, Pipich şi poeţii Julius Zeger, Iaroslav Vrchlicky, Svoboda, Stech, Vikora Kunetika, Mrstik.

O întreagă pleiadă de actori participă la mişcarea teatrală mai veche şi la cea modernă, dela marele animator Iosef Kajetan Tyl până la F. A. Şubert şi la regizorii Frantişek Zavrel şi K. H. Hillar, cuvenindu-se a-i pomeni şi pe modernişti Jindrich Honzel, Voshorek şi Verich.

In ceeace priveşte teatrul slovac, pe scenele de la Kosice şi Bratislava s'au impus creatorii lui, Ivan Stodola, Gregor Tajowsky şi Vladimir Hurban.

Poezia cehă, dela liricul K. H. Macha, a evoluat şi ea: Woelker, Nezval, Iosef Hora, ale căror opere sunt pătrunse de delicateţea şi fineţea unor preocupări mult apropiate de acelea ale simboliştilor şi pe alocurea chiar de acele ale creatorilor „poeziei pure".

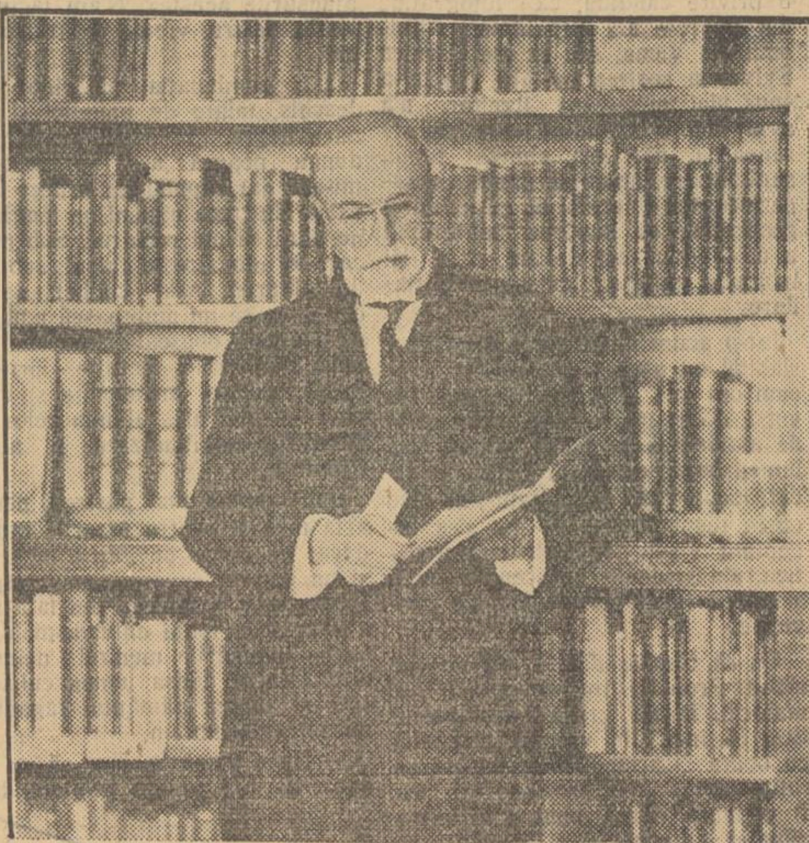
Plastica cehoslovacă, ilustrată de Antoniu Slavicek, Jan Kotera, Fabinski, Antoniu Hudacek, Otokar Spaniel şi Bob Kafka, pentru a nu pomeni decât câteva nume celebre, muzica cehoslovacă reprezentată prin opera lui Smetana, Dvorak, Fibich, Janacek, au găsit de mult locul de cinste în lumea întreagă.

Să-i pomenim aici şi pe marii ziarişti Karel Havlicek, Kramar şi natural pe Thomas G. Masaryk şi Eduard Beneş, a căror activitate gazetărească a contribuit la realizarea independenţei Cehoslovaciei.

Din acest foarte succint tablou al operei scriitorilor şi artiştilor cehoslovaci, se poate constata că există un tezaur de cultură cehoslovacă a cărui apărare e o datorie pentru oricine mai crede — chiar astăzi — în valorile spirituale. Un popor care a dat omenirii atâtea nume celebre ale căror lucrări stau mărturie a voinţei de a trăi şi de a continua să aducă lumii contribuţia gândirii şi a sufletului — nu aceea a barbariei nivelatoare — trebue să trăiască şi trebue ajutat să trăiască.

Apelul scriitorilor cehoslovaci la conştiinţa lumii, nu poate şi nu trebue să fie un glas ce răsună în pustiu.

G. SPINA

CATRE CONŞTIINŢA LUMII!

In clipa aceasta fatală, când se decide între pace şi războiu, ne adresăm noi, scriitorii cehoslovaci, în numele Asociaţiei scriitorilor cehoslovaci către voi toţi aceia, cari reprezentaţi conştiinţa lumii cu această extrem de serioasă luare aminte:

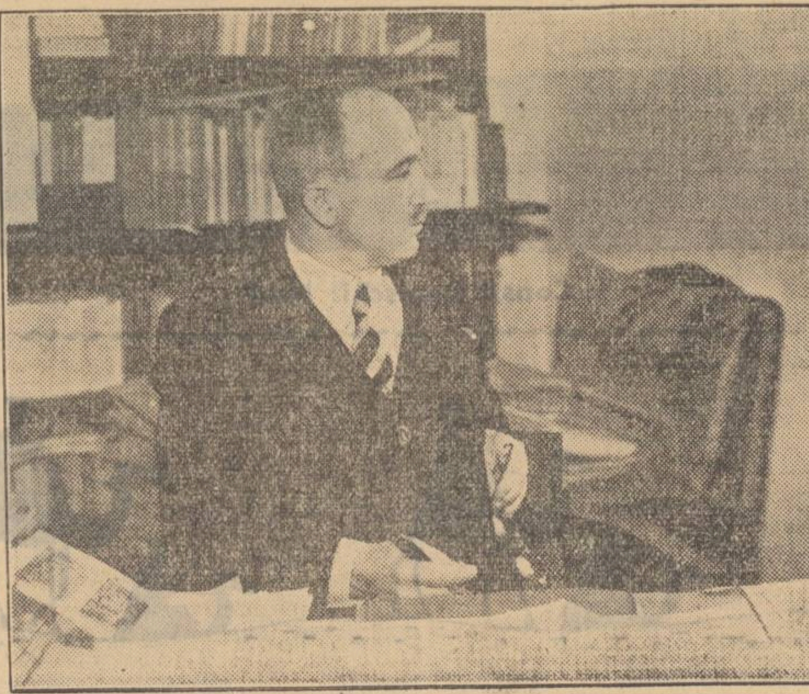
Am trăit cu concetăţenii noştri germani într'o rodnică colaborare şi într'o neîntreruptă întrecere culturală timp de secole îndelungate. Ajungând să realizăm reînoirea independenţei noastre pe câmpurile de bătălie ruseşti, franceze, sârbeşti şi italiene, am sperat şi ne-am silit ca pământul nostru natal comun să devie unul din focarele Europei noui, mai bune şi mai fericite. Stând aici pe cea din urmă insulă a democraţiei europene, declarăm cu răspunderea deplină în faţa istoriei că poporul nostru nu este şi nu va fi vinovat de catastrofa, care se pregăteşte. Din toate puterile ne silim să salvăm pacea, care este pacea, pacea tuturor, dar vom lupta cu aceiaşi îndârjire din toate puterile pentru libertatea patriei noastre.

Deaceia ne adresăm către voi, cari sunteţi în primul rând chemaţi ca să păziţi ceiace până acum a fost o onoare şi un privilegiu al Europei şi a lumii civilizate: respectul faţă de adevăr, libertatea spiritului şi curăţenia conştiinţei. Vă rugăm ca singuri să judecaţi, în care parte este dispoziţia cinstită pentru pace şi dreptate şi unde este bunul plac imperialist, care se foloseşte de toate mijloacele brutalităţii şi ale minciunii. Vă chemăm să procedaţi la lămurirea opiniei publice a ţărilor voastre că dacă nouă, unui popor mic şi paşnic, pe unul dintre cele mai expuse locuri ale Europei, ne va fi impusă şi lupta cea mai grea, noi nu vom lupta numai pentru noi, ci şi pentru voi şi pentru bunurile morale şi spirituale comune tuturor popoarelor libere şi paşnice din lumea întreagă. Nimeni să nu închidă ochii în faţa crudului adevăr că după noi ar veni şi rândul altor popoare şi ţări.

Rugăm pe toţi scriitorii şi pe toţi oamenii, pe toţi aceia cari creiază cultura şi trăesc în mod cultural, să răspândească această declaraţie între toate popoarele lumii prin toate mijloacele posibile.

Pentru asociaţia scriitorilor cehoslovaci semnează:

Josef Ciapek, Karel Cia pek, Jan Carek, Vaclav Cerny, Jaroslav Durych, Hana Gregorova, Frantişek Halas, Adolf Hoffmeister, Josef Hora, Hanuş Jelinek, Peter Jilemnicky, Josef Kopta, Jaroslav Kvapil, Frantişek Langer, Emil B. Lukac, Marie Majerova, Bohumil Mathesius, Rudolf Medek, Viteslâv Nezval, Laco Novomesky, Ivan Olbracht, Ferdinand Péroutka, Marie Pujmanova, Miroslav Rutte, Anna Marie Tilschova, Vladislav Vancura.

IDEI DIN OPERA LUI MASARYK

Numai ceea ce este adevărat e mare.

Eu nu cred în popoare alese, nu simt necesitatea de a înjosi alte naţiuni, pentru a înălţa naţiunea mea.

Istoria ne arată că şovinismul — fie naţional, fie de clasă, fie politic sau religios — totdeauna a condus statele la peire. Vom afla soluţia justă a problemei naţionale, înţelegând că vom fi cu atât mai naţionali, cu cât vom fi mai umani.

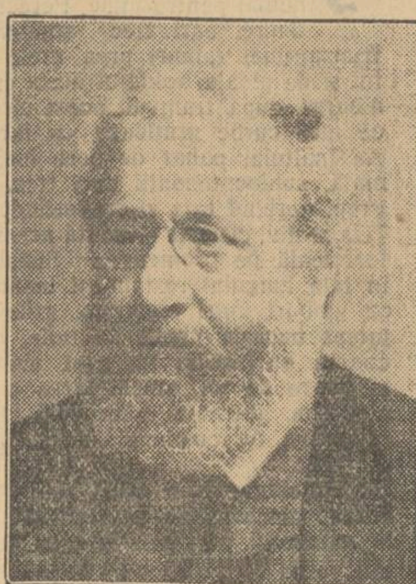
Ideia de umanitate apare, în vremea noastră, ca idee a naţionalităţii. Incepe să se înţeleagă, în ultimul timp, la noi, că ideia de umanitate nu este potrivnică ideii de naţionalitate, ci tocmai naţionalitatea, ca şi individul, pare a fi şi poate fi umană, umanitară.

Noi lucrăm pentru consolidarea sistemului economic şi politic al Europei. După cum politica noastră externă este pacifică şi constructivă, tot aşa politica noastră internă trebue să se inspire din adevărata democraţie.

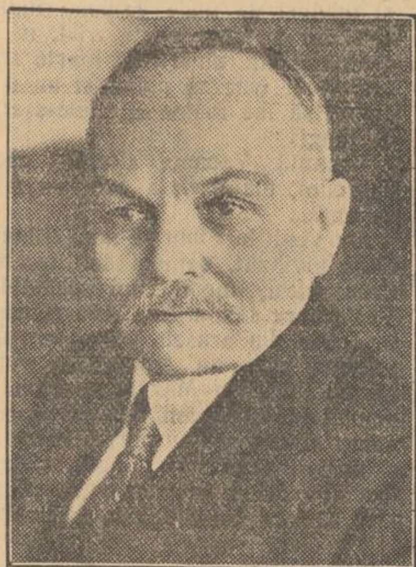
Democraţia este forma de stat a societăţii modern organizate, ea este concepţia contemporană a lumii, a omului modern; democraţia se întemeiază pe concepţia integrală a lumii şi a vieţii, pe înţelegerea cea nouă, pe punctul de vedere cel nou, pe metoda cea nouă. Democraţia implică recunoaşterea şi realizarea egalităţii tuturor cetăţenilor, a libertăţii tuturor cetăţenilor, a principiului umanitar de frăţie internă şi externă, — democraţia nu este numai o inovaţie politică, ci şi o inovaţie morală.

Omul civilizat caută neîncetat fericirea şi sănătatea, dar este nefericit şi bolnav. Acest om civilizat, contemporan, este încă straşnic de necivilizat.

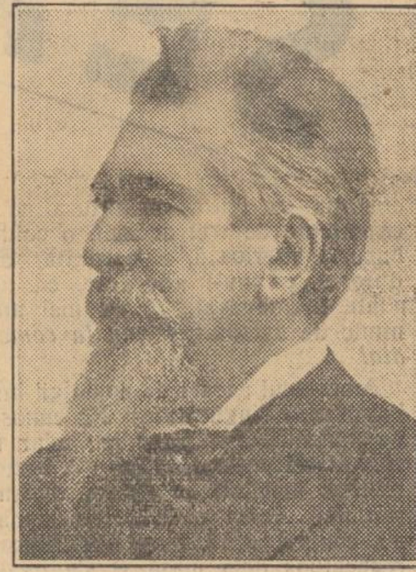
Libertatea democratică înlesneşte naţiunilor mici independenţa.

JAN NERUDA

M. I. MACHAR

ADOLF HEYDUK

BOZENA NEMCOVA

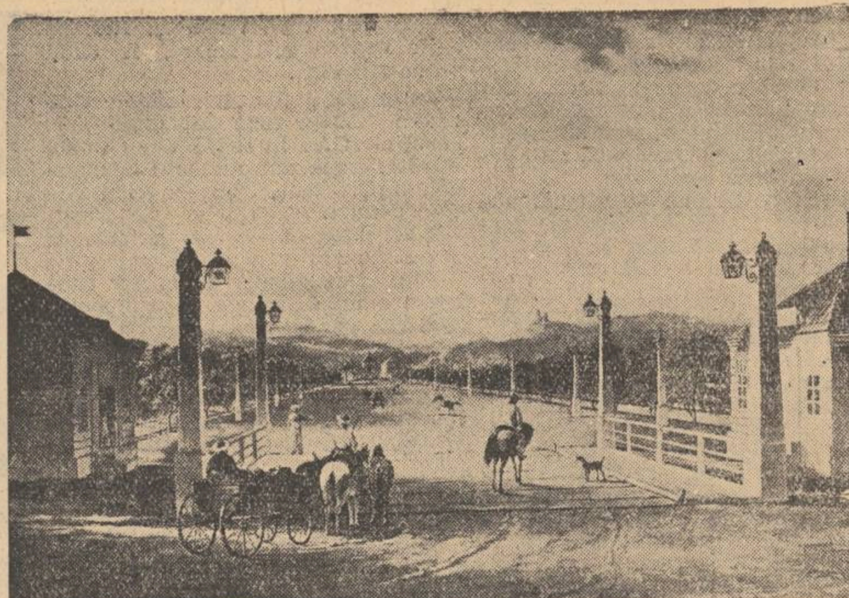
OLGA SCHEINPFLUGOVA

M N. Vorobiev In curtea boerului Balş

Gh. Asachi: Jupiter

M. N. Vorobiev: Podul verde

PINACOTECA NAŢIONALĂ DIN IAŞI

Iaşul bisericilor şi al cărturarilor a servit şi artele plastice printr'o mişcare care dacă nu a avut răsunet în ţară răspândind învăţături noi, a creiat un mediu favorabil formării artiştilor moldoveni. Mulţi din pictorii noştri de seamă de eri şi de azi şi-au început şcoala la Iaşi într'o atmosferă senină, cu dascăli binevoitori şi respectabili. La Iaşi se află cea mai veche Academie de Arte Frumoase din ţară, urmând secţiei de Desen şi Zugrăveli de pe lângă Academia Mihăileană, şi o Pinacotecă bogată mai ales în opere străine şi în opere de ale înaintaşilor picturii româneşti.

Câţiva boeri, vizitând Apusul şi fermecaţi de minunile muzeelor de acolo, se hotărăsc să colecţioneze şi ei tablouri, pe care apoi le dăruesc oraşului, întemeindu-se astfel: Sala de tablouri din Iaşi. Pela 1846, Protosinghelul Sofronie Vârnav cumpără pentru acest început de muzeu, la o licitaţie din Paris, un număr de 10 pânze pe care le trimite în ţară, înştiinţând „Epitropia Invăţăturilor Publice" să le ridice din Galaţi, plătind numai cheltuelile de transport.

Instituţia însă nu se arătă de loc impresionată de darul boerului şi tablourile rămân timp de un an şi jumătate într'o şură depe malul Dunării, unde era pe atunci depozitul de mărfuri al portului. Aflând de soarta colecţiei sale, protosinghelul Vârnav vine în ţară, ridică tablourile şi le dă în păstrarea Academiei Mihăilene, unde se aflau adăpostite încă vreo câteva tablouri.

Gh. Asachi interveni pe lângă guvernul Moldovei pentru a obţine banii necesari cumpărării unui local şi administraţiei. Adunarea legislativă aprobă suma de 26.900 lei. Pânzele dela Academia Mihăileană sunt transportate într'o sală din localul vechii Universităţi, unde în ziua de 28 Octombrie 1860, fiind de faţă Domnitorul Cuza cu întreaga curte şi demnitarii statului, se inaugurează „Muzeul de Pictură".

Odată începutul făcut, se găsesc continuatori entuziaşti, printre care trebue amintit întâi avocatul Costache Dasiade, donatorul generos al unei colecţii de mare valoare. Citâm opere ca „Venus dormind" de Francois Boucher şi „Moartea Lucreţiei" de Nicolas Poussin, pentru a înţelege că, dacă s'ar fi aflat mulţi donatori de gestul şi dărnicia avocatului Dasiade, astăzi Pinacoteca din Iaşi ar fi fost celebră în lume.

Dar după cumpărarea colecţiei lui Costache Negri oferită pe preţ extrem de redus, colecţie care numără pânze de Carlo Dolci, Van Dyck, Bouguignon, Salvator Roza şi alţii, Pinacoteca din Iaşi nu mai cunoaşte alte prea valoroase achiziţii.

Gestul nobil al lui Negri, care fiind numai în mare strâmtoare bănească acceptă să primească o sumă de câteva zeci de mii de lei nu îndeamnă şi pe alţii. Cu cele câteva pânze dăruite de pictorul Stahi, I. M. Codrescu, Generalul rus Teodorovici Mircovici, Profesorul Aivas, Principesa Adela Sturza, Iordache Beldiman şi Haşdeu, lista colecţiilor se închee.

In ultimul timp Pinacoteca s'a îmbogăţit cu lucrări de ale artiştilor români contimporani achiziţionate de Ministerul Artelor. Astfel că astăzi ea dispune de un ansamblu variat, ce poate fi cercetat cu folos de studenţi cât şi de amatori pretenţioşi. Puţine colecţii din ţară se pot mândri cu pânze de valoarea celor aflate la Iaşi, datorite unui Francois Boucher, Van Dyck, Esteban, Murillo, Caravaggio, Carlo Dolce, Paulo Veronese, Pietro Liberi, Van Ostende şi atâţia alţii, precum şi unor meşteri români ca Nicolae Grigorescu, Luchian, Aman, Asachi, Gh. Popovici, Stahi, Verona, Petraşcu, Ressu, Teodorescu-Sion, Tonitza, Şirato.

Localul nu este însă propriu destinaţiei actuale şi nu prea curat. Pânzele sunt îngrămădite, aranjate defectuos, nesistematic şi lumina atât de inegală încât panouri întregi rămân în întuneric. Nu mai vorbim de sala gravurilor, transformată în depozit, plin de praf şi pânze de păianjen. Apoi se găsesc lucrări greşit atribuite şi lucrări neidentificate.

Pinacoteca din Iaşi trebue reorganizată după posibilităţile care sunt, pentrucă până la construirea unui local propriu adăpostirii operelor de artă poate să treacă foarte multă vreme.

TACHE SOROCEANU

N. Grigorescu: Ursăreasa

C. D. Stahi: Portret

I. Schoefft: Portretul logofătului Alecu Ghica
(Greşit atribuit de d. Oprescu lui Livaditi) *)

*) D-l Oprescu scrie numele acestui artist, atunci când nimereşte vreo lucrare de a sa, *Schäft*. Arătându-i că pictorul iscălea *Schoefft*, d. profesor explică ingenios şi ingenuu că la începutul secolului trecut oe şi ae „de multe ori se confundă în ortografia germană". O asemenea confuzie nu era posibilă nici la substantivele comune. Cu atât mai puţin la numele proprii.

Şi apoi, nu interesează cum scriu unii şi alţii numele cuiva, ci numai cum şi-l scrie singur cel în cauză. Goethe n'a iscălit dacât Goethe, chiar şi atunci când „fonetiştii" din ţările care nu-l au pe *œ* în limbă îl numeau „Ghete" !

ACTUALITĂŢI

Ziua de 25 August este o dată însemnată în istoria muzicei. La 25 August 1871, în vila sa depe malurile lacului din Lucerna, Wagner, devenit tată, dăruește ca un cântec de dimineaţă soţiei sale, compoziţia „Siegfried-Idyll". A fost o surpriză melodioasă făcută Cosimei. Acest cântec de leagăn fusese compus de maestru în taină şi muzica lui repetată cu orchestra pe ascuns, într'un hotel din Lucerna. La ora fixată, instrumentiştii s'au adunat în faţa vilei, sub conducerea lui Wagner însuşi. Iar acum, în luminosul salon al vilei devenită muzeu, marele Arturo Toscanini a dirijat „Siegfried-Idyll", ca un omagiu închinat genialului compozitor.

Nouă naţiuni: Franţa, Anglia, Germania, Ungaria, Suedia, Italia, Olanda, Cehoslovacia şi Polonia, patronează un nou Premiu Internaţional pentru opere de literatură, dotat cu suma de 3 milioane lei, premiu care va fi decernat celui mai bun roman prezentat până la 31 Ianuarie 1939 unui comitet constituit în Anglia.

Hotărirea supremă o vor pronunţa însă numai trei judecători: un englez, un francez şi un american. Premiul Nobel, care era până acum cea mai însemnată distincţie internaţională, are de azi înainte un concurent serios.

Vaticanul se ocupă cu organizarea unei mari expoziţii de Artă Creştină care va avea loc în 1940. Este vorba de arta ţărilor unde sunt misionari şi catolici, adică de arta aplicată nevoilor cultului creştin exprimată în technici locale.

La această expoziţie care va întruni operele ţărilor cu o cultură veche, cum sunt China şi Japonia, precum şi exprimările naive ale popoarelor primitive, se vor aşeza lângă picturile religioase, şi picturile profane spre a fi explicată sursa de inspiraţie şi evoluţia celei dintâi. De exemplu, dacă este expusă o Madonă Chineză, Indiană sau Japoneză, alături va fi plasat ciclul iconografic din care derivă şi ale cărui influenţe le-a suferit. După cum se vede, organizatorii îşi vor da silinţa ca expoziţia să aibă o cât mai inaltă valoare ştiinţifică.

Se spunea despre casa natală a lui Goya, din Fuente de Todos, că ar fi fost distrusă în urma actualului război spaniol. Fuente de Todos nu este decât un sat aflat la marginea unui platou fără arbori, unde suflă vânturile şi bântue furtunile. Iar casa lui Goya, care se găseşte în unica stradă a satului, este intactă. Cele două camere ale umilei locuinţe ţărăneşti fuseseră transformate într'un mic muzeu — astăzi pustiu, deoarece relicvele rămase dela marele artist au fost transportate în loc sigur.

In satul unde s'a născut Goya există şi o statue în bronz închinată amintirii lui, dar Aragonezii nu ştiu nimic despre geniul vestitului pictor, — nu-i cunosc nici măcar numele.

Noi europenii presupunem în general că arta chineză îşi interzisese reprezentarea în artă chiar idealizată a nudului, dintr'un sentiment de fermecătoare pudoare. Dar la recenta expoziţie de artă orientală din Londra, eruditul Lawrence Binyon a descoperit o concepţie diferită a locului ocupat de fiinţa omenească în misteriosul univers. Pe câtă vreme Occidentul şi zeificarea grecească au aşezat omul pe un piedestal înalt, Extremul-Orient nu-i dă importanţa primului plan şi nu-l scoate ca pe un rege al creaţiunii. Omul, în pictura chineză, nu este decât un motiv decorativ, ca şi un pom sau o floare.

Actualmente, se află la Paris, locuind o casă veche din secolul al 17-lea, filozoful şi economistul american Walter Lippman, ale cărui articole sunt publicate deodată în 60 de ziare ale Statelor-Unite.

Walter Lippman este, printre altele, autorul volumului „Cetatea Liberă" care a apărut şi în franţuzeşte cu o prefaţă de André Maurois. Iată cum prezintă cunoscutul scriitor francez pe autor şi opera lui: „Lipman a fost preocupat încă din tinereţe să aibă în morală, economie şi politică o doctrină provizorie. De multe ori el a tratat subiecte vaste, înlăturând toate prejudecăţile şi încercând să reclădească totul".

Marele merit al lui Lippman a fost acela că a urmat ideile epocii sale în toate capriciile lor, pentru a scoate din ele concluzia istorică şi filosofică.

In 1939 se împlineşte o jumătate de secol de când Turnul Eiffel îşi înalţă în centrul Parisului celebra lui siluetă. Este un eveniment pe care parizienii îl vor sărbători cu fast, chiar dacă turnul lor nu mai este astăzi cel mai înalt din lume.

Programul serbărilor va cuprinde o festivitate populară ce se va desfăşura sub turnul Eiffel, o reprezentaţie la etajul I şi o expoziţie de amintiri în legătură cu existenţa turnului, la etajul II. Pentru decorarea turnului s'a deschis un concurs la care pot participa architecţi din toate ţările.

In Statele Unite numai în anul 1937, 5243 de femei au fost victimele agresiunilor în stradă. Şi din această cifră considerabilă, crimele se numără cu sutele. Speculând cu laşitate slăbiciunea fizică a victimelor lor, apaşii atacă de preferinţă femeile.

Dar de câtva timp, un japonez stabilit în America s'a decis să vie în ajutorul femeilor, schimbând slăbiciunea lor într'o putere de neînvins. El a înfiinţat la New-Jersey o şcoală de apărare unde se predau principiile unei foarte vechi lupte japoneze numită „Judo", asemănătoare cu „Jiu-Ji-tsu" şi în care mlădierea şi îndemânarea înlocuesc perfect forţa brutală. Cunoscând această luptă, devine un simplu joc apărarea, de exemplu, împotriva unei încercări de sugrumare.

FUNDACUL

DIALOG IN

de IONEL

D. IONEL TEODOREANU

Pentru Săndel, Catița nu era decât prelungirea sonorităților copilăriei într'un tumult când grațios, când incomod. Nimic mai mult. O iubea de departe, cu inima lui care cuprindea în candele de veghe casa Varlamilor, fără să creadă că n'o cunoaște, convins că nu-i decât o evidență feminină.

N'avea poftă nici de glumă, nici de joc cu mingile colorate ale vorbei cu Catița. Totuși se îndreptă spre pod, mai cu seamă ca să-i dea bomboanele trimese de tatăl lui. Măcar astfel să fie bun cu el, ducându-i darurile, el care-l înșela, el care-l judeca cu mintea, alături de mama lui, ertându-l și suferind pentru el cu inima, dimpreună cu mama lui, împărțit între amândoi, dușmănindu-se el pe el singur, fără să mai știe cine e, ce e, ce vrea, ce poate. Căci se simțea ca o răspântie de drumuri, plecând în toate părțile cu alții, el rămânând mereu pe loc, în colburi sau în glodurі.

E 'ntr'adevăr curios, dar nu fusese niciodată la Catița. Știa că stă sus. Aflase în treacăt. Dar după cum nici Catița nu venea să-l tulbure în odaia lui, nici el nu se suise la ea. Și ei se întâlneau la masă, ca și ceilalți.

Așa pentru întâia oară, după ani și ani, Săndel se sui spre podul copilăriei, atribuindu-i anticipativ mirosul de vechi și prăfuirea podurilor.

Baia de cer de Paști, cu flori pe toate treptele scârțâitoare, îi dădu prima surpriză.

Pe pragul atelierului, într'o rochie ușoară, Catița veni să-l întâmpine. Părul ei râdea în soare, dar obrazul ei răsfrângea mirarea feții lui Săndel, fără veselie, c'un fel de gravitate demnă.

Intră după el. Acolo, primăvara era înlăuntru ca și afară.

Legănarea albă a perdelelor subțiri era un scrânciob al primăverii subt cer, când în odaie, când afară.

Desigur că și asta e tot atât de curios, dar așa e: Săndel care trăise între cărți, în casa Varlamilor, cunoaștea desigur trupul femeii, dar niciodată nu fusese în odaia unei fete.

Atingerea aceasta cu primăvara i-o dădu odaia surorii lui.

— Catița, bomboane de la Ucu.

I le dădu c'un zâmbet și al lui.

— E frumos la tine!

— Stai jos. Ți-am pregătit cafea, dulceață, cozonac proaspăt făcut de mine... Ce mai vrei?

Se așezase pe marginea ferestrei.

— Puc, spune tu, ești fratele meu. Ai venit la sora ta. Și-mi ești așa de străin în odaia asta, că-mi vine să-mi spun singură: Catița, dă-mi voe să-ți prezint pe tânărul Alexandru Varlam, fratele tău. Tu n'ai aceiași impresie, Puc?

Nu-i mai spunea: Săndel. Așa cum doi oameni care s'au cunoscut în tinerețe și s'ar regăsi după o lungă despărțire, prin amintiri de atunci, — îi spunea Puc, readucând între ei copilăria lor, ca să le fie mai îndemână.

— Puc, nu numai tu. Mama mi-a făcut o singură vizită; Nineia, nici una. Ce fel de neam e neamul Varlamilor? Mă'ntreb uneori dacă nu mi-e frică de voi? De voi, cei de jos, — stăruie ea, arătând cu degetul ei luin și autoritar, podelele. Ucu trăește. El e acolo...

Mâna ei zbură în zâmbetele soarelui, c'o fluturare, ca după o corabie.

— Voi? Nu știu: Ce faceți? Cine sunteți? Ce gândiți? Ce vreți? Mama — Puc, nu te supăra — știu că s'o temut toată copilăria mea să nu fii ca Ucu. De ce, Puc? E o rușine să fii ca el?

Un val de sânge îi acoperi obrajii, dându-i o palpitare de mânie în nări, și o subită răsucire a gâtului.

— Ucu trăește viața lui, curat, îndrăzneț. Tata e un viteaz. Ție ți-e rușine să fii băiatul lui? Mie, nu. Dar eu îs eu. De ce-a vrut mama să nu fiu eu? Să fiu fata ei, și nu fata tatei. Dar eu unde eram? Cui rămâneam? Ce rămâneam? Tu ai fost și ești nepotul bunicului. Dar „tu" cine ești, Puc, Cum ești? Ce ești? Eu nu știu nimic despre tine, decât ce spun ceilalți. „Catița e ca Nini"; deci, fă-i morală. „Săndel e ca bunicul lui"; deci, în genunchi. Nu, Puc, De când eram mică am spus nu, și „nu" am rămas. Și eu am o datorie mare față de mine: să fiu eu cât voi putea mai tare; și ceilalți să mă accepte cum sunt, nu cum mă vor ei. Eu, pe copiii mei, am să-i cresc altfel: am să-i ajut să fie ei „n'am să-i împiedic. Puc, eu n'am fost obraznică. Am fost veselă, am fost copil, într'o casă în care tăcerea era obligatorie. Și fiind că n'am fost lăsată să fiu veselă, am devenit obraznică. N'am iubit-o și n'o iubesc eu pe mama? Te'nșeli, Puc: o iubesc, n'o mint. O iubesc cu libertatea mea, cu fruntea sus, nu cu genunchii plecați. Am supărat-o în copilărie, ca să n'o urăsc. Dar dragostea aceasta e o victorie a mea, nu a mamei. De ce e supărată mama pe viața tatei?

— Lasă, Catița.

— De ce să „las"? Asta-i iar din pivnița voastră de jos. Tot ce-ar putea fi în lumină, net, limpede, curajos, rămâne să mucezească în umbră. De ce e supărată mama pe viața tatei? Fiindcă nu stă acasă? Dar când e acasă, mama-i supărată fiindcă are să plece. Fiindcă nu strânge bani pentru noi? Dar Ucu-i ca un pom de Crăciun pentru toată lumea. El e un dar: asta-i viața lui, să dea, nu s'adune. Fiindcă petrece noaptea, cum s'or fi făcând petrecerile? Dar spune tu, Puc, sunt oare mulți bărbați care să-i iubească pe cei de-acasă, mai frumos, mai curat, mai generos decât Ucu? Tu nu știi, fiindcă tu nu trăești între oameni. Dar eu am prietene, am fost în casa lor, am văzut, am observat, știu, bănuesc. Ori ipocriți, că-ți dau rău de mare, ori acri, că te străpezesc. Așa-s cu soțiile lor. Ucu o fi având o mie și unu de păcate, dar aduce acasă aer proaspăt pentru toți. Numai când e el acasă, respiri. De ce nu respiră și mama? De ce nu vrea? Ucu nu-i acasă, e mereu pe drumuri. Dar când vine, spune și tu, Puc, cine-i mai de-acasă decât el? El e inima casei, lumina ei, focul ei. Fără de el, ar îngheța și focul din sobă. E un om minunat Ucu! Un om rar! Sincer în toate: și în păcate. N'ascunde nimic. Ar putea fi și altfel: comod? domestic? la domiciliu cu trupul și deprinderile, și cu sufletul aiurea? Da. Perfect ca toți. Dar n'ar mai fi Ucu. Pe el l-a iubit mama. Atunci de ce vrea să fie soția altuia?

— Catița, e greu să-ți judeci părinții. Iubește-i numai.

— Puc, minți, minți, minți! Te rog, supără-te. Vreau să te văd eșind din tine măcar printr'o supărare: Vreau să te văd viu: ca pe tata nu ca portretele bunicului. Vreau să aud în vorbele tale nu tăcerile de jos; vreau să aud inima tata, nu ca portretele bunicului. Tu nu-i judeci pe părinți? Îi judeci. Poate că-i altfel decât mine, dar îi judeci. De ce n'ai curaj, Puc, să fii față de alții exact ce ești în tine? Ce frumoasă lecție pentru copii e Ucu! Îmbrăcat în sinceritate, transparent de sinceritate. Ca diminețile de primăvară, Puc. Uită-te afară. Asta-i tata: lumină pe flori. Suferă alții din cauza lui? Poate. Dar toți dăm și suferință. Dăm fără să vrem, unii; cu nepăsare, alții; cu meschinărie, cei mai mulți. Ucu dă, cum dă toate: darul ființei lui întregi. Nu, Puc? Îl iubim.

— Îl iubim.

— Știam, dar mi-i drag s'aud vorba asta pe buzele tale. Asta-i o vorbă, Puc, care cheamă și altele. Vezi, Puc, tot Ucu săracu! Noi doi am trăit alături de mama. Ea ne-a crescut, ni s'a devotat nouă. Dar crede-mă, Puc, dacă n'ar fi fost tata, n'ași fi dorit niciodată să mai fac parte dintr'o familie. El mi-a dat pofta vieții și încrederea în viață. Mama mi-a dat frica de viață; la care m'a născut! Dar Ucu e ea vântul: când a trecut pe lângă tine nu-l mai uiți, te uiți departe, după el, cu fruntea'n sus. El m'a adus aici, de-asupra voastră, în lumina mea.

— Catița, tu ești îndrăgostită!

— Bravo, Puc, vină să te sărut.

Ea veni la el.

— Sunt, Puc, din cap până'n picioare. Parcă-s făcută numai din albine. Eu fur toată mierea lumii. Cânt.

— Ești fata tatei.

— Nici nu-ți închipui cât de tare sunt și fata mamei. Fata tatei l-a furat; fata mamei va ști să-l păstreze.

— Pot să te'ntreb cine-i?

— Puc dragă, ce plăcere să te aud întrebând. Sigur că da. Eu îl numesc într'o mie de feluri, după cum îmi vine, dar el se numește Lucian Scheianu, cum a vrut neamul lui.

— Poetul?

— Avocatul. Eu sunt poezia lui de azi; profesia lui însă va fi avocatura.

— Îl faci să renunțe la poezie?

— Puc, de ce nu mă'nțelegi? Cum crezi că mi-aşi începe viața repetând greșala mamei cu tata? Nu-l fac să renunțe decât la erorile lui, dându-i curajul de-a fi el. Ai cetit vre-o poezie de-a lui?

— Da, în treacăt.

— Vezi, Puc! In „treacăt"! Pe Arghezi l-ai cetit în treacăt? Pe Rilcke l-ai cetit în treacăt? Pe Essenin l-ai cetit în treacăt? Pe Claudel l-ai cetit în treacăt?

— Catița, într'o revistă. Asta am vrut să spun.

— Nu, Puc. L-ai cetit cum merită, cum ai dezmierda capul unui copil pe stradă. Poezia, Puc, e un miracol care se întâmplă uneori. E ca și cum te-ai întâlni pe stradă cu Isus copil mergând printre ceilalți oameni. Nu mai e „în treacăt", Puc. E în cer, în inimă, în etern. Poezia e o biserică ridicată de cel care s'a întâlnit cu Isus.

— Tu, Catița !...

— Lucian s'a întâlnit cu tinerețea lui ; apoi c'o fată ; apoi cu alta ; apoi cu mine „Pe Ulița Varlamului". Celorlalte le-a dat versuri grațioase, mie însă îmi va da adevărul lui. Înțelegi, Puc ? Două adevăruri vor porni alături să-și trăiască viața lor. Poezia lui Lucian, ca și a multor băeți tineri, nu e decât lașitatea de-a trăi cu o floare în mână, în locul curajului de-a trăi cu mâna pe mânerul spadei. Toți aceștia urăsc viața sau o disprețuesc, crezând c'o judecă de pe un munte, când în realitate tremură ca frunza măturată la gunoaie. Când l-am cunoscut, i-am spus : „Ducule, de ce nu-ți dai examenele?" S'a întristat și mi-a spus că vorbesc ca părinții lui. I-am răspuns : „Nu, Ducule, vorbesc ca viitoarea ta soție". „Om vedea mai târziu...". S'a încercat să mă sărute. Poet, Puc, nu ? I-am spus: „Vrei să rămânem logodiți toată viata?" „Ce bine-ar fi", mi-a răspuns. Știi, Puc, logodna e un alt pseudonim al lașității de-a trăi. Versuri — adică dialoguri serafice cu fantoma fetei —, plimbări idilice, conversații romantice, evadare din prozaismul vieții cotidiane, flori, lună, răsărit de soare, luceferi, miros de fân, lac, evitarea familiilor respective — adică a imediatelor realități ereditare și sociale, — sărutări, logodnicii mergând ca doi somnambuli, până când soț și soție, vor cădea de sus spunând: „Ai!" sau „Vai!". Eu, nu, Am fost aspră cu el. Știi, Puc, luptele mele „seculare" cu mama, au servit la ceva. M'am învățat să lupt pentru dragoste. I-am spus: Ducule, dacă poezia ar fi adevărul tău, eu aș fi sluga plecată a acestui adevăr. Nu mă tem nici de lipsă, nici de sărăcie ,nici de singurătate, nici de succes, nici de insucces. Eu nu condamn poezia în numele vieții practice.' Dar poezia ta de azi, când ești logodnic și cu mine și cu viața, nu-i decât mustul dulce al viitorului tău oțet. Nu ești „tu" în poezia ta; nu-i decât lenea sau lașitatea de-a fi „tu". E prelungirea intoxicată a somnului, caracteristică celor care n'au inițiativa de-a se trezi la timp".

— Și el ce ți-a spus ?

— O prostie consacrată, Puc, cum spune Ucu. Că eu am să-l învăț să nu mă poată iubi. Că înțelepciunea, mai ales la fete, sterilizează seducțiunea, dând băiatului senzația mortuară a craniului sub tenul de floare... Știi, Puc, madrigalul e o altă instituție a frivolității lașe. Mi-a spus într'un cuvânt că femeia trebue să fie frumoasă, proastă și docilă; un evantai cu răcoare și parfum pentru Pașa cu ciubuc și Scheherazadă. Eu, nu. I-am spus; „Ducule, te iubesc. Asta nu e un compliment, e o amenințare pentru comoditatea ta de până acum. De azi înainte nu-ți mai sunt logodnică".

— „De ești tu acela, nu-ți sunt mamă eu", — zâmbi Săndel.

— Da, Puc. „Du-te la oștire, pentru țară mori..." Așa i-am vorbit și eu, ca și mama lui Ștefan-cel-Mare. I-am spus: „In ziua când îți vei lua licența î'n drept, îți voi fi soție". „Și dacă nu-mi vei fi soție?", m'a sfidat el, mortificat. Eram, îți spun drept, Puc, cu inima cât un purice, dar începuseră vorbele mari, ca în Corneille. I-am răspuns: „Atunci voi avea satisfacția de-a disprețui pe un străin, nu pe logodnicul meu". Bine înțeles, acasă am plâns. Știi, eram în clasa opta.

— Și?

— Nu mă vezi, Puc? Sunt mireasă. N'am încă rochie, dar „mireasă" e un cuvânt care îmbracă în mătasă albă tot sufletul meu. Foșnesc.

— Ești fericită, într'adevăr?

— Puc, poetul a devenit un om. A obținut bursă pentru Italia să-și facă doctoratul în drept.

— Plecați amândoi?

— Mai întrebi ?

— Și pictura ta ?

— Pictura mea, Puc, nici ea nu s'a întâlnit cu Isus. Va deveni o industrie practică; mă voi specializa în arta decorativă. Eu am gust și îndemânare, Puc, nu talent. Înțelegi? Nu renunț la nimic. Mă caut și mă găsesc în dimensiunile mele exacte. „Mon verre n'est pas grand, mais je bois dans mon verre". Vom munci amândoi în Italia, cot la cot, Puc, și încă o bucurie. Vom fi săraci. Va trebui să ne „descurcăm".

— Puc! Să mori de foame e teribil. Dar să-ți fie mereu foame fiindcă n'ai de-ajuns, e minunat. Odată am făcut o experiență. Am simulat o indispoziție, și n'am mai venit la masă. Mi-am impus să nu mănânc până când nu voi reuși să-mi procur eu singură, numai prin mijloacele mele, cele necesare. Mâncarea de toate zilele, devenise „hrana". Am lucrat câteva tablouri cu stomacul gol, oferindu-le în dreapta și în stânga, fără să scobor prețul. In sfârșit, am găsit un client pentru pictura mea. Mi-am cumpărat unt, două ouă pe care mi le-am fiert singură, brânză de Brăila, pătlăgele roșii și măsline. Și pâne, bine înțeles. Ce masă, Puc! Ce poftă! Meditam fiecare îmbucătură de pâne, găsindu-i mai multe gusturi decât celor mai „Brillat Savarin" dintre mâncări. Unde mai pui, Puc, că în Italia avem macaroane și fructe.

— Catița, fără servitoare, fără bucătăreasă?

— Închipuește-ți, Puc, s'a transformat atât de tare poetul meu, încât nici nu mi-a mai pus o astfel de întrebare. Bucătăreasă, spălătoreasă, servitoare: eu. Soție, Puc. Asta înseamnă să fii soție cu sufletul și cu mânile în realitățile vieții de toate zilele. Iar când ne vom plimba în soarele Italiei, vom fi logodnici, Puc.

— Catița, nu-i nici-un romantism?

— Puc, mereu mă pregătesc și mă verific. Am devenit cobaiul meu. M'am deprins să-mi spăl rufele și rochiile. Am învățat să cârpesc ciorapi. Știu să cumpăr. Știu să fac mâncare, dulceață, să curăț legume, să fierb macaroane, să fac posmagi din pâine veche, să împletesc, să curăț odăile, să-mi aduc singură apă și să mă descurc fără odae de bae. Tu nici nu știi, desigur, că eu nu mai întrebuințez baia de jos. Sigur, acolo e foarte comod. Cadă, duș, apă caldă și rece în robinet: îți speli lenea trupului. Baia mea însă e un efort pe care știu să-l fac. M'am pregătit. M'am pregătit, Puc, pentru viața mea, lepădând tot ce am învățat și avut jos, la voi, în casa Varlam. Tot ce vezi aici e adus, făcut și potrivit de mine. Eu am văruit, eu am dres, eu am vopsit, eu am bătut cue, eu le-am scos pe cele vechi, eu am chituit. Aici, Puc, tot ce vezi sunt eu. Trăesc exact în mine. Tot lecția lui Ucu. Dezordinea lui e el. Trăește 'n ea. N'a acceptat formula bunicului, nici pe-a mamei. Le-a răsturnat din primul moment. Revoluția, Puc, e condiția fiecărei afirmări a unei ființe. Să te zmulgi dintr'o tradiție, să răstorni o deprindere a altora, și să-ți afirmi libertatea ta. Să-ți meriți fruntea, cum s'o merită Ucu.

— Cât s'ar bucura să te audă!

— Mă știe, Puc. Ne stimăm reciproc. El a avut încredere în mine de când eram mică.

— Și nu-ți vine greu să te desparți de el?

J. B. Corot: Autoportret

Norma Shearer

Ziarele anunță că Norma Shearer este grav bolnavă... Vedeta aceasta strălucitoare de frumusețe are și o personalitate duioasă și curagioasă în viața de toate zilele.

Filmul pe care l'a jucat acum de curând a fost studiat cu soțul ei Irwin Thalberg și este primul film în care a figurat după moartea lui. Timp de cinci ani a discutat Irwin cu Norma rolul acesta de regină, viața Mariei Antoanete, uneori plină de amărăciune, cu sfârșitul ei tragic, și de ușuratecă și uneori comică cu toată tristețea ei. Norma însă nu se împăca cu gândul de a juca un rol de regină și nu avea curajul să o mărturisească soțului ei. Singurul ei răspuns a fost lectura biografiei Mariei Antoaneta de Ștefan Zweig. Când a terminat cartea s'a refugiat în biroul șoțului său, zicându-i :

— „Ai avut dreptate, sentimentul meu față de Maria Stuart nu era drept. Te rog să-mi dai rolul acesta pe ecran". Aducerea Mariei Antoaneta pe ecran a fost visul Normei și-al lui Irwing. Dar s'a prăbușit căci Irwing a venit din Europa bolnav și apoi a murit lăsând pe soția sa cu doi copii care trebuiau crescuți. Multă vreme nu vrut să mai apară pe ecran. Dar în vastul studio fotografiile ei și toate pregătirile pentru filmarea Mariei Antoaneta erau gata și nimeni nu voia să se gândească la alt star decât Norma. Atunci ea se hotărâ să joace acest film, cel din urmă pus la punct și studiat cu soțul ei.

Tyrone Power a fost ales ca partener și apoi a sosit ziua înfierbântată când s'a rulat pentru prima oară filmul Maria Antoaneta.

A fost mare emoție și o grea încercare pentru ca, să revină în studioul în care a lucrat odinioară cu Irwin Thalberg și în care acum venea singură. Toți o priveau cu simpatie și respect. Când își dădu valul la o parte zâmbind cu tristeță, directorul o îmbrățișă și tot personalul dimpreună cu camarazii se strânseră în jurul ei. Norma se desprinse din cercul din jurul ei și zise directorului : „Sunt gata, Woody".

Dar abia s'a reîntors să-și reia locul și a și căzut bolnavă.

Lumea întreagă îi adresează urări de sănătate

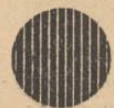

VARLAMULUI

TRE FRAȚI

TEODOREANU

— Mi-ar veni și mai greu să mă despart de mine. Ucu știe și va înțelege. El nu vrea să fie povară nimănui: nici mamei, nici ție, nici mie. Crezi tu că dacă Ucu ar sta acasă, bătrân în orașul în care a fost tânăr, adormind în fiecare zi la dejun și la masă, sub ochii mamei care suferă văzându-l astfel, ne mai având procese în orașul în care și-a pierdut clientela, devenind el, Ucu, un fel de pensionar fără pensie și fără activitate, — mama ar fi fericită? Și crezi tu că Ucu ar fi mulțumit, simțind că eu îmi sacrific viața, dorința de-a trăi cum vreau, cu inima, cu trupul și cu mintea, pentru a-l duce la culcare, pentru a juca un écarté cu el și pentru a-l îndemna să facă proecte de călătorie utopică? Nu, Puc. Singur, el o să mă aibă în inima lui, ca un ultim sâmbet al tinereții lui rămasă în viață. Iar eu, fără de el, voi ști să-i spun și de departe: „Noapte bună, Ucule”.

— Catița, nu te temi pentru el? E bătrân. Mereu pe drumuri, mereu muncind. Intr'o zi...

—... o să moară.

— Unde? Intr'un tren, printre străini, într'o cameră de hotel.

— Da, Puc. Știu. De asta vă temeți. Așa e. Ucu a avut viața lui, Ucu va avea și moartea lui. Ce vrei tu? Să-i doresc moartea altuia? Cu doctori soție, mamă și copii în jurul lui? Nu. Ucu va muri azi, cum se murea eri: pe un câmp de luptă. Trist, îngrozitor de trist fără de Ucu, dar și'n moarte își va păstra adevărul. Ucu e aproape de Dumnezeu...

Era frumos capul ei tânăr, cu părul de torță și ochii umezi, întins cu toată linia gâtului spre cerul Sâmbetei Paștelui.

— Ciudat, Catița! Aflu că aveam o soră, tocmai în ceasul când o pierd.

— Puc, n'o pierzi. Abia începi s'o ai. Nu te uita mereu în urmă; uitâte mereu înainte. Acolo ne găsim cu toții altfel, — arătă ea cu mâna întinsă pe fereastră. Trebue să plecăm. Asta-i porunca.

— Eu rămân Catița.

— Fiindcă nu ești tu: nici Puc, nici Sândel. Nepotul lui Alexandru Varlam, fiul mamei, premiantul liceelor, gloria Universității, s'apoi...

— ...Poate magistrat.

— Vrei tu?

— Trebue.

— Ce-i asta „trebue”? Trebue e verbul meu, derivat din a fi, din vreau, din sunt. Altfel e o minciună. Și nu trebuie să minți.

— Minciuna asta se chiamă datorie, Catița.

— Datoria asta se chiamă lașitate, Sândel, capitulare, resemnare, dezertare de la luptă. Ești fericit?

— Cine e?

— Eu.

— Tu iubești.

— Eu trăesc, Puc, îmi exprim ființa, îmi afirm autenticitatea. Dragostea e o strălucire a adevărului meu, nu cauza lui. Tu nu ți-ai găsi adevărul, sau n'ai curajul să-l privești în față. Ești „logodnic”, Puc. Trăești ca somnambulii cu pașii unei porunci de-afară, nu cu pașii luptei tale. Ești nemulțumit, tăcut, retras, prizonier de bună voe, dar fără voe bună. Copil, nu te-ai jucat. Ți-ai pierdut copilăria, crezând că numai așa vei fi copilul mamei. Licean, te-ai izolat de camarazi prin prestigiul tău de înțelept. E înțelept oare acel care respinge bucuria fără s'o cunoască? Ințelepciunea vine din cunoaștere, Puc, nu din dispreț sau frică. Student la drept, te-ai închis în carte ca într'un observator astronomic, ca și cum ai fi învățat legile constelațiilor, pregătindu-te pentru o catedră din lună. N'ai greșit, Puc, n'ai păcătuit, n'ai călcat strâmb, n'ai iubit, Puc. Spune tu: care-i fata?

— Tu îmi ești soră. Alta ca tine cred că-i greu de găsit.

— Slavă Domnului, Puc! Vrasăzică ai nevoe. Dar eu am trăit alături de tine, și abea azi mă descoperi, ca să mă regreți, nu ca să speri. Vezi, Puc, unde-ai ajuns trăind numai în casa Varlamilor? Fundacul Varlamului, Puc! Iată închisoarea și lecția ta. Pricepe-o, lecția, și vei evada din închisoare. Incepe-ți viața cu optimism, ca Ucu, cu temeritate, cu cruzime. Dă-i mamei ceva viu, o altă suferință decât tata. Scoate-o din ea, du-o după tine, cu ochii spre viitorul tău. Vei învinge și o vei libera. Ea crede în tine. Dărâmă-i icoana și dă-i un om viu care-o va lecui de superstiții cu ochii ficși. De ce nu te faci avocat?

— Am încercat...

— Nu, n'ai încercat. Ai privit cu ochii mamei avocatura de gunoae rămasă după plecarea lui Ucu. I-ai auzit vreodată pledând pe tata?

— Nu.

— Se putea altfel? Il știi din gura altora, din reputație. Ți-a fost frică să-l auzi făcând glume și spunând impertinențe magistraților! Sau „pledând cu convingere” pentru escroci! Și crezi tu că asta-i Ucu? E un viteaz, Puc. Nu e un simplu avocat. Tremură legile când le vorbește. Ce mici sunt judecătorii, cu fustele lor de cucoane înțepate când bate vântul dinspre Ucu! Zboară prejudecățile solemne ca perucile. Ei sunt ridicoli, niciodată Ucu, chiar dacă ei au dreptate și nu Ucu. Eu l-am ascultat de multe ori, Puc. Și la Curtea cu Juri, și la Curtea de Apel, și la Consiliul de război. Eram în public, fără să știe. Il iubeam toți din jurul meu, dând încă zeci de inimi inimii mele. Ii făcea să trăiască, cu gestul și cu fruntea lui de om liber. După ce vorbea, ca pământul după ploae, viața mirosea a flori, sufletul își regăsea rădăcinile și elanul spre soare. Și tu, între timp, învățai la universitate! Te'nșeli. Sunt convinsă. Tu nu ești magistrat decât prin tăcerea casei Varlam. Tu ești avocat. Ești fiul tatei. Suntem frați, Puc. Avocatura, pentru cei mulți, e o profesie, ca și preoția. Dar pentru unii, e lupta unuia împotriva celor mulți, e spada cavalerului medieval devenită verb. Nici leafă, nici pensie, nimic sigur. Mereu incertitudine și luptă cu viața pentru viață, și cu legea deprinderilor pentru legea înnoirilor. „Superbă profesie”, spune Ucu. Și-i bătrân, Puc, și-l înșeală clienții, și-l gonesc nevoile, și-l impresoară grijile, — dar el spune mereu: „Superbă profesie”. Nu-i asta o victorie superbă, Puc?

— A tatei; nu a avocaturii.

— Ești fiul lui. Nu știi, fiindcă dormi, fiindcă vrei să dormi. Trezește-te și vei vedea că am dreptate. Nu te umilește pe tine să fii mereu fantoma marelui Varlam? Libertatea e un pronume, nu o poreclă. Eu. Tu. El. Nu: ca bunicul, ca mama, ca tata, Alexandrel, Catincuța, și așa mai departe. Puc, crede-mă, am vrut să vorbesc cu tine înainte de-a pleca de la voi, fiindcă „trebue”. Asta da. E un „trebue” căruia m'am supus. Pe mama nu pot s'o schimb. Ea e închisă în destinul ei, al Fundacului Varlamului. Rămâne. Dar tu trebue să pleci. Să te muți din Iași. Du-te la București unde nu ești cunoscut, unde n'ai o reputație care să te limiteze și să te falsifice. Descurcă-te. Fii sărac, îndură, rabdă, luptă, iubește, căsătorește-te, fă copii, devenind și prin suferință și prin bucurii și prin speranță, tu. Iar pe mama, poftește-o din când în când, în casa ta, așa cum am s'o poftesc și eu.

— Catița, aș vrea să-ți vorbesc deschis, dar nu pot încă.

— Bine, Puc. Dar spune-mi un lucru: ai dat ospitalitate vorbelor mele? sau le-ai lăsat la ușă?

Sândel medită o clipă.

— Ai vorbit uneori din gândurile mele. Vezi...

— Puc, sunt mulțumită. Azi am auzit „vorbe” pe buzele tale. Oricum, e altă ceva decât tăcerea varlamă. Să știi: eu cred în tine. Vreau să ne întâlnim în viață, Puc, acolo unde-i și tata. Nici „noi” nu vom sta la Iași.

— De ce vreți să fugiți?

— Să evadăm, Puc. Și Iașul e un Fundac al Varlamului. Prea multe morminte, prea mult trecut, prea multe tradiții, prea mult somn, prea multă familie, prea multă dragoste în lanțuri și cu zăbrele. Viața stă în loc. Și mai presus de toate o resemnare de a nu fi altfel, care pretinde că e o filosofie. Și Iașul e alt logodnic: al trecutului. Se spune că ieșenii sunt niște învinși. De ce oare însă, învinșii de la Iași înving pretutindeni: în Ardeal, la București, oriunde. Ar fi interesant de făcut o statistică a ieșenilor plecați de la Iași. Ai vedea atunci că în avocatură, magistratură, politică, armată, literatură, știință, — posturile de comandă sunt ale foștilor ieșeni. De ce? Fiindcă l-au lăsat pe „fost” în urmă, în loc să și-l pue înainte, oprindu-se.

— Și Iașul nostru, Catița?

— Rămâne un „a fost odată”. Câte nu sunt la noi, Puc! Viața uită poveștile. Numai copiii le mai ascultă. Când va veni rândul copiilor noștri, le vom spune: Uite, aici doarme străbunicul vostru, aici bunicul, aici bunica. Și ei vor trece — printre morminte duși de mâna noastră vie spre viața lor, fără să ducă moartea altora în viață. Și Iașul va fi mai mult în timpul nostru, decât în spațiul lor.

— Catița, e crud ce spui, și totuși îți dă o bucurie.

— Puc, condiția bucuriei robuste e adevărul. Numai atunci trăești, numai atunci ești viu. E începutul fericirii...

— Adică al plecării...

— ... de lângă alții înspre tine, nu de lângă tine înspre alții. Puc, fiindcă te-aud și eu odată, am să-ți mai spun ceva: să nu mă crezi o eroină. Când am să plec de-acasă, am să plâng. Știu și să plâng, Puc. Dar asta-i un secret al meu. Mai am și altele: sunt superstițioasă...

— Tu?

— Eu, de când iubesc. Am mult absurd, Puc. Dar nu mi-i rușine de mine. Uneori mi-s mult mai dragi oamenii proști decât cei inteligenți.

— Catița, mi se pare că te admir.

— Pentru „absurd”?

— Nu, pentru tot. Și mai cu seamă pentru siguranța ta imperativă. Afirmi. Crezi. Faci. Tu ai structura unui fascism psihologic. O lipsă de îndoială tonică pentru mine. Tu comanzi viitorului. Il chemi și vine. Tu n'ai trecut în urmă. Viitorul e umbra ta înainte. Mergi însoțită de certitudinea lui.

— Dar tu, Puc?

— Eu nu știu! Mă'nec în oglinzi...

Sândel zâmbi.

— Dar fericirea ta mă bucură, mă hrănește, mă fortifică. Aș vrea să fac ceva pentru tine.

— Să fii tu.

— Nu. probabil că mai am drum lung până la mine. Eu nu-s spontan în certitudini. Pentru tine, Catița: ce-aș putea eu?

— Să-i spui mamei.

— Ce?

— Tot.

Sândel își stăpâni un oftat.

— Despre căsătorie, nu?

— Tot, Puc. Tot ce crezi tu, în sfârșit! Eu plec. Ți-am spus ție tot. Tu fă cum crezi. Vroiam să-i spun mamei „vestea mea”, aici. N'a fost posibil. Mama are secretele ei. Plânge, fuge de noi, se închide în odaia ei. O întreb la ușă. Răspuns: „Lăsați-mă”. Ce să fac? Am lăsat-o. Dar nu vreau acum, tocmai la plecare, să o supăr, să o jignesc. E foarte susceptibilă. Sunt convinsă că ar suferi aflând că mă căsătoresc fără să o fi consultat. Spune-i tu, Puc. In tine crede ca în Evanghelie. Convinge-o tu. Cere-i tu consimțământul. Dacă vrei, consolează-o. Dar spune-i, Puc, să fie bună cu fericirea mea. Să creadă în ea. Eu mi-am făcut-o, Puc, cu mâinile mele. E munca mea. E biserica inimii mele. Vreau s'o respecte toți. Căci altminteri sunt rea, Puc. Și nu vreau să fiu rea cu mama.

— Fii liniștită, Catița. Binecuvântarea mamei va fi darul meu cu al ei la un loc. Altul?

Catița sări de pe marginea ferestrei cu o mișcare de zbor intrat pe fereastra primăverii.

— Tu, sărută-mă.

O sărută.

— Și spune-mi: Să vă dea Dumnezeu noroc.

— Să vă dea Dumnezeu noroc.

— Vezi că-s absurdă?

Plângea, râzând.

NU MAI SUNT AȘA DE TÂNĂR...

de GEORGE LESNEA

Nu mai sunt așa de tânăr, nu mai sunt așa de sprinten,
Văd la tâmpla mea mesteceni, fruntea mi-a zăcut sub plug,
Dar încălecând pe beznă pot să-mi fac din lună pinten,
Pot cu inima ușoară anii să mi-i ard pe rug.

Pot să-mi sparg în țăndări traiul și să-l dau să-l pască bezna,
Pot să-mi ciopârțesc nădejdea, pot să port cătușe tari,
Pot să stau privind cum vine vipera să-mi muște glezna,
Pot să duc pe umeri crucea, pot să mor între tâlhari.

Nu mai sunt așa de fraged, dar pricep ce spune crângul,
Pot să deslușesc menirea scrisă 'n palma unei foi.
Florilor le dau binețe, stau de vorbă cu parângul,
Vărs din ciuturi dimineață pentru turmele de oi.

Spinii-mi spun de ce-s pe lume, iarba-mi spune ce sunt toate,
Secer din văzduh lumina și-i pun snopii în pătul.
Mânile în jarul caznei mi le vâr până la coate,
Numai dând ce-i bun în mine simt că pot să fiu sătul.

Mi-i plăcut să stau cu boii, să-i mângâiu când gem în juguri,
Să sărut pe pleoape raiul mieilor fătați de stâni.
Primăvara strâng în brațe câmpul pieptănat de pluguri
Și cu cerul din băltoacă îmi spăl moartea depe mâni.

Știu să-mi umplu haiducește buzunarele cu stele,
Știu ca să culeg cu gura depe buze trandafiri.
Florile îmi dau binete când mă plimb pe lângă ele,
Rândunelele 'mi aruncă un mănunchi de ciripiri.

Cărăruile desculțe îmi duc lacrima spre zare,
Munții pregătesc pe piscuri înălțarea mea la cer.
Lingușindu-se lucerna mi se freacă de picioare,
Când luceafărul de seară scoate noaptea din cuier.

Nu mai sunt așa de vesel, dar îmi pare șes urcușul,
Scot din fiecare vorbă câte-un copt mărgăritar.
Trag pe inima mea 'n crâșme lăutarii cu arcușul,
Când cu limba amețită îmi beau viața din pahar.

Până la pământ se 'nchină cumpăna dela răscruce,
Când cu soarele pe creștet trece dârz destinul meu.
Mă aud crescând în muguri, fluturii mi-s frați de cruce,
Când s'arată ghioceii, parcă-s ghiocel și eu.

Regăsesc copilăria înverzind din mladă 'n mladă,
Caii țesălați de raze îmi duc sângele la trap.
Mi-aduc liniște 'n burdufuri și 'n păr miros de baladă,
Cerbii friguroși ce-și poartă lemnele de foc în cap.

Vine să-mi citească teiul cu stihar de somn pe pântec,
Strâng surcelele sonore ce din toacă cad pe deal.
Câte-un măr sărind din creangă îmi aruncă 'n palmă-un cântec,
Calea Robilor din apă ca pe-o pânză-o trag la mal.

Purecii ce sar din fierul ciocănit pe nicovală,
Semănând cuvinte roșii mi se țintuiesc în grai.
Cum mireasma zilii-și pierde funigeii din beteală,
Tot așa pierd stropi de suflet ce se duc să moară 'n rai.

Trag de cozi câte-o răchită, gâdil mânjii sub bărbie,
Suflu visul depe ochii alintatelor cicori.
Iau vioara unui greer și-o instrun să-mi placă mie,
Iar poienele fecioare le deschei la piept în zori.

Nu mai sunt așa de tânăr, mă apropii de poveste,
Bucuros de întristare, bucuros de ierni și vânt.
Sângerând mă pun pecete pe poemele aceste,
Cu o dragoste de câine iubind tot ce-i pe pământ.

*) Din noul volum de versuri în pregătire.

Este gospodăria o muncă ușoară ?!

Se zice că bărbatul muncește, iar femeia nu face de cât să se resfețe pe banii câștigați de el și, adeseori, munciți din greu.

Nu vrem să tăgăduim faptul că banii se câștigă în genere greu. Vrem numai să arătăm că nici gospodăria nu e ușor de dus și că femeia cea mai răsfățată de soțul ei, nu e scutită de muncă și mai ales de răspundere.

Bunicile noastre nu se bucurau de ușurările pe care le aduc în gospodărie inovațiile motorului electric — e adevărat. Nu aveau vacuum cleaner, dar nici nu era obiceiul să se curețe covoarele în fiecare zi. Nu aveau mașini dar nu aveau de curățit atâtea haine de culoare închisă, din care trebue să scoți praful și să iei petele.

La conducerea gospodăriei biroul este alcătuit numai din persoana gospodinei. Ea cumpără haine, hrană, înlocuește tot ce se strică și vede de tot ce trebue într'o casă de om. Ea ține socotelele, face bugetul, prevede pierderile, plătește facturile, telefonează, scrie toate scrisorile, până și felicitările d- ~'ua socrilor.

Ea trebue să aibă tot inventarul în minte și să se gândească ce lipsește și ce trebuie reparat sau de înlocuit, să alcătuiască meniul și lista cumpărăturilor de fiecare zi.

Desigur bărbatul are neplăceri, clipe de grijă mare în afaceri, groază chiar în unele clipe, polițe, plăți, socoteli greșite. Dar femeia? mai ales când simte că se formează o ființă nouă în propria ei fabrică? Nouă luni de suferințe fizice de tot felul, ore și poate zile de agonie la naștere și apoi alte cel puțin 12 luni de îngrijiri și atenție încordată zi și noapte în jurul micii ființe care continuă să țină de ea tot atât ca și atunci când o purta în sân.

In fiecare clipă apoi trebue să aibă grija curățenei, ea trebue să caute să aibă soțul și copiii corpul curat, hainele curate și în bună rânduială, părul tăiat, unghiile machiurate, aer curat, exercițiu, recreație organizată, stimulente intelectuale, cărți de citit, reviste și tot ce trebue pentru ca să crească bine și să se dezvolte cum trebue viața familiei.

Dacă este grădină la casă e în grija gospodinii, dacă e mașină tot ea are grijă să fie îngrijită, reparată, să i se înlocuiască piesele stricate și să fie revizuită în fie ce clipă. Dacă familia posedă o casă întreținerea în grija cui cade? Chiar dacă nu pune mâna să facă toate astea, nu trebue să aibă în minte toate amănuntele, să dea ordine să se facă, să controleze și să țină din scurt să se execute ceiace a plănuit?

Apoi nu e oare ea „directorul personalului” în biroul și afacerile gospodăriei?

Ea e răspunzătoare de sănătatea tuturor, chiar și de acea a animalelor, a cățelului și a pisicii, In caz de accident, nu e la prima infirmerie? Ea are grijă de combustibil și de lefurile personalului și caută să facă viața posibilă între ei și cu ei.

Nu cred să fie nici un birou în care relațiile să fie mai complicate decât într'o gospodărie mare cu copii mulți. Apoi gospodina și mama bună nu se ocupă numai de buna starea materială a familiei și personalului din gospodăria ei, ci vrea să-i vadă și mulțumiți și veseli.

Nu se ocupă oare o soție bună și de comfortul fizic și sufletesc al soțului? Ii menajează liniștea când îl știe obosit, îi face mâncările favorite și atmosfera caldă și veselă.

Cu copiii e și mai mult de lucru. Trebue mereu să-i impace când se ceartă și se supără, se preocupă, să scoată în lumină pe cei timizi și să țină în frâu pe cei bătăuși și semeți, se gândește ce jocuri să le facă, cum să le sărbătorească ziua de naștere sau ziua numelui, le are grija în fie ce clipă pentru a-i feri de boală și a-i face voinici.

Ca ori ce producător, mama caută să-și fabrice și ea produsele așa ca să fie primite bine în societate, apoi se îngrijește să le introducă în condiții bune, le alege relațiile și le supraveghează prietenii și petrecerile. Le îngrijește cultura muzicală și formarea artistică, practica limbilor străine și educația fizică, școala cu toate problemele ei și gospodăria, atât pentru băeți cât și pentru fete.

Pe lângă toate altele ori cât ar fi ocupația bărbatul de grea și complicată, el tot poate avea unele clipe de plăcere și interes în munca sa pentrucă, adeseori, el și-a ales ocupația și își găsește încă expresia personalității.

Dar femeia... nu și-a ales de loc cariera de gospodină s'a îndrăgostit și a devenit astfel în mod automat și necesar gospodină, chiar dacă nu are nici o înclinare naturală pentru munca domestică.

Fiind apoi luată înainte de greutățile gospodăriei, nu mai are vreme să se gândească la ea, la plăcerile și dispozițiile proprii.

După cum se vede singurul lucru ce nu se poate asigura la Dacia sau la altă societate, împotriva dezastrelor incendiului, este dragostea, jocul ei cotropește totul adesea fără nici o altă favoare de cât aceia de a fi nimicit în femee tot ce atrăsese pe soț și îl făcuse să o aleagă de tovarășă. Ințelegem reflectând la căsnicie cuvintele lui Heine „Dee sfântul ca „drăguța” să-mi devină soție, iar soția să rămână pe veci „drăguță” căci, urmează el „căsătoria este marea fără fund și fără putere de a fi măsurată în adâncime”.

G. D. Mirea: Bacantă

Mărunte

■ A apărut PE URMELE TRECUTULUI. O călătorie în Egipt de C. Argetoianu. Un interesant volum de amintiri cu numeroase planșe lei 70. Ed. „Adevĕrul” S. A.

■ VÂRTEJUL, romanul scriitorului Romulus Cioflec a fost premiat de Academia Română în Iunie 1938, Ed. „Adevĕrul” S. A. Prețul lei 70.

Femeile vor să placă...

Un scriitor englez, Jerrard Tickell, s'a gândit să strângă într'un voluminos tratat, diferite manuale de „bunele maniere", ale femeilor din „lumea bună"... Să sperăm că, chiar dacă elegantele noastre ar avea curiozitatea să răsfoiască un asemenea cod, nu va fi pentru a-l pune în aplicare, cu seriozitate și pedantism, în viața de toate zilele.

Aflăm, din cartea Englezului, că pe vremea reginei Victoria, era câte o lege pentru fiecare acțiune, o formulă pentru îmbrăcăminte, alta pentru felul de a mânca și tot așa pentru orice gest sau pas în lume. Cu aceste rețete se zice că tinerele domnișoare aveau succes în saloane și căpătau soji buni și afectuoși, urmând dispozițiile din cod. Misterul reușitei lor era în strategia pe care tânăra o desfășura după legile codului, punând diferite obstacole între ea și tânărul care-i făcea curte, pe care acesta trebuia să le învingă, atât înainte de a se apropia de tânăra fată, cât și în timpul și după ce, în fine, îi câștigase inima.

Tinerele domnișoare din vremea noastră vor afla multe lucruri, ce le va produce o adâncă mirare din cadrul manierelor elegante de pe vremea împărătesei Victoria. Astfel vor cunoaște că fiecare domnișoară poseda un carnet în care își nota programul zilei, dar ceiace e și mai caracteristic e faptul că toate carnetele trebuiau să fie după un anume tip, să aibă aceleași proporții și să fie de cea mai bună calitate. Dacă primeau vizita tinerilor din cercul lor în cursul dimineții, nu trebuiau să-și părăsească broderia sau tapiseria pe care o lucrau. Bine înțeles că nu făceau muzică sau desemn, pictură și nu se dedau la nici un fel de ocupație care ar fi putut stingheri plăcerea conversației. Slangul, adică argonul, americanismele și calambururile, erau considerate ca vulgare. Nu era de „bon ton" să se lipească de cavaler în timpul plimbării prin parc, cel mult putea să îngăduie a fi luată la braț și aceasta numai dacă era în tovărășia unei alte domnișoare sau doamne și a altor domni.

Fetele tinere de bună condiție nu purtau bijuterii prea scumpe și cu atât mai puțin împodobite cu pietre false, sintetice. Ele purtau numai mărgăritare și cameuri fine.

FEMININE

Felul de a mânca sparanghelul, de a scoate sâmburile de la fructe, de a bea vinul și de a duce paharul la gură, cantitatea de vin ce se putea bea, făceau obiectul unei stricte și reglementate prevederi. De asemeni și tânărul care nu respecta codul, conducând după fantazia sa, domnișoarele la dans, era privit ca insuficient format pentru a figura în societatea bună, dar mai ales era nebăgat în seamă de tinerele fete, dacă nu se prezinta în ținuta prescrisă până în cele mai mici amănunte de codul eleganței. Nu trebuia să ofere scaunul său unei domnișoare până ce trecea urma de căldură lăsată de corpul său.

Dansurile: polca, valsul, cotilionul și drăgălașele bătăi cu flori, erau supuse unei riguroase și severe regulamentări. „Curtea", adică firtul așa denumit azi, logodna, căsătoria, toate cereau o strictă observare a ceremonialului, oricât de adâncă și pasionată ar fi fost iubirea între cei doi parteneri. Totul era observat și orice greșală era judecată. Darurile, galanteria, delicatețа, îmbrăcămintea, totul era supus unui control sever ce se exercita nu numai asupra celor doi îndrăgostiți, ci și asupra întregei familii de ambele părți, și rar se îngăduia o călcare a celei mai mici formalități, nu numai până și în timpul căsătoriei, ci și în timpul lunii așa zisă de miere!

O vremuri și moravuri!...

Oare, însă, și-a pierdut înțelesul și adevărul veghea zicătoare: „Dragostea crește cu cât i se pun mai multe piedici în cale?"...

MENIUL FAMILIEI

In grupul familial câtă varietate!: de vârstă, de gusturi, de necesități! Cum să le armonizeze pe toate gospodina, căutând în acelaș timp să satisfacă și cerințele dovedite ca necesare prin știință?!

Bunicele și mamele noastre nu și-au bătut capul cu astfel de lucruri și a mers. De ce n'am urma și noi tradiția?

Ce să facem? nu putem închide ochii, nici nu ne putem astupa urechile când știința ne arată câte vieți se pierd și câtă forță naturală se irosește, câte sănătăți se strică, numai din cauză că oamenii n'au vrut să-și dea osteneala să capete unele cunoștinți și nici stăruința ca să le aplice, când le-au căpătat. Hrana nepotrivită omoară mai mulți sugari ca orice altă cauză sau neglijență, fericirea și reușita în carieră se datorează hranei potrivite corpului și sănătății omului, mai mult de cât ori cari alte împrejurări.

Hrana ca știință a alimentării nu datează de mult, dar a început și la noi să lumineze pagina tradiției. Profesiunea de gospodină cere cunoștința necesităților fiecărui membru din grupul familiar și îndemânarea de a le satisface, ori care ar fi împrejurările, cu mai multă încredere și siguranță de cât pe vremea tradiției. Știm de pildă, că laptele și gălbenușul de ou, care nu sunt greu de gătit, sunt mai folositoare copilului de cât bulionul și, ne cruță atât munca precum și banul, suntem în acelaș timp și siguri că am ales, ce e mai bun pentru el.

E foarte greu, fără îndoială, de a alcătui menuul pentru o familie mai numeroasă. Depinde de localitate și de buget în primul loc, în al doilea de obiceiurile familiei, ale comunității și nevoile fiecărui membru în parte, de starea de sănătate a fiecăruia. De aceia nu putem fi de acord cu acei ce alcătuesc un „meniu fix" ce trebuie urmat, neapărat, zi cu zi, în tot cursul vieții și reluat de la capăt în fiecare săptămână. Dimpotrivă el poate fi modificat și trebuie chiar modificat și variat, ținând numai seamă de valoarea nutritivă a elementelor de care ne servim la gătit. Un prânz poate fi redus numai la un fel de mâncare, putând conține toate elementele necesare. De pildă cu copilul mic, pentru care nu e nevoie de „combinat" lista de mâncare. Și astfel cu cel de patru sau cinci ani, a cărui hrană e limitată la câteva feluri și nu cere prea multă varietate dela o zi la alta, problema e ușoară. Când însă numărul felurilor de bucate este nelimitat, atunci alegerea pentru copii mai mari și adulți devine o adevărată bătaie de cap, mai ales dacă nu se stabilesc dela început câteva puncte de plecare.

De pildă dacă membrii adulți ai familiei sunt sedentari și au un prânz bogat la amează, dejunează dimineața foarte ușor: un fruct, o bucată subțire de pâine sau pesmet, o ceașcă de cafea, de lapte sau cacao. Pentru cei ce nu iau prânzul la amiază ci numai o gustare, dimineața se impune un dejun mai substanțial: pe lângă fruct și băutură caldă, se mai poate adăuga un ou, carne rece sau alt fel de carne, pe lângă băuturile pomenite. Pentru cei angajați într'o muncă musculară în tot restul zilei se mai poate adăuga și puțină slănină, mai ales dacă la amiază nu este prânz ci numai gustare. Pentru o familie obișnuită în care sunt și copii și adulți, fără voe un fel deosibit de muncă „dejunul ușor" este cel mai indicat.

O masă de familie „tip", poate fi alcătuită din două feluri, unul din vegetale și altul din carne, și se pot servi separat sau în acelaș timp, pâine cu unt, desert și o băutură, care e bine să fie caldă și de aceia nu e rău să începem cu supă. E de dorit să fie un fel de mâncare vegetale verzi ca lăptuca, spanacul și dacă se servesc două feluri de vegetale, unul din ele să fie nefiert, adică sub formă de saladă. Greutatea în alcătuirea meniului stă în aceia ca vrem să punem prea multe feluri de alimente la un loc. In realitate când mai adăugăm un fel la prânz, trebuie ca acesta să servească la ceva, fie din punct de vedere fiziologic, fie pentru simpla plăcere a comesenilor.

Felurile cam fade ca orezul, macaroanele, cartofii, servesc mai mult ca garnitură sau ca producători de calorii și nu este nevoie de a face mai multe din acestea la o masă, profund folositoare, din nici un punct de vedere. Dintre aceste cartofii, care sunt bogați în vitamine B. și C, fier și au multe calorii, se pot servi de două ori în aceiași zi, dar nu odată cu orez sau macaroane.

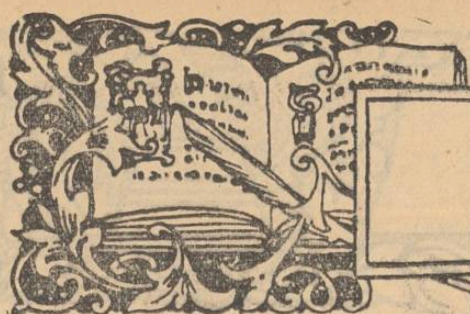
Adeseori desertul produce mai multă energie de cât celelalte feluri, de aceia e bine să socotim care e valoarea nutritivă a felurilor servite la un prânz și să alcătuim desertul în proporție. Totuși o saladă de fructe chiar dacă vine după un prânz „bogat" face să fie servită, mai ales dacă e bine lucrată și frumos prezentată.

Meniuul este însă foarte relativ după neamul de oameni cărora le este servit. Un explorator povestește că i-a fost cu neputință să convingă pe indienii din Alaska să nu le toarne, peste mâncare, untură de pește, pe care ei o serveau ca ceva de o extremă delicatețǎ în onoarea oaspeților.

Alimentarea este o știință și o artă în acelaș timp. Ca știință ea se referă la promovarea unei bune digestii și reprezentarea tuturor elementelor de hrană în alcătuirea dietei. La adulți prânzul este cu atât mai bun pentru sănătate cu cât în felurile de mâncare sunt mai variate substanțele alimentare. Un prânz alcătuit numai din hidrocarbure părăsește stomacul prea repede și devine prea fluid. Un prânz numai cu grăsimi se digerează prea încet și absoarbe toate sucurile digestive tăind apetitul, așa că nu se mai poate lua adeseori alt prânz în decursul zilei. Prânzul numai din proteine este potrivit numai în climatul Arctic și la noi pe ger mare. Un asemenea prânz dă senzația de căldură iarna, dar e foarte dăunător în timpul verei. Prânzul cel mai bun pentru sănătate este acel în care se găsească câte puțin din toate: proteină grăsime și hidrocarbure, printre care să domine amidonul.

Un bun meniu familiar trebuie deci să aibă feluri de mâncare reprezentând toate aceste elemente, fără să uităm a adăuga fructele măcar odată pe zi, vegetale verzi măcar odată pe zi și în toate zilele un sfert sau o jumătate de litru de lapte sub ori ce formă. In alcătuirea meniului e bine să știm și care alimente anume conțin fier, fosfor, calciu, precum și vitaminele A. B. C. sau celuloză. Vom varia deci lista de mâncăruri dela zi la zi după valoarea de hrană a alimentelor pe care le-am servit. Astfel dacă azi am servit prânzuri prea hrănitoare, mâine vom avea grijă să le reducem valoarea, ca să echilibrăm hrana familiei și în calitate și în cantitate. Aci e avantagiul cunoașterei științifice a valorii de nutriție pentru toate alimentele. Meniurile au în cazul acesta scopul de asigura o digestie bună și a menținea apetitul de la o zi la alta. Nici supraalimentare, nici subalimentare, fără a neglija perfecțiunea gătitului și estetica prezentării felurilor de mâncare. Vom da câteva meniuri pentru grupul familial, analizate și comentate din aceste două puncte de vedere și din acel al costului.

IZ. SD.

EROII LUI CARAGIALE

de G. CALINESCU

I. L. CARAGIALE

> ***Domnul Lefter aparține nefericitei clase a funcționarilor români căreia nu-i este rezervată nici o satisfacție în viață...***

Am văzut că în *O făclie de Paște* și *In vreme de războiu* se studia încordarea sistemului nervos până la catastrofă, care în aceste două cazuri era nebunia. Și Leiba Zibal și Stavrache au un sistem nervos slăbit ce nu poate suporta marile izbituri. Foarte înrudit cu ei este d. Lefter Popescu din *Două loturi.* Aci slăbirea nu are o cauză organică, ereditară ori constituțională ca la Zibal și Stavrache, ci una socială. Domnul Lefter aparține nefericitei clase a funcționarilor români căreia nu-i este rezervată nicio satisfacție deosebită în viață. Deaceea d. Popescu e un spirit amar, sarcastic, plin de scepticismul umililor. Eu nu crede nici măcar în noroc, deși norocul n'alege condiția socială..

— „Ți-ai găsit! — zice el — eu și noroc!"

Un astfel de spirit slab prin modalitatea de existență nu e capabil să suporte mari emoțiuni. Toată tragi-comedia lui Lefter Popescu vine din schimbarea bruscă a regimului. Valoarea literară a nuvelei este mai solidă, fiindcă se întemeiază pe condițiuni normale. Lefter Popescu e un funcționar umil, a cărui existență se consumă, în supunerea tăcută și neputincioasă la capriciile „turbatului", adică ale șefului de birou. Evident că Lefter are concepția lui despre lume, însă cum condiția îi este staționară, el nu se află niciodată în putința de a reacționa. Cu atât mai neprevăzută trebue să fie la un astfel de om scăparea de sub regimul obișnuit. Este ceea ce se 'ntâmplă cu d. Lefter Popescu. Acesta crede că a câștigat lozurile cele mari la două loterii, adică lei 50.000 cu numărul 076.384 la loteria „Societății pentru fundarea unei Universități Române în Dobrogea, la Constanța" și lei 50.000 cu numărul 109.520 la loteria „Asociațiunii pentru fundarea și înzestrarea unui Observatoriu Astronomic la București". Un om de o situațiune socială mai înaltă, mai liberă, ar fi primit știrea cu plăcere și mai ales cu calm până la verificarea informației.

D. Lefter Popescu devine prin acest câștig un învingător în viață, un scăpat din lanțurile sclaviei și ale sărăciei. Deaceea cu cât mai umflată este bucuria, cu atât mai amară apare întâmplarea pierderii biletelor. Nervii lui Lefter sunt încordați și dezacordați prea repede. Sufletul câștigătorului face acum traiectoria dela speranța regăsirii lozurilor până la amara desnădejde. Intâi el trece printr'o fază activă și sarcastică. Având ideea că biletele trebiau să se afle într'o vestă și fiind încunoștințat că vesta fusese dată pe farfurii unei țigănci, d. Lefter are câteva clipe de justiție amară, calmă și sardonică.

— „Unde sunt farfuriile?... Voiu să văz farfuriile! Adu farfuriile! poruncește strașnic d. Lefter.

Consoarta sa, fără să mai zică o vorbă, se supune; i le aduce și le pune pe masă. Frumoase farfurii! cu chenar dublu, unul conabiu lat pe muche, și altul pembé îngust pe buză. Domnul Lefter ia una ș'o sună — porțălan.

— Bravo! bun gust ai! zice rânjind sardonic.

Și, pac! trântește una jos... țăndări! și pe urmă, paf! alta asemenea.

— Leftere!

— Așa sunt eu galant, cucoană! când am chef, sparg: sparg, cucoană, când am chef, farfurii de câte zece [illegible] de franci una! sparg, mă 'n-[illegible] al dracului!

Și iar pac! paf! până la a din urmă, pe când cocoana se scutură la fiecare, parcă ar arde-o cu un biciu de foc. După ce le isprăvește pe toate d. Popescu își scoate batista, își șterge sudoarea frunții și se așează grav pe scaun, apoi, cu tonul sever, dar calm, al judecătorului neînduplecat către criminalul care-i stă în față 'n picioare:

— La care chivuță? o știi?

Prin urmare ușurat, prin violența descărcării nervoase, pacientul își recapătă un relativ echilibru. Apoi, după investigații infructuoase, d. Lefter cade la deprimare și începe să piardă simțul conservării, neglijând slujba și bruscând lumea. Fără îndoială totuș, că d. Popescu, om sănătos și mediocru ar fi învins și această criză și ar fi redevenit impiegatul umil și pesimist, dacă soarta nu s'ar fi jucat să-l excite din nou. D. Popescu găsește biletele. Atunci pierzându-și din nou echilibrul, el se poartă față de societate cu lipsa de măsură a unui om fără exercițiul fericirii. El devine în chip imprudent impertinent și-și dă demisia cu această compunere afectată:

„Domnule Ministru,

Sănătatea mea prea delicată nu-mi permite să mai suport asprimile de tot felul ale serviciului.

„Vă rog dar respectuos să binevoiți a-mi primi demisia din postul ce ocup la acest onor. minister.

„Binevoiți, etc.

Eleutheriu Poppescu,,

Intâmplarea supune pe d. Popescu unei noui desumflări. Printr'o coincidență numerile câștigătoare erau tocmai acelea ale eroului dar... vice-versa. După atâta încordare și descordare a sistemului nervos, d. Popescu suferă un scurt atac de demență sau mai bine zis de furie care ia forma distractivă a unei incoherențe de agramat și a unei revolte absurde.

„Cum aude cuvântul vice-versa, d. Lefter se face vânăt ca ficatul și se ridică isbucnind cu o volubilitate supremă:

— Vice-versa! Nu se poate, d-le! peste poate! Vice-versa! Asta-i șarlatanie, mă 'nțelegi! Vă 'nvăț eu minte pe d-voastră să umblați d'acu încolo cu infamii, și să vă bateți joc de oameni, fiindcă este o exploatare și nu vă mai săturați ca vampirii, perzând toată sudoarea fiecare om onest, deoarece se 'ncrede orbește'n mofturile d-voastră și cu tripotajuri ovreiești de bursă, care suntem noi proști și nu ne 'nvățăm odată minte ca să venim, mă 'nțelegi, și să ne revoltăm... da! să ne revoltăm! Așa să știți: proști! proști! proști!

„Ș'a'nceput să se jelească, să se bată cu palmele peste ochi și cu pumnii în cap și să tropăe din picioare, făcând așa un tărăboiu, încât a trebuit bancherul să ceară ajutorul forței publice ca să scape de d. Lefter..."

In chip spiritual, autorul se scuză la sfârșit că nu poate încheia cu imaginea unui Lefter bătrân și nebun, întrucât nu-i mai știe de urmă. Rațiunea e că pe deoparte nuvela cere un sfârșit vesel, dar pe de altă parte nu sunt ca în cazul lui Zibal și Stavrache întrunite suficiente elemente morbide. Lefter nu e un nevropat ci un umil, sdruncinat o clipă de mirajul unei vieți negândite. Este sigur că după această bizară întâmplare s'a resemnat din nou și găsindu-și o altă slujbă și-a urmat existența monotonă cu murmure ascunse împotriva „turbatului".

> ***Dragomir are din când în când crize de alienație cu aspecte mistice și porniri...***

Dintr'o comoțiune, poate chiar din traumatism, vine demența epileptică a lui Ion din Năpasta. Și aici în căutarea cauzalității psihologice Caragiale a intrat în patologie. Lui Ion, ucigașul lui Dumitru Cirezarul i-a pus în buzunar luleaua, tutunul și amnarul mortului încât autoritățile și-au închipuit că el e omorâtorul. Bătut crunt Ion capătă epilepsie cu crize periodice de alienație și începe să creadă că el este într'adevăr vinovatul. Anxietatea premergătoare atacului epileptic, aura, e descrisă de ei cu multă coloare verbală.

„...Și când mă sperii m'apucă, fie pe pustii locuri! și, când e să m'apuce, îmi vine întâi cu grije și cu scârbă și pe urmă cu spaimă... și mă arde (arată moalele capului). Eu am bubă aici înăuntru..."

Epilepticul are din când în când crize de alienație cu aspecte mistice și porniri de sinucidere.

„...Și când mă chinuește Necuratul, numa vine Maica Domnului de mă scapă... Necuratul mi-a poruncit de două ori să-mi fac seama singur.. ca să-mi ia sufletul..."

De bună seamă că accidentul traumatic a fost numai o provocare și că Ion era și mai înainte un caz patologic, un degenerat. Căci numai astfel se explică de ce Dragomir s'a gândit să-i pue lucrurile mortului tocmai lui în buzunar. Il știa probabil ca pe un om slab de minte. Nici aici deci tipul uman nu interesează pe autor în primul rând ci numai cazul psihologic ca simplă relațiune între doi termeni.

In *Năpasta* mai avem de aface și cu cazul lui Dragomir, adevăratul ucigaș al lui Dumitru. Prin el se exemplifică o turburare psihică normală, caracteristică ființelor cu viață morală întreagă, și anume mustrarea de conștiință. Dragomir e un soiu de mic Mackbeth sătesc. Totuși în frământarea lui e ceva din câmpul patologiei. El nu e un ucigaș de rând, ci un criminal pasional. A omorât pe Dumitru ca să poată lua de nevastă pe Anca. Incepând a-și da seama că Anca nu-l iubește, obsedat și de pomenirea neîncetată a mortului, Dragomir e cuprins de o nevroză, de sentimentul inutilității crimei lui. După nouă ani dela întâmplare uitarea vindecă. Starea lui Dragomir se complică însă cu o anxietate de așteptare. După zece ani pedeapsa se prescrie și vinovatul poate să-și descarce conștiința fără primejdie. Dragomir capătă fobia descoperirii faptului înainte de termen și asta-l face imprudent, tocmai când temerea era mai puțin îndreptățită.

In fond Dragomir, fără starea maladivă, n'ar avea de ce să fie ingrijorat. Martori ai crimei nu erau iar acuzarea din partea unui nebun ca Ion și chiar din a nevestei pătimașe și fără dovezi n'avea sorți să aibă vreo înrâurire asupra justiției. Nevroza îl face pe Dragomir să-și piardă capul. Și încă și astfel fără a se mărturisi deadreptul autorităților nu este vreun pericol. Inteleгând aceasta, Caragiale a recurs la artificiala „năpastă" ca Ion să se sinucidă și Dragomir să fie luat drept vinovat. Năpastă cu atât mai artificială cu cât dacă am urmări desfășurarea posibilă a evenimentelor am putea să avem alt desnodământ. Căci un Dragomir calm poate convinge pe jurați și judecători că n'a ucis el pe Ion, pentru simplul motiv că n'avea, aparent, niciun interes să ucidă un dement. Ion era cunoscut la ocnă ca epileptic cu porniri sinucigașe iar mărturia nevestei ar fi trebuit să treacă drept o înverșunare neînțeleasă, până ce Dragomir ar fi destăinuit legăturile ei cu învățătorul Gheorghe. In sfârșit chiar bănuit de omor Dragomir s'ar fi putut foarte bine apăra declarând, ceea ce în parte fusese adevărat, că Ion sărise la el să-l omoare și el se aflase în legitimă apărare. Cu condiția dar a calmului și tăgăduirii hotărîte, a crimei celei adevărate Dragomir s'ar fi aflat, din punct de vedere legal, bine apărat. Caragiale a neglijat aspectul exterior pentru a desvolta cazul lui Dragomir. Tocmai fiindcă acesta nu se află într'o reală primejdie, purtarea lui acuză anxietatea morbidă, sdruncinarea sistemului nervos.

> ***Toți au râs de Conul Leonida și totuși teoria lui e foarte serioasă...***

Cine n'a zâmbit ascultând teoria „fandacsiei", formulată de Conul Leonida?

„Omul, bunioară, de par egzamplu, dintr'un nu știu ce ori ceva, cum e nevricos, de curiozitate, intră la o idee; a intrat la o idee? fandacsia e gata; ei! și după aia, din fandacsie cade în ipohondrie. Pe urmă firește, și nimica mișcă".

Toți au râs de Conul Leonida și totuși teoria lui e foarte serioasă. Pe această observație psihologică se întemeiază piesa. Conul Leonida și Coana Eftimița vorbesc înainte de a se culca de „revuluție". In toiul nopții (e lăsata secului) se aud pocnituri de pistoale și larmă și cei doi își închipue că a izbucnit răsmerița. Avem de a face așadar cu un fenomen de auto-sugestie.

In *Cum devine cineva revoluționar și om politic*, se pune în chip glumeț problema nașterii mișcărilor colective. Caragiale va fi citit la această epocă proaspetele teorii sociologice și va fi fost izbit de observarea că există un impuls social, exterior liberului arbitru individual. Dacă nu sociologia ca știință, măcar scrierile mizantropice despre revoluție (putem să ne gândim bunăoară la Taine) au stimulat inteligența prozatorului. Nită este ca individ un băiat cuminte și așezat. Stăpânul îl trimite să aducă cărbuni și Niță devine dintr'o dată, căzând în mijlocul unei manifestații de stradă, un zurbagiu turbat. Un alt suflet gonește personalitatea lui zilnică:

„...vrând să treacă pe piața Teatrului, nu știe cum, se pomenește într'o grozavă învălmășeală: în fața-i năvălește poporul, în spate-l prideau jandarmii călări.

A simțit un fel de amețeală; au început să-i vâjâie urechile, și să i se turbure vederea...

S'a ridicat drept în picioare pe saci; căruța sta locului — calul se desprinsese din ulube și nu se mai vedea.

Fără să ia seama cum calcă, Niță sparge un sac — se revarsă cărbunii.

Atunci, de necaz, începe să scrâșnească din dinți și să înjure cu pumnii încleștați. Turburarea era în toiul ei — țipete, huiduituri, blesteme...

In toată învălmășeala, un jandarm călare se repede spre Niță cu sabia ridicată să-i despintece capul.

Niță s'apucă în căruță, ia dela picioare un grunj mare de cărbune și plesnește drept în ochi pe jandarm, care cu obrazul scăldat în sânge se prăbușește de pe cal.

Omul meu începe să râză cu hohot. S'apleacă iar și iar trage cu un grunj, și înc'odată, ș'altă dată, trage orbește în grămadă...

Pe urmă?

Pe urmă... își mai aduce aminte că a simțit o sguduitură în cap... ș'a adormit. Pe urmă s'a trezit la secție... și altă sguduitură în cap... și iar a adormit...

— Bravul meu revoluționar!...

Caragiale vâră preocupările psihologice și în poveste. Căci în *Florea-Voevod* se invederează puterea instinctului Florea-Voevod este copilul unei țigănci luat în taină de împărăteasă care era stearpă. Firește Florea trece drept feciorul împăratului iar mamă-sa țiganca a devenit doică. Vine vremea băiatului să se însoare și tatăl îi caută o domniță. Dar doica e nemulțumită. se împotrivește, țipă, leșină. Curios! Florea sare numaidecât.

— Mamă doică!

Și începe să se vaite ca un copil mic și să se bată cu pumnii 'n cap".

— „Nu se poate maică! — zice ea când se deșteaptă — nu voiu, maică moartă tăiată! nu te dau, Florică, decât după fată de potriva ta! Să nu mă faci de rușine, Florică mamă, că mă omor!"

Iar Florică în loc s'asculte de împărat și împărăteasă, presupușii lui părinți, ascultă de doică.

— „Nu, mamă, nu! fără voia ta nu fac nimica!"

Așadar instinctul lucrează fără greș.

Cea mai „psihologică" nuvelă cu o exagerală chiar preocupare de a face evidentă legătura între cauze și efecte, este *Păcat.* Aici se studiază chestiunea eredității.

Seminaristul Niță, tânăr în toate privințele exterioare, ireproșabil are legături de dragoste cu o tânără văduvă nefericită în căsătorie. Femeea avusese ca bărbat „un om istovit, apoi nebun și paralitic" dela care rămăsese cu o fetiță bolnavă și copil „care roade și mănâncă lucrurile din casă și care trebue păzită foarte de aproape să nu dea foc". Fata însă moștenește o avere colosală și consiliul de familie care supraveghează pe mamă izgonește pe seminarist într'un chip brutal. Niță uită, se căsătorește, are o fată și este un preot de ispravă. Femeea cu pricina murise și fata cu instincte rele fusese internată de consiliul de familie într'un institut de educație din străinătate. Că tânăra doamnă făcuse un copil degenerat se explică prin nebunia și paralizia tatălui. Dar seminaristul era el un tânăr sănătos? Aparent, da. Desfășurarea faptelor arată însă că autorul vrea să alunece și aici în domeniul substratului ereditar. Dacă nu era propriu zis un nevropat, seminaristul nu avea în nici un caz vocație pentru ascetism. Fondul atavic îi este pătimaș, violent. Petrecerea cu femeea, noaptea, dovedește un sânge prea aprins:

„Multe nopți asemenea și fiecare neasemănate... Libațiuni sub razele lămpii albastre; toate nebuniile închipuite și neînchipuite; anecdote picante de care el avea un repertoriu popular așa de bogat; scene de gelozie fără cuvânt și din chiar senin; și jocuri și mușcături; și lupte atât de inegale, pentru ea ca putere, pentru el ca farmec — ș'apoi, după atâta oboseală, povestirea reciprocă a celor întâmplate mai înainte de a se cunoaște".

Lucru ciudat. Fata preotului Niță de mai târziu și a preotesei Sultana, nu e o copilă normală. Preoteasa e o femee blajină, dar tainele eredității sunt mari. Tot mai cu putință este ca preotul să fie vinovat de firea fetiței. Căci Ileana arată o fire exagerat pasională și totdeodată sadică, lipsită de orice judecată în dragoste și capabilă de crimă, așa cum se va desvălui în cele din urmă și părintele:

> ***„...Mama o văzu venind întunecată și stropită de sânge pe obraz, pe mâini și piept.***
> ***— Ce e?***
> ***— Am tăiat pe Prian în fundul grădinii..."***

Aveau odată un vițel; îl scoseseră din necaz — se prăpădise vaca și rămăsese bietul fără țâță... Cine-l îngrijea? — Ileana — să fi fost p'atunci fetică de vreo doisprezece ani. Cine-l hrănea? Cine se rugase cu cerul și cu pământul de mă-sa s'o lase să culce vițelul plăpând cu ea în casă? — Ileana. Era o dragoste nemaipomenită. Intr'o dimineață însă, ea se sculă bufnind: nu vrea să vorbească nici cu mama nici cu tata; ei, ca părinți, văzând-o iar în toate rele, o ocărîră! ea fugi în grădină. Aici s'apucă să se joace ca de obiceiu cu Prian ăl mic: îl prinse să-l mângâe și, încleștându-și dinții, îl strânse tare de bot. Ori n'avea nici el chef de joc în dimineața aceea, ori îl supărase prea tare semnul ei de dragoste, animalul se smuci și se depărtă țâfnind. Ea îl chemă — el n'ascultă... Merse după el, el nu vru... Se răsti la el — Prian fugi... Și tot așa și iar așa... Incăpățânarea lui creștea potrivit cu stăruințele ei. Nu vrea și pace. Obosită, cu tot sângele'n obraji, tremurând de ciudă, ea se duse, luă o bucată de mămăligă și o bardă și se'ntoarse iar... Cum o văzu venind, Prian se'nfipse în copite și bârligă coada... Ea se apropie binișor-binișor... cu mâna stângă întinsă, cu dreapta ascunsă la spate, spunând prietenului ei, care o necăjise, vorbe mângâioase... El ținti asupră-i ochii mari și proști și cu și fără încredere aruncându-i din afundul nărilor umede duhoarea dulce de lapte... Stete nemișcat... Fata înaintă lin mâna... Prian întinse botul fraged, dar, până s'apuce bucățica, Ileana îi trase una cu sete în stuful creț din frunte; tăișul se'nfipse adânc în osul încă necopt Capul drăguț al lui Prian se'neacă în sânge... Sărmanul, se tăvăli și începu să svâcnească grozav din picioare.

Este interesantă din punct de vedere psihiatric (căci hotărît Ileana e o anormală), alături de pasionalitate și violență, insensibilitatea morală a fetei, caracteristică degeneraților, demenților precoci:

„Mama o văzu venind întunecată și stropită de sânge pe obraz, pe mâini și piept.

— Ce e?

— Am tăiat pe Prian în fundul grădinii... Ai să-ți arăt !"

Ileana rătăcește trei zile prin pădure (vagabondaj !) după ce a trântit candela din cui de furie și are accese criminale:

„...Dar mai târziu — fată mare ! — când, dintr'o vorbă de nimica, a înfășcat în brațe pe Stanca Radii, și nici una nici alta, s'o arunce în sus de pe tăpșan, unde se făcea hora, de râpă ?... Au trebuit doi flăcăi să lupte s'o scape pe Stanca... Păcat de așa frumusețe și mândrețe de femee să fie așa de cruntă și dârză !"

In anul când preoteasa născu pe Ileana, preotul Niță aduse în casă un copil vagabond, cu purtări rele și deșănțate, găsit pe ulițele orașului, pe așa zisul „Mitu Boerul". Nu destăinuise însă nimănui ceea ce aflase, că anume Mitu era chiar copilul lui, adică rodul dragostei cu tânăra văduvă. Mai târziu, părintele dădu și de urma fetei capii a copilei făcută cu paraliticul. Auzise întâi că fata devenită mare, fugise cu un ofițer, apoi o descoperi chiar în casa prefectului, unde află că era chiar soția înaltului funcționar. Scena ce ni se înfățișează e de curat ospiciu și pacienta suferă după toate semnele de marea isterie:

„... La prefect era lume multă... Preotul așteaptă în sală. D'abia se așezase cu sfială pe un colț de scaun și auzi deodată în o odaie de-alături un zgomot grozav: ceartă, palme, bușeli, țipete; ușa odăii se deschise smucit, o slujnică urîtă și lălâe răgind ca o bestie cu nasul și gura pline de sânge eși zăpăcită; după ea numaidecât o damă mititică și uscată cu capul plin de funde de hârtie fierbând și spumegând, cu un clește de sobă în mână și strigând : "S'o pue la coteț ! la coteț !". Una după alta pieriră într'o clipă pe altă ușe.

Popa se ridică'n picioare mai mult de frică decât de respect. Până să-și dea bine seama de ce văzuse, auzi un hohot de râs strașnic ș'apoi alte țipete; de astădată jalnice și sfâșietoare — o femee se chinuia par'că să-și dea sufletul. Ușa se deschise înapoi, și un ungurean intră purtând în brațe pe dama cu capul înfășurat în hârtii... Membrele-i erau înțepenite, gâtul și mijlocul strâmbe, fața ca varul și din ochii ei mari, deschiși peste măsură, se vedeau numai gogoșile albe.. Gemea și scrâșnea din dinți. Slugoiul ajutat de două femei, o duse în odaia ei. Peste un moment el eși ștergându-se pe mâini — îl mușcase.

— Ce e? îndrăzni popa aiurit.

— Iacă niște păcate !

„Și fără multă stăruință, popa află cât e de rea și de bolnavă stăpâna casei, nevasta prefectului... O scorpie !... bate slugile până la sânge, le înțeapă cu ace, le frige cu fierul de frizat roșit în spirt... și când ostenește, o apucă: râde, plânge, țipă și rămâne ceasuri întregi țeapănă... Trebue frecată cu perii aspre, bătută cu nuele subțiri și afumată cu niște doftorii tari până să-și vie iar în fire".

Așa este fosta copilă capie, soră vitregă a lui Mitu, și lucrul se explică prin ereditate morbidă din partea tatălui. Dar Mitu, fiu al văduvei presupuse sănătoase și al popei, presupus normal, ar urma să fie un om ca toți oamenii. Este adevărat că în copiilărie a fost o haimana, un destrăbălat, dar aci poate fi vorba doar de lipsa unei educațiuni.

D. G. CALINESCU

Crescut cu dragoste de preotul Niță, Mitu ajunge învățător deștept și cu minte în sat. Totuși ceea ce urmează desvălue un fond atavic turbure. Ileana, măritată după un om molâu, se îndrăgostește de Mitu și cu violența-i obișnuită se silește să-și înfăptuiască adulterul:

„...cu mâinile înfipte în păr, femeea își legăna ca de durere capul frumos într'o parte și'n alta... De p'în dosul caselor porni — așa de târziu ! — semnalul cunoscut: fiara nebună dintr'o săritură fu de gâtul prăzii.

„Ci vino odată ! gemu ea. De ce mă chinuești? Ce vrei? — să mor? Zi tu că vrei să mor... Pe sufletul mamii din groapă, — s'ajung să mă gunoesc la garduri până ar fugi și câinii de mine ! să-mi pice carnea putredă de pe oase ! să mi se macine oasele până la măduvă! jigăniile pămîntului să mi se'ncuibe în coșul pieptului și'n țeasta capului : zi tu că vrei să mor... acușica, acilea mor !"

Mitu, adevărat fiu al popii, nu rezistă patimei. Popa îngenunchiat îi destăinuește că Ileana îi e soră și-l conjură să plece din sat, ceeace tânărul deocamdată face. Dar în curând porniri incestoase încep să capete la el forma raționamentului:

„...Ei? și. La urma urmei, el strică? Ea? Soarta !... Și de aci o întreagă filosofie păgână, în fața căreia orice convenție e eres, superstiție orice credință".

Cât despre Ileana, ea nici nu pare a auzi grozava revelație și trage cu furie pe tânăr în împerecherea incestuoasă. Părintele îi zărește și îi împușcă pe amândoi.

Ce fel sunt, ca oameni, eroii din *Păcat?* Prea puțin știm. Ceeace ne pune în vedere autorul este cauza adâncă, instinctuală și ereditară a purtărilor lor. Popa, cu oricâtă motivare, este fără îndoială un om robit trupului și un criminal. Ileana e aproape o dementă cu obsesia erotică și o degenerată cu porniri criminale. Mitu e un incestuos, fata capie este o mare isterică. Toți eroii de seamă nu se categorisesc pe tipuri umane universale, ci pe varietăți de morbiditate mintală. Interesantă pentru curiozitatea științifică, nuvela rămâne, cu toată arta, o rece foae mintală de observație de ospiciu.

De aci rezultă că mai puternică decât trebuința de a crea, adică de a fixa în noi specimene, redusa tipologie umană (preocupare a oricărui clasic) este la Caragiale curiozitatea, care este un aspect al inteligenței, iar nu al geniului. In fond cine observă științific, descoperă sub contiguitatea întâmplătoare o succesiune mai ascunsă, cauzală. Dar omul de știință care-și dă seamă cât de puține lucruri știm, presupune că o infinitate de cauze scapă experienței, deși nu fără a trezi o bănuială asupra existenței lor. Numai tactul de cercetător îl împiedică să se aventureze în domeniul care scapă observației.

Totuși, între omul de laborator și astrolog, bunăoară nu este o deosebire fundamentală. Și cel din urmă, împins de curiozitate, încearcă să desvălue ordinea în univers. Deosebirea e numai de metode.

Autodidactului în genere, lipsindu-i disciplina și interesul profesional, i se întâmplă acea creștere nemăsurată a curiozității care-l face să treacă dela științele exacte la ocultism. Ocultismul care nu trebue de loc confundat cu misticismul, cu vocația problemelor spirituale, reprezintă vechiul spirit științific, azi hrană sufletească a autodidacților ori a spirtelor superstițioase. Hașdeu este un exponent al acestei mentalități în trecerea bruscă dela rigorismul experimental cel mai ostentativ la un ocultism naiv, cu pretenții de investigație pozitivistă. Caragiale este contemporanul său.

INSEMNARI ŞI POLEMICI

Amintirea lui Al. Sahia

Prietenii lui Alexandru Sahia și-au amintit că a trecut un an de când el a încetat să mai fie printre dânșii. Intr'o zi de August — 13! — Sahia s'a despărțit de viață, ducând regretul că era abia la începutul unei activități căreia știa că avea ce să-i dea: simțirea lui larg umanitară, inteligența lui pătrunzătoare. Pusese în ceeace a scris în cei câțiva ani cât s'a sbătut în lumea gazetărească, jaloanele unei opere ce se desemna pentru viitor amplă și gravă Articolele lui de gazetă, stră

bătute de dragoste pentru cei umili, nuvelele — dintre cari „Ploaia de Iunie" o puternică evocare a vieții necăjite dela țară — îl arată pe Sahia ca pe unul din puținii scriitori în opera cărora și-ar fi găsit un vast ecou o lume ce-și așteaptă de mult romancierul.

Sahia a murit prematur: două romane; unul din viața mânăstirilor și altul din aceea a țăranilor basarabeni — au rămas abia schițate în manuscris, după cum au rămas neterminate multe nuvele și articole.

Pe lespedea care închide ceeace a fost pământesc în Sahia s'a fixat în baso-relief chipul plăpând al prietenului atâtora dintre noi. Aceasta pentru cei cari nu l-au cunoscut îndeaproape și au nevoie de semne pentru aducerea aminte. Pentru cei cari l-au cunoscut și l-au citit, amintirea lui Sahia e gravată profund în sufletele lor întristate, desgolite de o mare iluzie, pustiite de lipsa unei rare amiciții.

Stigleți și canari

Intr'o revistă de provincie care acordă foarte multă atenție și spațiu poeziei, cetim aceste elucubrații poetice, cu mențiunea că aparțin unui foarte „talentat" începător:

Noapte, noapte
Precum zmoala infernului,
Noapte, noapte
Precum soarele orbilor.
Cazanul cerului
E plin de funingine
Şi din el au fugit
Canarii gălbui ai stelelor,
Şi s'au ascuns departe, departe.

Așa o fi, canarii or fi fugit ei din cazan (cine a pomenit canari în cazan, fie el și plin de funingine, fie el și al cerului?) și s'or fi ascuns departe, departe, în schimb au eșit la iveală... stigleții. Versurile de mai sus o dovedesc cu prisosință.

Menagerie

In aceiași revistă cetim versuri în cari apar nu numai stigleți și canari, dar și alte făpturi ale Domnului, mai puțin inofensive:

In adâncul ființei mele
S'au adunat
Fiarele codrului
Şi pasările cerului,
Urlă hienele și leii,
Dar în acelaș timp,
Se'nalță 'n zboruri line
Vulturii și șoimii
Galopează armăsari năprasnici
Şi cântă blând privighetori.

O adevărată menagerie! Poetul omite însă a ne spune ce fac în adâncul ființei sale asinii și viței. Desigur, scriu versuri...

Răcnet

In altă revistă care apare bianual, deși se laudă că apare bilunar, găsim următoarea frază:

„In odae era un întuneric profund, dens, material aproape. Deodată, cu totul pe neașteptate se produse un răcnet puternic de lumină".

Răcnet de lumină? Eroare profundă! Lumina nu răcnește, ci... muge!

Anatomie

Aceiași revistă publică și versuri. Fără îndoială, versuri de factură nouă — fără rimă, ritm, fără sens și... fără talent. Ascultați cum se sfârșește un „poem":

M'a fulgerat
Drept în ventricul
Privirea ta lucidă, rece....
Simt dealungul sternului
Şi a coloanei vertebrale
Fulguiri de ghiață
De câte ori te zăresc.

Ventricul, stern, coloană vertebrală...

Noroc că „poemul" se sfârșește aici, fiindcă altminteri poetul ar fi fost ispitit să-și înfățișeze toată anatomia...

Toaletă completă

O publicațiune de oarecare tiraj publică în fiecare Duminecă un supliment literar. In cuprinsul unui asemenea supliment am cetit săptămânile trecute următoarele versuri:

Natura a coafat câmpia
I-a ondulat splendide holde"

De bună seamă, că pentru a-i face toaleta completă, natura i-a făcut și manecură. Şi, firește, nu i-a luat nici un bacșiș. Bacșișul suprimat, ca la frizer...

Invizibil

Tot în acelaș supliment literar:

„Sergiu înainta anevoie. Simțea cum i se ridică 'n cale o barieră mare, uriașă, neagră, invizibilă".

Aici autorul greșește. Dacă bariera era invizibilă ea nu putea fi în nici un caz neagră; ci... bleumarin.

Un fals tratat de istorie

Cine ar fi crezut vreodată că lozinci naive, ba chiar grosolane, scornite de maeștrii propagandei moderne, lozinci turnate după modelul reclamelor stil american, sunt în stare să sporească forța oarbă a tenebrelor ce se sevarsă peste cultura umanității? Cine ar fi bănuit măcar că, într'o epocă în care știința pune la dispoziția omului instrumente de investigație și de control, din ce în ce mai perfecționate, minciuna vădită va fi atât de utilizată, încât inducerea în eroare va ajunge un sistem normal și va atinge recorduri?

Va fi greu — de bună seamă — pentru istoricul viitorului să priceapă cum, în al doilea sfert al veacului XX, popoarele s'au lăsat induse în eroare și nu atât popoarele, cât așa zisele elite intelectuale. Va fi cu atât mai greu să priceapă cum, un specialist, de pildă, a cărui misiune este să reproducă în chip obiectiv documente, are cutezanța să recurgă la trucaje, încercând să siluiască judecata lectorului...

Se știe că biografiile romanțate, romanele istorice ca și manualele de istorie se citesc cu mult nesaț în zilele noastre. Ceiace denotă că omul mijlociu modern vrea să confrunte cu trecutul evenimentele contimporane și să tragă din înlănțuirea de cauze anumite învățăminte valabile.

Se găsesc învățați cari vor să cruțe acestui cititor mijlociu orice sforțare de gândire furnizându-i nu numai datele brute, ci și concluzii; și mai mult decât atâta: un fel de filosofie a vieții și o atitudine conformistă. Ca să-l amețească însă cu desvârșire și să-i paralizeze orice simț critic clasează documentele într'o anumită ordine, prezintă numai faptele favorabile tezei pe care o pledează și scad cu totul nivelul științei.

Această metodă împrumutată oficinelor de propagandă o folosește cu multă dibăcie d. Maurice Legendre în cartea: Nouvelle Histoire *d'Espagne. (ed. Hachette). Cum d. Legendre a fost tocmit să alcătuiască un manual didactic privitor la istoria unei națiuni eroice, un manual didactic și numai atât, d-sa găsește un prilej minunat să dea sprijin cauzei „naționaliste", dar deloc naționale, a generalului Franco.*

Ai impresia că volumul a fost comandat la Salamanca și că se răspândește numai prin biroul de editură dela Paris, ca să nu pară suspectă cauza apărată de autor.

Care este teza istoricului propagandist?

Spania a fost deapururi avantgarda progresului. Tradiții ei s'a elaborat în decurs de milenii. Din preistorie până în zilele noastre, nenumărate seminții s'au încrucișat și s'au adaptat la condițiile geografice și climatice ca să dea naștere unui tip de om cu mari și multiple calități.

„Tradiția iberică viguroasă, ieșită din preistorie și dispusă la îmbogățiri pe cari i le au infuzat colonizările, apoi predicarea Evangheliei s'a naționalizat după încercarea năvălirilor barbare de la Nord și de la Sud, pentru a lua în Secolul de Aur o valoare imperială și universală, care o desemna asalturilor Revoluției, dar care i-au dat puterea să triumfe asupra acestei Revoluții, mai întâi în forma ei primordială, forma religioasă, în secolul al XVI-lea, azi sub formele derivate, formele politice, la începutul secolului al XIX-lea și forma socială, în prezenta criză"...

Cu alte cuvinte, autorul are pretenția nu numai să zugrăvească istoria peninsulei iberice, ci, să și dovedească: că spaniolii au fost și rămân avantgarda lumii, în domeniul cuceririlor artistice, geografice și morale și că fiind o națiune democratică, născută pentru democrație, au elaborat o tradiție care biruie revoluțiile sub orice chip s'ar prezinta.

Spania a biruit reforma lui Luther, opunându-i pe Ignațiu de Loyola și Sfânta Theresa; Spania a biruit spiritul revouției franceze și biruie, prin Franco, revoluția socială.

Teza este ispititoare și pare obiectivă, mai cu seamă, pentrucă este prezintată de un catolic francez. E menită să nu iște bănueli că ar fi o simplă pledoarie pentru Franco. Intâi: fiindcă interesele permanente franceze sunt departe de a fi identice cu cele ale lui Franco, girantul de afaceri al statelor totalitare cari tind să pună piedici căilor imperiale franceze.

Al doilea: regimul pe care l-ar instaura Franco, după modelul Berlinului și al Romei și cerințele falangiștilor, ar fi departe să mulțumească pe cbtolicul care crede în libertatea și demnitatea persoanei umane, indifernt de rassa de proveniență.

Iată de ce acest fals tratat de istorie, scris pe alocuri cu talent și înțelegere, pentru realele merite ale Spaniei, este menit mai mult să inducă în eroare decât să instruiască și să explice. O Spanie exaltată și extalică, o Spanie ca aceea zugrăvită de El Greco defilează în paginile cărții. Nu însă Spania cea adevărată, democratică, cea dârză, Spania care s'a ridicat să respingă invazia străină sub Napoleon, Spania, care în zilele noastre, dovedește că nu se poate vinde pielea ursului din pădure, oricât ar binevoi premierul englez Chamberlain, că nu poate fi cedată printr'un „gentlemen's agreement" străinătății râvnitoare a bogățiilor ei. Spania este desigur o țară de avantgardă, precum susține istoricul propagandist. Dar nu atât de avantgardistă ca să renege orice urmă de misiune națională și să se conforme părerii pe care și-o fac despre ea potentații de aiurea: adică, țară bună și blajină care trebuie să cedeze minele de cupru, de pirită și mercur, pentru a rămâne în istorie sub înfțișare de martiră...

Despre această Spanie, despre evoluția țărănimei ei, a instituțiilor ei, autorul nici nu pomeneste. Căci, de ar fi făcut vreo aluzie, însăși această aluzie i-ar fi răsturnat teza șubredă și propagandistică.

Dacă am atras luarea aminte asupra acestei cercetări, este fiindcă, din nefericire, ea este tipică pentru un gen de lectură foarte răspundit, dar prea puțin controlat de acei cari au misiunea să deslușească și să lumineze publicul.

Trăim în epoca sloganurilor și a propagandei și e bine să nu confundăm știința și arta cu nevoile propagandei interesate.

Ion Călugăru

C Ionescu Doru: Peisaj

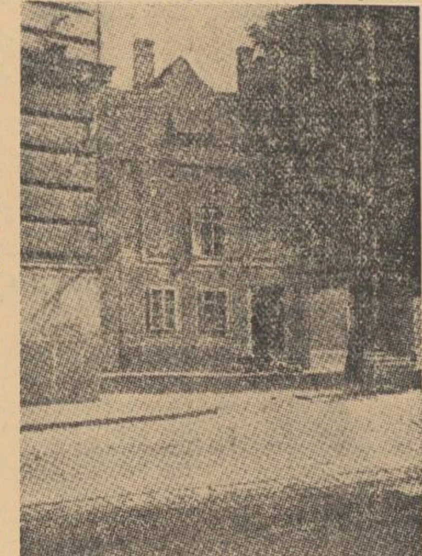
O carte de actualitate

In împrejurările de astăzi, în care problemele internaționale precumpănesc, nimic nu e mai urgent decât să vedem limpede cu privire la situația noastră, în raport cu tensiunile externe. Pe cât însă opinia noastră publică v'a pasionat — până la paroxism — pentru politica internă, pe atât de neinformată ea a rămas, relativ la așezarea noastră, în cadrul desbaterilor externe. De aceea, orice progres în direcția adevărului și pentru luminarea opiniei publice, e foarte merituos. Acest rol îl împlinește admirabil broșura „Vecinii noștri", scoasă în „Colecția actualitătților, editată de **„Buletinul săptămânii"**. Despre fiecare țară, se dau date precise, demografice, economice și istoric-politice, însoțite cu hărți ingenioase, care așează teritoriile naționale în cadrul interdependenței **reale**. Nu putem îndeajuns recomandată excelenta mică lucrare portativă; ea informează o întreagă bibliotecă.

Comemorarea unui mare compozitor cehoslovac

Lumea muzicală din Cehoslovacia a comemorat nouăzeci și cinci de ani dela nașterea compozitorului Jan Levoslav Bella. Opera lui Bella e înscrisă în istoria muzicii cehoslovace la un loc de frunte, pentrucă ea reprezintă caracteristicile muzicii populare și în acest sens e situată — în bună măsură — alături de aceea a lui Smetana.

Dar Bella n'a fost numai un compozitor de seamă, ci și dirigent de orchestră desăvârșit și, în acelaș timp, un animator al mișcării muzicale din orașul în care a trăit cea mai mare parte a vieții sale de muncă închinată artei. Şi acest oraș este Sibiul. Timp de 35 de ani, ca profesor de muzică la seminarul evanghelic și ca organist al bisericii comunității evanghelice, Bella a influențat cu puternica lui perso-

Casa compozitorului Bella

nalitate numeroasele manifestări muzicale ale Sibiului. A fost conducătorul corului „Hermania" și a dirijat la opera orașului numeroase reprezentații: mai mult, a creat pentru unele opere arii rămase celebre, cum e aria adăugată de el la „Femeile vesele din Windsor".

Sibiul își amintește cu venerație de Jan Levoslav Bella, mort acum doi ani la Bratislava, și dragostea pentru muzică manifestată cu atâtea prilejuri, poartă pecetea imprimată de Bella întregii activități artistice a Sibiului.

T. SOROCEANU : PORTRET

Un film și o rochie roșie

La „Scala" se reprezintă un film („Femeea diabolică") în care rolul principal este interpretat de Bette Davis. După anele păreri pe care, hotărît lucru, nu ni le însușim — enunțarea acestui titlu: „Femeea diabolică" ar cuprinde un grav pleonasm.

Dacă spui femee, firește, că nu poate să fie decât diabolică, astfel că titlul „Femeea" pur și simplu ar fi fost îndeajuns de explicit.

De altfel, un film interpretat acum câțiva ani de Marlene Dietrich, stabilea cu mult umor că diavolul ar fi de sex feminin.. Această determinare a sexului neavând însă un temeiu științific, socotim că până la urmă bietele femei au fost nedreptățite, deși se găsesc mulți care afirmă sus și tare că dimpotrivă, dacă este cineva nedreptățit prin această apropiere, apoi acela este numai diavolul...

Să revenim însă la Bette Davis și la „Femeea diabolică". Filmul acesta este povestea unei ambiții și a unei ambițioase. Un gânditor francez a afirmat: In dragoste, multe clipe care ar fi putut fi admirabile, sunt definitiv ratate din cauza ambiției". Ceeace știm, din experiența fiecăruia, că este oarecum adevărat. Un altul a afirmat: „Ambiția condimentează dragostea, ca piperul mâncarea". Ceeace iarăși știm, tot din proprie experiență, că este oarecum adevărat...

In filmul prezentat la „Scala" ambiția nu ratează numai câteva clipe cari ar fi putut fi admirabile, dar o întreagă existență este iremediabil ratată din cauza unei ambiții și a unei rochii de seară de culoare roșie. Da, nu zâmbiți, a unei rochii de seară de culoare roșie.

Inchipuiți-vă, eroina interpretată de Bette Davis urmează să meargă cu logodnicul ei la un bal. Tradiția impune ca toaleta arborată să fie de culoare albă. Ei bine, eroina noastră ține morțiș să meargă într'o rochie roșie, — ceeace, firește, îi atrage oprobiul general... Este în acest amănunt un pigment de satiră care agrementează admirabil filmul, satiră la adresa conformismului sufocant.

Rochia aceasta roșie îi frânge viața, cum s'ar frânge un lujer. Cauze mici, efecte mari. O părăsește logodnicul, se căsătorește cu alta, etc., etc. Ceeace a făcut pe o vecină de fotoliu să exclame printre suspine (fiindcă trebue să știți că Bette Davis izbutește să stoarcă lacrimi abundente):

„Dragă, nu era mai bine dacă ne păstram frunza de viță! Evitam, cel puțin conflicte, cu logodnicii pe tema rochiilor noastre".

Tendința actuală a modei, care a minimalizat considerabil toaleta femenină, în deosebit cea de bal, pare să realizeze acest desiderat exprimat printre lacrimi. Din păcate însă, dacă între logodnici conflictele pe tema toaletelor au fost, sunt și vor fi foarte rare, în schimb sunt frecvente între soți: „Ce dragă, iar vrei să-ți faci o rochie!"..

Bette Davis este o artistă formidabilă. Dacă despre Loretta Young se spune că este cea mai seducătoare artistă a Hollywood-ului, despre Bette Davis se spune că este cea mai mare, cea mai talentată. Cu toate că afirmația cuprinde două superlative, nu este cătuși de puțin gratuită.

Bette Davis reușește să împletească un temperament eruptiv ca un gheizer cu o ingenuitate de o puritate care merge până la transparență. Este întruparea zig-zagului femenin. Duceți-vă neapărat s'o vedeți. Este o mare, o foarte mare artistă.

ŞTEFAN TITA

INDREPTAR: Un film copios la „Trianon": „Clubul zăpăciților" (dece Clubul zăpăciților?), în care Hans Moser acest strălucit artist al Vienei de odinioară are o creație delicioasă. Un film acceptabil cu Simone Simon la Carlton: Josette".

Şt. Tt.

A APARUT Nr. 85
MEDICUL NOSTRU
SUMAR:
MEDICINA LA SATE
HIGIENA ŞI ALIMENTAȚIA SPORTIVILOR
LĂSAȚI COPIII SĂ PLÂNGĂ
MENOPAUZA MASCULINĂ
DE CE TUŞESC COPIII?
INFĂȚIŞAREA TUBERCULOSULUI
CAUZELE ŞI TRATAMENTUL DIAREEI
VEDEȚI LA INTUNERIC?
VIAȚA SEXUALĂ — GRAFOLOGIE
CONCURSUL NOSTRU DE COPII FRUMOŞI ŞI SĂNĂTOŞI
16 PAGINI 5 LEI

EVENIMENTELE din Cehoslovacia
Dacă ar izbucni războiul...
SERBĂRILE ASTREI
DE CE PARE IMPOSIBIL :—: UN RĂZBOIU :—:
Sexul slab nu mai e slab
Toate în excelenta revistă
„REALITATEA ILUSTRATĂ"
„REALITATEA ILUSTRATĂ" CUPRINDE DOUĂ PĂRȚI:
24 PAGINI MARI tipărite la heliogravură în culori și
24 PAGINI SUPLIMENTUL: „DE TOATE PENTRU TOȚI"
48 pagini 10 lei

CĂRŢI ŞI REVISTE

ULTIMILE TENDINŢE ALE ROMANULUI MODERN

Fantazia şi melodrama sunt caracterele ultimilor romane franceze care au eşit proaspăt de sub tipar „La Jeune Filie secrète" de Robert Francis (Gallimard"), „L'Enchantement de la Nuit", de Jean Guiree (Albin Michel), „Ce bon temps", de François Vernet (Gallimard), „Le Volontaire" de Paul Frondaie (Plon), „La cité profonde", de André Armandy (Plon), „Colère sur Paris", de Pierre Dominique (Flammarion), Monsieur de Puymontel" de Marie Maindron (Plon).

Dintre aceştia Robert Francis e bine cunoscut ca un fantezist. Dar în cartea de faţă cu toate că şi-a obţinut succesul din combinarea fanteziei, ca bază, cu zile moarte de eri, romanul său e lipsit de nostalgie. Se începe şi se termină cu o vădită impresie de nerealitate. Caracterele eterice ale eroinii care fuge de la soţul ei, când descopere că el este un Rufian, tânărul medic care nu poate face pe tatăl său să-l înţeleagă şi a cărui moarte e salvarea sa, al doilea medic bătrân, care e un neînchipuit de bun tată,, sunt totuşi plini de o mare putere de a emoţiona, rămânând umani, în purtarea los fantastică. Mediul şi personagiile sunt acele din Parisul actual, cu partidele sale dela miezul nopţii, bărbaţi primind bani dela femei tinere şi având ocupaţii sărăcăcioase sau neavând nici un fel de ocupaţie.

Tot atât de tipice în viaţa de la Paris sunt şi eroinele din romanul lui I. Guiree din „L'Enchantemenet de la nuit". Doamna Fonlainères, soţia unui înalt funcţionar, stărue în tot minutul, ca soţul şi fiul său să-şi scoată ghetele de cum ajung acasă. Marie Paule fiica sa e o creatură de o rară frumuseţe, care cu toate că nu e decât o dactilo, are o atracţie misterioasă, aşa că cititorul se aşteaptă să fie luată în căsătorie de patronul său. El însă nu pătrunde enigmatica ei personalitate: după ce a otrăvit pe nevasta invalidă a acestuia, ea simte, ca şi cum copilul pe care-l poartă, ar fi furat ceva de la femeia care a murit.

Doamna Prevost din „Ce bon Temps" de Vernet, este o mamă franceză plină de intenţii bune, dar care le încurcă pe toate. Vrea să conducă numai decât viaţa fiului şi să ştie tot ce gândeşte acesta — şi toate celelalte caractere sunt fantastice. Autorul acestei cărţi are numai 19 ani şi romanul acesta este cel dintâi pe care-l publică. E o carte de talent în care autorul însă nu ştie încă să-şi stăpânească imaginaţia excesivă a vârstei.

Pierre Frondaie în schimb este un desăvârşit technician. El nu e numai romancier, ci şi dramaturg care a avut mari succese de scenă. In romanul despre care vorbim, el trece dela fantazie la dramă. Eroul este un voluntar fascist, Giacommo, care se îndrăgosteşte de o splendidă tânără pe care o vede în clipa când se îmbracă la Roma pentru Abisinia. Nu ştie cine e şi îi zice „Apariţia". Intorcându-se din războiu află că „Apariţia" îi era mamă vitregă. Lovitura acestei descifrări îi omoară entuziiasmul pentru Fascism, refuză să plece în Spania şi fuge la Paris. In acest moment află şi tatăl său adevărul. Aceasta e situaţia pe care o creiază şi speculează Pierre Frondaie în romanul „Volontaire".

Armandy după ce a dat un roman care se petrece în Maroc, „Pour la Princesse", a scris acum romanul său „La Cité Profonde" în cadrul Africei de Sud. Un tânăr francez află, la Capetown, că este ruinat. Luptă într'o încăerare în care nişte agitatori vor să doboare o rafinărie a aurului, e rănit şi internat la un spital. Revede pe o tânără de care se îndrăgostise la Capetown şi află că ea este însăşi soţia Directorului Minelor de aur unde el era funcţionar. Interesantă este în primul loc descrierea minei de aur care e plină de viaţă şi întreg romanul e excitant.

„Colère sur Paris" e o melodramă politică. Un ministru francez de externe, Roquin, se culcă seara în locuinţa sa din minister pentru ca să afle dimineaţa că ministerul a căzut în mâna comuniştilor. E făcut prizonier. Scapă şi în fuga sa pentru a scăpa de brutalizările mulţimei, conducătorii mişcării au schimbat foaia şi intrigile în potriva sa s'au risipit. Când cade din nou în mâinile comuniştilor, aeroplanele dintr'o ţară inamică au început bombardarea Parisului.

Tot romanul e plin de teroare şi foarte verosimil.

Numai „Monsieur de Puymonted" este pur melodramatic, fără nimic fantezist şi e scris în felul lui Dumas. Scenele se petrec în epoca lui Henric al III-lea şi totul se sfârşeşte bine pentru erou.

O colecţie interesantă

Institutul Social din Varşovia care a publicat mai de mult „Memoriile ţăranilor" şi „Memoriile celor fără lucru", a editat acum un interesant volum intitulat „Memorii muncitoreşti".

Volumul cuprinde douăzeci şi cinci de „vieţi muncitoreşti" povestite de muncitori autentici. Cu toată varietatea acestor vieţi de oameni din diferite regiuni şi lucrând în ramuri diferite, deci având şi condiţiuni de viaţă deosebită, toate povestirile păstrează acelaş ton, străbătute fiind de o impresionantă credinţă în cultură, ştiinţă şi progres.

Un recenzent polonez a numit pietismul acesta „pozitivism socialist", subliniind dorul masselor muncitoare pentru cultură.

Colecţiile de „memorii" prezentate de Institutul Social din Varşovia, ar putea forma un exemplu şi pentru institute similare din alte ţări cari ar realiza o importantă operă de documentare şi de literatură populară privind viaţa popoarelor.

Charles Plisnier

Laureatul premiului Goncourt pe anul 1937 întrebat de o mare revistă pariziană asupra proectelor sale literare a răspuns că are în preparaţie o carte de poeme „Sacre", ce va apărea în editura „Correa". Titlul lămureşte caracterul acestor poeme, cari vor apărea ulterior şi într'o ediţie populară a colecţiei „Les cahiers des poètes catholiques".

Deşi Charles Plisnier nu este catolic, totuşi frumuseţea poemelor sale de subtilă inspiraţie creştină face ca „Sacre" să fie editat şi difuzat de această editură catolică.

Portretul gospodinei germane

In Germania s'a sărbătorit a 70-a aniversare a scriitorului Wilhelm Schäffer, considerat printre cei mai buni scriitori. Multe din scrierile sale au fost traduse în limba engleză unde este foarte apreciat „Meine Eltern" este ultima sa carte şi poate fi privită ca o introducere excelentă la o eventuală Istorie socială a Germaniei, din ultima sută de ani. De aci se vede că nu este revoluţie care să poată schimba viaţa de toate zilele ale germanilor, nici caracterul în oscilaţiile norocului şi ale destinului lor. Atât caracterul cât şi mediul sunt evocate în volumul subţirel cu o putere şi un talent în tratare care dovedesc valoarea reală a acestui bătrân scriitor.

Tatăl său Paul Schaeffer era ţăran şi meşteşugar şi în fiece clipă a vieţii sale se oglindeşte în toate amănuntele istoria socială a secolului al nouăsprezecelea — revoluţia industrială, puhoiul dela sate la oraşe, puterea crescândă a poporului — dacă prin aceasta înţelegem pe ţărani şi meşteşugari, nu lucrătorii industriali şi pe funcţionari.

Amar decepţionat de inflaţia care l'a ruinat pe el şi pe cei din clasa lui, el pierde nu numai toate economiile sale, dar şi stabilitatea caracteristică epocii sale.

Mama însă este acea care impune respectul cel mai adânc în cartea sa. Ţăranul german crede cu tărie că ţăranca face norocul şi propăşirea gospodăriei.

Intreaga viaţă a sătencei germane ilustrează această părere „Desăvârşita gospodină" cu bună voia şi bunătatea inimii, dar mai cu seamă cu răbdarea ei fără margini, dă impresia unei naturi superioare, hotărîtă să se resemneze şi să ducă viaţa aşa cum e, mulţumindu-se cu soarta ca şi cu bărbatul pe care-l are şi care de multe ori nu sunt de invidiat nici una, nici altul. Poate că aci e şi taina fericirii sale.

Un alt volum al lui Schäffer apărut odată cu acesta „Anekdoten", continuă tipul acesta de povestiri, atât de pitoreşti şi de personale (edit. Albert Langen, Georg Muller-Muenich).

Stephane Mallarme

La 9 Septembrie s'au împlinit patruzeci de ani dela moartea lui Stéphane Mallarmé. Puţini au fost acei cari şi-au adus aminte cu acest prilej de poetul care a scris „Herodiada" şi atâtea poeme cari — dacă nu sunt accesibile toate marelui public — nu înseamnă că au mai puţină valoare.

Poezia „ermetică" a lui Paul Valéry, — pe care toţi snobii îşi fac un punct de onoare de a-l cita la orice ocazie şi supraliciteazã la cumpărarea ediţiilor de lux a operelor sale, — e o încercare de continuare pe drumul deschis poeziei Mallarmé.

Dar — ca şi în viaţă — şi după moarte, Mallarmé rămâne un mare nedreptăţit. Nu e surprinzător că la comemorarea morţii lui n'au avut loc festivităţi şi nu s'au pronunţat discursuri, când chiar la înmormântare au asistat doar câţiva inşi.

Şi totuşi, despre acest nedreptăţit, a spus Rodin — cu ocazia morţii — următoarea frază:

— Câtă vreme îi va mai trebui naturii ca să facă din nou un astfel de creer?

CALATORIA PE CHILIMUL FERMECAT

Darul american al strălucitului reportagiu descriptiv este una din contribuţiile cele mai însemnate la literatura timpului nostru.

Dos Passos a cutreerat lumea timp de douăzeci de ani. Din orice parte a pământului, fie la capătul terminus al unei căi ferate, fie din infernul spaniol, fie din deşertul de popas al caravanei sau din minunea civilizaţiei Parisului, oraşul luminei, el a cules impresii şi le-a scris atât de plăcut şi de vioi încât citind îl urmăreşti încântat, reluând lectura dela capăt, pentru plăcerea de a călători cu autorul.

Călătoria începe cu plecarea, noaptea dela Madrid în spre Toledo. In drum întâlneşti doi alţi călători, dintre care unul lung şi slab, cu un băţ lung de bambu, călare pe un cal cenuşiu, iar altul, o mogâldeaţă cocoşată pe un măgar. Nu era însă Don Cuischote, nici Sancho Panza, deşi pe cal îl chema Rosinanta şi se hrănea cu smochine. Amândoi vorbeau însă ca în Cervantes.

Inainte de a ajunge la Toledo călătorul intră într'un han a cărui „padrone" fusese un mic vânzător în America şi care acum dădea o mână de ajutor în prădăciunea, după lupte. „He! hei! ştim noi cum se cânta pe aci". Au întâlnit apoi un sindicalist, scăpat din Barcelona, căruia a vrut să-i dea bani ca să treacă în Portugalia. Dar el a refuzat: „Bani nu se pot primi de cât de la camarazi,,.

Din Spania scena se schimbă repede şi iată-ne în Tiflis, după ce autorul a trecut printr'o regiune pe jumătate ruinată, bântuită de tifus prin oraşele Georgiene. Trenul cu care călătoreşte Don Passos e alcătuit din patru compartimente şi o locomotivă, în care foesc şi se strivesc vre-o mie de oameni. Ei stau pe acoperiş sau agăţaţi de uşile vagonului, pe când maşina gâfâie printre trecătorile munţilor, ca un sol al civilizaţiei îndepărtate.

In alt tren, întâlneşti un om de un caracter încântător un Saydd, adică descendent din profeţi, care ţine predici lungi în limba turcă persiană celor ce vor să-l asculte. Visează visuri de Pan Islam şi Domnişoare, căi ferate şi fabrici în Iran, dar declară că vrea să moară înainte de a-şi vedea naţia sub dominaţia vreunui popor european". Insuşi Dos Passos cutreerând Teheranul se simte cuprins de „dor de acasă".

Ca privelişte, acest Orient îndepărtat pare ca o viziune din vis, atât e de fin şi romanţat.

In Răsărit, Dos Passos stă mai multă vreme. Aci apar caractere noi. In călătoria dela Bagdad la Damasc, din Persia în Irac şi din Irac în Siria sunt călătorii lungi, obositoare, dar splendide. Hrana este puţină şi inspiră o grije necontentă călătorului şi cu prilejul acestei griji, Americanul se gândeşte acasă şi mai cu dor.

In 1928 vizitează Rusia din nou, napoi în Spania, de aci în Mexico unde ne povesteşte despre revoluţionarul general Zapata şi în Guatemala unde aude şoptindu-se despre o răzvrătire comunistă în Salvador...

Intors în Franţa, are o convorbire cu L. Blum, despre care zice: „E un vorbitor clar şi cu sufletul deschis, care stă gata să te înfrunte numai cât vede că ţi se pregătesc buzele să pronunţe numele Spania". Dar pomenind de Spania îşi aruncă ochii peste graniţă, şi ne dă o vedere de ansamblu aspura războiului civil. Spania, ca şi Rusia, nu mai este ce a fost. Reporterul American găsea cu greu de mâncare şi preţul wiskiului era fantastic. Aci Dos Passos ne vorbeşte de şeful miliţiei Saster şi de cooperativa unui stat de pescari.

Multe din lucrurile spuse de el din Madridul şi Barcelona sub bombe le vor mai fi spus şi alţii, dar ieau un colorit şi o putere nouă sub pana ascuţită şi plină de vioiciune a ziaristului american.

Cititorul îl părăseşte în Antibe unde se pregăteşte cu creionul şi notesul să scrie o nouă carte.

ANTINEVRALGIC
DR NANU MUSCEL
INTREBUINŢAŢI CONTRA
GRIPEI, MIGRENEI, NEVRALGII, etc.
Se vinde numai în cutii originale, conţinând 2 buline şi cu semnătura doctorului.
Depozit: FARMACIA N. POPOVICI, Bucureşti, Calea Rahovei 265

Nobleţa poetului Ştefan Petică

De curând a apărut în editura Fundaţiilor Regale opera complectă a poetului de un real talent, Ştefan Petică. D. N. Davidescu, poet de nu mai puţină valoare, a îngrijit de apariţia acestei opere care umple un gol dureros în literatura noastră, mai ales pe aceste vremi de cumplită secetă literară. Domnia-sa face şi biografia poetului, şi, ocupându-se de origina numelui de Petică, ne spune că s'ar trage dela un răzăş care ar fi fost vâr cu Vodă Ştefan cel Mare. Acel răzăş ar fi agăţat o cârpă în vârful unei prăjini pentru ca să cheme la luptă şi să îmbărbăţeze pe tovarăşi într'unul din numeroasele războaie ale marelui voevod.

Este o eroare.

In primul rând, nu credem că Vodă Ştefan cel Mare s'ar fi putut aventura într'o luptă ce se da în plină câmpie. El nu s'a prea secoborît din regiunea deluroasă. Poate din cauza asta nu se găsesc sate răzăşeşti în regiunea natală a lui Ştefan Petică.

Satul natal al poetului este **„Dechenii"**, aşezare cu totul modernă. Cel dintâiu păstor sufletesc al Dechenilor, foarte regretatul preot Ştefan Lungu, ctitorul, arhitectul şi pictorul actualei biserici din sat, mort cam prin preajua anului 1920, spunea că 'n anul când a fost trimis preot de către Episcopia Romanului în Decheni, nu a găsit în sat decât o închipuire de bisericuţă făcută cu grabă din nuiele lipite. In jurul ei se aflau cel mult 10 bordeiaşe de oameni foarte sărăcuţi. O alcătuire de case ceva mai numeroase se afla pe malul drept al Bârladului şi forma mai mult o prelungire a satului mare şi frumos care se numea pe atunci „Blăjări". Sătucul Decheni îşi trăgea numele dela un proprietar mai vechiu al locului, Dioghenos.

Nici în Decheni, şi nici în regiunea imediat împrejmuitoane, nu era nici urmă de răzăş. Cea mai apropiată aşezare răzăşească, este **Cudalbii**, sat cu patru biserici frumoase, dar se află la cel puţin 40 km. depărtre către NE. de Decheni. Dlecolo şi-a cules Ghibănescu cele mai multe şi mai de preţ documente ale sale.

In regiunea natală a poetului nu s'a cunoscut decât o singură răzăşie: aceea a lui Morţun, care însă venea numai pentru lucrul ei. Era o sfoară de pământ, care, situată între Decheni şi vechii **Blăjări**, se întindea din marginea Siretului până în hotarul moşiei bunului boer Anastasiu, cel ce şi-a lăsat Academiei toată averea. Morţun însă n'a stăpânit prea mult această răzăşie, fiindcă a dat-o zestre unei femei frumoase, **„Coana Ileana Vânduta"**, pe care o câştigase la maca drept pont pe o carte dela un fost primar din Târgul M;năstirea Florii, cum se chema pe-atuncea actualul târg Iveşti.

Aşa fiind lucrurile, se'nţelege că Ştefan Petică n'a putut fi viţă de răzăş, şi cu atât mai puţin prinţ din sângele celui mai glorios voevod al neamului nostru!

Părinţii poetului au fost oameni extrem de săraci. Ei trăiau într'o căsuţă acoperită cu paie ori coceni, aşa precum erau, şi încă sunt, casele sătenilor din Decheni. Planul casei era foarte simplu: o tindă, o cameră alăturea, iar în spate, sub teşitura acoperişului, tradiţionalul **„chiler"**. Atât.

Singura avere pe care-o aveau, în afară de casă, era o cărucioară hodorogită şi un căluţ costeliv, cu ajutorul căruia, pe lângă o slabă cărăuşie în târgul apropiat, în formaţie pe-atuncea, îşi transporta numeroasa familie la ogorul pe care li-l dase stăpânirea mai nouă a lui Vodă Cuza cel Mare.

Imprejurările sociale nu erau tocmai liniştite. Turcii ne recunoscuseră oarecare libertate, dar cetăţile de pe marginea hotarului românesc aveau ochii ţintuiţi asupra noastră şi ne ţineau într'o supraveghere strictă şi continuă. Teama lor cea mare era ca nu cumva redeşteptarea norodului să ducă la o scuturare complectă de sub jugul turcesc. De aceea, de către Galaţi şi Brăila, urcau în susul Moldovei pe drumurile mari umblau numeroase cete de călăreţi turci. Ei se mai abăteau prin sate pentru ca să ciupească ceva **„haraci"**, ori şi numai pentru **„Şarap"** şi **„câz ghüzel"** adică vin şi fete frumoase. Iar dacă 'n drumul lor dădeau peste adunări mai compacte de ţărani se repezeau asupra lor ca să-i împrăştie şarjându-i, sau trăgând de departe cu pistoalele în ei şi omorându-i.

Fiindcă oamenii aveau de lucru pe ogoare, ei se fereau să se adune mai mult decât doi sau trei laolaltă, ci se 'mprăştiau foarte mult pe ogor. In acest caz Turcii îi vedeau la o muncă paşnică şi-şi vedeau de drum. Dacă însă natura muncii era astfel încât pretindea mai mulţi oameni, atuncea sătenii legau o basma albă în vârful unei prăjini pe care o 'nfigeau lângă ei

Familia poetului Petică era numeroasă, iar ogorul foarte mic. Din cauza asta ei formau totdeauna o masă mai compactă decât alţi săteni. Pe de altă parte, natura făcuse ca singurul izvor cu apă bună de băut să se găsească tocmai într'un nisip din capul ogorului acestei familii. Aceasta mărea încă şi mai mult îngrămădirea de oameni. Pentru ca să fie la adăpost de neplăcerile ce le puteau veni din partea patrulelor de călăreţi turci, bunicul poetului luase obiceiul să 'nfigă în capătul pământului de către drumul Galaţului o prăjină care avea în vârf o petică albă. Păgânii, văzând acest semn de pace, îşi vedeau de drumul lor. Sătenii de pe celelalte ogoare, îşi trimiteau copiii cu botele s'aducă apă de băut, îndrumându-i:

Du-te la izvorul dela petica de colo!

Aşa s'a făcut că numele gospodarului care avea locul de lângă izvor a rămas Petică.

Acesta este adevărul.

De bună seamă că este de condamnat uşurinţa cu care se lucrează când este vorba de scris biografia unui scriitor ai căruia tovarăşi de copilărie încă trăesc şi încă pot da lămuriri preţioase. Pe de altă parte, credem că a cunoaşte adevărata origine a unui poet nu este de ruşine, chiar când isvorul îi este în sânul unei familii de oameni săraci la extrem.

Credem că dacă poetul Ştefan Petică ar fi avut părinţi ceva mai bine situaţi materialiceşte n'ar fi murit de tuberculoză, după ce ani întregi şi-a târât agonia, având ca singur ajutor şi susţinător moral pe regretatul preot Ştefan Lungu. Din contră, ar fi putut ajunge cel puţin ceeace au ajuns alţi fii de săteni din acelaş sat, cum ar fi de pildă acela care este astăzi în domeniul Chimiei Industriale o somitate cu renume în largurile lumii ştiinţifice.

Fiindcă dorul de muncă şi inteligenţa nu au lipsit aceluia care a fost Ştefan Petică.

M Pricopie

A apărut **No. 522**

RADIO-Adeverul

cu următorul sumar:

ULTIMELE EXPOZIŢII DE RADIO

Ce noutăţi ne aduc expoziţiile din Paris, Londra şi Varşovia

CÂNTECUL POPULAR LA MICROFON

Radio şi folklorul muzical

VICTORIA-MONOCIRCUIT

Aparat modern cu 3 lămpi la baterie

Avantajele noilor octode

Progresul realizat prin noile lămpi oscilatoare - modulatoare în gama undelor scurte

Programul posturilor europene pe săpt. 18 — 25 Septembrie 1938

CEREŢI

In luptă cu puterile demonice ale naturii şi oamenilor, în cadrul exotic al marei insule africane!

ARTA NEGRILOR

Este întotdeauna necesar, atunci când studiem arta africană, să observăm mai întâi că prea s'a întrebuințat această expresie generală: arta neagră. Există de exemplu o mare diferență între sculpturile locuitorilor din Sudan și acelea ale negrilor depe Coasta de Ivoriu, care par născuți de două lumi absolut diferite.

In afară de aceasta, este nevoe să ținem seamă nu numai de locul de unde provine obiectul ci și de vremea când a fost produs. Va trebui mult timp și multă muncă pentruca aceste prejudecăți să fie definitiv înlăturate, prejudecăți care sunt cauza atâtor greșeli și neînțelegeri.

Sunt apoi și alte cauze care ne împiedică să judecăm imparțial arta minunată a negrilor africani. Una din cele mai puternice este desconsiderarea sculptorilor africani, socotindu-i drept barbari ce se mulțumesc să cioplească lemnul la întâmplare. Acela însă care cercetează cu atenție susținută obiectele aduse din Africa își va da repede seama de știința technică a acestor mari artiști. Este desigur mult mai simplu să calífici drept grosolană o sculptură străbătută de un tragism și un mister foarte diferite de arta europeană, pe care o considerăm fără să vrem atât de superioară.

Mulți s'au ocupat de arta religioasă a negrilor pentrucă ea interesează nu numai pe etnografii propriu ziși ci și pe literații care pot broda arabescuri în jurul legendelor ei și ajunge la străluciri stilistice noi.

Unul din oamenii care a cunoscut mai bine pe negri în vremea eroică a descoperirilor și i-a iubit mai mult,

M Delafosse, scrie într'o carte postumă: „Alături de arta religioasă, există un alt domeniu în care negrii s'au dovedit maeștri: este acela al artei industriale, reprezentat prin opere în pământ, lemn, aramă, aur și lână". Și cercetătorul acesta adaugă, deși declară că e profan în materie: „Multe din industriile noastre europene s'au inspirat din creațiile negrilor pentru a realiza linii și forme noi, foarte mult prețuite de public".

Bogăția imaginației și lirismului care caracterizează arta unora din popoarele Africei, artă atingând expresia cea mai înaltă în statuete și în măști ,nu scad din intensitate când e vorba de obiecte destinate uzului zilnic Dar alături de aceste calități artistice, și pentru a le aprecia cu adevărat, trebue să avem în vedere uimitoarea abilitate a creatorilor. Flora, sub-solul, furnizează materii brute, culori sau forme, dar grație sensibilității și îndemnării negrii ajung la acele minunate armonii sculpturale. Natura în Africa nu inspiră, nu sugerează, ci strivește, deprimează. Soarele neîndurător arde totul în jurul oazelor Sudanezilor de exemplu, și pădurea umedă și misterioasă înspăimântă pe Congolezi. Experiența a dovedit-o că cei mai îndemânatici artiști negri sunt acei care trăesc la marginea pădurilor.

Negrii socotesc materia ca pe un sclav care trebue să se supue sub voința degetelor lor. Concepția aceasta explică pentruce ei întrebuințează lemnul, suplu și docil, preferându-l metalului. Totuși, unele popoare se servesc în lucrările lor artistice de aur într'un chip curios, pentrucă privind obiectele rezultate ne dăm seamă de nepăsarea artistului față de nobilul metal.

Arta neagră pare simplă la prima

vedere, dar examinând amănuntele suntem surprinși de măestria cizelării — arta neagră nu poate fi înțeleasă de primul amator aflat în fața ei. Puritatea mijloacelor, stăpânirea materiei, disprețul pentru virtuozitatea de suprafață, fac ca detaliile unei sculpturi să nu fie niciodată disparate ci să asculte de o viziune de ansamblu.

Aceasta este marea valoare a artei negre: ansamblul. Prin el o sculptură, o mască sau un obiect de podoabă, ajung să fie creația unei arte mari, fecunde, lirice. Și încă o observație: artistul african se dăruește întreg lucrului său, nu există pentru el subiect inferior; un mâner de secure sau o lingură sunt motive de inspirație și de vibrație artistică, tot atât de puternice ca masca unui zeu.

T. S.

CINEMATOGRAFUL

Azilul de noapte. Francezii au făcut multe filme cu subiect rusesc, urmărind aproape invariapil să creeze atmosfera, culoarea caracteristică, prin cele câteva mijloace populare de expresie care garantau sigur succesul față de public: coruri, balalaici, jocuri, beție și vorbărie filozofică. Toate acestea interpretate teatral și melodramatic, pe întrecute de fiecare actor care parcă lăsa să se înțeleagă: „vezi ce bine fac eu pe rusul!"

Cinematograful francez a evoluat mult în ultimii ani. A ajuns de nerecunoscut și operele lui depășesc uneori în invenție scenică, în putere și frumusețe plastică pe cele americane. Francezii aleg astăzi subiecte de largă umanitate care au o valoare prin ele însuși și nu prin atributele locale, accidentale. Francezii știu acum în tot cazul să transforme un subiect după cerințele cinematografului, să-l construiască întrebuințând elemente de eternă expresie și fundamentul realității.

„Azilul de noapte" este un film unde încape parcă întreaga lume. Opera lui Gorki este puternică și colorată prin ea însuși dar și periculoasă de transpus în orice alt material. In cinematograf de exemplu, se poate trece ușor dincolo de scopul inițial, interpretul fiind furat de frumusețea rolului, de posibilitățile lui de expresie. Vrând să scoată efecte cât mai mari, exagerările actorului, beția lui teatrală, îl pot duce la un pas de hilaritate.

Jean Renoir, unul din cei mai buni regisori francezi, și-a dat seamă de greutate a transpunerii și de aceia și-a ales actori cu joc sobru și a vegheat la tot pasul ca realitatea lumii lui Gorki să nu întreacă limitele impuse de o plasticitate artistică. Nu era vorba pentru Jean Renoir să prezinte o colecție de alcoolici și de cerșetori pe care să-i visezi noaptea, dar nici să stilizeze personagiile ajungând la prototipuri.

Azilul de noapte al regisorului francez nu-i numai decât rusesc, cu apariții care vor să însemne tot atâtea simboluri. Se rostesc pe ici pe colo vorbe mari ca'n romane, se fac gesturi de iluminați, dar în general atmosfera este simplă, posibilă, convingătoare. Oamenii pe care-i vedem pot fi de oriunde. Jean Renoir a construit cu migală, a prevăzut, a gradat, și imaginele filmului sunt adevărate tablouri, prin aranjamentul scenic al materialului omenesc și prin efectele de lumină. Poate că uneori bănuim mâna regisorului dar simțim și plăcerea pe care ți-o dă un lucru făcut cu dragoste, gândit îndelung, în care creatorul a lăsat ceva din căldura lui omenească.

Personagiile vorbesc, se mișcă tot timpul, scenele variază și parcă nu aceasta ne cucerește: sunt o mulțime de amănunte în felul cum ne sunt prezentate obiectele și priveliștile, în gesturi, în clipele de încremenire, din care se desprinde misterioasa putere a destinului. Oamenii parcă nu sunt ei însuși, nu pot fi ei.

Măști admirabile se ivesc din toate colțurile, nu făcute — reale. Susy Prim, Louis Jouvet, Vladimir Sokoloff, au toți chipuri interesante — i-a găsit bine Jean Renoir. O singură discordanță: Jean Gabin. Prea pare tot timpul pușlama parisiană și apoi are trăsăturele feții comune.

TACHE SOROCEANU

Despre femei și despre dragoste

Femeea cea mai castă în fond, nu e mai puțin sensibilă la dorința de a place, iar faptul de a-și atrage omagiile și adorațiile nu constitue o glorie mai mică.

Singurul mijloc pentru un bărbat de a i se uita ofensa, este ca în timp ce cere iertare să devină vinovat a doua oară.

Bărbații au un lucru comun: ingratitudinea cu care plătesc aproape întotdeauna binele pe care i le fac femeile.

Cât de puternic este argumentul când este enunțat de gurița unei femei pe care o adori!

Posedarea prea complectă, prea ușoară, prea continuă, iată adevăratele izvoare ale desgustului pe care-l simți în timpul iubirii.

Dorințele noastre nu sunt decât o adevărată curiozitate. Curiozitatea este o mișcare a inimii. Este ea satisfăcută, dorințele dispar.

Ca să-ți păstrezi un amant nu e destul (poate e chiar prea mult) să-l iubești la nebunie; trebue să știi să-l iubești cu prudență, cu cumpătare, și pudoarea este din acest motiv cel mai ingenios lucru pe care oamenii delicați l'au putut imagina.

IMPRIMERIILE „ADEVERUL" S. A. BUCUREȘTI